

Nr 225.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till nya avlöningsreglementen m. m.; given Stockholms slott den 16 april 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Sammanfattning.

De i samband med 1947 års allmänna lönereglering utfärdade avlöningsreglementena erhöles i enlighet med 1947 års riksdags beslut endast provisorisk giltighet för tiden 1 juli 1947—30 juni 1948. Genom propositionen framläggas förslag till definitiva avlöningsreglementen för tillämpning från och med den 1 juli 1948. Reglementsförslagen ha, sedan yttranden rörande erfarenheterna från de provisoriska reglementenas tillämpning inhämtats från ett stort antal myndigheter ävensom från tjänstemännens huvudorganisationer, utarbetats under medverkan av företrädare för olika förvaltningsområden. Härvid ha de i utlåtandena anförda synpunkterna beaktats i största möjliga utsträckning, varjämte reglementstexten underkastats en grundlig formell revision i förenklande syfte. Ändringar i sakligt hänseende i förhållande till nu gällande reglementen ha föreslagits endast på enstaka punkter,

där administrativa och andra skäl med särskild styrka talat för en sådan jämkning. Beträffande dispositionen av författningsmaterialet innebära reglementsförslagen en ändring i så måtto, att avlöningsbestämmelserna för befattningshavare med anställning i viss statsunderstödd verksamhet inarbetats i förslaget till definitivt statens allmänna avlöningsreglemente samt att avlöningsbestämmelserna för nomadlärare och vissa befattningshavare vid sjukvårdsanstalter, barnhem, skolhem och arbetsstugor inarbetats i förslaget till avlöningsreglementet för folkskolan. I fråga om grunderna för riksdagens medverkan ansluter sig propositionen till det förslag i nämnda hänseende som förelades 1947 års riksdag, med beaktande dock av riksdagens ställningstagande vid detta tillfälle med avseende å utfärdandet av övergångsbestämmelser. I propositionen lämnas en utförlig specialmotive-ring till reglementsförslagen.

I propositionen behandlas vidare frågor om sjötillägg m. m. och om löne- turen vid tillämpning av reglerad befordringsgång samt vissa spörsmål, som sammanhånga med avlöningsstaternas uppställning.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 april 1948.

N ä r v a r a n d e :

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, förslag till nya avlöningsreglementen m. m.

Departementschefen anför.

Inledning.

Med verkan från och med den 1 juli 1947 har genomförts en allmän lönerereglering för tjänstemän (beställningshavare, lärare) vid den civila och den militära statsförvaltningen, de högre kommunala skolorna, de statsunderstödda sinnesslö- och epileptikerskolorna, folkskolan och skogsvårdsstyrelserna. Från och med den 1 januari 1948 har en lönerereglering enligt samma grunder genomförts för å personalförteckning upptagna tjänstemän vid hushållningssällskapen. Lönereregleringen har icke omfattat lärare i övningsämnen vid statliga och statsunderstödda kommunala skolor.

Av de författningar, som utfärdats i samband med lönereregleringen, har statens löneplansförordning, vilken innehåller själva lönebeloppen, definitivt godkänts av riksdagen. De utfärdade nya avlöningsreglementena ha i enlighet med av riksdagen fattat beslut erhållit provisorisk giltighet för tiden 1 juli 1947—30 juni 1948. Det har förutsatts, att förslag till nya reglementen skulle framläggas för 1948 års riksdag.

Beträffande de provisoriska avlöningsreglementenas tillkomst må erinras om följande.

De allmänna grunderna för 1947 års lönerereglering godkändes av 1946 års riksdag vid dess höstsession (prop. nr 333, r. skr. nr 528). Det för riksdagen framlagda förslaget anslöt sig väsentligen till vad som förordats av 1945 års lönekommitté i dess betänkande I med förslag till statliga löneplaner m. m. (SOU 1946: 48). Utöver nya lönebelopp för flertalet grupper av statliga tjänstemän samt lärare vid det statsunderstödda kommunala

skolväsendet avsåg 1946 års riksdagsbeslut vissa frågor, som ingingo såsom väsentliga led i själva löneavvägningen.

1945 års lönekommitté framlade härefter den 11 mars 1947 betänkande II med förslag till statens allmänna avlöningsreglemente m. m. (SOU 1947: 23). Häri berördes löneavvägningen för vissa ytterligare personalgrupper samt andra frågor, som icke upptagits i kommitténs första betänkande. Kommittén framlade i betänkandet förslag till följande författningar, nämligen statens löneplansförordning, statens allmänna avlöningsreglemente, de högre kommunala skolornas avlöningsreglemente av år 1947, folkskolans avlöningsreglemente av år 1947 samt avlöningsreglementet för nomadlärare av år 1947. Lönekommittén avgav vidare den 14 april 1947 förslag till avlöningsreglementet av år 1947 för de statsunderstödda skolorna för bildbara sinnesslöa m. fl. samt den 15 april 1947 förslag till avlöningsreglementet för militära beställningshavare. Om samtliga de av lönekommittén framlagda förslagen hade enighet uppnåtts vid förhandlingar med tjänstemännens huvudorganisationer.

Lönekommitténs förslag till avlöningsreglementen möttes i flera remissyttranden, i vissa fall under erkännande av det teoretiskt riktiga i lönekommitténs uppläggning, av en starkt kritisk inställning, företrädesvis ur synpunkten av reglementenas praktiska användbarhet. Med hänsyn till att invändningarna mot sakinnehållet däremot voro av mera begränsad räckvidd ansågos reglementsförslagen godtagbara såsom underlag för sakbehandlingen i riksdagen. Hithörande frågor underställdes 1947 års riksdag genom proposition med förslag till statens löneplansförordning m. m. (nr 281). Såsom bilagor till statsrådsprotokollet fogades härvid i oförändrat skick 1945 års lönekommittés förslag till avlöningsreglementen. I propositionen förordades emellertid vissa sakliga ändringar i förhållande till vad av lönekommittén föreslagits; vidare upptogs i propositionen vissa frågor, i vilka förslag icke framlagts av lönekommittén.

För att i möjligaste mån tillmötesgå de under remissbehandlingen framförda önskemålen i fråga om reglementenas utformning hade redan före avgivandet av propositionen i ämnet inom finansdepartementet påbörjats en formell överarbetning av reglementsförslagen. Härom uttalades i propositionen bland annat, att vid föranstaltandet av översynen förutsatts att Kungl. Maj:t skulle erhålla befogenhet att svara för reglementenas utredigering. Vidare uttalades, att det vid överarbetningen kunde komma att övervägas att jämka den föreslagna grupperingen av författningsmaterialet på skilda reglementen.

Med avseende å frågan om riksdagens medverkan vid löneförfattningarnas tillkomst innebar Kungl. Maj:ts förslag i överensstämmelse med vad som förordats av lönekommittén, att statens löneplansförordning men icke de särskilda avlöningsreglementena skulle till sin lydelse godkännas av riksdagen. Riksdagen föreslogs skola bemyndiga Kungl. Maj:t att dels i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats utfärda avlöningsreglementen för närmare angivna grupper av befattningshavare,

dels under vissa förutsättningar och i viss omfattning vidtaga ändringar i sålunda utfärdade reglementen, dels ock utfärda övergångsbestämmelser.

Under riksdagens behandling av Kungl. Maj:ts förslag (statsutskottets utl. nr 233, r. skr. nr 442) erinrades om den kritik reglementsförslagen rönt under remissbehandlingen och om den pågående formella överarbetningen. Riksdagen fann sig icke böra frånhända sig möjligheten att granska framlagda reglementsförslag ur synpunkten av deras praktiska användbarhet. En dylik granskning befanns emellertid i dåvarande läge vara utesluten. Riksdagen ansåg sig med hänsyn härtill icke kunna medgiva, att Kungl. Maj:t erhöll bemyndigande att utfärda annat än sådana provisoriska bestämmelser, som erfordrades för den allmänna löneregleringens ikraftträdande och för genomförande av de beslut i sakfrågor, till vilka riksdagen då hade att taga ställning. Härvid förutsattes, att genomarbetade reglementsförslag komme att underställas 1948 års riksdag, varefter definitiva avlöningsreglementen skulle utfärdas. Riksdagen förklarade sig emellertid samtidigt ha funnit de synpunkter beaktansvärda, vilka legat till grund för Kungl. Maj:ts förslag om formerna för riksdagens medverkan vid avlöningsbestämmelsernas tillkomst. Den slutliga prövningen av själva principfrågan om riksdagens medverkan borde lämpligen äga rum i samband med ställningstagandet vid 1948 års riksdag till de nya reglementsförslagen.

I vad avsåg övergångsbestämmelser uttalade riksdagen, att ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda sådana bestämmelser i samband med löneregleringens ikraftträdande av naturliga skäl icke kunde undvaras. Riksdagen vore däremot icke beredd att lämna ett generellt bemyndigande att utfärda övergångsbestämmelser i samband med sådana sakliga ändringar i utfärdade reglementen, vilka framdeles komme att underställas riksdagens prövning.

Sedan förutnämnda formella överarbetning av reglementsförslagen slutförts, ha i enlighet med riksdagens beslut utfärdats avlöningsreglementen med giltighet för tiden 1 juli 1947—30 juni 1948. Såsom i propositionen till 1947 års riksdag förutskickades, innebära de utfärdade reglementena en viss ändrad gruppering av författningsmaterialet i förhållande till 1945 års lönekommittés förslag. Bland annat ha sålunda avlöningsbestämmelserna för militära beställningshavare inarbetats i statens allmänna avlöningsreglemente. Vidare ha i ett särskilt avlöningsreglemente sammanförts avlöningsbestämmelserna för befattningshavare med anställning i viss statsunderstödd verksamhet, därvid jämväl medtagits vissa kategorier, vilka icke omfattades av 1945 års lönekommittés förslag, nämligen å personalförteckning upptagna tjänstemän vid skogsvårdsstyrelser och — från och med den 1 januari 1948 — hushållningssällskap. De för skogsvårdsstyrelserna och hushållningssällskapen meddelade bestämmelserna grunda sig på av riksdagen i särskilda sammanhang fattade löneregleringsbeslut.

I sin berättelse för verksamhetsåret 1946/47 ha riksdagens revisorer under § 29 lämnat en redogörelse för gjorda iakttagelser rörande de under

innevarande budgetår gällande avlöningsförfattningarna m. m. Efter att ha berört de svårigheter och det ökade arbete för myndigheterna, som för-
anletts av den av statsmakterna beslutade omräkningen av tjänstemän-
nens lönetur i samband med löneregleringen, samt efter att ha ingått på
olika frågor sammanhängande med den reglerade befordringsgång, som
samtidigt med löneregleringen införts för vissa personalgrupper, ha re-
visorerna gjort bl. a. följande allmänna uttalanden rörande avlöningsreg-
lementena.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att åtskilliga erinringar ur såväl
saklig som formell synpunkt riktats jämväl mot statens allmänna avlö-
ningsreglemente (motsvarande reglementen). I anledning härav vilja re-
visorerna uttala, att det med hänsyn till de speciella förhållanden, under
vilka löneregleringsarbetet måst fullgöras, får anses förklarligt att vissa
brister kommit att vidlåda det nya avlöningssystemet. Revisorerna tänka
härvid bl. a. på den knappa tid som stått till buds för arbetets bedrivande
samt på de svårigheter vid författningarnas redigering, som orsakats av
lönekommitténs bundenhet vid de med personalorganisationerna träffade
överenskommelserna. Erkännas må för övrigt, att de nya reglementena i
icke oväsentliga avseenden innebära förenklingar, framför allt på grund
av den ökade omfattning i vilken olika hjälptabeller kommit till använd-
ning. Den omarbetning av de ursprungliga författningsförslagen som verk-
ställt efter remissbehandlingen har vidare medfört vissa förbättringar, icke
minst i vad gäller reglementenas uppställning. Fortfarande kvarstå dock
brister i olika avseenden. Såsom tidigare omnämnts har också 1947 års
riksdag förutsatt, att genomarbetade reglementsförslag skola underställas
riksdagen, innan vederbörande avlöningsförfattningar kunna definitivt god-
kännas.

I syfte att förbereda framläggandet av förslag till definitiva avlönings-
reglementen ha den 5 december 1947 följande myndigheter anbefallts att
inkomma med yttrande rörande de erfarenheter, som vunnits vid tillämp-
ningen av de nya avlöningsreglementena, nämligen *fångvårdsstyrelsen, för-
svarets civilförvaltning, socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, pensions-
styrelsen, medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Göteborgs och
Bohus samt Värmlands län, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, statskonto-
ret, kammarrätten, riksräkenskapsverket, statens lönenämnd, generaltull-
styrelsen, kontrollstyrelsen, skolöverstyrelsen, lantbruksstyrelsen, skogssty-
relsen, lantmäteristyrelsen, rikets allmänna kartverk, kommerskollegium,
lotsstyrelsen, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vat-
tenfallsstyrelsen, domänstyrelsen och försvarets fabriksstyrelse*. Tillfälle att
avgiva yttrande har vidare beretts *statstjänstemännens riksförbund, stats-
tjänarkartellen och tjänstemännens centralorganisation*.

Statens lönenämnd har vid utarbetandet av sitt yttrande haft tillgång till
övriga yttranden.

Utarbetandet av förslag till definitiva reglementen har syntts lämpligen
böra ske under medverkan av företrädare för den praktiska administratio-
nens, statens lönenämnds och 1945 års lönekommittés synpunkter på avlö-
ningsförfattningarna. För ändamålet har inom finansdepartementet varit

tillsatt en särskild beredning, vilken med chefen för departementets löne- och pensionsavdelning B. A. Nevrell såsom ordförande bestått av krigsrådet i försvarets civilförvaltning E. T. H. Ström, byråchefen i telegrafstyrelsen S. G. Wold, byrådirektören i statens lönenämnd A. V. L. Rydback och huvudsekreteraren hos 1945 års lönekommitté, kanslirådet i finansdepartementet F. C. W. Ericson. Vidare har vid överarbetningen av folkskolans avlöningsreglemente medverkat byråchefen i skolöverstyrelsen J. O. Ulne.

Överläggningar angående de nya avlöningsbestämmelserna ha hållits med tjänstemännens huvudorganisationer, *statstjänarkartellen*, *statstjänstemännens riksförbund* och *tjänstemännens centralorganisation*.

Utöver frågan om definitiva avlöningsreglementen anmälas i det följande frågor om sjötillägg till beställningshavare vid försvaret och om löneturen vid tillämpning av reglerad befordringsgång samt vissa spörsmål, som sammanhånga med avlöningsstaternas uppställning. Av dessa frågor må i detta sammanhang endast spörsmålet om sjötillägg närmare beröras.

De tidigare gällande bestämmelserna angående sjötillägg för försvarets beställningshavare upptogos med endast mindre redaktionella ändringar i det för innevarande budgetår utfärdade avlöningsreglementet. 1945 års lönekommitté uttalade emellertid i sitt betänkande II, att sjötilläggsbestämmelserna vore tämligen komplicerade och karakteriserades av en mycket långt driven differentiering, varför de borde upptagas till förutsättningslös prövning i samband med en blivande allmän översyn av särskilda tilläggsförmåner; de ändrade bestämmelserna borde retroaktivt tillämpas från och med den 1 oktober 1947. I propositionen 1947: 281 förordades i allt väsentligt lönekommitténs förslag beträffande tilläggsförmånerna, och det förutsattes att önskemålet om igångsättande av en allmän översyn av dessa snarast skulle kunna förverkligas. Vad sålunda anförts föranledde icke något uttalande från riksdagens sida (r. skr. nr 442).

1945 års lönekommitté har efter verkställd utredning den 18 februari 1948 överlämnat förslag angående sjötillägg m. m., innefattat i en promemoria jämte författningsförslag (i stencil). Om det av lönekommittén framlagda förslaget har enighet uppnåtts vid förda förhandlingar med *statstjänstemännens riksförbund* och *tjänstemännens centralorganisation*.

Över lönekommitténs förslag ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av *försvarets civilförvaltning*, *chefen för marinen*, *statskontoret*, *statens lönenämnd* och *statens sakrevision*.

I. Allmänna synpunkter på avlöningsförfattningarna.

Tidigare gällande avlöningsbestämmelser. De avlöningsreglementen, som gällde intill den 1 juli 1947, voro, såvitt här är i fråga.

- 1) civila avlöningsreglementet,
- 2) civila icke-ordinariereglementet,
- 3) militära avlöningsreglementet,
- 4) militära icke-ordinariereglementet,
- 5) manskapsavlöningsreglementet,
- 6) avlöningsreglementet för de högre kommunala skolorna,
- 7) avlöningsreglementet för de statsunderstödda skolorna för bildbara sinnesslöa m. fl.,
- 8) avlöningsreglementet för ordinarie befattningshavare vid skogsvårdsstyrelserna,
- 9) folkskolans avlöningsreglemente samt
- 10) avlöningsreglementet för nomadlärare.

Härtill kommo vissa avlöningsförfattningar, vilka utfärdats i form av kungörelser men sakligt sett voro av avlöningsreglementes natur, nämligen kungörelserna

1942: 637 med avlöningsbestämmelser för vård- och ekonomipersonal vid läroanstalterna för blinda, dövstumskolorna samt vårdanstalterna för blinda och dövstamma med komplicerat lyte,

1942: 638 med avlöningsbestämmelser för vård- och ekonomipersonal vid försvarsväsendet,

1943: 854 med avlöningsbestämmelser för vård- och ekonomipersonal vid statens skyddshem samt statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar och flickor samt

1944: 510 med avlöningsbestämmelser för ekonomipersonal vid statens sjuksköterskeskola.

För liknande personal vid statens sinnessjukhus samt karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet meddelades avlöningsbestämmelserna icke i författningsform.

Beträffande hushållningssällskapen meddelades i vederbörande statsbidragskungörelse vissa summariska bestämmelser angående minimilöner m. m.

Till avlöningsreglementena anslötos övergångsbestämmelser. På motsvarande sätt meddelades tillägsbestämmelser separat för de olika reglementena. Ursprungligen sökte man såvitt möjligt i en enda författning sammanföra de till ett visst reglemente hörande tillägsbestämmelserna. Emellertid visade det sig i en del fall, att tillägsbestämmelser av samma innebörd borde meddelas till skilda avlöningsreglementen, och för flera reglementen gemensamma tillägsbestämmelser meddelades då i särskild författning.

Beträffande avlöningsbestämmelsernas fördelning på olika reglementen må anmärkas följande.

Fördelningen på olika reglementen skedde i första hand efter de skilda *förvaltningsområdena*. Bestämmelserna för den civila statsförvaltningens olika grenar sammanfördes dock. Härigenom kommo exempelvis bestämmelserna för den statliga lärarpersonalen att meddelas i samma reglemente som bestämmelserna för civila statstjänstemän i allmänhet men åtskilda från bestämmelserna för lärarpersonalen vid de högre kommunala skolorna; detta förhållande påkallade särskild uppmärksamhet vid tillkomsten av avlöningsreglementet för de högre kommunala skolorna, i det att civila avlöningsreglementet och civila icke-ordinariereglementet då måste kompletteras med särskilda bestämmelser för att reglera avlöningsförhållandena vid lärares övergång från högre kommunal till statlig skola. Vad angår gränsdragningen mellan de civila och militära reglementena, hänfördes till dessa senare reglementen ej endast militär och civilmilitär personal. Den civila personalen inom försvarsväsendets olika institutioner fördelades på reglementena, i stort sett så att de civila reglementena tillämpades vid försvarets centrala förvaltningar och de militära reglementena vid de förband och institutioner, som pläga betecknas såsom försvarskrafterna; de militära reglementena tillämpades dock även för sådan personal vid de centrala förvaltningarna, som avlönades från sakanslag. Vid en av riksräkenskapsverket företagen personalstatistisk undersökning avseende årsskiftet 1943/44 visade det sig, att uppgiftslämnarna i många fall icke kunde med bestämdhet uppgiva, för vilken personal civila icke-ordinariereglementet tillämpades och för vilken personal motsvarande militära reglemente tillämpades. I direktiven för 1945 års lönekommittés arbete framhölls, att det borde övervägas, huruvida civila och militära icke-ordinariereglementena borde sammanslås.

En annan indelningsgrund vid avlöningsbestämmelsernas uppdelning på olika reglementen har i vissa fall varit *anställningsformen*. En konsekvent genomförd indelning efter denna grund har dock endast tillämpats inom statsförvaltningen med undantag av försvaret; civila avlöningsreglementet gjordes tillämpligt på ordinarie tjänstemän, civila icke-ordinariereglementet på icke-ordinarie tjänstemän. Inom försvaret tillämpades samma indelning endast i viss utsträckning. I fråga om den militära personalen behandlades sålunda avlöningsförhållandena för icke-ordinarie officerare och underofficerare i militära avlöningsreglementet men för icke-ordinarie personal av manskaps grad i manskapsavlöningsreglementet, som för övrigt omfattade även ordinarie manskap. Avlöningsförmånerna för den icke-ordinarie civilmilitära personalen reglerades icke i militära avlöningsreglementet, vilket medförde vissa komplikationer då en tidigare svävande fråga om anställningsformen för viss civilmilitär personal genom kungörelsen 1944: 195 löstes så, att extra ordinarie anställning skulle tillämpas. För personal vid det statsunderstödda undervisningsväsendet meddelades avlöningsbestämmelserna i ett och samma reglemente oberoende av anställningsformen.

Det må här framhållas, att avlöningsbestämmelsernas uppdelning på olika reglementen varit historiskt betingad, i det att löneregleringarna eller i varje fall arbetet på dem skett successivt för de särskilda förvaltningsområdena och personalgrupperna.

Beträffande de särskilda reglementenas uppställning är till en början att märka, att denna i fall, där reglementet omfattar personal inom olika för-

valtningssområden eller med olika anställningsform, mer eller mindre utpräglad skett med förvaltningssområdet eller personalgruppen såsom indelningsgrund. Civila avlöningsreglementets första tredjedel är utformad som ett efter sakinnehåll uppställt reglemente, men därefter följa huvudtitels- och verksvis uppställda, i vissa fall tämligen omfattande bestämmelser, vilka skola gälla såsom tillägg till eller undantag från de i det föregående meddelade bestämmelserna. I civila icke-ordinariereglementet följa, efter särskilda kapitel för de olika anställningsformerna (extra ordinarie tjänstemän, extra tjänstemän, aspiranter), på liknande sätt tillägg- och undantagsbestämmelser för olika förvaltningssområden. Militära avlöningsreglementet upptager efter bestämmelser för de ordinarie beställningshavarna bestämmelser för de extra ordinarie. Militära icke-ordinariereglementet och avlöningsreglementena för det statsunderstödda undervisningsväsendet upptaga särskilda kapitel för varje anställningsform. I manskapsavlöningsreglementet meddelas däremot bestämmelser för ordinarie och icke-ordinarie beställningshavare tämligen parallellt, och detsamma gäller beträffande avlöningsreglementet för nomadlärare, vilket i väsentliga delar hänvisar till folkskolans avlöningsreglemente och i övrigt endast innehåller vissa specialbestämmelser.

I övrigt påkalla främst två förhållanden uppmärksamhet i detta sammanhang. Det ena avser löneplanernas intagande i omedelbar anslutning till avlöningsföreskrifterna. I dessa funnos tillhopa 26 på olika sätt betecknade löneplaner intagna, vilka emellertid i åtskilliga fall helt eller delvis voro likalydande. Det andra förhållandet är, att avlöningsreglementena i icke obetydlig utsträckning, ehuru icke konsekvent, förutom bestämmelser om avlöningsförmånerna innehöllo stadganden om tjänstemännens skyldigheter i olika avseenden ävensom rent organisatoriska bestämmelser, såsom om inrättande av tjänster. Dessa bestämmelser meddelades icke i ett sammanhang, utan funnos insprängda bland själva avlöningsbestämmelserna.

De provisoriska avlöningsreglementena. De för tillämpning under tiden 1 juli 1947—30 juni 1948 utfärdade avlöningsreglementena äro

- 1) statens allmänna avlöningsreglemente,
- 2) 1947 års avlöningsreglemente för befattningshavare med anställning i viss statsunderstödd verksamhet,
- 3) 1947 års avlöningsreglemente för folkskolan samt
- 4) 1947 års avlöningsreglemente för nomadlärare.

Reglementena kompletteras av en för dem gemensam kungörelse med övergångsbestämmelser (1947: 553). Vidare har utfärdats en för reglementena gemensam kungörelse med tilläggbestämmelser (1947: 554). Sistnämnda kungörelse har emellertid med hänsyn till det under detta budgetår rådande provisoriet givits formen av en författning, som i väsentliga stycken endast hänvisar till tidigare gällande bestämmelser.

I det följande användas för de under innevarande budgetår gällande reg-

lementena vissa förkortade benämningar, vilka införts genom kungörelserna med övergångs- och tilläggsbestämmelser, nämligen

Saar för statens allmänna avlöningsreglemente,

Ars för 1947 års avlöningsreglemente för befattningshavare med anställning i viss statsunderstödd verksamhet,

Arf för 1947 års avlöningsreglemente för folkskolan och

Arn för 1947 års avlöningsreglemente för nomadlärare.

Utfärdandet av de provisoriska avlöningsreglementena innebär, att motsvarigheten till de avlöningsföreskrifter, som tidigare meddelats i 10 reglementen, 4 kungörelser och 2 brev, numera innefattas i 4 reglementen. Bestämmelserna ha fördelats på olika reglementen efter förvaltningsområde, däremot ej efter tjänstemännens anställningsform. *Saar* motsvarar civila avlöningsreglementet, civila icke-ordinariereglementet, militära avlöningsreglementet, militära icke-ordinariereglementet, manskapsavlöningsreglementet samt avlöningsbestämmelserna för olika grupper av vård- och ekonomipersonal. *Ars* motsvarar avlöningsreglementena för de högre kommunala skolorna, de statsunderstödda sinnesslö- och epileptikerskolorna och skogsvårdsstyrelserna ävensom de i statsbidragskungörelser meddelade avlöningsbestämmelserna för hushållningssällskapen. *Arf* och *Arn* motsvara folkskolans avlöningsreglemente respektive avlöningsreglementet för nomadlärare.

Saar är uppställt efter sakinnehåll; exempelvis återfinnas under rubriken semester samtliga härutinnan gällande bestämmelser för statstjänstemännen. I det av 1945 års lönekommitté upprättade författningsförslaget hade specialbestämmelserna för olika grupper av tjänstemän inarbetats i den löpande texten, men vid den överarbetning, som föregick reglementets utfärdande, gjordes inom varje paragraf en sådan uppdelning, att under en rubrik »A. Allmänna bestämmelser» upptagas huvudbestämmelserna i ämnet, under det att specialbestämmelser upptagas under rubriken »B. Särskilda bestämmelser» med underrubrik för det verk eller det förvaltningsområde, för vilket specialbestämmelsen gäller. Olika institutioner av samma karaktär men tillhörande olika huvudtitlar — exempelvis försvarets läroverk, de allmänna läroverken och navigationsskolorna — ha därvid upptagits under gemensam rubrik. Detta har bidragit till att *Saar* till omfånget är betydligt mindre än de motsvarande tidigare gällande författningarna sammantagna.

Ars är icke utformat som ett fullständigt avlöningsreglemente utan hänvisar i väsentliga delar till *Saar*, så att det i huvudsak fungerar på samma sätt som en kungörelse om utsträckt tillämpning av *Saar*. Efter ett inledningskapitel upptager reglementet ett kapitel för de högre kommunala skolorna, ett för sinnesslö- och epileptikerskolorna och ett för hushållningssällskapen och skogsvårdsstyrelserna.

Arf är liksom *Saar* uppställt efter sakinnehåll.

Arn är på samma sätt som det tidigare nomadlärarreglementet utformat som en hänvisningsförfattning till *Arf*.

Ur avlöningsreglementena ha löneplanerna samt tabellerna över löneavdrag och övertidsersättningar utbrutits och i stället sammanförts i en författning, statens löneplansförfattning. I förening med det sätt varpå löne-regleringen i övrigt skett har detta medfört, att antalet löneplaner kunnat nedbringas från 26 till 5, vilket i sin tur möjliggjort utfärdandet av hjälptabeller för avlöningsuträkningen.

I sitt betänkande II med förslag till statens allmänna avlöningsreglemente m. m. anförde 1945 års lönekommitté, att föreskrifter av allmänt administrativ natur egentligen icke hade sin plats i avlöningsförfattningarna utan helst borde sammanföras med en del utanför nämnda författningar meddelade föreskrifter till en allmän verksstadga eller liknande; att sådana bestämmelser meddelats i avlöningsförfattningar bidroge till att både avlöningsbestämmelserna och de administrativa föreskrifterna bleve svåra att överblicka. I avsaknad av en allmän verksstadga hade kommittén måst bibehålla föreskrifterna i avlöningsreglementet men där sammanfört dem i en särskild avdelning. Ifrågavarande indelning av reglementsbestämmelserna i allmänna förvaltningsbestämmelser och avlöningsbestämmelser, vilken löne-kommittén drev förhållandevis långt efter vad kommittén ansåg vara teoretiskt riktigt, bibehölls vid den överarbetning av kommittéförslaget, som föregick reglementenas utfärdande, och återfinnes sålunda i Saar och Arf.

I övrigt är att märka, att reglementenas utformning präglas av en strävan till decentralisering. I viss utsträckning har sålunda reglementstexten utbyggt med materiella bestämmelser i sådana fall, där de tidigare gällande reglementena endast hänvisade till vad Kungl. Maj:t kunde komma att i särskild ordning bestämma. Angivna förhållande framträder vid jämförelse med det tidigare tillämpade avlöningssystemet på det sättet, att vissa tilläggbestämmelser inarbetats i själva reglementet; ett sådant inarbetande har dock ej skett i någon större utsträckning. I den mån det ansetts nödvändigt att i reglementena meddela bestämmelser om diskretionär prövning, ha stadgandena därom i regel utformats så, att denna ankommer på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på vederbörande myndighet. I de tidigare reglementena stadgades däremot för vissa fall att prövningen skulle ankomma på Kungl. Maj:t, under det att reglementena för andra fall innehöllo direkt bemyndigande för viss myndighet att verkställa prövningen, eller ock sänkades bestämmelse om den, på vilken prövningen skulle ankomma. Genom ändringen har åsyftats att samtidigt skapa möjlighet till decentralisering och ernå full klarhet om vem som har ansvaret för prövningen ifråga.

Yttrandena. I yttrandena rörande de erfarenheter, som vunnits vid tillämpningen av de provisoriska avlöningsreglementena, ha på olika punkter framställts förslag om sakliga ändringar. Till en del avse dessa jämkningar i bestämmelser, som genom 1947 års löneroglering nytillskapat eller fått ändrat innehåll; till en annan del är fråga om förslag som anmålts vid tidigare lönerogleringar men då ej föranlett någon åtgärd. I vissa av yttran-

dena har under erinran om att avlöningsbestämmelserna tillkommit efter förhandlingar med tjänstemännens huvudorganisationer framhållits, att några mera väsentliga sakliga ändringar i bestämmelserna icke borde vidtagas, med mindre vägande skäl kunde anföras för dem.

Ifrågavarande förslag om sakliga ändringar anmälas i det följande i anslutning till de olika avlöningsbestämmelserna.

Beträffande avlöningsbestämmelsernas redaktionella utformning har i yttrandena icke framställts någon erinran mot att i samma avlöningsreglemente meddelats avlöningsbestämmelser för tjänstemän med olika anställningsform men tillhörande ett och samma förvaltningsområde.

Beträffande det sätt, varpå avlöningsbestämmelserna fördelats på olika avlöningsreglementen efter förvaltningsområden, ha olika meningar kommit till uttryck i yttrandena. Härom må nämnas följande.

Socialstyrelsen, pensionsstyrelsen, statskontoret, lantbruksstyrelsen och lantmäteristyrelsen ha ansett, att sammanförandet till Saar av flera tidigare gällande avlöningsreglementen medfört, att bestämmelserna blivit mindre överskådliga och svårare att tillämpa. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* har ansett, att principen om sammanförande i en författning av bestämmelser rörande löneförmåner för i stort sett samtliga befattningshavare inom statsförvaltningen såsom sådan kunde godtagas.

Vissa civila myndigheter ha ansett, att avlöningsbestämmelserna för försvaret icke borde meddelas i samma reglemente som skulle gälla för civilförvaltningen. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* har anført, att även om principen om sammanförande till ett gemensamt reglemente kunde godtagas, avlöningsbestämmelserna enligt styrelsens uppfattning skulle ha vunnit i reda och överskådlighet, därest för de civila och militära tjänstemännen meddelats föreskrifter i skilda reglementen. Även *statskontoret* och *lantbruksstyrelsen* ha uttalat sig för en återgång till förhållandet med skilda civila och militära reglementen. Förenämnda myndigheter ha icke ingått på frågan huru gränsdragningen skulle ske mellan de civila och militära reglementena.

Å andra sidan har *rikets allmänna kartverk* uttalat, att fördelarna med ett gemensamt civilt och militärt avlöningsreglemente äro så stora, att de uppväga nackdelarna. Vid övergången till Saar uppstodo otvivelaktigt ganska stora svårigheter i fråga om reglementets tillämpning. Det nya reglementets omfattning och därmed följande relativa svåröverskådlighet är bl. a. beroende på de många särskilda bestämmelserna för olika tjänsteområden, främst försvaret. Fördelarna med ett gemensamt avlöningsreglemente äro emellertid så stora, att de uppväga den nämnda nackdelen. Detta uttalande grundas på den erfarenhet kartverket äger genom att vid verket finnas icke blott civila tjänstemän utan även inbeordrad militär personal samt att kartverket i stor utsträckning rekryterar sin personal från försvarsväsendet. Den uppställning som följts med de »särskilda bestämmelserna» sammanförda under en huvudrubrik i de olika paragrafer, till vilka de höra, gör att de icke verka störande vid användningen av reglementets gemensamma eller allmänna bestämmelser.

Försvarets civilförvaltning har icke framställt önskemål om en återgång till systemet med skilda civila och militära reglementen.

I vissa yttranden har föreslagits, att avlöningsbestämmelserna för huvuddelen av det ställiga undervisningsväsendet skola utbrytas ur

Saar, och i vissa fall har förordats att dessa bestämmelser skola sammanföras med avlöningsbestämmelserna för lärare vid högre kommunala skolor till ett gemensamt reglemente. För vissa myndigheter synes det avgörande motivet härför vara uppfattningen att särbestämmelserna för undervisningsväsendet tynga Saar, medan andra myndigheter särskilt framhållit olägenheten av att bestämmelserna i Ars för de högre kommunala skolorna äro utformade såsom hänvisningsföreskrifter.

Sålunda har *statskontoret* uttalat, att ett särskilt avlöningsreglemente borde meddelas för huvuddelen av det statliga undervisningsväsendet. Vid utarbetandet av ett särskilt reglemente för undervisningsväsendet borde övervägas, huruvida icke även viktiga grenar av det statsunderstödda skolväsendet skulle kunna med fördel hänföras under samma reglemente.

Riksräkenskapsverket har, med hänsyn till att avlöningsförhållandena för lärarpersonalen vid de statliga skolorna (med undantag av nomadskolorna) och de högre kommunala skolorna i stort sett sammanfalla, ansett ändamålsenligt, att avlöningsbestämmelserna för båda dessa kategorier av skolor sammanföras till ett gemensamt, fristående avlöningsreglemente. Såsom ett ytterligare skäl för ett sammanförande av avlöningsbestämmelserna har ämbetsverket bl. a. erinrat om den pågående ombildningen av vissa högre kommunala skolor till statliga skolor.

Skolöverstyrelsen har uttalat, att lärarnas anställnings- och avlöningsförhållanden vore av så speciell natur, att de avlöningsbestämmelser, som gällde för andra kategorier av befattningshavare, i flera avseenden måste kompletteras eller modifieras för att kunna tillämpas å lärare. På grund av den allmänna uppställningen av Saar hade dessa särbestämmelser inluttit under ett flertal olika paragrafer. Föreskrifterna beträffande lärarna hade därigenom blivit mindre överskådliga, vilket försvårat tillämpningen. Uppställningen av Ars i form av hänvisningar till Saar hade överstyrelsen icke ansett lämplig. Enligt överstyrelsens mening borde ett särskilt gemensamt avlöningsreglemente utfärdas för lärare och rektorer vid statliga skolor och högre kommunala skolor.

Vad angår de statsunderstödda sinnesslö- och epileptikerskolorna ha *riksräkenskapsverket* och *skolöverstyrelsen* uttalat sig för att ett särskilt avlöningsreglemente utfärdades för dem. Detta borde enligt skolöverstyrelsens mening anknyta till folkskolans löneförhållanden, eftersom lärarna i stor utsträckning överginge mellan dessa skolformer.

Beträffande folkskolans lärare har icke ifrågasatts annat än att ett särskilt avlöningsreglemente för dem alljämt skall finnas. *Statskontoret* har i anslutning till sina i det föregående berörda uttalanden uttryckligen framhållit, att under alla förhållanden erfordrades ett särskilt avlöningsreglemente för folkskolorna. *Riksräkenskapsverket* har ansett, att avlöningsbestämmelserna för nomadlärare utan olägenhet kunde infogas i folkskolans avlöningsreglemente.

I fråga om skogsvårdsstyrelserna har *skogsstyrelsen* anfört, att anordningen med Saar och Ars, av vilket det sistnämnda allenast innehåller vissa undantags- och särbestämmelser men i övrigt i vederbörliga delar hänvisar till Saar, för skogsvårdsstyrelserna innebär en avgjord försämring i förhållande till tiden 1 juli 1946—30 juni 1947, då ett enda avlöningsreglemente gällde för skogsvårdsstyrelsernas befattningshavare. Skogsstyrelsen hade emellertid icke ansett sig böra framställa direkt yrkande i ämnet utan endast velat bringa spörsmålet under omprövning; om systemet med två avlöningsreglementen med tillhörande gemensamma tilläggsbestämmelser bibehölls, borde genom styrelsens försorg eller på annat lämpligt sätt en sammanställning av de för skogsvårdsstyrelserna gällande bestäm-

melserna utfärdas. *Riksräkenskapsverket* har icke funnit några skäl tala emot att avlöningsbestämmelserna för hushållningssällskapen och skogs-vårdsstyrelserna meddelas i ett sammanhang.

I anslutning till sina förslag beträffande antalet avlöningsförfattningar har *statskontoret* ifrågasatt, att med utfärdande av definitiva reglementen skulle anstå, samt *skolöverstyrelsen* anfört att, i avbidan på färdigställandet av det förordade lärarreglementet, Saar och Ars kunde tillsvidare gälla med vissa av styrelsen föreslagna jämkningar.

Vad härefter angår reglementenas uppställning har i allmänhet i yttrandena icke framställts invändning mot att reglementsbestämmelserna icke indelats efter tjänstemännens anställningsform; exempelvis har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* särskilt framhållit, att Saar i jämförelse med de tidigare reglementena är mera överskådligt genom att åtskilliga allmänna bestämmelser sammanförts och gjorts gemensamma för ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. *Statskontoret* har däremot den uppfattningen, att det bleve lättare att snabbt utröna skiljaktigheterna i avlöningshänseende mellan de olika anställningsformerna, om avlöningsbestämmelserna meddelades separat för ordinarie och icke-ordinarie personal.

Vad angår reglementenas uppställning efter sakinnehållet har, såsom förut nämnts, *rikets allmänna kartverk* uttalat, att den uppställning som i Saar följts med de särskilda bestämmelserna sammanförda under en huvudrubrik i de olika paragrafer, till vilka de höra, gör att de icke verka störande vid användningen av reglementets gemensamma eller allmänna bestämmelser. *Statskontoret*, *lantbruksstyrelsen* och *lotsstyrelsen* ha ansett lämpligare, att särbestämmelserna utbrytas och sammanföras i slutet av reglementet; *kontrollstyrelsen* ifrågasätter antingen en sådan placering eller ock att särbestämmelserna utfärdas i en särskild tilläggsförfattning till Saar.

Såsom framgår av det förut anförda ha samtliga av frågan berörda myndigheter riktat kritik mot att Ars utfärdats som en särskild tilläggsförfattning till Saar.

Mot löneplanernas avskiljande från själva avlöningsreglementena och sammanförande till statens löneplansförordning med därtill anknytande hjälptabeller har i allmänhet icke riktats någon invändning. *Kontrollstyrelsen* har anfört, att tabellbilagorna till statens löneplansförordning i hög grad underlättade arbetet vid avlöningslistornas upprättande. *Statskontoret* företräder emellertid även på denna punkt en motsatt ståndpunkt och anser, att löneplanerna samt reglerna om höjning eller sänkning av grundlönerna bort placeras i reglementena och att hjälptabellerna för avlöningsuträkningen bort fogas vid varje särskilt reglemente såsom tabellbilagor.

Beträffande särskiljandet i Saar av allmänna förvaltningsbestämmelser och avlöningsbestämmelser samt de senares uppställning ha *medicinalstyrelsen*, *statskontoret*, *skogsstyrelsen*, *rikets allmänna kartverk* och *telegrafstyrelsen* ansett att, även om reglementet är uppbyggt efter ett väl genomtänkt och utarbetat system, detta för flertalet av dem, som skola tillämpa regle-

mentet, är svårt att förstå och att en mindre sträng systematik är att föredraga. *Rikets allmänna kartverk* har föreslagit en viss omDispositionering av de allmänna förvaltningsbestämmelserna i Saar.

I vissa yttranden framställas invändningar emot att de provisoriska reglementena innehålla materiella bestämmelser för sådana fall, som förut ej alls reglerats eller som reglerats endast genom en hänvisning till vad därutinnan kunde komma att bestämmas, och det göres gällande, att Saar härigenom blivit alltför detaljerat. Sålunda anser *telegrafstyrelsen* det kunna ifrågasättas, om i reglementet bort intagas även sådana detaljföreskrifter, som tidigare varit meddelade i tilläggsförfattning. Genom att så skett har reglementet fått ett omfång, som i och för sig bidrager till att göra bestämmelserna svåra att överblicka och sammanhålla. Framdeles behövlige ändringar i mindre väsentliga detaljföreskrifter skulle bli besvärligare att genomföra, om riksdagens medverkan måste förutsättas för varje än så obetydlig ändring. *Rikets allmänna kartverk* har uttalat sig i motsatt riktning och ansett, att tillägsbestämmelserna till reglementet böra inarbetas i detsamma, i den mån de äro för framtiden nödvändiga och av allmän karaktär.

Det hävdas i en del yttranden, att det statliga avlöningsväsendet över huvud taget kommit att präglas av detaljerade bestämmelser för alla tänkbara situationer, och det anses önskvärdt att man i större utsträckning överläte åt myndigheterna att efter fritt skön reglera mera undantagsmässiga förhållanden. I detta sammanhang framhålles även, att avlöningsreglementenas formulering är invecklad och svårförståelig. Såsom exempel på mera svårtillämpliga bestämmelser anföras i flera yttranden stadgandena om löneklassplacering och löneklassuppflyttning. I yttrandena har i övrigt anförts i hudsak följande.

Fångvårdsstyrelsen: Det förefaller styrelsen som om författningsföreskrifternas invecklade formulering delvis sammanhänger med att reglementet uppbyggts på detaljföreskrifter, som undan för undan efter framställningar från personalorganisationerna m. m. måst kompletteras. Delvis torde utformningen av det nya avlöningsreglementet, såsom lönekommittén framhållit, sammanhänga med att ett flertal allmänt administrativa föreskrifter alltjämt måst inflyta i reglementet.

Pensionsstyrelsen: Vid bedömandet av den vetenskap, för vilken de statliga avlöningsbestämmelserna utgöra grunden, är det av vikt att framhålla, att avlöningsfrågornas avgörande är förenat med ekonomiskt ansvar för vederbörande.

Statskontoret: En bidragande orsak till att de statliga avlöningsbestämmelserna successivt blivit alltmera invecklade har varit strävan att genom särskilda föreskrifter täcka alla upptänkliga fall samt att tillmötesgå även långt drivna krav på individuell rättvisa vid löneavvägningen.

Generaltullstyrelsen: Saar har erhållit ökad överskådighet och tydlighet vid jämförelse med lönekommitténs förslag. Att reglementet ändock icke i alla avseenden blivit så tydligt som önskvärdt vore, torde främst bero på det invecklade sätt, varpå vissa avlöningsförmåner reglerats.

Skogsstyrelsen: Avlöningsreglementenas bestämmelser böra göras så enkla och klara, att de icke blott utan svårighet kunna tolkas och förstås av redogörare och andra, som i sin ämbetsutövning mera regelbundet ha att till-

lämpa dem, utan jämväl till sin huvudsakliga innebörd kunna riktigt uppfattas av en var befattningshavare, som i ett eller annat avseende beröres av bestämmelserna.

Rikets allmänna kartverk: Detaljrikedomen och därmed följande svåröverskådlighet är svår att avhjälpa utan en radikal omläggning av hela det system, varpå statens avlöningsreglementen grundats, nämligen å ena sidan statens strävan att centralt reglera alla tänkbara fall för skipande av största möjliga rättvisa i avlöningshänseende under iakttagande av att icke genom brist på föreskrifter en friare tolkning skulle kunna medföra någon ökad kostnad samt å andra sidan tjänstemännens strävan att genom detaljerade föreskrifter skydda sina vid förhandlingar uppnådda förmåner, så att dessa ej genom en friare tolkning skulle kunna undergå någon aldrig så ringa beskärning. Så länge principen om tjänstetidens längd är avgörande för avlöningens bestämmande och som regel även utgör en dominerande faktor för befordran, lärer någon ändring härutinnan icke vara möjlig att genomföra.

Å andra sidan har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* framhållit, att de nya avlöningsbestämmelserna visat sig medföra en väsentlig förenkling i avlöningsarbetet. Nettolönesystemet, den enhetliga lönegrads- och löneklasskonstruktionen för ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, de likformiga avdragsbestämmelserna m. m. hade medfört betydande lättnader i arbetet. *Generaltullstyrelsen* har ansett möjligt, att vissa av de svårigheter, som uppstode vid reglementets tillämpning, efter hand komme att minskas i samma mån som tjänstemännen förvärvade förtroget med detsamma. *Kontrollstyrelsen* har i stort sett ansett författningstexten i formellt avseende väl genomarbetad, varigenom innebörden av de olika bestämmelserna i regel vore klar. *Skogsstyrelsen* har framhållit, att styrelsens erinringar i vissa avseenden icke finge undanskymma det förhållandet, att de nya avlöningsreglementena i väsentliga delar finge anses väl avpassade efter tidens krav och ur många synpunkter erbjöde bestämda fördelar framför de äldre reglementena, vilka lämnade väsentliga spörsmål olösta och jämväl i övrigt företedde påtagliga brister.

I skilda yttranden ha positiva förslag framställts om åtgärder för att vid de nuvarande avlöningsreglementenas bibehållande underlätta deras tillämpning. Sälunda ha önskemål om innehållsförteckning eller sakregister framförts av *länsstyrelsen i Värmlands län*, *kontrollstyrelsen*, *lantmäteristyrelsen*, *rikets allmänna kartverk*, *försvarets fabriksstyrelse* samt *stats-tjänstemännens riksförbund*. Vidare har *försvarets civilförvaltning* — som ansett önskvärt med närmare klarläggande av de i Saar förekommande uttrycken försvaret och vederbörande myndighet — ansett lämpligt, att de bestämmelser, som av Kungl. Maj:tt utfärdades i anslutning till reglementet, i någon form angåves i detta, exempelvis i noter till författningsrummen eller i särskilda anvisningar till reglementet. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* och *rikets allmänna kartverk* ha ifrågasatt, att de särskilda bestämmelserna i Saar skulle tryckas med annan stilsort än de allmänna bestämmelserna eller med mindre radavstånd för att kunna lättare särskiljas från de allmänna bestämmelserna. *Länsstyrelsen i Värmlands län*, *skogsstyrel-*

sen och järnvägsstyrelsen ha föreslagit, att tillämpningen av mera invecklade bestämmelser skall belysas med exempel.

Statskontoret och lantbruksstyrelsen ha förklarat, att tolkningen av avlöningsbestämmelserna försvårats genom avsaknaden av en i enklare form återgiven specialmotivering till respektive paragrafer. En väsentlig lättnad i arbetet skulle enligt lantbruksstyrelsens mening beredas, om en kommentar till reglementet utarbetades.

Statens lönenämnd, som vid ärendets behandling haft tillfälle att taga del av de yttranden, som avgivits av övriga i ärendet hörda myndigheter och personalorganisationer, har framhållit, att lönenämnden icke ansett sig böra ingå på sådana i berörda yttranden framställda yrkanden, som endast avsåge, att bestämmelserna skulle förtydligas eller eljest jämkas i formellt avseende, eftersom dylika förslag förutsattes skola komma under övervägande vid den översyn av avlöningsförfattningarna, som i särskild ordning påginge inom finansdepartementet. I fråga om vissa allmänna synpunkter på dispositionen och utformningen av Saar och Ars har lönenämnden anfört i huvudsak följande.

I en ur vissa synpunkter naturlig strävan att till ett fåtal författningar koncentrera de avlöningsbestämmelser, som gälla för statstjänstemän och befattningshavare i statsunderstödd verksamhet, ha i Saar sammanförts bestämmelser rörande tjänstemän inom den civila statsförvaltningen och försvaret, varjämte reglementet genom Ars blivit gällande för lärarna vid de högre kommunala skolorna och personalen vid sinnesslöskolorna och epileptikerskolorna samt i personalförteckning upptagna tjänstemän vid skogsvårdsstyrelserna och — sedan den 1 januari 1948 — hushållningssällskapen. I jämförelse med förhållandena före den 1 juli 1947 innebär det anförda, att i Saar sammanförts motsvarigheten till de bestämmelser, som förut återfunnos i civila avlöningsreglementet, militära avlöningsreglementet, manskapsavlöningsreglementet, civila icke-ordinariereglementet och militära icke-ordinariereglementet samt att Saar även i huvudsak reglerar avlöningsförmånerna för befattningshavare, för vilka tidigare gällde avlöningsreglementet för de högre kommunala skolorna, avlöningsreglementet för de statsunderstödda skolorna för bildbara sinnesslöa m. fl., avlöningsreglementet för ordinarie befattningshavare vid skogsvårdsstyrelserna ävensom vissa i statsbidragskungörelser meddelade summariska bestämmelser angående minimilön m. m. för en del av hushållningssällskapens tjänstemän. Mot bakgrunden av anförda omständigheter är det förklarligt, att svårigheterna att giva reglementet en överskådlig uppställning icke kunnat helt bemästras. Från vissa civila myndigheter ha även yrkanden framförts om en uppdelning av Saar på två eller flera specialreglementen.

För egen del har lönenämnden den uppfattningen, att sammanförandet i Saar av avlöningsbestämmelser för tjänstemän inom olika förvaltningsområden med sinsemellan olikartade förhållanden medfört, att särbestämmelserna erhållit en sådan omfattning, att de allmänna grunddragen i avlöningssystemet icke framtråda med önskvärd tydlighet. Lönenämnden anser sig emellertid icke för den skull böra yrka på en återgång till tidigare gällande system med flera specialreglementen. Vid detta sitt ställningstagande har lönenämnden beaktat, att Saar ännu varit i tillämpning alltför kort tid, för att några bestämda erfarenheter kunnat vinnas angående för- och nackdelar av det nya författningssystemet, ävensom att en ny genomgripande ändring

av detta system skulle ställa redogörarna inför nya svårigheter att finna sig till rätta i författningarna. Vad särskilt angår framförda yrkanden om utfärdande av ett speciellt militärt avlöningsreglemente och ett speciellt reglemente för lärarna vid de statliga och högre kommunala skolorna, vill lönenämnden framhålla, att redogörarna inom försvaret ändock måste tillämpa Saar på den inom försvaret anställda civila personalen, liksom skolornas redogörare skulle ha att tillämpa det allmänna reglementet på rektorsexpeditionernas biträden för skriv- och kontorsgöromål, vaktmästare samt skol-sköterskor.

Lönenämnden har vidare — med anledning, bland annat, av uttalanden från vissa myndigheter — övervägt, huruvida några bestämda fördelar skulle vara att vinna genom en omdisposition av Saar på sådant sätt, att de nu under de olika paragraferna upptagna särskilda bestämmelserna sammanfördes till en speciell avdelning i reglementet eller eventuellt överflyttades till tilläggsbestämmelserna. Genom en sådan anordning skulle givetvis de grundläggande bestämmelserna i avlöningssystemet framträda på ett mera tillfredsställande sätt än för närvarande. Då det emellertid icke kan förnekas, att det torde underlätta arbetet för den enskilde redogöraren, därest han återfinner den för hans arbetsområde gällande särbestämelsen i omedelbar anslutning till motsvarande allmänna bestämmelse, har lönenämnden även beträffande detta spörsmål funnit lämpligast, att i avbidan på ytterligare erfarenhet den nuvarande dispositionen bibehålles. Det synes emellertid lönenämnden angeläget, att föreliggande möjligheter att överflytta föreskrifter — såväl allmänna som särskilda — från Saar till tilläggsbestämmelserna utnyttjas i största möjliga utsträckning. Såsom åtskilliga myndigheter påpekat, skulle Saar också vinna i överskådlighet, därest de särskilda bestämmelserna trycktes med annan stilsort än de allmänna bestämmelserna eller med mindre radavstånd, eller därest de särskilda bestämmelserna droges in från marginalen.

I anslutning till det anförda vill lönenämnden framhålla, att liksom hittills vart och ett av kommunikationsverken låtit utgiva särtryck av avlöningsförfattningarna, i vilka särtryck de bestämmelser som sakna betydelse för vederbörande verk utslutits, synas särtryck genom vederbörande centrala myndighets försorg böra utdelas inom sådana förvaltningsområden som försvaret och undervisningsväsendet. Vad undervisningsväsendet beträffar skulle ett dylikt särtryck kunna användas av ett större antal redogörare, därest Saars tillämpningsområde utsträcktes till att omfatta jämväl högre kommunala skolor, sinnesslöskolor och epileptikerskolor.

Såsom en annan praktisk åtgärd för att underlätta arbetet vid avlöningsförfattningarnas tillämpning vill lönenämnden förorda, att författningarna förses med sakregister. Ett sådant register borde helst avse icke blott Saar utan även statens löneplansförordning och tilläggsbestämmelserna till Saar.

Försvarets civilförvaltning har framhållit, att de i Saar ofta förekommande hänvisningarna till föreskrifter utfärdade eller avsedda att utfärdas vid sidan av Saar bidragit till att göra reglementet svårbemästrat. En praktisk utväg för eliminerande — om icke helt så dock i väsentlig mån — av det mången gång tidsödande arbetet med klarläggande av de bestämmelser, som åsyftas med berörda hänvisningar, vore enligt civilförvaltningens mening, att de åsyftade bestämmelserna, i den mån desamma utfärdats av Kungl. Maj:t, i någon form angäves i reglementet, exempelvis i noter till författningssrummen eller i särskilda anvisningar till reglementet (jämför gällande flyttningsskugörelse).

Detta uppslag finner lönenämnden beaktansvärt. Då ifrågavarande specialbestämmelser torde komma att kompletteras, ändras eller utbytas i bety-

dande omfattning, lär det emellertid knappast vara lämpligt att intaga noter eller anvisningar i det i svensk författningssamling intagna reglementet. Lönenämnden vill för sin del ifrågasätta, huruvida icke i det författningsbihang till statsloggaren, vilket utarbetas av statskontoret, kunde i noter till de olika paragraferna angivas, varest däri omförmälda bestämmelser kunna återfinnas. Härigenom vunnos möjlighet till en årlig revision av dessa noter. Tänkbart vore, att arbetet med sammanställande av ifrågavarande författningsbihang med däri ingående noter förlades till finansdepartementet, som i så fall lämpligen kunde under löpande budgetår genom cirkulär bringa ändringar och tillägg i specialbestämmelserna till myndigheternas kännedom.

Innan lönenämnden övergår till granskningen av de särskilda paragraferna i Saar, vill lönenämnden framhålla värdet av att vid tillämpning av avlöningsförfattningarna äga tillgång till en auktoritativ specialmotivering. Lönenämnden förutsätter, att en sådan kommer att framläggas i den kommande propositionen angående de nya avlöningsreglementena. I anslutning till ett uttalande av försvarets civilförvaltning må vidare understrykas angelägenheten av att innebörden av det flerstädes i Saar förekommande uttrycket »vederbörlig myndighet» klarläggas. Så synes lämpligen kunna ske i tilläggsbestämmelserna. Civilförvaltningen har även påpekat, att det bör klargöras vad som skall förstås med uttrycket »försvaret». Med anledning härav vill lönenämnden endast framhålla, att även om det kunde vara önskligt att utbyta nämnda ord mot ett mera klarläggande, någon nämnvärd olägenhet av det nu använda uttrycket icke torde ha förmärkts.

Departementschefen.

Det statliga lönesystem, som tillämpades närmast före innevarande budgetår, utgjorde resultatet av en utveckling, som fortgått under flera decennier. Själva avlöningsreglementena hade icke gällt så många år; fyra av dem trädde i kraft den 1 juli 1939 och de övriga sex tillkommo senare. Dessa reglementen medförde emellertid endast i begränsad utsträckning ändringar i grundvalarna för lönesystemet. I övrigt byggde reglementenas sakinnehåll väsentligen på grundtankar, som kommit till uttryck redan i 1919 års avlöningsreglemente för kommunikationsverken och som sedermera lagts till grund för åtskilliga löneregleringsbeslut under 1920- och 1930-talen. Även i författningstekniskt hänseende anslöto sig ifrågavarande avlöningsreglementen tämligen nära till vad som dittills gällt. Mot bakgrunden av det anförda var det icke oväntat, att den betydande omläggning av lönesystemet, som i såväl sakligt som formellt hänseende kom till stånd genom de för innevarande budgetår utfärdade avlöningsreglementena, skulle giva anledning till ett livligt meningsutbyte i fråga om det statliga lönesystemet och att därvid skulle framställas yrkanden om en återgång helt eller delvis till vad som tidigare gällt.

Efter anmodan att inkomma med redogörelse för erfarenheterna från de provisoriska avlöningsreglementenas tillämpning ha vissa myndigheter framställt förslag om långtgående sakliga ändringar, i vissa fall innebärande förbättringar, i andra fall försämringar i tjänstemännens förmåner;

förslag har även i något fall framställts om en allmän omprövning av sak-innehållet i det statliga lönesystemet. Dessa ändringsförslag anser jag mig emellertid i stort sett icke böra biträda. Statsmakterna togo vid fjolårets riksdag definitiv ställning till det resultat, som uppnåtts vid 1945 års löne-kommittés utredningsarbete och kommitténs förhandlingar med tjänste-männens huvudorganisationer, och några bärande skäl för att frånga detta ställningstagande ha enligt min mening icke anförts. På några enstaka punkter synas dock administrativa och andra skäl med sådan styrka tala för en jämkning, att denna synes böra genomföras även om den medför någon mindre ändring i sakligt hänseende. De här avsedda fallen framgå närmare av vad i det följande anføres i anslutning till förslagen till defi-nitiva avlöningsreglementen.

Vad härefter angår frågorna om löneförfattningarnas antal och när-mare utformning, framgår av innehållet i de avgivna yttrandena huru dessa frågor te sig ur de myndigheters synpunkt, som skola tillämpa av-löningsbestämmelserna. Emellertid framgår av yttrandena, att myndighe-terna från den gemensamma, självklara utgångspunkten, att avlönings-bestämmelserna böra grupperas och utformas så att de bliva så lätta att tillämpa som möjligt, komma till olika resultat, då de bedöma på vilket sätt detta mål bäst nås. Statens lönenämnd, som haft tillgång till de övriga myndigheternas samt personalorganisationernas yttranden, har framställt till räckvidden mera begränsade förslag om förenklingar och förtydliganden men icke ansett sig böra påyrka någon återgång till vad som gällt före de provisoriska avlöningsreglementenas ikraftträdande.

För egen del vill jag till en början framhålla, att förevarande spørsmål enligt min mening måste bedömas även ur mera allmänna synpunkter än dem, som myndigheterna haft anledning att anlägga. Härom må nämnas följande.

Avlöningsförfattningarna böra icke vara mera differentierade eller om-fattande än att det är möjligt även för den, som ej har fackkunskaper, att utan en tidskrävande undersökning utröna vad i ett visst hänseende gäller enligt det statliga lönesystemet. Såsom exempel på hur härmed för-håller sig i det före innevarande budgetår gällande författningssystemet må nämnas, att lönebeloppen angåvos i 26 särskilda löneplaner och att semesterbestämmelserna funnos meddelade i 44 olika författningsrum, för-delade på 8 avlöningsreglementen; härvid ha bestämmelser, som meddelats i ett sammanhang, räknats som ett författningsrum. Under innevarande bud-getår har antalet löneplaner begränsats till fem, och semesterbestäm-melserna ha sammanförts i tre författningsrum (räknat på motsvarande sätt), fördelade på två avlöningsreglementen. Ur denna synpunkt synes den grup-pering av avlöningsbestämmelserna, som tillämpats i de provisoriska reg-lementena, avgjort vara att föredraga framför den tidigare tillämpade.

En annan, enligt min mening tidigare alltför litet beaktad synpunkt är, att avlöningsförfattningarna böra utformas så, att en löneroglering icke blir svårare att verkställa eller mera tidskrävande än nödvändigt. I olika

sammanhang har som en särskild olägenhet med det statliga lönesystemet anförts, att det är så omfattande och invecklat att verkställandet av en löneroglering tager en oproportionerligt lång tid i anspråk; härvid har jämförelse gjorts med förhållandena på den allmänna arbetsmarknaden med dess kollektivavtalsförhandlingar. Det förhållande, som sålunda påtalats, framträder särskilt då, såsom väl framdeles kommer att ske, löneroglering på en gång skall genomföras för hela den personal, för vilken det statliga lönesystemet tillämpas. Till ifrågasatt synpunkt togs hänsyn då vid fjolårets allmänna löneroglering lönebeloppen, tjänstledighetsavdragens och övertidsersättningarnas belopp sammanfördes i statens löneplansförordning och bestämmelserna om vikariatsersättning utformades så att denna förman till sin storlek blir automatiskt bestämd genom löneplanernas uppbyggnad. Av samma anledning böra om möjligt avlöningsbestämmelserna i övrigt koncentreras till ett fåtal författningar, uppställda efter sakinnehåll.

En koncentrerad uppställning efter sakinnehåll medför vidare, att förefintliga skiljaktigheter i lönehänseende olika tjänstemannagrupper emellan lätt kunna konstateras. Det förefaller icke otänkbart, att lättheten att överblicka hur motsvarande sakfråga lösts för andra tjänstemän föranleder undanröjande av icke tillräckligt motiverade skiljaktigheter olika grupper emellan. I varje fall blir det genom sakuppställningen lättare att bedöma konsekvenserna av en ifrågasatt specialreglering för en viss kategori.

Det må vidare framhållas, att en splittring av författningsbestämmelserna på flera reglementen ger anledning till en del särskilda spörsmål, som ej bliva aktuella vid tillämpandet av ett gemensamt reglemente. Att gränsdragningen mellan olika avlöningsreglementens tillämpningsområden i vissa fall kan bereda svårigheter framgår av vad förut anförts i fråga om de civila och militära icke-ordinariereglementena. Vid tillämpandet av olika reglementen bliva vidare särskilda bestämmelser erforderliga för att reglera tjänstemans övergång från det ena till det andra reglementets tillämpningsområde och för att reglera avlöningsförmånerna då tjänsteman, som själv är underkastad ett reglemente, uppehåller i annat reglemente avsedd tjänst.

Vad angår den av vissa myndigheter förordade uppdelningen av statens allmänna avlöningsreglemente — Saar — på olika reglementen, må framhållas att inom försvaret finnes militär, civilmilitär och civil personal och att vid skolorna finnas både lärare och andra tjänstemän. En sådan uppdelning av författningsbestämmelserna, att försvarets myndigheter och rektorerna skulle behöva samtidigt tillämpa olika avlöningsreglementen, synes mig opraktisk och kan därför icke av mig förordas. Om en uppdelning skulle ske, borde väl tillskapas ett avlöningsreglemente för all försvarets personal och ett avlöningsreglemente för skolornas personal i dess helhet. Dessa särskilda avlöningsreglementen bleve emellertid ganska vidlyftiga författningar. För egen del kan jag icke finna, att en sådan anordning skulle medföra några bestämda fördelar för de berörda förvaltningsområdena. Förslag i sådan riktning har ej heller framställts från försvarets civilförvaltning. Vad angår skolorna vill jag erinra om att ett särskilt avlöningsreglemente för

dem tidigare gällt men att detta förvaltningsområde genom 1939 års riksdags beslut inordnades under civila avlöningsreglementet och civila icke-ordinariereglementet. Några nya synpunkter, som på ett avgörande sätt tala för ett särskiljande, ha såvitt jag kunnat finna icke tillkommit. Vad slutligen beträffar de övriga förvaltningsområden, för vilka Saar gäller, medför den i reglementet tillämpade uppställningen med allmänna och särskilda bestämmelser, att varje myndighet lätt kan finna de för densamma tillämpliga bestämmelserna i en viss sakfråga; för att än mera underlätta möjligheten härtill kunna lämpligen, såsom i en del yttranden anförts, de särskilda bestämmelserna tryckas med annan stilsort än de allmänna bestämmelserna. Nackdelarna för myndigheterna inom dessa förvaltningsområden av att försvarets och skolornas personal är inordnad under Saar inskränka sig följaktligen till att reglementet därigenom får större sidantal än som eljest varit behövt. Dessa nackdelar få emellertid anses mer än väl uppvägas av de fördelar, som ur allmän synpunkt följa med att bestämmelserna koncentreras till ett reglemente. Myndigheternas önskemål om utarbetande av innehållsförteckning eller sakregister till avlöningsförfattningarna synes emellertid böra tillmötesgås.

Mot det under innevarande budgetår gällande, såsom hänvisningsreglemente utformade avlöningsreglementet för befattningshavare med anställning i viss statsunderstödd verksamhet — Ars — ha anförts allvarliga invändningar från de berörda myndigheternas sida. Kritiken avser främst att de högre kommunala skolorna icke reglerats i samma författning som närmast motsvarande statliga skolor samt att Ars utformats såsom hänvisningsreglemente. För egen del anser jag fog finnas för invändningarna och förordar, att avlöningsbestämmelserna för ifrågavarande kategorier inarbetas i Saar. Det har visat sig att vid ett sådant inarbetande åtskilliga av de nu i Ars meddelade bestämmelserna kunna bortfalla utan att saklig ändring därav följer, varför åtgärden icke medför att Saar nämnvärt tynges av de nytillkommande bestämmelserna.

För folkskolan bör alltjämt bibehållas ett särskilt reglemente. Såsom riksräkenskapsverket framhållit kunna avlöningsbestämmelserna för nomadlärare utan olägenhet infogas i folkskolans avlöningsreglemente. Detsamma gäller enligt min mening med avseende å de avlöningsbestämmelser, som innefattas i kungörelsen den 31 oktober 1947 (nr 890) angående utsträckt tillämpning av 1947 års avlöningsreglemente för folkskolan. I enlighet härmed ha angivna särskilda avlöningsbestämmelser inarbetats i det definitiva förslaget till avlöningsreglemente för folkskolan, varvid dock dessa bestämmelser samlats i två kapitel i slutet av avlöningsreglementet.

Med utgångspunkt från vad i det föregående anförts ha inom finansdepartementet utarbetats förslag till följande definitiva avlöningsreglementen, nämligen

- 1) statens allmänna avlöningsreglemente och
- 2) avlöningsreglementet för folkskolan.

Reglementsförslagen torde få vid statsrådsprotokollet i detta ärende fogas såsom bilagor 1 och 2. Vidare torde vid protokollet i ärendet böra som bilaga 3 fogas en inom finansdepartementet upprättad sammanställning av stadgandena i förslaget till statens allmänna avlöningsreglemente samt de under budgetåret 1947/48 och närmast dessförinnan gällande avlöningsreglementena; sammanställningen belyser på ett ganska klargörande sätt den starka splittring, som i författningstekniskt hänseende kännetecknade det tidigare lönesystemet.

Vid reglementsförslagens utarbetande ha de i yttrandena anförda synpunkterna ansetts böra beaktas i största möjliga utsträckning. Vissa i reglementena nu förekommande bestämmelser ha uteslutits. Det är här till en början fråga om för vissa tjänstemän gällande bestämmelser om tjänstgöringsskyldighetens omfattning, vilka ansetts böra intagas i instruktioner eller dylika föreskrifter på samma sätt som skett för andra tjänstemän. Vidare ha vissa avlöningsföreskrifter, som avse helt undantagsmässiga förhållanden och enligt vad erfarenheten utvisar sällan eller aldrig tillämpas, uteslutits. I några fall ha för närvarande i själva reglementena meddelade föreskrifter ansetts böra meddelas av Kungl. Maj:t i form av tilläggsbestämmelser till dem. Med beaktande av från den praktiska administrationens målsmän framställda önskemål har det för sådana fall, där tabeller skola utfärdas, ansetts obehövt och olämpligt att därjämte i textform angiva detaljerade bestämmelser i ämnet, särskilt om författningstexten skulle bliva mera svårbegriplig. Sneddningsreglerna för löneklassplacering ha liksom i Saar meddelats i tabellform men på ett ytterligt förenklat sätt, och vikariatsersättningsbeloppen förutsättas skola angivas i av Kungl. Maj:t utfärdade tabeller, varvid beräkningsgrunden skall bero på riksdagsbeslut men ej behöva uttryckas i reglementstext. Mot de provisoriska reglementena har anmärkts, att de innehålla vissa bestämmelser om alldeles självklara saker. Härtill må anmärkas, att detta är en följd av en i och för sig naturlig strävan att i reglementena såvitt möjligt tillämpa en fortlöpande framställning för att sätta den i lönesystemet helt obehövande i stånd att lättare följa tankegången; då emellertid bestämmelserna ifråga tynga reglementet, ha de ansetts kunna utan nämnvärd olägenhet borttagas.

Vad reglementenas disposition beträffar, ha vissa ändringar ansetts böra vidtagas i förhållande till de provisoriska reglementena. Indelningen i förvaltnings- och avlöningsbestämmelser har bibehållits men icke drivits längre än som ansetts praktiskt lämpligt. Nämnas må sålunda, att stadgandena om tjänstemans skyldigheter i fråga om tjänstebostad och tjänstedräkt och om vissa skyldigheter i förhållande till vikarie flyttats till avlöningsbestämmelserna om naturaförmåner av olika slag, medan å andra sidan bestämmelserna om förutsättningar för vikariatslöneförordnanden flyttats över till förvaltningsbestämmelserna — där de delvis funnos redan i de provisoriska reglementena — och kompletterats med vissa bestämmelser om andra vikariatsförordnanden. I vissa fall ha paragrafer sammanslagits; exempelvis har det ur tillämpningssynpunkt ansetts lämpligare att semesterbestämmelserna intagas i ett sammanhang, även om paragra-

fen blir ganska lång, än att de bibehållas uppdelade på paragrafer med grundläggande bestämmelser samt bestämmelser om semestertidens längd och om semesterns åtnjutande. Vad de under respektive paragrafer förekommande särskilda bestämmelserna beträffar, ha dessa bestämmelser för försvaret, läroverk m. fl. läroanstalter samt statens affärsdrivande verk ansetts böra meddelas särskilt för sig och utan sammanblandning med bestämmelser för andra förvaltningsområden; reglementet blir visserligen därigenom något längre men å andra sidan är angivna förfaringssätt till obestridlig fördel för förstnämnda större förvaltningsområden.

I övrigt har reglementstexten vid ärendets beredning inom finansdepartementet underkastats en grundlig revision, varvid eftersträvats att göra den så enkel och klar som möjligt.

Av tidsskäl hade 1945 års lönekommitté icke möjlighet att, såsom skett vid tidigare lönereregleringar, förse de av kommittén framlagda reglements-förslagen med någon ingående detaljmotivering; erinras må att kommitténs förhandlingar med tjänstemännens huvudorganisationer pågingo tiden 22 november 1946—21 februari 1947 och att kommittén den 11 mars 1947 avgav sitt betänkande II. På sätt såväl riksdagens revisorer som vissa myndigheter anfört, försvårar det reglementenas tillämpning att en auktoritativ detaljmotivering till de nya bestämmelserna saknas, i all synnerhet som det icke är klart i vilken utsträckning tidigare gjorda uttalanden äro avsedda att alltjämt gälla. Med beaktande härav har jag i det följande i anslutning till reglementsförslagen ansett mig böra lämna en utförlig redogörelse för motiven till bestämmelserna och för det sätt, varpå bestämmelserna böra tillämpas.

Då förslaget till allmän lönerreglering i propositionen nr 281 anmälades för 1947 års riksdag, ifrågasattes vissa ändringar i den ordning, som dittills tillämpats för avlöningsbestämmelsernas fastställande.

Å ena sidan förordades en ökad medverkan av riksdagen i sakfrågor. I propositionen framhölls, att en markant skillnad sedan gammalt gällt mellan den omfattning, i vilken riksdagen medverkat vid tillkomsten av avlöningsbestämmelser för statlig ordinarie och icke-ordinarie personal. Avlöningsreglementena för den ordinarie personalen hade underställts riksdagen för godkännande. De hade visserligen kompletterats med av Kungl. Maj:t utfärdade tilläggsbestämmelser, men utvecklingen hade gått i den riktningen, att avlöningsreglementena blivit alltmera fullständiga, och i de år 1939 och därefter utfärdade avlöningsreglementena hade intagits de flesta bestämmelser av allmängiltig natur. För den icke-ordinarie personalen däremot hade avlöningsbestämmelserna under giltighetstiden för 1919 års avlöningsreglemente för kommunikationsverken och de med detta reglemente som förebild utformade avlöningsreglementena utfärdats utan medverkan från riksdagens sida, och tillkomsten av 1939 års civila och militära icke-ordinariereglementen hade härvidlag icke inneburit ändring i vidare mån än att själva löneplanerna underställts riksdagens prövning. Några särskilda skäl för denna åtskillnad mellan avlöningsbestämmelser-

na för ordinarie och icke-ordinarie statstjänstemän hade icke åberopats vid de tillfällen, då frågan om riksdagens medverkan varit på tal. De föreslagna nya avlöningsreglementena innehöllo bestämmelser även för den icke-ordinarie personalen och förutsatte sålunda en ökad medverkan av riksdagen.

Å andra sidan förordades en begränsning av riksdagens medverkan i så måtto, att frågor av rent formell art eller av obetydlig saklig vikt icke skulle påkalla särskilt riksdagsbeslut. I propositionen, vari framhölls att riksdagens medverkan i mycket stor utsträckning påkallats i dylika frågor under tiden efter 1939 års löneroglering, föreslogs härutinnan följande. Ordalydelsen av avlöningsreglementena skulle icke för godkännande underställas riksdagen. I stället skulle riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda reglementena i huvudsaklig överensstämmelse med författningsförslag fogade vid vederbörande riksdagsskrivelse eller vid i skrivelsen åberopat utskottsutlåtande. Härigenom skulle Kungl. Maj:t bliva oförhindrad att vidtaga förtydliganden eller eljest redaktionella jämkningar i författningarna, såväl vid utfärdandet som därefter. Kungl. Maj:t skulle vidare bemyndigas utan riksdagens medverkan ändra avlöningsbestämmelserna,

a) då skäl förelåge att utsträcka tillämpningen av enligt reglementena för vissa grupper av tjänstemän gällande bestämmelser till andra, i stort sett likartade grupper,

b) då riksdagens beslut i organisations- eller anslagsfrågor föranledde tillägg till eller ändringar i reglementenas bestämmelser, så framt dessa tillägg eller ändringar icke avveke från de principer, på vilka avlöningsreglementenas bestämmelser vore byggda, samt

c) då skäl förelåge att i samband med ändringar och tillägg, som nyss sagts, vidtaga vissa modifikationer av gällande bestämmelser.

Därjämte skulle Kungl. Maj:t, enligt vad i propositionen förordades, bemyndigas att utfärda övergångsbestämmelser, såväl i samband med den nya lönerogleringens ikraftträdande som därefter.

Riksdagen fann förslagen värda beaktande men ansåg sig i frågans dåvarande läge icke böra taga ställning till här avsedda spörsmål; riksdagen tog dock avstånd från förslaget att lämna Kungl. Maj:t ett för framtiden gällande bemyndigande att utfärda övergångsbestämmelser. Emellertid erhöU Kungl. Maj:t bemyndiganden att utfärda avlöningsreglementen för tillämpning under budgetåret 1947/48 samt att meddela övergångsbestämmelser i samband med den allmänna lönerogleringen.

De nu utarbetade förslagen till definitiva avlöningsreglementen innehåUa, såsom framgår av vad förut anförts, avlöningsbestämmelser gemensamma för ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. De förutsätta således, på motsvarande sätt som de för innevarande budgetår gällande reglementena, samma medverkan från riksdagens sida vid bestämmande av avlöningsförmånerna för ordinarie och icke-ordinarie personal. Den ordning för reglementenas utfärdande och för detaljjämknningar i dem, varom förslag förelades föregående års riksdag, synes mig vara praktisk och ägnad att underlätta såväl riksdagens arbete som arbetet i Kungl. Maj:ts kansli, och de av-

sedda befogenheterna för Kungl. Maj:t hålla sig, såvitt jag kan finna, inom snäva gränser, särskilt efter den av riksdagen angivna inskränkningen i befogenheten att utfärda övergångsbestämmelser. Jag anser mig därför böra förorda, att Kungl. Maj:t för sig utverkar bemyndiganden av det slag, som avsågs i propositionen 1947:281, dock att bemyndigandet att utfärda övergångsbestämmelser endast bör avse meddelandet av dylika bestämmelser i samband med de nya avlöningsreglementena. Ett bemyndigande av sist angivna innebörd synes påkallat, även om de frågor, som uppkomma vid övergång från de provisoriska till de definitiva reglementena, torde bliva relativt få.

II. Specialmotivering till förslaget till statens allmänna avlöningsreglemente.

1 avd. Inledande bestämmelser.

1 §.

Reglementets tillämpningsområde m. m.

S a a r o c h A r s. Det under innevarande budgetår gällande statens allmänna avlöningsreglemente — med den officiella förkortningen Saar — äger tillämpning på statens tjänstemän i allmänhet. Beträffande det sätt, varpå reglementets tillämpningsområde bestämts, samt angående de däri använda uttrycken tjänst, beställning och befattning må nämnas följande.

1. Reglementet äger enligt 1 § tillämpning å *innehavare* av vissa tjänster men vinner däremot icke tillämpning å någon av den anledningen, att han förordnas uppehålla (bestrida, vikariera å) en i reglementet avsedd tjänst. Exempelvis är reglementet icke tillämpligt å en folkskollärare av den anledningen, att han förordnas uppehålla statlig tjänst såsom folkskolinspektör eller såsom övningsskollärare vid seminarium (rörande avlöningsförmånerna i dylika fall ha bestämmelser meddelats i kungörelserna 1947:607 och 608), men väl i fall där läraren förordnas inneha tjänst såsom extra folkskolinspektör eller extra övningsskollärare.

2. Med uttrycket *tjänst* avses i Saar detsamma som »tjänstemannaanställning». Genom detsamma uteslutas från tillämpningsområdet innehavare av arbetaranställning samt uppdragstagare. I detta sammanhang må nämnas, att Kungl. Maj:t i cirkulär den 30 juni 1947 (SFS nr 542) fäst statsmyndigheternas uppmärksamhet på ett av 1945 års lönekommitté gjort uttalande om att sådan personal, som ej erhåller anställning såsom ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman eller såsom aspirant och som taget i anspråk inom kollektivavtalsreglerat område, bör avlönas enligt avtalsbestämmelserna; tillräcklig anledning anses m. a. o. ej finnas att ur en arbetargrupp utbryta enstaka personer och giva dem tjänstemannaanställning, med mindre någon av de egentliga huvudanställningsformerna anlitas. Beträffande de i vissa fall föreliggande svårigheterna att avgöra, huruvida fråga är om tjänsteman eller uppdragstagare — i vilket sistnämnda fall reglementet icke är tillämpligt — må framhållas, att frågan har praktisk betydelse närmast för bedömning av vederbörandes ställning i semesterhänseende. 1945 års lönekommitté har framhållit, att dylika svå-

righeter göra sig gällande även vid den allmänna semesterlagens tillämpning. I princip bör väl en person, vilken såsom självständig företagare åtager sig en viss uppgift, i denna sin egenskap betecknas som uppdragstagare men ej såsom arbetstagare och således ej som tjänsteman. Beträffande den närmare gränsdragningen mellan de olika kategorierna hänvisades vid antagandet av 1938 års allmänna semesterlag till allmänt avtalsrättsliga regler (prop. 1938: 286, s. 213, jfr prop. 1945: 273, s. 70).

Då uttrycket tjänst användes i Saar, inlägges icke däri med nödvändighet innebörden av en anordning av mera bestående natur; exempelvis skall för en helt tillfällig arbetsuppgift kunna användas anställning såsom extra tjänsteman. Ej heller inlägges i uttrycket betydelsen av en anställning med i förväg fullt bestämda arbetsuppgifter. Särskilt tidigare synes man ha varit böjd att se en bestämd skillnad mellan å ena sidan civila anställningar, som ansågos vara förenade med bestämda arbetsuppgifter och betecknades såsom tjänster, och å andra sidan militära och civilmilitära anställningar, som ansågos vara mera personliga och betecknades såsom *beställningar*. Numera finnas dock även för den civila personalen anställningar med — i förhållande till andra — skäligen obestämda arbetsuppgifter; med hänsyn härtill användes i Saar uttrycket tjänst oberoende av om anställningen är förenad med mer eller mindre bestämda arbetsuppgifter, så att det även täcker uttrycket beställning. Inom s. k. reglerad befordringsgång, där, allt efter vederbörandes anställningstid, olika anställningsformer och lönegrader tillämpas för personal med i princip samma arbetsuppgifter, synes med tjänst böra förstås anställning, vid vilken tillämpas viss anställningsform och lönegradsplacering; vederbörande befordras således enligt en viss ordning från den ena tjänsten till den andra utan att arbetsuppgifterna behöva ändras. En motsatt uppfattning — enligt vilken i detta fall en och samma tjänst under olika förhållanden är placerad i olika lönegrader — låter sig icke förena med uttrycket befordringsgång.

I Saar och de i anslutning därtill utfärdade författningarna har uttrycket *befattning* erhållit en ganska begränsad användning, i det att detsamma endast användes för att beteckna något som begreppsligt skulle kunna utgöra en tjänst men faktiskt icke blivit detta. I en del fall, då tjänsteman erhåller uppdrag att fullgöra göromål, som ligger utanför dem, som tillhöra tjänsten, och då i anledning därav göromålen ändras även på den egna tjänsten — exempelvis då en professor valts att vara rektor — anses göromålen på grund av tjänsten och göromålen på grund av uppdraget konstituera en befattning (»professor, som innehar rektorsbefattning»). Och vidare anses de göromål, som i det särskilda fallet åläggas innehavare av tjänst eller beställning, med vilken olika arbetsuppgifter kunna följa, konstituera en befattning, så att exempelvis innehavare av kaptens- eller löjtnantsbeställning, som placerats såsom kompanichef, säges inneha kompanichefsbefattning.

3. I den mån icke särskilda, i Saar ej innefattade avlöningsbestämmelser skola tillämpas (se härom under 4 här nedan), äger Saar tillämpning å innehavare av *statliga tjänster i den omfattning, som angives i 1 § a)–c)*, eller, närmare uttryckt, i den omfattning som beträffande ordinarie tjänstemän angives i 1 § a) och beträffande icke-ordinarie tjänstemän angives i 1 § a)–c). Vad angår de icke-ordinarie tjänstemännen innefattar emellertid 1 § a)–c) i verkligheten icke någon begränsning, då nämligen under a) och b) angivas vissa sådana tjänstemän men under c) angivas övriga icke-ordinarie tjänstemän. Syftet med de icke-ordinarie tjänstemännens uppdelning i 1 § på skilda grupper är att redan i reglementets inledningsparagraf klargöra den kategoriindelning av sådana tjänstemän, på vilken reglementet bygger. Reglementet är så uppställt, att avlöningsbestämmel-

serna för de tjänstemän, som angivas i 1 § a) och b), innefattas i 3 avd., medan avlöningsbestämmelserna för de i 1 § c) avsedda tjänstemännen innefattas i 4 avd.

Utmärkande för de i 1 § a) och b) avsedda tjänsterna är att de skola ha lönegradsplacerats i vederbörlig ordning och att de därvid skola ha åsatts *lönegradsbeteckning och lönegradsnummer* i överensstämmelse med vissa angivna normer. De i 1 § a) avsedda lönegradsplacerade tjänsterna äro: *ordinarie, extra ordinarie, aspirant- och extra tjänster*, vartill för försvarets del kommer *icke-ordinarie, medelst kontrakt för viss tid tillsatt beställning*. De i 1 § b) avsedda tjänsterna, som endast finnas vid bank- och fondinspektionen samt sparbanksinspektionen, utgöra ett speciellt slags icke-ordinarie tjänster, som reellt sett stå ordinarie tjänster nära men icke inrättats under riksdagens direkta medverkan; dessa tjänster inrättas av Kungl. Maj:t jämlikt i bank- och sparbankslagarna erhållet bemyndigande att organisera ifrågavarande inspektioner.

4. Såsom ett av Kungl. Maj:t utfärdat avlöningsreglemente är Saar icke tillämpligt å tjänstemän vid *riksdagens verk*. Reglementet är vidare tillämpligt endast i den mån fråga ej är om tjänstemän, för vilka *andra avlöningsbestämmelser än de i reglementet innefattade* skola tillämpas enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen. Ett särskilt avlöningsreglemente, 1947 års avlöningsreglemente för nomadlärare (Arn), skall tillämpas å dylika lärare. Vidare gälla specialbestämmelser för olika personalgrupper vid försvaret, som äro fast anställda men icke ständigt tjänstgörande. Enligt bestämmelser i slutet av Saar äro från dess tillämpning uttryckligen undantagna flertalet övningslärare, tjänstemän uppförda på indragnings- eller övergångsstat utan tjänstgöringsskyldighet eller å avgångsstat ävensom sådan tjänsteman, som anmält, att han icke vill underkasta sig reglementets villkor och bestämmelser.

1947 års avlöningsreglemente för befattningshavare med anställning i viss statsunderstödd verksamhet (*Ars*) har givits den utformningen, att Saar i tillämpliga delar skall gälla, dock med iakttagande av vissa särskilda bestämmelser. *Ars* är tillämpligt på lärarpersonalen vid de högre kommunala skolorna, föreståndare för och lärare vid de statsunderstödda sinnesslö- och epileptikerskolorna samt innehavare av på personalförteckning uppförda tjänster vid hushållningssällskapen och skogsvårdsstyrelserna.

Förslaget till definitivt reglemente. Det inom finansdepartementet utarbetade förslaget till definitivt avlöningsreglemente överensstämmer till sina huvuddrag med Saar och *Ars*. Vid angivande av reglementets tillämpningsområde ha emellertid följande jämkningar skett för vinnande av större överskådlighet.

Sålunda har i 1 § 1 mom. tillämpningsområdet angivits utan samband med en indelning av tjänstemännen efter deras olika anställningsform. För utmärkande av reglementets principiellt sett generella tillämplighet inom statsförvaltningen har angivits, att detsamma äger tillämpning beträffande *statens tjänstemän*, med undantag av dels tjänstemän, för vilka andra avlöningsbestämmelser än de i reglementet innefattade skola tillämpas enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen, dels ock tjänstemän vid riksdagens verk.

I paragrafens 2 mom. har angivits tjänstemännens huvudindelning efter anställningsformen. Sammanställningen av lönegradsbeteckningar och lönegradsnummer har emellertid därvid överförts till en ny 2 §. Vidare har det icke ansetts erforderligt att tynga reglementets inledningsparagraf med mera detaljerade bestämmelser om förut omförmälda specialgrupp tjänstemän vid bank- och fondinspektionen och sparbanksinspektionen; dessa ha dock omnämnts, och detsamma gäller viss anställning över stat vid försvaret. Vad slutligen beträffar den terminologiska frågan om användandet av beteckningarna tjänst, beställning och befattning, skiljer sig förslaget till nytt reglemente från Saar endast genom att de anställningar, vid vilka de reguljära anställningsformerna icke tillämpas, i anslutning till tämligen allmänt vedertaget språkbruk betecknats såsom arvodesbefattningar.

2 §.

Lönegrader.

I denna paragraf ha förekommande lönegradsbeteckningar och lönegradsnummer sammanställts. Förslaget till nytt reglemente innebär icke någon saklig ändring i vad nu gäller. För att klargöra valet av beteckningar må erinras om följande.

Inom det intill den 1 juli 1947 gällande lönesystemet gåvos löneplanerna olika bokstavs-beteckningar, varemot lönegraderna ej erhöilo särskild beteckning. Där samma lönebelopp ansågs böra tillkomma tjänstemän med olika anställningsform, medförde detta antingen att en och samma löneplan tillämpades för dem, varvid man ej av lönegradsplaceringen kunde omedelbart se vilken anställningsform som i det enskilda fallet skulle tillämpas, eller ock att flera helt eller i det väsentliga likalydande löneplaner måste tillskapas. Såsom exempel på det förra må nämnas, att i civila avlöningsreglementet tjänster tillsatta medelst visstidsförordnande och tjänster tillsatta medelst tillsvidareförordnande sammanfördes å löneplan C och att i militära avlöningsreglementet sammanfördes beställningar tillsatta med fullmakt och beställningar tillsatta med visstidsförordnande å vardera av löneplanerna Ob och Cb. Å andra sidan tillskapades i civila avlöningsreglementet delvis likalydande löneplaner B och C för olika anställningsformer samt en särskild rektorslöneplan E upptagande lön enligt vissa löneklasser å löneplan A; i militära avlöningsreglementet användes konstruktionen beställning med arvode motsvarande lön enligt löneplan Oa eller UO för att angiva den särskilda anställningsform, varom i dessa fall var fråga. Inom den civila statsförvaltningen tillämpades samma löneplan oberoende av förvaltningsgren m. m., men för varje icke-statligt förvaltningsområde tillskapades särskilda löneplaner. Inom försvaret tillämpades delvis likalydande löneplaner Ob och Cb, den förra för militär och den senare för civilmilitär personal. Den avvikande konstruktionen av lönegraderna för extra ordinarie och extra tjänstemän medförde behov av särskilda löneplaner för dem, och det motsvarande gäller beträffande de militära löneplanerna Oa och UO. Det stora antal löneplaner, som sålunda uppkom, försvårade upprättandet av lönetabeller av olika slag till hjälp vid löneuträkningen.

För att vinna en ur olika synpunkter önskvärd rationalisering har 1947 års lönesystem uppbyggt så, att antalet löneplaner begränsats till vad som

varit erforderligt med hänsyn till själva lönebeloppens storlek samt att lönegraderna erhållit olika beteckningar, alltefter tillämplig anställningsform och löneplan.

Beträffande lönegradsbeteckningarna inom 1947 års lönesystem gäller följande.

a. *Begynnelsebokstaven* anger, huruvida tjänsten är civil eller civilmilitär (C) eller militär (M),

b. *Antalet bokstäver* anger, huruvida lönen utgår enligt någon av de allmänna löneplanerna 1 och 2 (två bokstäver) eller någon av speciallöneplanerna 3—5 (tre bokstäver).

c. *Andra bokstaven* anger alltid, huruvida fråga är om dyrortsgraderad lön eller alltså lön enligt löneplan nr 1 eller 5 (bokstaven är då hämtad ur *alfabetets första hälft*) eller om icke dyrortsgraderad lön eller alltså lön enligt någon av löneplanerna nr 2—4 (bokstaven är då hämtad ur *alfabetets senare hälft*). Lönegradsbeteckningens andra bokstav har härutöver — ehuru med vissa undantag — den funktionen, att genom densamma anges anställningsformen. Bokstäverna a—d och o—r reserveras för olika slag av ordinarie anställning, e och s för extra ordinarie anställning, f och t för aspirantanställning, g och u för extra anställning samt h och v för anställning medelst kontrakt för viss tid. Undantagen avse uteslutande användningen av bokstäverna a—d och o—r och äro av i viss mån begränsad räckvidd. Vad angår statsförvaltningen har det förhållandet, att Kungl. Maj:t jämlikt bemyndigande i bank- och sparbankslagarna utan riksdagens hörande äger organisera bank- och fondinspektionen respektive sparbanksinspektionen — varför man ej kan tala om ordinarie tjänster vid dessa inspektioner — icke ansetts böra utgöra hinder att tillämpa de lönegradsbeteckningar, som eljest tillhöra den ordinarie anställningsformen. Vad åter angår det statsunderstödda kommunala undervisningsväsendet samt hushållningssällskapen och skogsvårdsstyrelserna svarar för deras del beteckningen Ca mot det vid dessa institutioner förekommande ordinariebegreppet.

I detta sammanhang må framhållas, att i prop. 1947: 281 uttalats, att beteckningen extra tjänsteman bör förbehållas de tjänstemän, som äro extra tjänstemän i avlöningsreglementets mening och som alltså ha lönegradsbeteckningen Cg. På motsvarande sätt bör beteckningen aspirant, då därmed avses innehavare av viss anställning, förbehållas den, som innehar aspirantanställning i avlöningsreglementets mening och alltså har lönegradsbeteckningen Cf.

3 §.

För reglementets tillämpning grundläggande bestämmelser.

1 mom. På det statliga löneområdet har sedan länge fortgått en strävan att ernå en enhetlig reglering av spörsmål av likartad innebörd, oavsett inom vilket förvaltningsområde de uppkomma. För undanröjande av sak-

ligt icke motiverade olikheter talar bl. a. önskvärdheten av att utan ingående detaljundersökningar kunna konstatera vad i ett visst sakligt avseende gäller inom statsförvaltningen. En normalisering medför också, att tolkningsavgöranden få mera generellt prejudicerande betydelse än eljest, så att antalet fall, i vilka meningsskiljaktigheter yppas om en författningsbestämmelses rätta innebörd, väsentligt nedbringas. Tydligtvis är en enhetlig reglering icke minst av värde i sådana fall, då tjänsteman övergår från ett förvaltningsområde till ett annat.

Till följd av de skiljaktiga förhållanden, under vilka tjänstgöring fullgöres, och till följd av göromålens olika beskaffenhet är det emellertid givet, att inom olika förvaltningsområden behov föreligger av särskilda bestämmelser i skilda avseenden. I den mån olika bestämmelser ansetts erforderliga för olika förvaltningsområden, ha i Saar de bestämmelser, som skola tillämpas i allmänhet, upptagits under rubriken »A. Allmänna bestämmelser», under det att för vissa förvaltningsområden gällande tilläggs- och undantagsbestämmelser upptagits under rubriken »B. Särskilda bestämmelser» samt en underrubrik angivande det förvaltningsområde, varom fråga är. I 2 § 1 mom. Saar föreskrives, att, i den mån i reglementet vid sidan av allmänna bestämmelser meddelas särskilda bestämmelser för visst verk eller visst förvaltningsområde, vad i de allmänna bestämmelserna finnes stridande mot de särskilda bestämmelserna icke skall gälla för sådant verk eller förvaltningsområde.

I det reviderade reglementet motsvarar 3 § 1 mom. berörda i 2 § 1 mom. Saar upptagna bestämmelse. Denna har emellertid omformulerats för att tydligare uttrycka, att de allmänna bestämmelserna jämväl inom de särskilt angivna förvaltningsområdena skola tillämpas i den mån de icke strida mot särbestämmelserna. I sistnämnda bestämmelser användas rubrikerna Läroverk m. fl. läroanstalter samt Statens affärsdrivande verk. Vilka förvaltningsområden, som ingå under dessa sammanfattande beteckningar, framgå av andra och tredje styckena i förevarande moment.

2—4 mom. Dessa moment innehålla vissa begreppsbestämningar, meddelade för att möjliggöra vissa förenklingar i reglementstexten.

Beträffande uttrycken beställning och beställningshavare vid försvaret hänvisas till vad därom anförts under 1 §.

Enligt i 2 mom. meddelad föreskrift skall med beställning på aktiv stat i lönegraden Mha 1 likställas sådan anställning över stat, som skall föregå anställning på aktiv stat. Härmed åsyftas överstatsanställning enligt kungörelsen den 26 september 1947 (nr 699) angående manskaps och musikelevers anställning vid krigsmakten. Enligt denna kungörelse skall i allmänhet första anställning vid armén och marinen för den, som icke avlagt realexamen eller styrker sig äga motsvarande utbildning, ske för viss tid, räknat från och med 1 oktober eller, vad angår flottan, från och med 1 oktober eller 1 april, och under de första sex månadernas anställning är vederbörande därvid förd över stat. Överstatsanställning förekommer vidare

vid yrkesgrenen stamflygförare inom flygvapnet, under ett år för den, som ej avlagt realexamen eller har motsvarande kunskaper, och omkring sex månader för den, som avlagt realexamen (motsvarande).

Såsom angivits under 2 § tillämpas de lönegrader, som eljest avse ordinarie tjänster, för vissa dem närstående icke-ordinarie tjänster vid bank- och fondinspektionen och sparbanksinspektionen. Enligt 3 mom. i förevärande paragraf skola, där ej annat särskilt anges, för dessa tjänster tillämpas reglementsbestämmelserna för ordinarie tjänster.

De i reglementet avsedda icke-statliga anställningarna vid högre kommunala skolor, sinnesslö- och epileptikerskolor, hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelser skola enligt 4 mom. likställas med statliga tjänster. Detta medför exempelvis, att innehavare av dylik icke-statlig tjänst vid vikariat på statlig tjänst helt behandlas som statstjänsteman. Vad i reglementet sägs om staten och statsverket skall för ifrågavarande tjänstemän avse vederbörande kommun, skolstyrelse, hushållningssällskap eller skogsvårdsstyrelse.

5 mom. Enligt första stycket skola olika tjänster anses olika höga i förhållande till månadslönerna vid grundnivån. Inom lönegrad, som omfattar flera löneklasser, skall härvid tagas hänsyn till lönebeloppet i slutlöneklassen, och inom löneklass, som upptager flera lönebelopp — där löneplanen på tvären är uppdelad efter ortsgrupper, lönegrupper eller avdelningar — till det högsta av lönebeloppen. I andra stycket meddelas en undantagsbestämmelse för provinsialläkar- och distriktsveterinärtjänster; denna sammanhänger med att avlöningen vid dessa tjänster utgår i form av lön jämte rätt till praktikinkomst (36 §).

2 avd. Förvaltningsbestämmelser.

4 §.

Tjänsters inrättande och lönegradsplacering.

S a a r. De avlöningsreglementen, som tillämpades intill den 1 juli 1947, innehöllo förutom bestämmelser om tjänstemännens avlöningsförmåner även vissa bestämmelser, vilka närmast rörde statsförvaltningens organisation. Bland annat innefattades i dem huvudstadgandena angående tjänsters inrättande och lönegradsplacering. Stadgandena härom i avlöningsreglementena för icke-ordinarie personal voro emellertid ofullständiga såtillvida, att genom dem icke klarlades frågan om riksdagens medverkan vid inrättande och lönegradsplacering av icke-ordinarie tjänster.

Bestämmelser i detta ämne finnas numera meddelade i 3 § Saar, som har rubriken Bestämmandet av tjänsters lönegrader och antal. Paragrafen innehåller bestämmelser beträffande ordinarie, extra ordinarie, aspirant- och extra tjänster ävensom beträffande vissa speciella slag av icke-ordinarie tjänster inom försvaret samt vid bank- och fondinspektionen och spar-

banksinspektionen. Den innehåller däremot inga föreskrifter angående bestämmandet av antalet arvodesanställningar och av arvodesbeloppen vid dessa anställningar. I åtskilliga fall meddelas beslut härutinnan av Kungl. Maj:t, understundom — i allmänhet där arvodet skall utgå från å avlöningsstat upptagen anslagspost till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t — med stöd av riksdagens beslut. I andra fall meddelas beslut i ämnet av vederbörande myndighet. I detta sammanhang må anmärkas, att Kungl. Maj:t i cirkulär den 30 juni 1947 till statsmyndigheterna (SFS nr 542) framhållit, att i den mån ej Kungl. Maj:t meddelat beslut i fråga om anställningsformen för icke-ordinarie personal, denna borde av vederbörande myndighet bestämmas under beaktande av de uttalanden, som härom gjorts av 1945 års lönekommitté och som innefatta, att den tidigare i betydande utsträckning anlidade formen med anställning mot arvode i största möjliga utsträckning borde undvikas och avvecklas för heltidsanställd personal. Att arvodesanställning avses skola förekomma endast undantagsvis för heltidsanställd personal sammanhänger med att denna anställningsform erfarenhetsmässigt föranleder en mångfald komplikationer. Arvodena bestämmas ofta nog efter andra grunder än som tillämpas då tjänster lönegradsplaceras, och detta medför svårigheter bl. a. då en arvodestjänst ombildas till lönegradsplacerad tjänst eller då innehavare av arvodesbefattning eljest övergår till dylik tjänst. För arvodesbefattningar pläga avlöningsförhållandena ej heller vara så i detalj reglerade som för lönegradsplacerade tjänster; detta föranleder tveksamhet i olika fall och medför även lätt, att sakligt icke motiverade ojämnheter uppkomma.

Beträffande innehållet i 3 § Saar och de frågor, som i anslutning till denna paragraf uppstå sig, må anföras följande.

1. Enligt 1 mom. och 2 mom. första stycket skola ordinarie och högre extra ordinarie tjänster i allmänhet åsättas lönegradsbeteckning och lönegradsnummer av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut; ordningen för bestämmandet av antalet dylika tjänster är densamma. Innebörden av uttrycket »med stöd av riksdagens beslut» är, att Kungl. Maj:ts beslut skall stå i samklang med ett positivt riksdagsbeslut, men avlöningsreglementet tåger icke ställning till frågan huru individualiserat riksdagsbeslutet skall vara till sitt innehåll. Det är visserligen regel att riksdagsbeslutet föreligger i form av en av riksdagen fastställd personalförteckning, vilken uttömmande anger vilka tjänster, som må finnas, samt deras lönegradsbeteckning och lönegradsnummer, men det förekommer dock såväl att personalförteckningen ger utrymme för val mellan olika lönegrader som att särskilda riksdagsmyndiganden gälla vid sidan om personalförteckningen.

I vissa fall anges sålunda lönegraden för vederbörande tjänst i personalförteckningen på sådant sätt, att två eller flera lönegrader äro möjliga att tillämpa. Undantagsvis anges, att tjänsten i fråga skall vara placerad högst i viss lönegrad; i dylika fall fordras ett särskilt beslut i fråga om den lönegrad, som i det särskilda fallet skall tillämpas. Det förekommer också, att enligt personalförteckningen olika lönegrader enligt en i förväg bestämd norm skola tillämpas beroende på vem som blir innehavare av tjänsten; detta är fallet beträffande de inom försvaret förekommande Md-beställningarna, som tillsättas medelst förordnande tills vidare och ej äro förenade

med pensionsrätt men som alltid innehavas jämte en pensionsberättigande beställning och skola ha samma lönegradsnummer som denna. Exempel finnas vidare på att olika lönegradsbeteckningar skola tillämpas, alltefter det civil eller militär tjänsteman blir innehavare av tjänsten (detta är fallet beträffande souchefstjänsterna i marin- och flygförvaltningarna). Slutligen finnas (vid flygförvaltningen) fall, där Kungl. Maj:t kan välja mellan ordinarie och extra ordinarie tjänst eller eljest mellan olika anställningsformer. I detta sammanhang må nämnas att, om i en av riksdagen fastställd personalförteckning upptagas vissa tjänster, riksdagsbeslutet i allmänhet torde få tilläggas den innebörden, att dessa tjänster skola inrättas och ej utan särskilda skäl hållas vakanta.

Enligt Kungl. Maj:ts cirkulär till statsmyndigheterna den 30 juni 1947 (SFS nr 542) bör beslut av Kungl. Maj:t eller Kungl. Maj:t och riksdagen, varigenom fastställts visst antal icke-ordinarie tjänster, förutsättas avse antalet tjänster inrättade för tjänstgöring av samma omfattning som är stadgad för jämförlig ordinarie tjänst. Därest tjänstemän i enlighet med gällande bestämmelser anställas för avkortad tjänstgöring, må antalet tjänster kunna ökas i sådan omfattning, att den sammanlagda tjänstgöringstiden motsvarar den, som sålunda förutsattes i beslutet.

2. Såsom förut antytts kunna även vid sidan av personalförteckningarna riksdagsbemyndiganden ha lämnats, vilka medgiva Kungl. Maj:t att besluta om lönegradsplacering av ordinarie och högre e. o. tjänster eller om antalet sådana tjänster. Ett sådant bemyndigande innefattas i *1 mom. andra stycket*. Detta åsyftar det fall, att innehavare av medelst fullmakt eller konstitutorial tillsatt ordinarie tjänst lämnat denna för att övergå till ordinarie tjänst, vilken tillsättes medelst förordnande för viss tid, samt erhåller Kungl. Maj:ts medgivande att övergå till tjänst med lönegradsbeteckningen Ca inom den lönegrad han före förordnandet tillhörde. För att en sådan anordning skall kunna komma till stånd äger Kungl. Maj:t utan att frågan underställes riksdagen besluta om den tillfälliga ökning av antalet ordinarie tjänster, som kan erfordras. I vissa andra fall äger Kungl. Maj:t besluta att viss tjänst skall föras över stat, d. v. s. ej medräknas vid bedömning i vad mån de i personalförteckningen upptagna tjänsterna äro tillsatta. Sådant förande över stat kan förekomma dels då ordinarie, medelst fullmakt eller konstitutorial tillsatt tjänsteman eller extra ordinarie tjänsteman, vilken innehar på personalförteckning uppförd tjänst, erhåller sådan ordinarie tjänst i statsdepartement som tillsättes medelst förordnande tills vidare, dels då lärare erhåller medelst förordnande för viss tid tillsatt rektorstjänst eller tjänst såsom föreståndare för det till konstfackskolan hörande teckningslärarinstitutet, dels ock då medelst fullmakt tillsatt beställningshavare erhåller beställning, vilken tillsättes medelst förordnande tills vidare (Md-beställning), och vederbörande av en dylik anledning frånträder utövandet av den fastare av tjänsterna. Förande över stat kan på motsvarande sätt förekomma, då innehavare av nu nämnd ordinarie tjänst i statsdepartement erhåller fullmakts- eller konstitutorialtjänst eller extra ordinarie tjänst, som finnes uppförd å personalförteckning, eller då rektor eller föreståndare för teckningslärarinstitutet erhåller lärartjänst eller då innehavare av Md-beställning erhåller fullmaktsbeställning, allt utan att vederbörande inträder i utövning av den erhållna tjänsten. Förandet över stat innebär, såsom av det föregående framgår, att en tjänst motsvarande den över stat förda kan tillsättas. — En återgång till det normala personalbeståndet kan ske på två sätt. Om innehavaren av över stat förd tjänst avgår från denna, bortfaller den. Och om han inträder i utövning av överstatstjänsten — och alltså verklig dubbling av tjänsten förekommer någon tid — skall vid närmast in-

träffande ledighet vid verket (den läroanstalt tjänsten tillhör) å tjänst av samma slag och i motsvarande lönegrad den över stat förda tjänsten återförs på stat. En tjänst över stat får uppenbarligen icke uppehållas med vikarie. Anordningen har tillkommit främst i syfte att avveckla det eljest uppkommande systemet med en mångfald sucessionsförordnanden utan att samtidigt minska vederbörande departementstjänstemans, rektors eller Md-beställningshavares möjlighet att bibehålla sin fasta anställning eller att vinna annan fast anställning. Det må framhållas, att överstatsanordningen icke är tillämplig exempelvis då dövstumkonsulent erhåller rektorstjänst.

Att antalet å personalförteckning upptagna extra ordinarie tjänster tillfälligtvis överskrides kan också bero på att en tidigare inrättad extra ordinarie tjänst utgått ur personalförteckningen men dess innehavare icke ännu avgått till följd av att uppsägningstiden icke tilländalupit. I sådant fall torde tjänstemannen nämligen bibehålla sin anställning. En sådan personlig tjänst är i viss mån att jämställa med en över stat förd tjänst; den kan sålunda icke återbesättas eller uppehållas med vikarie.

3. Beträffande sådana extra ordinarie tjänster, som icke upptagas å personalförteckning, samt aspiranttjänster och extra tjänster äga vederbörande myndigheter enligt 2 mom. *andra stycket samt 3 och 4 mom.* mer eller mindre vittgående befogenheter, i den mån ej Kungl. Maj:t annorlunda beslutit. Här avsedda extra ordinarie tjänster skola dock åsättas lönegradsbeteckning och lönegradsnummer i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. Aspiranttjänsts lönegradsnummer skall med två enheter understiga lönegradsnumret för den ordinarie eller extra ordinarie tjänst, som normalt utgör första befordringstjänst från aspiranttjänsten, och extra tjänst må icke åsättas högre lönegradsnummer än som gäller för ordinarie eller extra ordinarie tjänst, å vilken arbetsuppgifterna motsvara den extra tjänstens arbetsuppgifter; finnes icke sådan ordinarie eller extra ordinarie tjänst, skall lönegradsnumret fastställas i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. Undantag kunna emellertid, såsom framgår av paragrafens ordalydelse, föreskrivas av Kungl. Maj:t, och det må särskilt framhållas, att tjänsteman inom av Kungl. Maj:t föreskriven s. k. regleerad befordringgång alltid skall erhålla den för denna stadgade löneställningen, i den mån han icke erhåller å personalförteckning uppförd tjänst. Har höjning av anslagspost till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal beviljats efter det Kungl. Maj:t i anslagsproposition framhållit behovet av viss icke-ordinarie tjänst, uppkommer frågan, om riksdagsbeslutet skall så förstås, att denna tjänst skall finnas och att varje ändring därutinnan förutsätter nytt riksdagsbeslut. Det torde knappast vara möjligt att lämna ett generellt svar härpå. Otivelaktigt kunna omständigheterna vara sådana, att man måste utgå från att ett riksdagsbeslut om inrättande av tjänsten föreligger eller åtminstone från att riksdagen avsett att medlen skulle få användas uteslutande för avlöning åt innehavare av dylik tjänst. Men i allmänhet torde riksdagen icke ha avsett att göra något avsteg från avlöningsreglementets bestämmelser, enligt vilka lönegraderna för och antalet lägre extra ordinarie tjänster, aspiranttjänster och extra tjänster skola få bestämmas av Kungl. Maj:t eller vederbörande myndighet. Härav följer, att om de göromål, för vilkas fullgörande medlen anvisats, anses lämpligen böra fullgöras i annan ordning än den som man närmast avsett vid medelsanvisningen, hinder i allmänhet icke bör föreligga att åvägabringa den önskvärda förändringen, givetvis i den mån därav icke föranledes ett ökat anslagsbehov. För att avgöra vilket av nämnda båda alternativ som föreligger torde verksmyndigheterna ha att utgå från vad Kungl. Maj:t i regleringsbrev eller liknande sammanhang föreskrivit.

Vad angår innehållet i övrigt i förevarande paragraf hänvisas till författningstexten.

Såsom framgår av det anförda innehåller 3 § Saar i huvudsak endast procedurföreskrifter, varemot den frågan hålles öppen, vilken anställningsform och lönegradsplacering som i olika fall lämpligen bör komma till användning. Beträffande denna fråga må i förevarande sammanhang anföras följande.

Den ordinarie anställningens tillämpningsområde framgår av de konkreta besluten av Kungl. Maj:t och riksdagen, och för bedömande av frågan när ordinarie anställning av det ena eller andra slaget bör tillämpas kunna några allmängiltiga normer knappast uppställas. I vissa remissyttranden över 1945 års lönekommittés betänkande I med förslag till statliga löneplaner m. m. uttalades farhågor, att likställandet i lönehänseende av ordinarie och extra ordinarie tjänster komme att leda till avskaffandet av ordinarie tjänster. I propositionen 1946: 333 (s. 54) anfördes emellertid, att ifrågavarande förbättring av de extra ordinarie tjänstemännens löneställning icke borde föranleda någon inskränkning i de ordinarie tjänstemännens antal; en annan sak vore, att riksdagen begärt utredning angående tjänstemännens rättsliga ställning, och att denna utredning naturligen kunde komma att påverka relationen mellan antalet ordinarie och antalet extra ordinarie tjänster. Mot dessa uttalanden framställde icke riksdagen någon erinran.

Beträffande tillämpningen av extra ordinarie anställning, aspirantanställning och extra anställning skola enligt förut nämnda cirkulär 1947: 542 följande uttalanden av 1945 års lönekommitté tjäna som anvisningar rörande anställningsförhållandena inom statsförvaltningen.

För tillgodoseende av statsförvaltningens normala personalbehov borde tillämpas två huvudanställningsformer för icke-ordinarie tjänstemän: extra ordinarie anställning och aspirantanställning. Dessa anställningsformer jämte ordinarie anställning borde tillämpas i fråga om tjänstemannapersonal i alla de fall, där icke särskilda skäl till annat föranledde.

Den omständigheten, att den extra ordinarie anställningsformen numera i icke oväsentlig utsträckning tillämpades å tjänster av stadigvarande natur, utan att fråga vore om provnings- och utbildningstjänster, hade, såvitt lönekommittén kunnat finna, medfört att den uppfattningen börjat sprida sig, att den extra ordinarie anställningen borde bereda tjänstemännen en trygghet av i stort sett samma beskaffenhet som den, vilken tillkomme de med fullmakt eller konstitutorial tillsatta ordinarie tjänstemännen. En sådan uppfattning måste, om den godtoges, få den verkan, att skärpta krav å det varaktiga behovet av tjänsten uppställdes för att densamma skulle givas extra ordinarie karaktär. Detta medförde, att åtskilliga tjänstemän undandroges de särskilda förmåner, som den extra ordinarie anställningen beredde, samtidigt som förvaltningsapparaten onödigt komplicerades genom att andra, mindre ändamålsenliga anställningsformer anlätades; av de uppgifter, som stått till kommitténs förfogande, förefölle det sannolikt, att vissa befattningshavargrupper eller befattningshavare, som nu avlönades såsom extra tjänstemän eller medelst arvode, rätteligen borde beredas extra ordinarie anställning. Lönekommittén ansåge det vara uppenbart, att be-

greppet extra ordinarie anställning varken kunde eller borde givas en sådan innebörd, som sålunda angivits. Det syntes lönekommittén angeläget, att de förmåner, som den extra ordinarie anställningen beredde, skulle tillkomma tjänstemännen även om anställningens varaktighet icke vore fullt säker. Härav följde å andra sidan, att extra ordinarie tjänsteman borde kunna entledigas, bland annat, om den extra ordinarie tjänsten bleve överflödig. Kommittén hade också i sitt förslag till statens allmänna avlöningsreglemente intagit föreskrifter rörande uppsägning av extra ordinarie tjänsteman. Att emellertid en extra ordinarie tjänsteman efter en icke alltför kort anställningstid i verkligheten hade en betydande trygghet i anställningen syntes uppenbart och torde överensstämman med de förhållanden, som rådde för fast anställning inom det enskilda näringslivet. Liksom hittills borde för övrigt, när en extra ordinarie tjänst bleve överflödig, övervägas om tjänstemannen ej lämpligen kunde, med bibehållande av den extra ordinarie anställningen överföras till annat verksamhetsområde. Detta borde gälla också för det fall, att extra ordinarie tjänsteman befundes på grund av sjuklighet icke kunna sköta sin tjänst och förutsättningar för sjukpensionering icke föreläge.

Såsom aspirant syntes i allmänhet kunna betecknas en sådan befattningshavare, vilken formellt sett innehade den särskilda kompetens, som erfordrades för första extra ordinarie eller ordinarie anställning i verket i den befordringsgång, som avsåges, men vars praktiska förutsättningar för tjänsten vore oprövade eller icke tillräckligt prövade; däremot betraktades icke den som aspirant, vilken såsom elev deltog i utbildningskurs. Kommittén hade i sitt förslag till statens allmänna avlöningsreglemente upptagit aspirantanställning såsom en huvudanställningsform. Härmed avsåges givetvis icke, att aspirantanställning alltid måste föregå den mera fasta anställningen, utan det borde inom varje område eller för särskilda personalgrupper prövas, om och i vad mån aspirantanställningsformen lämpligen borde användas. Lönekommittén finge ytterligare framhålla, att aspirantanställningen borde avse en relativt kort tjänstgöringstid. Det syntes visserligen antagligt, att denna tid borde växla inom olika förvaltningsområden, men i allmänhet syntes den icke behöva uppgå till mera än 18 månader. På grund av att aspirant icke uppnått den lägsta levnadsålder, som erfordrades för extra ordinarie anställning, kunde det i särskilda fall förekomma, att anställningstiden såsom aspirant bleve längre, men den borde i intet fall överstiga tre år. För aspiranten måste det framstå som ett berättigat krav, att han så snart förutsättningar härför föreläge och senast vid aspiranttidens slut finge veta, om han kunde påräkna fortsatt anställning och, om så vore fallet, huruvida denna anställning kunde beredas honom med anlitande av den extra ordinarie eller den ordinarie anställningsformen eller, om sådan mera fast anställning ansåges icke kunna komma i fråga, med anlitande av någon annan, mindre fast anställningsform. Det borde därför åligga vederbörande myndighet att, så snart det kunde ske, pröva aspirantens möjligheter till fortsatt anställning. I vissa fall kunde likväl på grund av särskilda förhållanden aspirantens fortsatta anställning icke lämpligen bedömas annat än i samband med tillsättningen av de tjänster, som söktes av honom.

Med avseende å de fall, då icke någon av huvudanställningsformerna vore lämplig att begagna, hade lönekommittén i sitt förslag till nytt avlöningsreglemente upptagit ytterligare en allmän anställningsform, extra anställning. Denna hade konstruerats så, att den skulle kunna utnyttjas i så stor utsträckning som möjligt i de fall, varom här vore fråga. Den borde således

kunna användas för överåriga, underåriga, personer med bristande formell kompetens med avseende å teoretisk eller praktisk utbildning, partiellt arbetsföra, kortvarigt anställda — både tjänstemän, som kortvarigt anställdes för en stadigvarande arbetsuppgift, och tjänstemän anställda för tillfällig arbetsuppgift — och för anställningar av säsongbetonad eller intermitterande karaktär. I anledning av vad kommittén sålunda uttalat beträffande personer med bristande formell kompetens ville kommittén framhålla, att kompetensföreskrifter enligt dess mening borde meddelas eller särskilda kompetenskrav uppställas endast i den mån verkligt behov härav föreläge och att de icke borde givas mera bindande karaktär än som vore nödvändigt.

Där vederbörande myndighet äger bestämma lönegraden för extra tjänst, böra enligt cirkuläret uppmärksammas följande uttalanden av 1945 års lönekommitté.

Anledning kunde föreligga att placera extra tjänst i lägre lönegrad än som följde av den i avlöningsreglementet gjorda jämförelsen med ordinarie eller extra ordinarie tjänst med jämförliga arbetsuppgifter. Anställning såsom extra tjänsteman skulle exempelvis, såvida ersättningen ej ansåges böra bestämmas till lägre belopp än det lägsta som på löneplanen kunde ifrågakomma, kunna ske också då vederbörande ännu icke uppnått den lägsta ålder, som fordrades för aspirantanställning. Uppenbarligen borde i dylika fall icke kunna tillämpas högre lönegrad än aspirantlönegraden. Det kunde också förekomma, att anledningen till den extra anställningen vore sådan allenast partiell arbetsförhet, som inverkade på arbetsprestationen. Även i dylika fall vore en lägre lönegradsplacering motiverad. Detta kunde också vara fallet vid bristande kompetens hos tjänstemannen med avseende å teoretisk eller praktisk utbildning. Även andra skäl kunde finnas för en lägre placering, men saknades dylika särskilda skäl borde enligt lönekommitténs mening tillämpas den lönegrad, som följde av jämförelsen.

I cirkuläret har Kungl. Maj:t ytterligare framhållit, att där tjänsteman med hänsyn till honom åvilande arbetsuppgifter m. m. i enlighet med de allmänna grunderna för anställningsformens användning normalt bort innehava aspirantanställning men av särskilda skäl i stället anställas såsom extra tjänsteman, anledning finnes att tillämpa placering i lägre lönegrad än som gäller för ordinarie eller extra ordinarie tjänst med motsvarande arbetsuppgifter. I dylikt fall bör för den extra tjänsten icke väljas högre lönegrad än som gäller för motsvarande aspiranttjänst.

I anslutning till nu återgivna uttalanden kan förtjäna framhållas följande. Då aspirantanställning i fråga om sociala förmåner är helt likställd med extra anställning och vidare aspirantanställning är förenad med en av de löneställningar, som kunna tillämpas för extra tjänstemän, kan det antagligen ligga nära till hands för vederbörande myndigheter att tillämpa extra anställning i stället för aspirantanställning. Det bör dock understrykas, att det är aspirantanställning, som skall vara huvudanställningsformen, och att extra anställning avsetts allenast som en subsidiär anställningsform. Även om aspirantanställningen icke i och för sig är att betrakta som ett led i en reglerad befordringsgång i den meningen, att den såsom aspirant antagne skulle vara tillförsäkrad att i händelse av lämplighet erhålla extra ordinarie anställning, är dock syftet med att till-

lägga någon benämningen aspirant att angiva, att vederbörande under viss, icke alltför lång tid skall fullgöra provtjänstgöring och, om han fyller måttet, kunna ifrågakomma till erhållande av mera fast anställning.

Vad angår frågan vilken lönegrad, som bör tillämpas för extra tjänstemän, må i anslutning till texten i Saar och förut nämnda cirkulär framhållas, att normalregeln bör vara, att extra tjänsteman, som är jämförlig med aspirant, bör erhålla samma löneställning som denne, och att extra tjänsteman, som är jämförlig med extra ordinarie tjänsteman, bör erhålla samma löneställning som denne. Från denna normalregel böra undantag kunna göras, men endast om särskilda skäl därtill föreligga. I undantagsfall kan det vara nödvändigt att vid helt kortvarig anställning såsom extra tjänsteman höja löneställningen utöver den, som motsvarar aspirantlönegraden; att av rättviseskäl stor försiktighet därvid måste iakttagas är emellertid uppenbart, eftersom aspirantens löneställning icke på samma sätt kan justeras uppåt som den extra tjänstemannens. Å andra sidan kunna, såsom 1945 års lönekommitté anfört, för tillämpandet av en lägre löneställning åberopas sådana skäl som underårighet, partiell arbetsförhet av sådant slag, som inverkar på arbetsprestationen, och bristande kompetens i fråga om teoretisk eller praktisk utbildning.

I detta sammanhang må också beröras frågan om huru lönegradsplacementen i verkligheten reglerats för ordinarie och extra ordinarie tjänstemän m. fl.

De ordinarie tjänsternas lönegradsplacering framgår med undantag för de få fall, där olika lönegrader kunna tillämpas, av de genom Kungl. Maj:ts beslut fastställda personalförteckningarna. En sammanställning av dessas innehåll — dock med uteslutande av antalssiffror — publicerades tidigare i form av en tjänsteförteckning till vederbörande avlöningsreglemente. Vid dennas uppställning tillämpades olika indelningsgrunder; i vissa fall redovisades för varje verk för sig de tjänster, som inrättats vid detsamma, medan i andra fall för varje lönegrad angavos de tjänster vid olika verk, som hänförts till densamma. Med hänsyn till att en tjänsteförteckning av det förra utseendet icke innehåller något utöver vad som framgår av respektive personalförteckningar och då en sammanställning av tjänsterna lönegradsvis publiceras av statskontoret i statsliggaren, har Kungl. Maj:t icke funnit påkallat att fastställa någon tjänsteförteckning i anslutning till Saar. Förteckningar av båda slagen ha emellertid införts i statsliggaren.

De högre extra ordinarie tjänsterna och deras lönegradsplacering framgå av vederbörande personalförteckningar. Vad åter angår de lägre extra ordinarie tjänsterna, skola, på sätt av det föregående framgår, i regel vederbörande myndigheter åsätta dessa lönegradsbeteckning och lönegradsnummer i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. Sådana bestämmelser finnas understundom i speciella författningar och regleringsbrev. Allmänna bestämmelser i ämnet äro meddelade i kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 611) med föreskrifter i fråga om placering i lönegrad av vissa

extra ordinarie tjänster. I denna kungörelse angives vilken lönegrad, som högst må tillämpas för vissa mera allmänt förekommande extra ordinarie tjänster. För vissa personalgrupper angivas den anställningsform och den lönegradsplacering, som under givna förutsättningar skola tillämpas, genom kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 436) angående reglerad befordringsgång för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst.

I 1 kap. 1 § kungörelsen 1947:554 har stadgats, att vid verk, för vilket Kungl. Maj:t icke fastställt personalförteckning upptagande ordinarie eller extra ordinarie tjänster, ej må utan att Kungl. Maj:t därom särskilt förordnat inrättas extra ordinarie tjänster eller aspiranttjänster. Denna begränsning i myndigheternas befogenhet gäller likväl icke i fall, där Kungl. Maj:t tidigare föreskrivit, att civila icke-ordinariereglementet skall äga tillämpning vid verket.

A r s. De lönegrader, som äro tillämpliga för de i Ars avsedda tjänsterna, angivas i en såsom bilaga vid nämnda reglemente fogad tjänsteförteckning. Beträffande antalet sådana tjänster innehåller reglementet inga bestämmelser såvitt angår de högre kommunala skolorna, sinnesslöskolorna och epileptikerskolorna; tjänsterna inrättas emellertid av vederbörande kommunala myndigheter eller huvudmän i enlighet med beslut och bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t. Tjänsterna vid hushållningssällskapen och skogsvårdsstyrelserna inrättas givetvis av dessa själva, varvid emellertid är att märka, att Ars endast äger tillämpning å innehavare av tjänst, som finnes upptagen å av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut fastställd personalförteckning.

Y t t r a n d e n a. I de av olika myndigheter och personalorganisationer avgivna yttrandena har anförts i huvudsak följande.

Försvarets civilförvaltning: Med den avfattning de nya avlöningsbestämmelserna erhållit skulle Kungl. Maj:t sakna befogenhet att utan riksdagens medgivande inrätta extra ordinarie tjänster i högre lönegrad än Ce 24. Enligt hittills tillämpad praxis hade dock Kungl. Maj:t, i vart fall i vad avser försvarsväsendet, ansett sig oförhindrad, att när det gällt anlitande av saksanslag inrätta extra ordinarie tjänster i högre lönegrad än den nyss angivna.

Pensionsstyrelsen: Den skillnad i fråga om lönegradsplaceringen, som gjorts mellan aspiranttjänst och extra tjänst, hade icke visat sig lämplig för styrelsens vidkommande. Då aspiranterna i genomsnitt finge antagas vara de bäst kvalificerade av de i ett verk antagna, ginge det i längden icke att upprätthålla en anordning, som innebure att de extra befattningshavarna kunde erhålla högre avlöning än aspiranter med samma arbetsuppgifter. Genom att särbestämmelserna om aspiranter upphävdes skulle möjligheterna för myndigheterna att anpassa de nyanställdas avlöningsförhållanden efter deras kvalifikationer avsevärt förbättras. Emellertid skulle detta medföra, att bestämmelserna angående reglerad befordringsgång finge inskränkas att avse befordringsgången såsom extra ordinarie befattningshavare.

Telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen: Att aspiranttjänst skulle åsättas lönegradsnummer, som i regel med två enheter understiger lönegrads-

numret för motsvarande ordinarie eller extra ordinarie tjänst, kunde lätt föranleda missförstånd, då man i fråga om viss tjänst hade att röra sig med två olika lönegradsnummer, ett avseende aspiranttjänsten och ett avseende motsvarande ordinarie eller extra ordinarie tjänst. En sådan jämkning i själva lönegradskonstruktionen borde övervägas, att aspiranttjänstens löneklass finge ett ordningsnummer, som med två enheter understeg lönegradens, dock lägst 1 löneklassen; i så fall kunde aspiranttjänst i regel placeras i samma lönegrad som motsvarande ordinarie eller extra ordinarie tjänst.

Statstjänstemännens riksförbund: Erfarenheten hade visat, att bestämmelserna borde kompletteras med en föreskrift om att lönegradsplaceringen för extra ordinarie och extra tjänst skulle bedömas med utgångspunkt från löneställningen för ordinarie tjänst med samma arbetsuppgifter. 1945 års lönekommitté hade givit tydlig anvisning om att denna linje skulle följas, för så vitt icke beträffande extra tjänsteman särskilda förhållanden borde inverka vid fastställandet av lönegraden.

Statstjänarkartellen: Kungl. Maj:t hade i kungörelsen 1947: 611 angivit placeringen av vissa tjänster, varvid uttalats att högst de däri upptagna lönegraderna skulle tillämpas. Detta hade, enligt vad kartellen erfarit, lett till att extra ordinarie tjänst placerats i lägre lönegrad än motsvarande ordinarie tjänst och sålunda lägre än som avsetts. I fråga om lönegradsplacering av extra tjänster hade Kungl. Maj:t i särskilt cirkulär till statsmyndigheterna (SFS 1947: 542) lämnat närmare anvisningar om sådan placering, därvid 1945 års lönekommittés uttalande i frågan citerats. Även när det gällde extra tjänster syntes i ett flertal fall lönegradsplaceringarna ha blivit lägre än vad som gällde för ordinarie tjänst, trots att de skäl lönekommittén anfört för att så skulle kunna ske icke förelegat. Det vore enligt kartellens mening önskvärt, att bestämmelser intoges i avlöningsreglementet om att såväl extra ordinarie som extra tjänst — i fråga om tjänst av sistnämnda slag med av lönekommittén anförda undantag — skulle placeras i samma lönegrad som mot tjänsten svarande ordinarie befattning.

Uttalande av i sak samma innebörd har gjorts av *tjänstemännens centralorganisation*.

Statens lönenämnd har anfört i huvudsak följande.

Enligt 3 § 2 mom. skall e. o. tjänst, som skall tillhöra någon av lönegraderna Ce 25—37 eller Cs 1—24, åsättas lönegradsbeteckning och lönegradsnummer av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut. Med anledning härav har försvarets civiltjänstverksamhet framhållit, att Kungl. Maj:t enligt hittills tillämpad praxis med anlitan av sakanslag, i vart fall vad avser försvarsväsendet, inrättat tjänster i Ce 25 och högre lönegrader utan riksdagens medgivande.

Ett riksdagens godkännande av berörda praxis föreligger i så måtto, att riksdagen lämnade utan erinran ett av chefen för försvarsdepartementet i 1943 års statsverksproposition, IV ht, s. 37, gjort uttalande, att behov framträtt av att i viss utsträckning anställa icke-ordinarie personal med avlöning från sakanslag såsom extra ordinarie, varvid för vissa befattningshavare, med hänsyn till vederbörandes stora ansvar och höga kvalifikationer, fastställts högre löneställning än dåvarande 20 lönegraden. Denna praxis innebure ett avsteg från den eljest i regel tillämpade principen, att sådana befattningar prövades av riksdagen. Intill dess en överflyttning av berörda avlöningskostnader till avlöningsanslag kunnat genomföras, syntes det emellertid vara nödvändigt att personal, som avlönades från sakanslag, kunde erhålla e. o. anställning och därvid om så befunnos oundgängligen nödvän-

digst även i högre lönegrad än 20 lönegraden. Sedan sådan överflyttning skett, borde sistnämnda anslag icke få tagas i anspråk för avlönande av e. o. personal.

Därest ett överförande av ifrågavarande, från sakanslag avlönade personal till avlöningsanslag icke kommer till stånd redan från och med den 1 juli 1948, bör enligt lönenämndens mening Kungl. Maj:t inhämta riksdagens bemyndigande att jämväl under budgetåret 1948/49 inrätta e. o. tjänster i lönegrad Ce 25 och högre vid försvaret, i den mån fråga är om tjänster, för vilka avlöningskostnaderna bestridas från sakanslag. Erinras må, att frågor om inrättande vid byggnadsstyrelsen av e. o. tjänster i lönegrad Ce 25 och högre, för vilka avlöningskostnaderna bestridas av byggnadsmedel, underställas riksdagen.

De i ärendet hörda personalorganisationerna ha framhållit, att meddelade föreskrifter angående lönegradsplacering av extra ordinarie och extra tjänster (3 § 2 och 4 mom. Saar samt kung. 1947: 611 och cirk. 1947: 542 punkt 3) icke erhållit enhetlig tillämpning.

Lönenämnden, som icke kan finna, att vad personalorganisationerna anfört bör föranleda någon ändring av bestämmelserna i 3 § 2 och 4 mom., vill för sin del förorda, att föreskrifterna i kungörelsen 1947: 611 och cirk. 1947: 542 punkt 3 sammanföras i en författning och därvid överarbetas, så att det klart framgår, att extra ordinarie och extra tjänst skall ha samma lönegradsnummer som motsvarande ordinarie tjänst, såframt ej innehavarens bristande kompetens eller underårighet (beträffande extra tjänst) eller andra särskilda skäl — såsom förekomsten av en reglerad befordringsgång — föranleda till en lägre lönegradsplacering.

I detta sammanhang må nämnas, att telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen föreslagit, att aspiranttjänst skall placeras i samma lönegrad som motsvarande ordinarie eller extra ordinarie tjänst, varvid aspiranttjänstens löneklass skulle ha ett ordningsnummer, som med två enheter understeg lönegradens, dock lägst 1 löneklassen. Detta förslag finner lönenämnden i och för sig tilltalande. Erinras må emellertid, att i de av Kungl. Maj:t fastställda befordringsgångarna för amanuenserna aspiranttjänsten har tre enheter lägre lönegradsnummer än lägsta extra ordinarie tjänst. Med hänsyn härtill och då ett genomförande av de båda verksstyrelsernas förslag skulle föranleda vissa komplikationer med avseende å de extra tjänsterna, anser sig lönenämnden icke böra biträda förslaget.

Lönenämnden har vidare framhållit, att under 3 § Saar i de särskilda bestämmelserna angående försvaret föreskrives, att innehavare av furirsbeställning skall vara placerad i lönegrad Me 1 till och med den kalendermånad, varunder han under 3 år innehaft furirsbeställning på aktiv stat eller ock enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser kan räkna minst 6 års anställning såsom manskap, och i lönegraden Me 2 för tiden därefter. Enligt lönenämndens mening talade praktiska skäl för att uppflyttningen till lönegrad Me 2 skulle ske vid närmaste kvartalsskifte, efter det att beställningshavaren fyller endera av ovan angivna förutsättningar i fråga om anställningstid. Härmed vunnos överensstämmelse med de regler, som gällde för löneklassuppflyttning. Dessutom vore uppflyttning av furirerna från Me 1 till Me 2 närmast att jämställa med en uppflyttning i lönegrad inom reglerad befordringsgång enligt kungörelsen 1947: 436, vilken uppflyttning skedde vid kvartalsskifte.

Beträffande lönegradsplaceringen av lärare vid de högre kommunala skolorna har *skolöverstyrelsen* erinrat om att enligt tjänsteförteckningen till Ars ankommer på beslut av Kungl. Maj:t, ej endast huruvida ordinarie utan även huruvida icke-ordinarie lärare i praktiska läroämnen enbart eller tillsammans med teoretiskt läroämne skall äga åtnjuta lön som adjunktskompetent lärare. I fråga om icke-ordinarie lärare borde emellertid prövningen härav få ankomma på skolöverstyrelsen i konsekvens med att för de allmänna läroverken numera gällde, dels att till extra ordinarie lärare i praktiska läroämnen enbart eller tillsammans med teoretiskt läroämne finge antagas den, som av överstyrelsen prövats äga förutsättningar att på ett tillfredsställande sätt fullgöra de med anställningen förenade arbetsuppgifterna, dels ock att sådan extra lärare förordnades av överstyrelsen. I tjänsteförteckningen borde vidare det med avseende å högre folkskolor använda uttrycket yrkesämne utbytas mot uttrycket praktiskt läroämne.

Statens lönenämnd har icke haft något att erinra mot skolöverstyrelsens berörda förslag.

Förslaget till definitivt reglemente. Vid upprättandet av förslag till definitivt reglemente ha bestämmelserna i 3 § Saar och motsvarande bestämmelser i Ars sammanförts och ingå i reglementsförslaget såsom 4 §. Det har därvid förutsatts, att föreskrifterna om vilka lönegrader, som skola tillämpas för de nu i Ars avsedda tjänstemännen, på motsvarande sätt som skett för de i Saar avsedda tjänstemännen, skola utfärdas i särskild ordning samt intagas i statsliggaren.

Med hänsyn till vad försvarets civilförvaltning och statens lönenämnd anfört beträffande den från sakanslag avlönade personalen vid försvaret torde Kungl. Maj:t böra inhämta riksdagens bemyndigande att tills vidare inrätta extra ordinarie tjänster i lönegrad Ce 25 och högre lönegrad, i den mån fråga är om tjänster, för vilka avlöningskostnaderna bestridas från sådant anslag.

I vissa av yttrandena har frågan om löneställningen för olika kategorier av icke-ordinarie tjänstemän inbördes och i förhållande till ordinarie tjänstemän berörts. Statens lönenämnd har för sin del icke föreslagit någon ändring av avlöningsreglementets bestämmelser i ämnet. Lönenämnden har emellertid framställt önskemålet, att de nu i olika författningar meddelade föreskrifterna och anvisningarna i ämnet sammanföras och på visst sätt kompletteras. Detta önskemål torde böra tillgodoses. Med utgångspunkt från att så skall ske och att därvid närmare skall angivas den lönegrad, som i de olika fallen skall tillämpas, har det ansetts lämpligast att i avlöningsreglementet gemensamt för samtliga kategorier av icke-ordinarie tjänstemän endast angiva den högsta ifrågakommande lönegradsplaceringen. Enligt avlöningsreglementet med tilläggsbestämmelser skulle alltså följande gälla.

För extra ordinarie tjänst bör enligt avlöningsreglementet högst kunna tillämpas samma lönegradsnummer som för ordinarie tjänst med motsva-

rande arbetsuppgifter. I tilläggsbestämmelserna bör, såsom lönenämnden förordnat, angivas, att detta lönegradsnummer skall begagnas, då ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t, exempelvis inom reglerad befordringsgång.

För aspiranttjänst bör alltså, där annat ej följer av vad Kungl. Maj:t föreskrivit, tillämpas det lönegradsnummer, som med två enheter understiger lönegradsnumret för den ordinarie eller extra ordinarie tjänst, som utgör första befordringstjänst från aspiranttjänsten. Det av telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen av formella skäl framställda förslaget om en omkonstruktion av aspirantlönegraden har till följd av de av lönenämnden påpekade komplikationer, som därvid inträda, ansetts icke böra genomföras. Vad åter angår pensionsstyrelsens förslag att medgiva en i viss mån fri lönesättning för aspiranter, må framhållas, att detta knappast är förenligt med grundtanken vid tillskapandet av denna huvudanställningsform. Då styrelsen såsom motiv för sitt förslag anfört, att de extra tjänstemännen kunde beredas högre löneställning än aspiranter, och att ojämnheter kunde uppkomma till aspiranternas nackdel, synes detta närmast bero på en missuppfattning i fråga om den lönegradsplacering, som bör tilldelas extra tjänsteman.

Beträffande extra tjänst gäller såväl enligt Saar som enligt förslaget till definitivt reglemente att, om ej annat följer av beslut eller bestämmelser av Kungl. Maj:t, sådan tjänst får av vederbörande myndighet åsättas högst det lönegradsnummer, som gäller för ordinarie eller extra ordinarie tjänst med motsvarande arbetsuppgifter. I vissa yttranden göres gällande, att de extra tjänstemännen av olika myndigheter hänförts till alltför låg lönegrad, under det att vad pensionsstyrelsen anfört närmast synes utvisa att de extra tjänstemännen i jämförelse med aspiranter placerats för högt. För klarläggande av det sätt, varpå extra tjänst bör lönegradsplaceras, torde i de blivande tilläggsbestämmelserna böra tydligt angivas, att vid bedömandet härav i första hand bör prövas, huruvida den extra tjänstemannen är jämförlig med aspirant eller med extra ordinarie tjänsteman. Härvidlag bör anställningstiden i statens tjänst men även tjänstemannens på annat sätt ådagalagda allmänna duglighet och erfarenhet vara avgörande. Alltefter det sätt, varpå denna jämförelse utfaller, bör tjänstemannen normalt placeras i lönegrad med samma nummer som aspirantlönegraden respektive extraordinarielönegraden, och avvikelser härifrån böra ske endast om särskilda skäl, såsom bristande kompetens eller underårighet, därtill föranleda.

Vissa i samband med tillämpning av reglerad befordringsgång uppkommande frågor om underårighets inverkan på anställningsform och lönegradsplacering beröras i det följande under 5 § 3 mom.

I överensstämmelse med lönenämndens förslag har sådan jämkning ansetts böra vidtagas i bestämmelserna om furirernas lönegradsplacering, att uppflyttning till lönegraden Me 2 icke sker vid månadsskifte utan endast vid kvartalsskifte.

En uttrycklig bestämmelse har ansetts böra meddelas om att de tjänster vid högre kommunala skolor, sinnesslöskolor och epileptikerskolor, å vilka reglementet äger tillämpning, skola lönegradsplaceras i enlighet med bestämmelser meddelade av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut. Angivna bestämmelser ha förutsatts skola ha samma innehåll som den nuvarande tjänsteförteckningen till Ars. Därest riksdagen icke däremot framställer erinran, torde likväl böra vidtagas de jämkningar, som skolöverstyrelsen föreslagit och av statens lönenämnd lämnats utan erinran, och därjämte för de högre kommunala skolorna upptagas extraordinarielönegrader med samma ordningsnummer, som nu gälla för extralärartjänster. Beträffande sistnämnda anordning, som skulle erhålla motsvarighet för de statliga lärarna, må anföras följande.

I ett av 1944 års personalutredning den 24 oktober 1947 avgivet betänkande del II (SOU 1947: 58) ha framlagts förslag bland annat rörande reglerad befordringsgång för vissa icke-ordinarie lärare vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter, företrädesvis sådana med akademisk utbildning. Förslag i anledning av personalutredningens ifrågavarande betänkande har icke avsetts skola föreläggas innevarande års riksdag. Emellertid har vid ärendets beredning inom finans- och ecklesiastikdepartementen ansetts föreligga grundad anledning att vidtaga omedelbara åtgärder för en normalisering av väntetiden till extra ordinarie — och därmed pensionsberättigande — anställning för sådana icke-ordinarie läroverkslärare m. fl., som avses i personalutredningens förenämnda betänkande, därunder inbegripna lärare vid de högre kommunala skolorna. En dylik normalisering, som för närvarande saknas, ligger helt i linje med grunderna för 1947 års allmänna löne reglering. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot, torde för tillämpning från och med den 1 juli 1948 böra utfärdas bestämmelser av innebörd, att icke-ordinarie lärare av här avsett slag efter viss tids, i allmänhet två läsårs, tjänstgöring må erhålla extra ordinarie tjänst i lönegrad med samma ordningsnummer som skulle ha gällt, om de varit extra lärare. Med en dylik reglering, vilken i avvaktan på ställningstagandet till 1944 års personalutrednings förslag har i viss mån provisorisk karaktär, avses givetvis icke att göra någon inskränkning i lärares möjlighet att erhålla extra ordinarie tjänst inom eljest tillämplig lönegrad, i den mån sådan tjänst finnes tillgänglig och läraren är behörig till densamma.

5 §.

Tjänstetillsättning.

1 mom. I detta moment ha, i anslutning till ett av rikets allmänna kartverk och statens lönenämnd framställt förslag, meddelats vissa bestämmelser angående tillsättning medelst fullmakt eller konstitutorial. Där ordinarie tjänst skall tillsättas medelst förordnande för viss tid, för begränsad anställningstid eller tills vidare, framgår detta av lönegradsbeteckningen.

I momentet har vidare införts det i 4 § 1 mom. Saar meddelade, från de tidigare gällande avlöningsreglementena hämtade stadgandet angående konstitutorialbegreppet.

2 mom. I 4 § 2 mom. Saar föreskrives, att för den, som förordnas att inneha anställning såsom extra ordinarie tjänsteman, aspirant eller extra tjänsteman, skall utfärdas skriftligt antagningsbevis eller annan skriftlig tillsättningshandling, vari i förekommande fall skall angivas att anställningen avser avkortad tjänstgöringstid.

Riksförsäkringsanstalten har ansett att antagningsbevisen enligt vad erfarenheten visat äga mycket ringa praktisk betydelse och i regel ej efterfrågas av befattningshavarna. I arbets- och pappersbesparande syfte har ämbetsverket ansett förevarande bestämmelse kunna givas sådant innehåll, att antagningsbevis eller annan skriftlig tillsättningshandling endast behöver utfärdas på begäran.

Medicinalstyrelsen har framhållit, att bestämmelsen om antagningsbevis eller annan skriftlig tillsättningshandling vid statens sinnessjukhus medfört ett väsentligt administrativt merarbete. Den vikarierande personalen vid dessa sjukhus hade av medicinalstyrelsen givits ställning såsom extra tjänstemän, men då cirka 20 procent av vikarierna endast anställdes för kortare tid torde tillsättningshandling i sådana fall vara överflödiga. Skyldighet för myndighet att utfärda tillsättningshandling borde kunna begränsas till sådana fall, då anställningen beräknades bli av längre varaktighet än förslagsvis 6 månader.

Vid beredningen av frågan om definitivt avlöningsreglemente har bestämmelsen om skriftlig tillsättningshandling ansetts böra bibehållas; bestämmelsen har intagits i detta moment. Då en sådan handling kan givas en mycket enkel form, synes bestämmelsens iakttagande icke behöva bli betungande för myndigheterna. För anställningshavaren måste det emellertid anses vara av värde att erhålla ett bevis om anställningen.

3 mom. I 5 § 1 mom. Saar stadgas såsom villkor för anställning såsom ordinarie tjänsteman, extra ordinarie tjänsteman eller aspirant uppnådd ålder av respektive 21, 20 och 17 år. Bestämmelserna i ämnet, vilka grunda sig på 1945 års lönekommittés förslag, överensstämmer med tidigare meddelade föreskrifter. Ett av generalpoststyrelsen i yttrande över kommitténs förslag framställt förslag om sänkning av åldersgränsen till 19 år för anställning såsom extra ordinarie tjänsteman har icke föranlett någon åtgärd.

Generalpoststyrelsen har nu ånyo förordnat en sänkning av minimiåldern för anställning såsom e. o. tjänsteman från 20 till 19 år. En sådan åtgärd har syntts styrelsen motiverad bland annat med hänsyn till att, då minimiåldern för aspirantanställning utgör 17 år, ett biträde, som anställts vid nyss fyllda 17 år, eljest skulle behöva kvarstå såsom aspirant i 3 år, ehuru enligt den reglerade befordringsgången för biträden för skriv- och kontorsgöromål anställningstiden såsom aspirant normalt skall uppgå till endast 1 1/2 år. Förskjutningar i aspiranternas inbördes turordning skulle härigenom uppkomma.

Statens lönenämnd har anfört i huvudsak följande.

Lönenämnden är icke beredd att tillstyrka en sänkning av minimiåldern för e. o. anställning, särskilt som enligt vad lönenämnden har sig bekant denna minimiålder tagits under omprövning icke blott av 1945 års lönekommitté utan även av 1944 års personalutredning utan att något förslag till ändring framlagts. För att minska de av generalpoststyrelsen påtalade olägenheterna synas emellertid andra åtgärder kunna vidtagas. Sålunda bör — på sätt redan tillämpas inom vissa verk — den som fått sin befordran till e. o. tjänst fördröjd på grund av kravet på viss minimiålder återställas i turordning i förhållande till sina kamrater, sedan han uppnått 20 års ålder. Vidare må framhållas, att bestämmelserna i kungörelsen 1947: 436 angående den reglerade befordringsgången lämna möjlighet för vederbörande verk att anställa tjänsteman, som innehåft aspirantanställning i 1 1/2 år men ännu icke fyllt 20 år, såsom extra tjänsteman med placering i samma lönegrad, som han skulle ha erhållit, därest han kunnat antagas till e. o. tjänsteman. Denna möjlighet bör enligt lönenämndens mening utnyttjas i de fall, då tjänstemannens arbetsprestation motiverar en förbättring av anställningsvillkoren efter 1 1/2 års aspirantanställning. Har sådan åtgärd vidtagits, bör för vidare befordran inom den reglerade befordringsgången tiden för extra anställning räknas på samma sätt som om vederbörande innehåft e. o. anställning.

Vid utarbetandet av förslaget till definitivt avlösningsreglemente har tillräcklig anledning icke ansetts föreligga att, med frångående av den av statsmakterna tidigare intagna ståndpunkten, sänka åldersgränsen för erhållande av extra ordinarie — och därmed pensionsberättigande — anställning; bestämmelserna i 5 § Saar ha utan ändring införts på ifrågakvarande plats i reglementsförslaget. Det må framhållas, att möjlighet bör föreligga att, när detta anses påkallat, såsom extra tjänsteman anställa den, som är underårig. Vad särskilt angår den reglerade befordringsgången må nämnas följande.

Enligt befordringskungörelsens normalbestämmelser skola i fråga om icke-ordinarie biträden för skriv- och kontorsgöromål tillämpas aspirantanställning i lönegraden Cf 4 under 1 1/2 år, extra ordinarie anställning i lönegraden Ce 6 under 1 år samt därefter — efter 2 1/2 års sammanlagd anställning — extra ordinarie anställning i lönegraden Ce 8. Fråga uppkommer om åldersbestämmelsens inverkan på vederbörandes anställningsförhållanden dels före 20 års ålder, dels efter uppnåendet av denna ålder.

Enligt befordringskungörelsen skall underårig tjänsteman i avvaktan på antagning till extra ordinarie tjänsteman kvarstå såsom aspirant, där han ej av särskilda skäl anses böra antagas till extra tjänsteman. Viss tvekan torde hos myndigheterna föreligga, huruvida möjlighet finnes att, om detta anses påkallat, för den, som är under 20 år och anställes såsom extra tjänsteman, tillämpa lönegrad med samma ordningsnummer, som skulle ha gällt enligt den reglerade befordringsgångens bestämmelser, tillämpade med bortseende från åldersbestämmelserna. Såsom framgår av lönenämndens uttalande finnes sådan möjlighet.

Vad angår tiden efter 20 års ålder har tvekan uppstått, huruvida bestäm-

melserna medgiva uppflyttning till lönegraden Ce 8 av ett biträde, som innehaft anställning under minst $2\frac{1}{2}$ år och uppnått 20 års ålder, eller om för sådan uppflyttning dessutom fordras, att extra ordinarie anställning i lönegraden Ce 6 innehafts under ett år; i sistnämnda fall kan tydligen uppflyttning till lönegraden Ce 8 ske först vid 21 års ålder. Enligt den uppfattning, som gjorts gällande av statens befordringsnämnd och som av nämnden bringats till vissa myndigheters kännedom i anledning av till nämnden gjorda framställningar, möter i och för sig icke hinder mot att ett biträde befordras till lönegrad Ce 8 vid uppnådd levnadsålder av 20 år, därest förutsättningarna i fråga om tjänstgöringstid m. m. föreligga. Å andra sidan har inom riksräkenskapsverket i anmärkningsväg hävdats, att ett biträde bör vid 20 års ålder inplaceras i lönegrad Ce 6 och sålunda först efter uppnådda 21 års ålder kunna befordras till lönegrad Ce 8. Riksdagens revisorer ha i sin senaste berättelse, under § 29, uttalat sig till förmån för klarläggande av spörsmålet om i vad mån underårighet skall verka fördröjande vid den retroaktiva tillämpning av befordringskungörelsen, som förutsatts vid dess ikraftträdande från och med den 1 juli 1947. Vad sålunda förekommit synes böra föranleda till att bestämmelserna i ämnet förtydligas, så att av dem klart framgår, att lönegradsplaceringen i princip skall vara beroende av den sammanlagda tid, vederbörande innehaft tillgodoräkningssbar anställning enligt befordringskungörelsen, och att åldersbestämelsen endast föranleder det avsteget från normalbestämmelserna, att extra ordinarie anställning icke må innehas före 20 års ålder; det har redan från början avsetts, att befordringskungörelsen jämte övergångsbestämmelser skulle äga denna innebörd. Slutligen torde böra iakttagas vad lönenämnden uttalat med avseende å tjänstemännens turordning och om inplacering inom befordringsgången vid övergång från extra anställning såsom biträde för skriv- och kontorsgöromål.

I andra stycket av förevarande moment har liksom i 5 § 2 mom. Saar hänvisning gjorts till meddelade föreskrifter angående företeende av läkarintyg för vinnande av anställning. Beträffande dylikt intyg må här allenast framhållas, att det omedelbara syftet med detsamma är att bringa till respektive myndighets kännedom eventuella brister i vederbörandes hälsotillstånd. Med föreskriften avses däremot icke, att varje brist i hälsotillståndet skall medföra hinder för anställning, utan härvidlag får intygets innehåll sammanställas med de faktorer i övrigt, som utvisa om vederbörande är lämplig för tjänsten.

Enligt det före Saar gällande militära icke-ordinariereglementet kunde extra ordinarie anställning icke utan Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall vinnas av den, som uppbar annan tjänstepension än reservpension. 1936 års lönekommitté anförde härom, att ett mera allmänt tillämpande av systemet att såsom extra ordinarie anställa pensionerad personal enligt kommitténs uppfattning ledde till icke önskvärda konsekvenser i pensions- och andra hänseenden. En bestämmelse av angivna innehåll finnes icke i

Saar och har ej heller medtagits i förslaget till definitivt avlöningsreglemente. Den omständigheten, att vederbörande på grund av de militära pensionsåldersbestämmelserna måst avgå vid förhållandevis låg levnadsålder, har ej ansetts böra betaga honom möjligheten att sedermera få civil extra ordinarie anställning. I detta sammanhang må även nämnas, att det under stundom förekommer att militär beställningshavare efter pensionering återanställes på aktiv stat i högre beställning. Avlönings- och pensionsbestämmelserna ha numera utformats på sådant sätt, att invändning icke behöver göras mot dylik återanställning.

6 §.

Förening av lönegradsplacerade tjänster m. m.

S a a r. I 14 § Saar meddelas bestämmelser om förening av ordinarie, extra ordinarie, aspirant- och extra tjänster. Beträffande bestämmelsernas innebörd och de motiv, på vilka de grundats, må anföras följande.

Förening av tjänster må ske huvudsakligen i tre tyffall.

1. I vissa fall äger tjänsteman samtidigt inneha två tjänster under förutsättning att han frånträder utövningen av den ena tjänsten. Att sådana tjänsteföreningar ej alltid äro tillåtna utan särskilt medgivande beror på, att vissa olägenheter kunna följa av att en tjänsteman, som övergår till en annan tjänst och därför lämnat utövningen av sin förra tjänst, ändock kvarstår i denna, eller av att en tjänsteman »lägger beslag på» en annan tjänst utan att utöva densamma. Särskilt gäller detta då antalet tjänster är begränsat, i vilket fall förfaringssättet medför att den, som skall handha tjänstutövningen, antingen får en mindre fördelaktig anställningsform än som skall tillkomma tjänstens innehavare eller ock endast kan fungera som vikarie. Det har emellertid ansetts, att innehavare av fast anställning — ordinarie eller extra ordinarie — som har möjlighet att befordras till högre tjänst med lösare anställningsform, icke skall ställas inför valet att antingen lämna sin fastare anställning för att kunna befordras eller ock avböja befordringen. Ej heller skall innehavaren av en mera lös anställning, om tillfälle gives att erhålla en fastare, ehuru lägre avlönad tjänst, behöva välja mellan att få löneminskning genom att erhålla den fasta anställningen och därmed avgå från sin förra högre tjänst eller ock kvarstå i sistnämnda tjänst utan att erhålla fastare anställning. I dessa fall skall vederbörande i stället kunna samtidigt inneha och utöva den högre av tjänsterna och inneha, ehuru ej utöva den lägre av dem. Med ordinarie eller extra ordinarie tjänst skall sålunda, under förutsättning att tjänstemannen frånträder utövningen av densamma, kunna förenas sådan ordinarie tjänst, som tillsättes medelst förordnande tills vidare och ej är förenad med pensionsrätt, högre aspiranttjänst eller högre extra tjänst, och vidare skall med ordinarie tjänst under samma förutsättning kunna förenas högre extra ordinarie tjänst.

Det må framhållas, att vederbörande myndigheter icke äga förhindra tjänsteförening av nämnda slag. Detta torde i allmänhet ej heller ifrågasättas i sådant fall, där fast anställd tjänsteman ifrågakommer till befordran till högre, men mera löst inrättad tjänst vid samma verk. Där emot torde det i samband med inrättande av ny ordinarie tjänst under-

stundom ha yppats tvekan, huruvida en extra ordinarie tjänsteman i högre lönegrad bör kunna erhålla tjänsten, då han ej avser att utöva densamma. Detta bör dock vara fallet, såframt den extra ordinarie tjänstemannen enligt eljest tillämpade grunder för tjänstetillsättning bort erhålla den ordinarie tjänsten. Då den tjänst som skall utövas är inrättad vid ett verk och den tjänst som ej skall utövas är inrättad vid annat verk, är det kanske icke önskvärt ur sistnämnda verks synpunkt att tjänsteförening kommer till stånd, men verksmyndigheten har härvid att beakta att staten är att fatta såsom en enda arbetsgivare och att avlöningsreglementets bestämmelse grundats på uppfattningen att det är ett statsintresse — även om det ej är ett verksintresse — att tjänsteförening i dylikt fall medgives.

2. Extra ordinarie tjänstemän, aspiranter och extra tjänstemän kunna i regel deltidanställas, då detta är lämpligt. Dylika deltidstjänster få förenas, så framt ej den sammanlagda tjänstgöringstiden överstiger den för jämförlig ordinarie tjänsteman bestämda.

3. Förening av tjänster får ske i vissa andra, särskilt angivna fall, som antingen äro likartade med de under 1 och 2 avsedda eller där endera tjänsten är förenad med intermittent tjänstgöring eller eljest företer likhet med arvodesbefattning, ehuru formellt konstruerad som ordinarie tjänst.

Härutöver må enligt 14 § 5 mom. a) Saar förening icke ske av ordinarie eller extra ordinarie tjänst med annan ordinarie eller extra ordinarie statlig tjänst eller med jämförlig kommunal befattning, med mindre Kungl. Maj:t, i fråga om ordinarie tjänst med stöd av riksdagens beslut, för visst fall därtill lämnat medgivande. Uttrycket »jämförlig» kommunal befattning avser att angiva, att den omständigheten icke skall vara avgörande, huruvida i kommunens stat och avlöningsbestämmelser befattningen betecknas såsom ordinarie respektive extra ordinarie eller på annat sätt. Ibland äro å kommunernas stater uppförda befattningar, vilka tydligen icke äro jämförliga med ordinarie eller ens med extra ordinarie tjänster inom statsförvaltningen utan närmast att jämställa med statliga icke-ordinarie arvodesysslor med begränsad, stundom helt obetydlig tjänstgöring. Det förnämsta kriteriet på en kommunal anställning, som avses i stadgandet, skall enligt 1936 års lönekommitté vara, att densamma är att betrakta såsom en verklig befattning och att med densamma är förenad regelbunden tjänstgöringsskyldighet av minst den omfattning, som gäller för extra ordinarie halvtidstjänst inom statsförvaltningen.

Ordinarie eller extra ordinarie tjänst, aspiranttjänst eller extra tjänst må icke i andra fall än ovan angivits utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet förenas med statlig aspiranttjänst eller extra tjänst eller med jämförlig kommunal befattning. Förening av exempelvis en heltidstjänst med en halvtidstjänst har ansetts icke böra förekomma vid tillämpning av ifrågavarande anställningsformer.

Yttranden a. I myndigheternas yttranden angående de vid tillämpningen av Saar vunna erfarenheterna har uttalats önskemål om en uppmykning av bestämmelserna i 14 § 5 mom. b) Saar. *Skolöverstyrelsen* har hemställt om införande i reglementet av en särskild bestämmelse innefattande bemyndigande för överstyrelsen, vederbörande skolstyrelse eller rektor att såsom extra lärare förordna innehavare av lika hög eller högre ordinarie tjänst. *Rikets allmänna kartverk* har föreslagit sådan ändring av bestämmelserna, att med ordinarie eller extra ordinarie tjänst även må kunna förenas lika hög eller lägre aspiranttjänst.

Statens lönenämnd har avstyrkt de föreslagna ändringarna i avlösningsreglementet. Under uttalande, att förenande av ordinarie eller extra ordinarie tjänst med lägre extra tjänst icke borde godkännas såsom en reguljär företeelse inom undervisningsväsendet, har lönenämnden emellertid tillstyrkt, att Kungl. Maj:t jämlikt 14 § 5 mom. b) Saar måtte bemyndiga skolöverstyrelsen att medgiva dylik förening. Den av rikets allmänna kartverk berörda frågan syntes få upptagas till behandling efter särskild framställning från kartverket och lösas genom en specialföreskrift för aspirant vid detta verk.

Förslaget till definitivt reglemente. I överensstämmelse med den av lönenämnden uttalade uppfattningen har tillräcklig anledning icke ansetts föreligga att vidtaga saklig ändring i berörda hänseende i avlösningsreglementet. 14 § Saar har efter viss huvudsakligen redaktionell överbearbetning intagits såsom 6 § i förslaget till definitivt reglemente. Härvid har förutsatts, att efter särskilt medgivande aspirant- eller extra tjänst må kunna förenas med lika hög eller högre ordinarie eller extra ordinarie tjänst i sådana fall eller grupper av fall, där särskilda skäl kunna åberopas för en dylik anordning.

7 §.

Förening av tjänst med tjänstebefattning eller uppdrag.

S a a r. Bestämmelserna om förening av tjänst med tjänstebefattning eller uppdrag finnas meddelade i 15 § Saar. Beträffande innebörden av bestämmelserna må i anslutning till uttalanden vid dessas ursprungliga tillkomst anföras följande.

1 mom. Med tjänstebefattning avses varje annan anställning i statens tjänst än ordinarie, extra ordinarie, aspirant- eller extra anställning, varje annan kommunal anställning än sådan som är jämförlig med nyss angiven statlig anställning samt varje enskild anställning, allt i den mån anställningen med hänsyn till arbetets kontinuerliga fortgång, dess omfattning eller därför utgående ersättning kan karakteriseras såsom befattning. 1936 års lönekommitté har framhållit, att därunder inginge ett stort antal icke-ordinarie befattningar med till beloppet rätt skiftande arvoden såväl inom statsförvaltningen som inom kommunerna.

Begreppet »uppdrag, som är jämförligt med tjänstebefattning», omfattar enligt 1936 års lönekommitté uppdrag av såväl offentlig som enskild natur, i den mån desamma kunna karakteriseras som så varaktiga — d. v. s. sträckande sig över en längre tidsperiod eller periodvis återkommande — eller så tidskrävande, att de kunna jämföras med tjänstebefattning. Med de restriktiva bestämmelsernas utvidgning till att även omfatta med tjänstebefattning jämförliga uppdrag hade främst åsyftats att under regleringen inordna sådana uppdrag, vilka till arten, ehuru ej till formen, närmade sig karaktären av verklig anställning; i sak syntes det föreligga skäligen ringa skillnad mellan en anställning såsom ombudsman med årsarvode hos ett bolag och ett uppdrag såsom bolagets ständige juridiska rådgivare med honorar för varje särskild arbetsprestation.

Vad angår de särskilt angivna styrelseuppdragen har 1936 års lönekommitté anfört, att det måhända understundom kunde erbjuda vissa svårigheter att avgöra, huruvida en syssla såsom ordförande eller ledamot i förening vore av beskaffenhet, att tillstånd till dess mottagande måste utverkas, alldenstund gränsen mellan föreningar med huvudsakligen ekonomiskt syfte och föreningar av annan karaktär ofta vore flytande. Kommittén hade avsett att, därest föreningen vore inregistrerad enligt lagen om ekonomiska föreningar, vederbörande myndighets medgivande skulle erfordras. Däremot skulle givetvis tillstånd icke krävas för innehav av styrelseuppdrag i ideell, politisk eller facklig förening.

Enligt 1936 års lönekommitté är avsikten med bestämmelserna icke att varje uppdrag av varaktig eller eljest tidskrävande natur skulle erfordra tillstånd. Sådant krävdes icke för mottagande av uppdrag i det allmänna tjänst, vilket tjänstemannen erhöle på grund av allmänna val; dylika uppdrag kunde icke anses såsom jämförliga med befattning. Beträffande rätt att inneha uppdrag såsom riksdagsman stadgades i 4 § riksdagsordningen, och även sådana allmänna förtroendeuppdrag som ledamotskap av kyrkomöte, landsting, kommunalfullmäktige, kommunalnämnd eller beredning borde kunna utan vidare av tjänsteman mottagas och innehavas. I den mån uppdrag såsom ledamot av beskattningsnämnd tillkommit genom allmänt val, syntes det böra i förevarande hänseende likställas med övriga kommunala förtroendeuppdrag, medan däremot sådana uppdrag som ordförandeskap och kronoombudskap i taxeringsnämnd, vilka uppdrag meddelades genom förordnande av vederbörande länsstyrelse, måste anses jämförliga med befattning och alltså förutsätta medgivande av den tillståndsgivande myndigheten, därest denna ej meddelat uppdraget.

Beträffande de synpunkter, som böra anläggas vid prövningen, må följande uttalanden av 1936 års lönekommitté återgivas. Syftet vore att förekomma *missbruk* av tjänstemännens i och för sig naturliga rätt att använda sin fritid efter gottfinnande. Det vore felaktigt att härvid utgå från att varje sysslende med uppdrag vid sidan om den statliga befattningen vore ur statens synpunkt förkastligt och olämpligt. Bisysseleväsendets utan tvivel avsevärda omfattning inom statsförvaltningen betingades i icke ringa grad därav, att statstjänstemännen tagits och alltjämt toges i anspråk för uppdrag av offentlig karaktär, statliga och icke-statliga, för vilkas fullgörande de på grund av sin rutin och vana vid förvaltningsarbete vore särskilt skickade. Man vore här inne på en sida av bisysseleväsendet, där lämpligheten av ett ingripande i restriktiv riktning i varje fall kunde diskuteras. En åtgärd till minskande av bisysseleväsendet inom statsförvaltningen borde framför allt gå ut på att förhindra, att tjänstemännen i rent *förvärvssyfte* åtog sig sådana tidskrävande eller eljest maktpåliggande sysslor och uppdrag vid sidan om statstjänsten, vilka invercade hinderligt för tjänstutövningen.

3 mom. Beträffande vissa tjänster ha föreskrivits särskilda, ovillkorligt verkande inskränkningar i rätten att mottaga bisysslor för att förhindra obehörigt inflytande — eller misstanke därom — av privata intressen vid statstjänstens utövande. Bestämmelserna i ämnet ha i regel meddelats i administrativ ordning, t. ex. i vederbörande verks instruktioner. En bestämmelse härom har emellertid inlagits i avlöningsreglementet för att tydligt klargöra, att Kungl. Maj:tt under löpande löneredningsperiod äger utfärda dylika bestämmelser.

Ytterandena. *Skolöverstyrelsen* har i sitt yttrande föreslagit, att tillstånd enligt 1 mom. skulle i fråga om tjänster i lönegraderna Cb 1—14 beviljas av vederbörande myndighet. Såsom skäl härför har överstyrelsen an-

fört, att styrelsen genom beslut av Kungl. Maj:t den 19 september 1947 erhållit befogenhet att medgiva rektor vid högre kommunal skola att med sin tjänst förena tjänstebefattning eller uppdrag.

Statens lönenämnd har härom anfört följande.

Enligt 2 kap. 3 § 2 punkten Ars utgår lön till lärare, som förordnats att inneha rektorsbefattning vid högre kommunal skola, högst efter den löneklass, som med 7 enheter överstiger högsta löneklassen i den för ordinarie ämneslärare gällande lönegraden Ca 26, d. v. s. högst enligt 36 löneklassen. Enligt sistnämnda löneklass utgår lönen till rektor i Cb 10. Sådan rektorsbefattning finnes vid de största realskolorna, medan rektorsbefattningarna vid de högre allmänna läroverken äro placerade i Cb 11 och högre. Skulle Kungl. Maj:t anse sig böra biträda skolöverstyrelsens förslag, bör med hänsyn till anförda omständigheter medgivandet i varje fall endast avse rektorsbefattning vid realskola. Framhållas må emellertid, att även med en sådan begränsning medgivandet kommer att innebära ett avsteg från vad som i allmänhet gäller inom förvaltningen, eftersom sådant tillstånd som avses i 15 § förbehållits Kungl. Maj:t i fråga om tjänster i lönegrad Ca eller Ce 31 och högre. Lönegraden Ca 31 lär närmast få anses motsvara Cb 8.

Förslaget till definitivt reglemente. Bestämmelserna i förevarande paragraf i reglementsförslaget innebära icke någon saklig ändring i förhållande till Saar. Tillräcklig anledning har icke ansetts föreligga att för rektorer införa någon annan ordning i förevarande hänseende än den, som i allmänhet tillämpas.

I anslutning till den i förevarande paragraf meddelade särskilda bestämmelsen för häradsrätterna må nämnas, att i enlighet med riksdagens beslut blev vid införandet av motsvarande bestämmelse i civila avlöningsreglementet meddelad en övergångsbestämmelse av följande innebörd. Såvitt anginge den, som vid utgången av juni 1943 innehade ordinarie härads hövdingbefattning, skulle den särskilda bestämmelsen intill den 1 juli 1953 icke äga tillämpning å uppdrag eller befattning, som han innehade vid förstnämnda tidpunkt; för fortsatt innehav av uppdrag eller befattning, som avsåges i reglementets huvudbestämmelse, skulle dock erfordras Kungl. Maj:ts tillstånd, därest icke uppdraget meddelats eller befattningen tillsatts av Kungl. Maj:t. Tillkomsten av nytt avlöningsreglemente torde icke böra medföra någon ändring härvidlag, utan en övergångsbestämmelse av angivna innebörd bör alltjämt gälla intill den 1 juli 1953.

8 §.

Vikariatsförordnanden m. m.

S a a r. I vissa fall inträffar det, att en tjänstinnehavare frånträder utövningen av sin tjänst. Anledningen härtill kan vara, att han uppehåller eller innehar en annan tjänst, åtnjuter semester eller tjänstledighet etc. En liknande situation — att en tjänst finnes inrättad men ej uppehålles av tjänstinnehavare — kan uppkomma vid vakans å sådan tjänst, som är mera fast inrättad och därför kan anses bestå även om den ej för tillfället

har någon innehavare. I sådana fall, som nu nämnts, har vederbörande myndighet givetvis alltid att i första hand taga ställning till frågan, huruvida de göromål, som åtfölja tjänsten, utan olägenhet kunna uppskjutas intill dess tjänstinnehavarens förhinder upphör respektive den vakanta tjänsten blivit tillsatt, eller om i annat fall göromålen lämpligen kunna överlämnas åt annan redan anställd tjänsteman i dennes innehavande tjänst. Står sådan möjlighet icke till buds, kan situationen, särskilt vid mindre verk, vara sådan, att annan tjänsteman måste anställas. Denne är då visserligen reellt sett vikarie men innehar det oaktat själv en mer eller mindre tillfällig tjänst; företrädesvis torde det härvid bliva fråga om anställning såsom extra tjänsteman. I flertalet fall finnes emellertid en redan anställd tjänsteman att tillgå, och denne erhåller då utan förändring av sin anställning *vikariatsförordnande* å den tjänst han skall uppehålla.

De avlöningsreglementen, som gällde närmast före den 1 juli 1947, innehöllo på sätt under 4 § angivits ej endast bestämmelser om tjänstemännens avlöningsförmåner utan även allmänt administrativa bestämmelser exempelvis om inrättandet av tjänster. I fråga om vikariatsförordnanden innehöllo emellertid reglementena i princip inga dylika organisatoriska bestämmelser utan endast stadganden rörande de särskilda förmåner, som kunde tillkomma tjänsteman vid dylika förordnanden. Från denna synpunkt fanns ingen anledning att i avlöningshänseende reglera andra vikariatsfall än de normala fall, där tjänsteman erhållit förordnande att såsom vikarie uppehålla *högre* ordinarie eller extra ordinarie tjänst. I sådana fall ägde tjänstemannen uppbära vikariatsersättning. Kunde förordnandet väntas bliva av längre varaktighet, ägde Kungl. Maj:t medgiva, att den förordnade finge, i stället för lön å egen tjänst samt vikariatsersättning, uppbära vikariatslön. Såsom förutsättning för åtnjutande av vikariatslön gällde tillika, att förordnandet, i förekommande fall efter kungörande till ansökning, meddelats i den ordning, som vore stadgad för den uppehållna tjänstens besättande med ordinarie eller extra ordinarie innehavare. Någon allmän instruktionsmässig föreskrift av innebörd, att denna ordning skulle iakttagas under vissa bestämda förutsättningar och att myndigheten i dessa fall skulle utverka Kungl. Maj:ts medgivande att vikariatslön skulle få utgå, fanns emellertid icke.

Beträffande de vid sidan av avlöningsreglementena meddelade bestämmelserna angående vikariatsförordnanden må nämnas följande.

Enligt Kungl. Maj:ts cirkulär till statsmyndigheterna den 29 juni 1945 (SFS nr 518) angående begränsning av vikariatsförordnanden m. m. — vilket alltså gäller — åligger det statsmyndigheterna att begränsa meddelandet av dylika förordnanden till vad som erfordras för arbetets behöriga gång. I cirkuläret, som tager sikte på önskvärdheten av en begränsning av de vid vikariat uppkommande kostnaderna, fästes myndigheternas uppmärksamhet på följande uttalanden av 1936 års lönekommitté i dess betänkande med förslag till civilt avlöningsreglemente. Kommittén framhöll, att avsikten med dess förslag angående vikariatsersättning icke vore, att vikarie skulle förordnas vid varje fall av semester eller tjänstledighet för

ordinarie tjänsteman. Därest ordinarie tjänsteman åtnjöte ledighet under allenast en eller annan dag, syntes i åtskilliga fall, särskilt i vissa rent administrativa befattningar, honom åliggande göromål kunna utan större olägenhet uppskjutas; i en del dylika fall kunde mera löpande eller brådskande göromål uppdelas på andra befattningshavare i samma eller högre lönegrad utan att dessa senare behöfde befrias från egna arbetsuppgifter. För nu antydda fall syntes särskild vikarie icke behöva förordnas och följaktligen ej heller vikariatsersättning utbetalas. Det sagda syntes för övrigt, där så kunde ske utan hinder för arbetets jämna gång, böra iakttagas även vid ledigheter av längre varaktighet än allenast några dagar. Särskilt syntes det angeläget, att statens kostnader för semesterledigheter icke onödigtvis ökades genom förordnande av vikarie i fall, då göromålen kunde anstå under tjänst innehavarens ledighet. En förutsättning för meddelande av vikariatsförordnande å högre befattning borde sålunda enligt kommitténs mening vara, att hänsyn till arbetets behöriga gång krävde, att ersättaren övertog samtliga eller den huvudsakligaste delen av de med den högre befattningen förenade göromålen och för detta ändamål måste befrias från skötseln av arbetsuppgifterna i den egna tjänsten.

Huruvida ett vikariatsförordnande eller ett förordnande att eljest bestrida med högre befattning förenade göromål (se nedan) meddelats genom skriftligen avfattat beslut eller genom muntligt uppdrag eller order av vederbörande befäl i förening med anteckning i liggare e. d. borde enligt vad 1936 års lönekommitté anförde icke öva inverkan på rätten till vikariatsersättning.

Även de i Saar meddelade bestämmelserna angående vikariatsförordnanden äro utformade med utgångspunkt från att den organisatoriska frågan, under vilka förutsättningar och på vad sätt sådant förordnande skall meddelas, i allmänhet icke behöfde regleras genom bestämmelser i själva avlöningsreglementet. Emellertid uppmärksammades vid Saars tillkomst, att i vissa undantagsvis förekommande fall ett fullt legitimt behov kunde finnas att förordna viss tjänst innehavare såsom vikarie å en tjänst, som vore *lika hög* som eller t. o. m. *lägre* än hans egen, och det ansågs önskvärt att genom bestämmelse i reglementet klargöra, att tjänstemannen i sådant fall ägde i avlöningshänseende behandlas som om han under förordnandetiden bestred sin egen tjänst. Med hänsyn härtill meddelades i 21 § 2 mom. första stycket Saar följande bestämmelser.

Förordnas tjänsteman att, med frånträdande av utövningen av sin tjänst, uppehålla ordinarie eller extra ordinarie tjänst (eller att bestrida göromål, som eljest tillhöra sådan tjänst), skall tjänstemannen i avlöningshänseende behandlas som om han under förordnandetiden bestred sin egen tjänst och, i förekommande fall, denna vore inrättad vid samma verk som den tjänst han uppehåller eller som göromålen tillhöra. Härutöver äger dock tjänstemannen i den utsträckning, som framgår av reglementets bestämmelser eller särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, åtnjuta särskilda förmåner i anledning av förordnandet.

Bestämmelserna angående vikariatsersättning återfinnas i 37 § Saar. I vanliga fall utgår sådan ersättning endast vid uppehållande av *högre* ordinarie eller extra ordinarie tjänst. Med den allmänna uppläggning, som angivna stadgande i 21 § 2 mom. givits, har det emellertid ansetts överensstäm-

ma att numera såsom vikariatsersättning beteckna även vissa i andra fall utgående ersättningar, som tidigare erhållit olika beteckningar men för vilka är gemensamt att de utgå såsom ersättning för uppehållande av annan tjänst.

Vad härefter angår vikariatslöneinstitutet, ansågs det vid Saars tillkomst mindre lämpligt att på dittillsvarande sätt göra tillämpandet av sådan förman beroende av framställningar i individuella fall från vederbörande verks sida. En instruktionsmässig föreskrift om meddelande av förordnanden i samma ordning som vid tjänstetillsättning ansågs därför böra meddelas, och i brist på en allmän verksinstruktion infördes bestämmelserna i ämnet i 2 avd. Saar såsom 6 § med rubriken Sättet för meddelande av vissa förordnanden. Denna paragraf är i de delar, om vilka här är fråga, av följande lydelse.

Därest förordnande att uppehålla ordinarie eller extra ordinarie tjänst kan beräknas komma att utan avbrott omfatta minst de närmast följande sex månaderna, skall, där ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t, förordnandet, i förekommande fall efter kungörande till ansökning, meddelas i den ordning, som är stadgad för tjänstens tillsättande.

Har förordnande att uppehålla ordinarie eller extra ordinarie tjänst icke från början beräknats bli av sådan varaktighet, som i första stycket sägs, men kan vid en senare tidpunkt, sedan fem månader eller längre tid förflutit, tjänstens uppehållande på förordnande beräknas komma att ytterligare omfatta mer än de båda närmast följande kalendermånaderna, skall, där ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t, förordnande att uppehålla tjänsten räknat från och med ingången av den andra av dessa kalendermånader meddelas, i förekommande fall efter kungörande till ansökning, i den ordning, som i första stycket angivits.

Beträffande avlöningsförmånerna korrespondera mot 6 § bestämmelserna i 21 § 2 mom. andra stycket, vari stadgas, att om förordnande att med full tjänstgöring uppehålla ordinarie eller extra ordinarie tjänst på grund av föreskrift i 6 § meddelats i där angiven ordning, i 3 avd. avsedd tjänsteman, som erhållit förordnandet, i avlöningshänseende skall behandlas som om han under förordnandetiden innehåft den uppehållna tjänsten (*vikariatslöneförordnande*). Enligt 21 § 2 mom. tredje stycket må Kungl. Maj:t medgiva att även i andra fall må såsom vikariatslöneförordnande anses förordnande att uppehålla ordinarie eller extra ordinarie tjänst, under förutsättning dock att förordnandet meddelats i den i 6 § avsedda ordningen.

Förutom vikariatsförordnandena, vilka begreppsmässigt måste avse uppehållande av en viss individuell tjänst, tillämpas, särskilt vid de affärsdrivande verken, i viss utsträckning s. k. förordnanden att bestrida göromål. Detta är ett tekniskt uttryck för att vederbörande, utan att fråga är om vikariat, förordnas att bestrida sådana göromål, som normalt inom statsförvaltningen ankomma på tjänstemän i viss högre lönegrad, eller, såsom förhållandet uttryckes i Saar, att bestrida göromål, som eljest tillhöra ordinarie eller extra ordinarie tjänst. Dylika förordnanden likställas i avlöningshänseende

helt med vikariatsförordnanden; även bestämmelserna i Saar om sättet för meddelande av förordnanden och om vikariatslön äro tillämpliga å dem. Emellertid har i 1 kap. 1 § kungörelsen 1947: 554 stadgats, att därest enligt vederbörande myndighets bedömande förordnande bör meddelas att bestrida göromål, som eljest tillhöra sådan tjänst, som inrättas genom beslut av Kungl. Maj:t, och det kan beräknas att förordnandet skulle erhålla sådan varaktighet, som avses i 6 § Saar, skall frågan, huruvida sådant förordnande må meddelas, av myndigheten underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Y t t r a n d e n a. I yttrandena angående erfarenheterna från tillämpningen av Saar ha framställts åtskilliga förslag om ändringar av såväl saklig som formell natur i bestämmelserna angående vikariatsförordnanden, särskilt vad angår vikariatslöneförordnanden och sättet för deras meddelande. Den följande redogörelsen för innehållet i yttrandena har synts kunna i huvudsak begränsas till ändringsförslag av saklig innebörd. Med beaktande i möjligaste mån av framställda förslag rörande bestämmelsernas redaktionella utformning ha nämligen bestämmelserna i förslaget till nytt reglemente kommit att i formellt hänseende så väsentligt skilja sig från de nuvarande, att jämförelser på särskilda punkter knappast äro möjliga.

Beträffande de i 21 § 2 mom. första stycket Saar meddelade bestämmelserna angående avlöningsförmånerna vid vanliga, med vikariatslön ej förenade vikariatsförordnanden har *skolöverstyrelsen* anfört i huvudsak följande.

I syfte att få till stånd en enhetlig praxis inom undervisningsväsendet har överstyrelsen utfärdat ett cirkulär till rektorerna vari uttalas, att stadgandet i första hand torde vara avsett att tillämpas under förordnande att uppehålla *högre* ordinarie eller e. o. tjänst, men att det även torde kunna tillämpas, då läraren i undervisningsväsendets intresse med frånträdande av utövningen av innehavande tjänst uppehåller annan lärartjänst i samma eller lägre lönegrad. I dylika fall skall enligt cirkuläret frågan om tillämpningen av 21 § 2 mom. första stycket hänskjutas till skolöverstyrelsen, dock icke därest läraren efter utnämningen till ordinarie tjänst enligt förordnande av överstyrelsen alltjämt uppehåller tjänst vid den läroanstalt, där han omedelbart före utnämningen var anställd, eller där lärare vid högre kommunal skola under pågående läsår utnämnts till ordinarie tjänst vid annan högre kommunal skola eller vid statlig läroanstalt och efter erhållen tjänstledighet från den senare tjänsten förordnats att under återstoden av läsåret fortsätta tjänstgöringen vid förstnämnda skola. Ändring bör vidtagas i 21 § 2 mom. första stycket, varjämte till 21 § bör fogas en särskild bestämmelse angående försvarets läroverk m. fl. läroanstalter, allt i syfte att för undervisningsväsendets del tvekan icke skall behöva råda om att stadgandena i fråga ha den innebörd, som skolöverstyrelsen utgått från vid utfärdande av ovannämnda cirkulär. Stadgandet bör kunna tillämpas icke blott vid vikariat å ordinarie och extra ordinarie tjänster utan även eljest då läraren har full tjänstgöring vid en skola.

Statens lönenämnd har anfört i huvudsak följande.

I 2 mom. första stycket behandlas sådana fall, då tjänsteman förordnats att uppehålla ordinarie eller e. o. tjänst eller att bestrida göromål, som

eljest tillhöra sådan tjänst, utan att åtnjuta vikariatslön. Stadgandet gäller endast, när tjänstemannen erhållit förordnande som nyss sagts »med frånträdande av utövningen av sin tjänst». Med sagda formulering lär ha avsetts att understryka, att stadgandet endast är tillämpligt i det fall, att frånträdandet av utövningen av den egna tjänsten är en följd av förordnandet. Ett dylikt förordnande torde normalt endast meddelas, när det ligger i statens intresse, att tjänstemannen uppehåller annan tjänst än den egna. Angivna förhållande har uppmärksammats av skolöverstyrelsen, som dock funnit önskvärt, att stadgandet förtydligas.

Lönenämnden finner i likhet med skolöverstyrelsen önskvärt, att stadgandet i 2 mom. första stycket förtydligas. Nuvarande stadgande synes lämpligen kunna begränsas till att avse uppehållande av *högre* ordinarie eller e. o. tjänst eller bestridande av göromål, som ankomma på sådan tjänst. Därefter bör i en ny tredje mening föreskrivas, att vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, då det befunnits ligga i tjänstens intresse, att tjänsteman förordnas att med frånträdande av utövningen av egen tjänst uppehålla ordinarie eller e. o. tjänst i *samma* eller *lägre* lönegrad än den egna tjänsten.

Skolöverstyrelsens förslag att vad i 2 mom. första stycket stadgas skulle gälla icke blott vid förordnande att uppehålla ordinarie eller e. o. tjänst utan så snart lärare, som frånträtt utövningen av egen tjänst, har full tjänstgöring vid undervisningsväsendet är lönenämnden icke beredd att tillstyrka. Det vill synas lönenämnden, som om de speciella, inom undervisningsväsendet föreliggande problem, som föranlett överstyrelsens förslag, böra lösas i annan ordning än genom bestämmelser i Saar.

Stadgandet i 2 mom. första stycket synes lönenämnden kunna giva anledning till tvekan även i ett annat avseende. Om exempelvis en tjänsteman vid länsstyrelsen i Stockholms län förordnas att under 3 månader uppehålla en *högre* tjänst vid länsstyrelsen i Uppsala län skall han enligt nämnda stadgande i avlöningshänseende behandlas, som om han under förordnandetiden bestrede sin egen tjänst och denna vore inrättad vid länsstyrelsen i Uppsala. En tolkning efter ordalagen av detta stadgande skulle kunna leda till att lönen beräknades efter den för Uppsala gällande ortsgruppen och att tjänstemannen icke erhöle tjänstgöringstraktamente under tjänstgöringen i Uppsala.

De sakligt sett mest vägande invändningarna ha emellertid riktats mot de i 6 § Saar innefattade bestämmelserna angående sättet för meddelande av vissa förordnanden.

Sålunda ha *generalpoststyrelsen*, *telegrafstyrelsen* och *järnvägsstyrelsen* framhållit, att med deras stora personalkårer och över hela landet utspridda lokalförvaltningar föreskrifterna angående formen för meddelande av vissa längre förordnanden skulle medföra delvis oöverkomliga administrativa svårigheter, därest de skulle strängt iakttagas. Generalpoststyrelsen förutser, att en strikt tillämpning av här ifrågakommande föreskrifter måste nödvändiggöra en betydlig ökning av personalen å personalavdelningen å styrelsens första byrå, kanske även å postdirektionerna. Telegrafstyrelsen och järnvägsstyrelsen ha framhållit, att omflyttningarna kunna väntas medföra dryga kostnader för statsverket i form av flyttningssättningar, omplaceringstraktamenten m. m. Även för personalen anse ämbetsverken konsekvenserna av föreskrifterna i 6 § kunna bli mindre tillfredsställande i vissa

fall. Telegrafstyrelsen har föreslagit, att 6 § skulle utgå ur reglementet och ersättas av allmänna anvisningar i ett cirkulär till statsmyndigheterna, att i den mån så befinner sig möjligt och lämpligt ledigförklara förordnanden av längre varaktighet.

Vidare ha följande myndigheter anfört i huvudsak följande.

Kammarrätten: Kammarrätten borde genom särskild bestämmelse undantagas från skyldighet — i den mån sådan föreligger enligt 6 § statens allmänna avlöningsreglemente jämförd med 48 § instruktionen för kammarrätten — att ledigförklara vikariatslöneförordnanden å assessors- och föredragandetjänster.

Riksräkenskapsverket, lantbruksstyrelsen och försvarets fabriksstyrelse: Stadgandena borde uppmjukas därhän, att myndighet erhåller rätt att, då särskilda skäl därtill föranleda, under begränsad tid (5 å 6 månader) meddela med vikariatsersättning förenat förordnande utan iakttagande av den ordning, som är stadgad för tjänstens tillsättande, trots att vikariatet kan beräknas omfatta 6 månader eller längre tid. Myndighet borde nämligen erhålla tillfälle att under någon tid pröva vederbörandes lämplighet för befattningen, innan vikariatslöneförordnande meddelas.

Skolöverstyrelsen: Bemyndigande borde lämnas av överstyrelsen, rektorer och skolstyrelser att meddela förordnanden av längre varaktighet utan iakttagande av föreskrifterna i 6 §.

Beträffande bestämmelsernas tillämpning å förordnanden att bestrida göromål har *pensionsstyrelsen* framhållit, att erhållande av Kungl. Maj:ts tillstånd att förordna någon att bestrida göromål i viss lönegrad tager tid, vilken tillsammans med tiden för ansökningsförfarandet helt eller delvis utfyller den tid förordnandet avser. Då förordnande, som kungjorts, avsett viss begränsad tid, borde ledigförklaring kunna undvaras vid en kortare förlängning av förordnandetiden. *Statskontoret* har föreslagit, att stadgandet i förevarande paragraf om förordnande att bestrida göromål skall helt utgå eller ock omformuleras så, att frågan om beviljande av vikariatslön i där avsedda fall skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Vissa erinringar mot bestämmelserna i förevarande paragraf ha även framställts av *statstjänstemännens riksförbund*, *statstjänarkartellen* och *tjänstemännens centralorganisation*.

Statens lönenämnd har anfört i huvudsak följande.

De av myndigheterna redovisade erfarenheterna av tillämpningen av 6 § ha övertygat lönenämnden om att en ändring av stadgandet är påkallad. Där emot är lönenämnden — med hänsyn till den betydelse som tillmätts stadgandet från personalorganisationernas sida — icke beredd att biträda ett av telegrafstyrelsen framfört förslag, att 6 § skulle utgå ur Saar och ersättas av allmänna anvisningar i ett cirkulär.

Lönenämnden vill för sin del förorda, att första stycket av 6 § bibehålles i huvudsak oförändrat men att däri inrymmes möjlighet icke blott för Kungl. Maj:t utan även, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, för myndighet att pröva, i vilka fall där avsett förordnande skall meddelas med iakttagande av den ordning, som är stadgad för tjänstens tillsättande. Ett bemyndigande av angivet slag torde främst böra lämnas de affärsdrivande verken och andra verk med lokalförvaltningar av mera betydande omfattning. I fråga om de centrala ämbetsverken torde det alltså böra ligga i

Kungl. Maj:ts hand att avgöra, huruvida undantag skall göras från bestämmelserna i 6 §. Lönenämnden förutsätter, att varken Kungl. Maj:t eller myndigheterna skola frångå nämnda bestämmelser i vidare mån än som är oundgängligen påkallat för att undvika administrativa olägenheter och onödiga kostnader för statsverket i form av flyttningsersättningar o. d. Vidare har lönenämnden utgått från att i den mån av administrativa och liknande orsaker förordnanden om 6 månader eller längre tid meddelas utan iakttagande av föreskrifterna i 6 § vikariatslön ändock skall kunna utgå.

I samband härmed bör enligt lönenämndens mening jämväl beaktas ett av telegrafstyrelsen och järnvägsstyrelsen gjort påpekande, att det i vissa fall kan med bestämdhet förutses, att tjänsteman kommer att erhålla förordnanden å olika högre tjänster i samma lönegrad i sammanlagt 6 månader eller mera. Även sådan tjänsteman bör beredas möjlighet att erhålla vikariatslön.

Med anledning av de mot 6 § andra stycket framställda erinringarna vill lönenämnden framhålla, att praktiska skäl tala för att meddelande av förordnanden att uppehålla ordinarie eller e. o. tjänst i samma ordning som gäller för tillsättande av sådan tjänst endast bör ske, därest förordnandet kan beräknas komma att omfatta ytterligare 6 månader, räknat från tidpunkten då ställning toges till frågan om förordnandet skall ledigförklaras eller icke. Å andra sidan bör nämnda förfaringssätt iakttagas, så snart det under löpande vikariatsersättningsförordnande blir klarlagt, att vikariatet kommer att bestå ytterligare minst 6 månader. Av det anförda följer, att därest ett tidsbegränsat förordnande, som meddelats i vederbörlig ordning, behöver förlängas, ny tillsättningsprocedur icke skall företagas, om icke förordnandet kan beräknas komma att omfatta ytterligare 6 månader. För kortare förlängning av förordnandetiden bör således, såsom pensionsstyrelsen påpekat, ledigförklarande kunna undvikas. Innehavaren av förordnandet bör givetvis bibehållas vid rätten till vikariatslön.

Vad särskilt angår skolöverstyrelsens förslag i fråga om undantag från bestämmelserna angående vikariatslöneförordnande för lärartjänster vill lönenämnden erinra, att nämnden (undervisningsväsendet) i utlåtande den 4 februari 1948 över en av skolöverstyrelsen gjord framställning fann sig icke böra taga ställning till densamma i här ifrågavarande delar på grundval av då föreliggande utredning. Enär spörsmålet icke heller närmare belysts i förevarande yttrande från skolöverstyrelsen, måste lönenämnden inskränka sig till att uttala, att det tills vidare under nästa budgetår torde få ankomma på skolöverstyrelsen att avgöra, i vilka fall vikariatslöneförordnande skall förekomma. Överstyrelsen bör emellertid anbefallas att snarast inkomma med utredning angående vikariatslöneinstitutets användning inom undervisningsväsendet. Det vill nämligen förefalla lönenämnden, som om vikariatslöneförordnanden skulle utan svårighet kunna komma i fråga, åtminstone då behovet av ett vikariatsförordnande av minst 6 månaders varaktighet är känt i god tid före termins början.

Kammarrättens hemställan synes böra vinna bifall. Då fråga är om förordnande av minst 6 månaders varaktighet bör — såsom lönenämnden ovan framhållit — vikariatslön kunna utgå, ändock att ledigförklarande av förordnandet icke skett.

En generell gällande uppmyrkning av stadgandet i 6 § i den utsträckning, som riksräkenskapsverket, lantbruksstyrelsen och försvarets fabriksstyrelse ifrågasatt, skulle enligt lönenämndens mening innebära ett alltför stort avslag från grunderna för den mellan 1945 års lönekommitté och personalorganisationerna träffade överenskommelsen beträffande vikariatsförordnanden. Kungl. Maj:t bör emellertid äga möjlighet att i visst fall eller

för visst slag av tjänster medgiva undantag från föreskriften i 6 § av den av nyssnämnda myndigheter angivna anledningen.

Statskontoret har föreslagit, att 6 § tredje stycket, vilket handlar om förordnande att bestrida göromål, som eljest tillhöra ordinarie eller e. o. tjänst, skall antingen helt utgå eller ock omformuleras så, att frågan om beviljande av vikariatslön i där avsedda fall skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Därest enligt vederbörande myndighets bedömande förordnande bör meddelas att bestrida göromål, som eljest tillhöra sådan tjänst, som inrättas genom beslut av Kungl. Maj:t, och det kan beräknas att förordnandet skall erhålla sådan varaktighet, som avses i 6 § Saar, skall enligt 1 kap. 1 § kungörelsen 1947: 554 frågan, huruvida sådant förordnande må meddelas, av myndigheten underställas Kungl. Maj:ts prövning. Vidare må erinras, att enligt kungörelsen 1947: 543 angående bestridande under budgetåret 1947/48 av kostnader för avlöning enligt Saar åt civil personal vikariatsersättning till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän vid förordnande att bestrida till viss tjänst hörande göromål utan att uppehålla själva tjänsten skola bestridas från den i avlöningsstaterna upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal, under det att frågan om den anslagspost, från vilken lön skall utgå vid vikariatslöneförordnande att bestrida sådana göromål, i varje särskilt fall skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Lönenämnden vill till en början framhålla, att uttrycket förordnande att bestrida göromål, som eljest tillhöra viss (ordinarie eller e. o.) tjänst, språkligt sett har en mera begränsad räckvidd än som i praktiken torde ha tillagts detsamma. Efter ordalagen skulle förordnande av här avsett slag endast kunna gälla förordnande att bestrida göromål, som eljest ankomma på viss bestämd tjänst. Stadgandet — liksom motsvarande stadgande i civila avlöningsreglementet — läser dock tillämpas exempelvis även i sådant fall, då det gäller att bereda viss tjänsteman, vilken ålagts nytillkomna, mera kvalificerade arbetsuppgifter, en mot arbetsuppgifterna svarande löneställning. Härvid uppkommer frågan, huruvida myndigheten skall kunna förordna tjänsteman att bestrida göromål, som ankomma på ordinarie eller e. o. tjänst av visst slag, exempelvis kontorsskrivartjänst, ehuru någon sådan tjänst icke finnes inrättad vid verket.

Enligt lönenämndens mening böra myndighets befogenheter i ovanberörda hänseenden klarläggas i författningsväg. En tänkbar utväg vore härvid att anknyta myndighets befogenhet att meddela här avsedda förordnanden att bestrida göromål, som ankomma på ordinarie eller e. o. tjänst, till dess befogenhet att inrätta e. o. tjänster. Såvitt lönenämnden kan finna, föreligger i varje fall icke någon anledning att betaga myndighet rätt att meddela förordnanden att bestrida göromål i sådana fall, då den äger befogenhet att inrätta motsvarande e. o. tjänst. Lönenämnden förutsätter härvid, att åtminstone uppkommande merkostnader för vikariatslöneförordnanden av här avsett slag skola bestridas från anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal.

I anslutning härtill har lönenämnden beträffande 21 § 2 mom. andra och tredje styckena Saar anfört följande.

Enligt 21 § 2 mom. andra och tredje styckena skall vikariatslön endast utgå under förutsättning, att förordnande meddelats i den ordning, som i 6 § föreskrivits, d. v. s. i den ordning som är stadgad för tillsättande av ordinarie eller e. o. tjänst av motsvarande slag, i förekommande fall efter kungörande till ansökning. Av vad lönenämnden anfört vid 6 § framgår, att lönenämnden förordat en jämkning av stadgandet i syfte att även långvariga förordnanden skola kunna meddelas utan iakttagande av nyss nämnd

ordning, i den mån ett sådant iakttagande skulle medföra stora praktiska svårigheter. Lönenämnden förutsatte härvid, att vikariatslön skulle kunna utgå, även om förordnande icke meddelats i den för tillsättande av tjänst stadgade ordningen. Härmed har lönenämnden icke avsett, att vikariatslön skulle utgå, så snart förordnandet från början beräknas pågå sex månader eller längre tid. Härutöver måste sålunda fordras, att den förordnade uppfyller för innehavare av tjänsten stadgade kompetensvillkor ävensom att han även i övrigt prövats fullt lämplig för tjänsten i fråga. Äro icke dessa förutsättningar fyllda, bör endast vikariatsersättning utgå.

Förslaget till definitivt reglemente. Vid beredningen av frågan om definitivt avlöningsreglemente ha frågorna om vikariatsförordnanden och förordnanden att bestrida göromål ägnats särskild uppmärksamhet. Övervägandena i ämnet ha lett till att de av statens lönenämnd framställda förslagen i sakfrågorna i allt väsentligt synts böra genomföras. Gällande bestämmelser i ämnet ha även i redaktionellt avseende helt omarbetats. I 8 § reglementsförslaget ha meddelats bestämmelser ej endast om vikariatslöneförordnanden utan även om andra vikariatsförordnanden, däri inbegripna förordnanden å lägre tjänster. Vad vikariatslöneförordnanden beträffar har det synts lämpligt att till denna paragraf sammanföra samtliga bestämmelser om villkoren för dem. Härigenom undvikes den dualism, som kännetecknar Saar genom att i nämnda reglementes 6 § meddelas bestämmelser om sättet för meddelande av förordnanden under det att dessa först i 21 § betecknas såsom vikariatslöneförordnanden; bestämmelserna i 18 §, vilken motsvarar 21 § Saar, kunna därigenom begränsas till ett enkelt konstaterande av att vid vikariatslöneförordnande utgå de avlöningsförmåner, som tillkomma innehavare av sådan tjänst, som förordnandet avser.

I anslutning till reglementsförslagets text må framhållas följande.

1 mom. Bestämmelserna i *första stycket* förutsätta, att det prövas erforderligt att uppehålla ordinarie, extra ordinarie eller extra tjänst med vikarie, och att därtill anlitas i reglementet avsedd tjänsteman. Vad angår det villkoret, att behov skall föreligga av vikarie, böra de anvisningar angående begränsning av vikariatsförordnanden, som i det föregående berörts och som kompletterats i cirkuläret 1947:542, alltjämt iakttagas. Utvidgningen av vikariatsbegreppet att avse uppehållande av extra tjänst står i överensstämmelse med ett av statens lönenämnd under vikariatsersättningsparagrafen framställt förslag. Då för ändamålet anlitas en i reglementet icke avsedd person, har denne ansetts böra anställas såsom innehavare av extra tjänst eller eventuellt arvodesbefattning.

I de före Saar gällande avlöningsreglementena fanns under rubriken partiell ledighet införd en bestämmelse med avseende å det fall, att tjänsteman för handläggning av visst ärende eller viss grupp av ärenden inom verket eller eljest för fullgörande av särskilt åliggande i tjänsten erhållit befrielse helt eller delvis från övriga honom åliggande tjänstegöromål. Då sådan partiell tjänstebefrielse icke kan anses som tjänstledighet, har bestämmelsen ifråga icke införts bland tjänstledighetsbestämmelserna i Saar. Detta har

föranlett, att vissa myndigheter känt sig tveksamma huruvida någon saklig ändring avsetts. Detta har emellertid icke varit fallet. Det har syntts lämpligt att i förevarande sammanhang beröra det vikariatsfall, som kan uppkomma vid dylik partiell tjänstebefrielse.

Bestämmelserna i *andra stycket* avse att reglera de förutsättningar, som utöver de i första stycket angivna skola gälla för vikariatslöneförordnande. Därvid är till en början att märka, att dessa bestämmelser endast avse uppehållande av viss ordinarie eller extra ordinarie tjänst; i andra fall — såsom där vederbörande utgör ersättare för extra tjänsteman eller där förordnande å olika tjänster tillsammans beräknas pågå längre tid — har vederbörande ansetts böra förordnas att bestrida göromål enligt 2 mom., eventuellt med rätt till vikariatslön, eller ock anställas såsom extra tjänsteman. Förutsättning är vidare, att tjänsten förutses komma att uppehållas på förordnande med full tjänstgöring under minst sex månader i följd. Beträffande sådana fall, där proceduren för förordnandets meddelande tager viss tid i anspråk, framgår av bestämmelsernas utformning, att det icke är nödvändigt att förordnandet vid den tidpunkt, då proceduren avslutas, beräknas komma att pågå sex månader, utan att den tidpunkt, till vilken bedömningen av förordnandets varaktighet hänför sig, kan ligga före den, vid vilken förordnandet meddelas. Är det förhållande, som medför behov av vikariatet, känt i förväg — om det exempelvis är känt att tjänstens innehavare skall åtnjuta längre tids ledighet från en viss framtida tidpunkt — kan givetvis proceduren för att meddela förordnandet påbörjas redan före denna tidpunkt. Om å andra sidan angivna förhållande redan inträffat men man icke från början, utan först vid en senare tidpunkt kunnat bedöma, att behov av vikariat med full tjänstgöring föreligger, skola de sex månaderna räknas från denna senare tidpunkt. En ytterligare förutsättning för att vikariatslöneförordnande snarast skall meddelas, är att icke Kungl. Maj:t för visst fall eller viss grupp av fall annorlunda beslutit; beträffande motivet härför hänvisas till vad statens lönenämnd anfört. Å andra sidan kan, på samma sätt som enligt Saar, Kungl. Maj:t, utan att hittills angivna förutsättningar föreligga men då särskilda skäl därtill föranleda, meddela vikariatslöneförordnande å viss ordinarie eller extra ordinarie tjänst eller medgiva, att sådant förordnande må meddelas. Sådana särskilda skäl kunna, såsom 1945 års lönekommitté anfört, föreligga exempelvis då befordran sker i tur och ordning samt vikariatsförordnandet beräknas understiga sex månader allenast av den anledningen, att vikarien inom angivna tid blir innehavare av sådan tjänst, som förordnandet avser.

Genom bestämmelserna i *tredje stycket* ha i enlighet med vad lönenämnden förordat bestämmelserna om sättet för vikariatslöneförordnandes meddelande uppmjukats. Förordnandet skall meddelas i den för tjänsteställning gällande ordningen, om ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet. Ett bemyndigande av angivet slag torde främst böra lämnas de affärsdrivande verken och andra verk med större lokalför-

valtningar; Kungl. Maj:t bör emellertid även för andra fall, där så finnes lämpligt, kunna meddela generella bestämmelser i ämnet. I övrigt har i detta stycke stadgats, att vikariatslöneförordnande icke må meddelas annan än den, som äger behörighet för tjänst av det slag förordnandet avser och är fullt lämplig för förordnandet. Om det vid iakttagande av den föreskrivna proceduren visar sig, att den för förordnandet mest lämplige — det förutsättes att han äger behörighet för tjänsten — icke innehar i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst, skall han anställas såsom extra tjänsteman och därvid placeras i lönegrad med samma nummer som gäller för den uppehållna tjänsten. Skulle det visa sig, att behörig och lämplig person över huvud taget icke finnes att tillgå, bör myndighet icke vara skyldig att ånyo igångsätta kungörelseförfarande eller dylikt. Slutligen må framhållas, att dispens från gällande behörighetsvillkor för erhållande av tjänst bör kunna lämnas även med avseende å vikariatslöneförordnande samt att hinder ej bör föreligga att, där särskilda skäl därtill föranleda, förkorta den regelmässiga ansökningstiden.

I momentets *fjärde stycke* har, med tillgodoseende av önskemål framställda av skolöverstyrelsen och statens lönenämnd, stadgats att tjänsteman endast under förutsättning att det uppenbarligen är betingat av statens intressen må förordnas att uppehålla tjänst, som är lägre än den han innehar eller å vikariatslöneförordnande uppehåller. Då en lärare under löpande läsår utnämnts å en högre tjänst vid ett annat läroverk, föreligger merendels ett sådant intresse, så att han bör kunna förordnas att uppehålla sin förra tjänst till läsårets eller budgetårets utgång.

2 mom. I detta moment ha intagits bestämmelser om s. k. förordnanden att bestrida göromål. I anslutning till vad statens lönenämnd anfört har själva beteckningen å dessa förordnanden jämkats. Förordnandena ifråga ha ansetts endast böra meddelas innehavare av i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst; i övrigt bör anställning såsom extra tjänsteman kunna anlitas.

På sätt lönenämnden anfört synes myndighets befogenhet att, utan att frågan underställts Kungl. Maj:ts prövning, meddela vikariatslöneförordnande att bestrida göromål, som ankomma på tjänstemän i viss lönegrad, böra sammanfalla med myndighetens befogenhet att inrätta extra ordinarie tjänst i samma lönegrad. Vidtages i tilläggsbestämmelserna härav betingad jämkning, medför detta, att underställning måste ske dels i fråga om förordnande i högre lönegrad än den 24:e — vid statens affärsdrivande verk högre lönegrad än den 30:e — dels ock där Kungl. Maj:t av särskilda skäl begränsat myndighets befogenhet att inrätta extra ordinarie tjänster, vilket bland annat plägat ske där posten för avlöningar till övrig icke-ordinarie personal icke maximerats vare sig av riksdagen eller av Kungl. Maj:t. Att därutöver kräva underställning synes icke erforderligt med hänsyn till att frågan om den anslagspost, varifrån vikariatslönen skall bestridas, enligt meddelad föreskrift skall prövas av Kungl. Maj:t; det förutsättes att denna föreskrift skall bibehållas, eventuellt på sådant sätt jämkad, att kostna-

derna skola bestridas från icke-ordinarieposten i den mån ej Kungl. Maj:t annat medgiver. Slutligen bör föreskrift meddelas, att om myndighet gör framställning om överskridande av maximerad anslagspost, det därvid skall åligga myndigheten att förebringa utredning i vad mån överskridandet må föranledas av att dylikt vikariatslöneförordnande meddelats.

Särskilda bestämmelser. I enlighet med vad som förutsatts i den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen nr 146 angående anställnings- och avlöningsförhållandena för viss icke-ordinarie personal vid domstolarna har under rubriken Hovrätterna stadgats, att förordnande såsom adjungerad ledamot vid reglementets tillämpning skall likställas med förordnande att bestrida på assessor ankommande göromål. Vidare ha de på tre olika ställen i Saar meddelade föreskrifterna angående de inom försvaret förekommande förordnandena, kommenderingarna och placeringarna ansetts böra överflyttas till denna paragraf. Bestämmelserna ha därvid undergått viss formell omarbetning utan att saklig ändring avsetts.

9 §.

Stationeringsort. Ortsgrupper.

De närmast före den 1 juli 1947 gällande avlöningsreglementena innehöllo i allmänhet icke några närmare bestämmelser angående den ort som skulle anses vara tjänstemans stationerings(förläggnings)ort, utan föreskrifterna härom intogos i tilläggsbestämmelser utfärdade av Kungl. Maj:t. Innehållet i dessa tilläggsbestämmelser sammanarbetades av 1945 års lönekommitté och innefattas i 7 § Saar. Vid den nu företagna översynen av Saar har det emellertid befunnits lämpligare, att dessa detaljbestämmelser bibehållas i tilläggsbestämmelserna. I 1 mom. av denna paragraf har därför endast stadgats att, där ej tjänstemans stationeringsort blivit av Kungl. Maj:t bestämd och denna ej heller framgår av omständigheterna, vederbörande myndighet skall bestämma stationeringsorten med iakttagande av de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t meddelar. Beträffande innehållet i tilläggsbestämmelserna på denna punkt må här endast framhållas följande. Enligt 7 § 1 mom. Saar har myndighet vid avgörandet av fråga om förändring av tjänstemans stationeringsort på grund av visst förordnande att beakta ej blott att statsverkets ekonomiska intressen behörigen tillgodoses utan även att tjänstemannen ej oskäligt betungas genom ändring av stationeringsorten. Dessa synpunkter böra vara vägledande i samtliga fall, då det gäller att bedöma om och när förändring av stationeringsort skall ske.

10 §.

Tjänstgöringsföreskrifter. Tjänstgöringstidens längd och fördelning.

S a a r. Beträffande bestämmelserna i 8 § Saar må nämnas följande.

1 mom. I detta moment hänvisas till de tjänstgöringsföreskrifter, som meddelas i instruktion, arbetsordning eller annan författning eller som eljest gälla. Vidare stadgas för tjänsteman med bestämt tjänstgöringsom-

råde skyldighet att underkasta sig omreglering av nämnda område. Slutligen stadgas, att »angående tjänstemans ställning vid arbetskonflikter gäller vad därom särskilt stadgas». Några bestämmelser avsedda att reglera tjänstemännens ställning vid arbetskonflikter ha ännu icke meddelats. 1945 års lönekommitté har i sitt betänkande II anfört, att kommittén tagit närmare del av vad som hittills förekommit i frågan om statstjänstemännens ställning vid arbetskonflikter, varvid särskilt beaktats det förslag, som särskilda sakkunniga avgåvo den 10 juni 1939 angående statstjänstemäns tjänstgöringsskyldighet vid arbetsinställelse, och de yttranden, som häröver avgivits. Lönekommittén har förklarat sig anse önskvärt, att bestämmelser meddelas i detta ämne.

2 mom. Karakteristiskt för *de ordinarie tjänsterna* är, att de alltid äro heltidstjänster i teknisk mening och att sålunda anställning såsom ordinarie tjänsteman icke kan tillämpas, då avsikten är att vederbörande endast skall fullgöra viss del av den tjänstgöring, som normalt är förenad med tjänst av ifrågavarande slag. De undantag från denna regel, som innefattas i de i denna paragraf meddelade särskilda bestämmelserna för musikhögskolan och konstfackskolan, äro i viss mån skenbara; i där avsedda fall anställas vederbörande i princip för full tjänstgöring, men man måste här räkna med att full sysselsättning icke kan beredas, och av denna anledning skall läsårs- eller terminsvis bestämmas tjänstgöringsskyldighetens aktuella omfattning under den närmaste framtiden. De ordinarie tjänsterna äro med få undantag heltidstjänster även i den meningen, att vid dem tjänstgöringsskyldigheten i princip är bestämd att motsvara full arbetsprestation eller m. a. o. avsedd att taga vederbörandes hela arbetskraft i anspråk. Undantag härifrån — vilka i och för sig äro mindre önskvärda därför att de medföra att lönegradsplaceringen icke blir ett renodlat mått på tjänsternas kvalitet — förekomma särskilt beträffande vissa tandläkar- och läkartjänster, som i lönehänseende tekniskt behandlas såsom fulltids-sysslor utan att vara detta.

Enligt 2 mom. skall i regel för *extra ordinarie tjänsteman, aspirant* eller *extra tjänsteman* i fråga om tjänstgöringstidens längd gälla vad därom finnes stadgat för jämförlig ordinarie tjänsteman. Men om ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t, må extra ordinarie tjänsteman, aspirant eller extra tjänsteman kunna anställas för tjänstgöring, vid vilken tjänstgöringstiden för dag eller längre tidsperiod räknat är avkortad sålunda, att den motsvarar hälften eller större del av den för jämförlig ordinarie tjänsteman bestämda. Med längre tidsperiod avses här exempelvis vecka, 2- eller 4-veckorsperiod eller kalendermånad, men till längre tidsenhet än kalendermånad torde man knappast böra gå vid tolkningen av uttrycket »längre tidsperiod»; det synes i varje fall uppenbart, att den som skall tjänstgöra under vartannat kvartal eller halvår icke av denna anledning rimligen kan betecknas såsom anställd för halvtids-tjänstgöring under ett halvt respektive ett år. Från möjligheten till heltidsanställning vid anlåtande av de reguljära anställningsformerna gäller enligt tilläggsbestämmelserna undantag bl. a. för flertalet lärartjänster; inom undervisningsväsendet betecknas den, som anställs för avkortad tjänstgöring, såsom timlärare och är ett slags arvodestagare. Ordinarie och extra ordinarie tjänstemän, aspiranter och extra tjänstemän kunna, oavsett om de kunna deltidсанställas eller ej, erhålla deltidarbete genom partiell tjänstledighet för enskilda angelägenheter. I cirkuläret den 30 juni 1947 (SFS nr 542) har Kungl. Maj:t lämnat statsmyndigheterna anvisningar i fråga om anordnande av deltidarbete i statens tjänst.

3 mom. I 19 § civila avlöningsreglementet stadgades att tjänsteman, där

arbetets behöriga gång krävde tjänstgöring jämväl under sön- och helgdag, skulle, i den mån så utan avsevärda svårigheter kunde ske, beredas frihet från tjänstgöring minst varannan sådan dag. Till motivering av den ändrade lydelse, som innefattas i 8 § 3 mom. Saar, har 1945 års lönekommitté anfört, att lönekommittén på grund av vad som yrkats under förhandlingarna ansett sig böra förorda, att bestämmelsen jämkades så, att därav framginge att särskilt beslut fordrades för de fall, då bestämmelsen icke skulle tillämpas; det hade därvid förutsatts, att dylikt beslut borde föregås av förhandlingar med vederbörande personalorganisationer. Lönekommittén hade ansett sig böra förorda, att bestämmelsen i dess ändrade lydelse gjordes tillämplig även å provinsialläkare och distriktsveterinärer. Härvid förutsattes dock, att provinsialläkare (distriktsveterinär) i något angränsande distrikt eller annan kompetent läkare (veterinär) fullgjorde tjänstgöringen i stället för den, som åtnjote helgdagsledighet. I vad mån sådan tjänstgöringsfrihet kunde uttagas bleve därför beroende av uppgörelser mellan vederbörande. Ersättaren, vilken förutsattes komma att få uppbära de av tjänstgöringen föranledda praktikinkomsterna, borde icke äga att för sin tjänstgöring erhålla ersättning från staten. Lönekommittén hade inhämtat, att anordningen för närvarande ofta ej ginge att genomföra mellan provinsialläkare inbördes men att förhållandena komme att ställa sig annorlunda allt efter det distriktens antal ökades. I den mån närmare föreskrifter erfordrades, syntes dessa böra meddelas av medicinalstyrelsen.

I de särskilda bestämmelserna regleras bland annat lärares skyldighet att fullgöra återläsning i fall, då undervisningen inställts till följd av smittsam sjukdom eller inställts, inskränkts eller avkortats på grund av krig, krigsfara eller därmed sammanhängande förhållanden.

A r s. Under det att undervisningsskyldigheten för lärarpersonalen vid statliga och högre kommunala skolor regleras genom bestämmelser i vederbörande stadgor, ha bestämmelser i samma ämne för lärare vid sinnesslö- och epileptikerskolorna influtit i avlöningsreglementet. Sistnämnda bestämmelser, som återfinnas i 3 kap. 1 § 4 punkten Ars, äro av följande innebörd.

Ordinarie, extra ordinarie eller extra lärare vid *internatskola* skall vara skyldig att under 36 $\frac{1}{7}$ veckor varje år dels meddela undervisning, lärare i kunskapsämne under 32 och lärare i kvinnlig slöjd under 36 veckotimmar, dels ock bestrida vakttjänstgöring i den utsträckning skolstyrelsen bestämmer efter hörande av inspektören för sinnesslöundervisningen. Därutöver skall lärare vara skyldig att under barnens ferier utöva vakttjänstgöring under 38 dagar, dock att skolstyrelsen äger i denna tjänstgöring medgiva nedsättning i den utsträckning så kan ske utan olägenhet för anstaltens verksamhet. Den vakttjänstgöring, som enligt vad nu sagts åligger lärare, må icke utnyttjas för uppgifter som eljest åvila sköterska.

Ordinarie, extra ordinarie eller extra lärare vid *externatskola* skall vara skyldig att under lägst 36 $\frac{1}{7}$ och högst 39 veckor varje år meddela undervisning under lägst 24 och högst 30 veckotimmar. Därutöver skall läraren vara skyldig att beträffande de barn, vilka tillhöra hans klassavdelning, enligt skolstyrelsens bestämmande utöva viss kuratorsverksamhet samt föra anteckningar däröver.

Ifrågavarande bestämmelser äro av samma innebörd som de motsvarande bestämmelser, som tidigare innefattades i avlöningsreglementet för de stats-

understödda skolorna för bildbara sinnesslöa m. fl. Nämnas må, att skolöverstyrelsen i sitt remissyttrande över 1945 års lönekommittés betänkande i ämnet föreslog, att överstyrelsen skulle erhålla rätt att medgiva viss nedläggning av lärares undervisningsskyldighet, men att förslaget icke ansågs lämpligen kunna upptagas till prövning i samband med fjolårets allmänna lönereglering.

Yttranden a. I fråga om 8 § 1 mom. Saar ha *statstjänarkartellen* och *tjänstemännens centralorganisation* i sina yttranden framhållit önskvärdheten av att bestämmelser angående tjänstemans ställning vid arbetskonflikter snarast möjligt bli utfärdade. Beträffande 2 mom. har *skolöverstyrelsen* erinrat att utredning för närvarande pågår om åtgärder för att avhjälpa lärarbristen och att därvid bland annat överväges möjligheten att bereda deltidсанställning åt vissa lärarkategorier, t. ex. lärarinnor med vårdplikt mot egna barn eller nära anhöriga. Styrelsen föreslår intagande av en bestämmelse i Saar, som möjliggör för överstyrelsen att anställa extra ordinarie och extra lärare på deltid enligt av Kungl. Maj:t meddelade riktlinjer. *Pensionsstyrelsen* har framhållit, att enligt nuvarande bestämmelser den som är anställd för halvtidstjänstgöring icke kan bli ordinarie befattningshavare utan att övergå till heltidstjänstgöring, medan en heltidsanställd ordinarie befattningshavare under vissa förutsättningar kan vara berättigad att under långa tidsperioder åtnjuta ledighet från sin befattning under halva dagarna. Tjänstgöringen bleve då i praktiken densamma som för den halvtidsanställda, vilken kanske tjänstgjort lika länge eller längre i statens tjänst. Ur statens synpunkt har styrelsen ansett det vara en nackdel, att det understundom i realiteten ligger i befattningshavarnas hand att avgöra, om de skola arbeta hel eller halv arbetstid. Styrelsen har föreslagit, att till övervägande skall upptagas, huruvida icke ordinarie befattningshavare, som av annan anledning än sjukdom åtnjuter halvtidsledighet under mera än exempelvis sex månader av en viss tidsperiod, bör övergå till extra ordinarie halvtidstjänst, om han icke vill fullgöra heltidstjänstgöring.

Statens lönenämnd har anfört i huvudsak följande.

Skolöverstyrelsens förslag, att under 8 § skall intagas en särskild bestämmelse, som möjliggör för överstyrelsen att anställa extra ordinarie och extra lärare på deltid enligt av Kungl. Maj:t meddelade riktlinjer, synes icke böra föranleda annan åtgärd än att den nuvarande bestämmelsen i 1 kap. 3 § kungörelsen 1947:554 utbytes mot en föreskrift, att e. o. och extra lärare må anställas med en undervisningsskyldighet svarande mot minst hälften av full tjänstgöring enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

I övrigt vill lönenämnden — i anslutning till uttalanden av *statstjänarkartellen* och *tjänstemännens centralorganisation* — beträffande 8 § endast erinra, att allmänna lönenämnden i utlåtande den 23 april 1947 angående betänkande med förslag till statens allmänna avlöningsreglemente m. m. framhöll önskvärdheten av att föreskrifter angående tjänstemans ställning vid arbetskonflikter utfärdades.

I skrivelse den 14 november 1947 har *skolöverstyrelsen* ånyo hemställt om bemyndigande för överstyrelsen att medgiva nedsättning av undervisningsskyldigheten för lärare vid sinnesslö- och epileptikerskolorna. Därvid har anförts i huvudsak följande.

Med hänsyn till att lärarna vid ifrågavarande skolor ofta tagas i anspråk för uppgifter utanför den egentliga undervisningen — såsom testning, biblioteks- och materialvård samt tillsynsuppgifter — synes det angeläget, att möjlighet beredes att medgiva häremot svarande nedsättning av undervisningsskyldigheten. Nedsättningen bör lämpligen begränsas till högst sex veckotimmar. Som jämförelse må nämnas, att folkskollärare, småskollärare och dövstumskollärare — vilkas tjänstgöringsskyldighet per vecka i likhet med de flesta sinnesslölärares utgör ett bestämt timantal och alltså icke fastställs inom vissa gränser — kunna erhålla nedsättning med respektive åtta, tio och sex timmar. Av de föreslagna sex veckotimmarna böra två kunna medgivas utan villkor att statsverket icke genom nedsättningen åsamkas kostnader; där dylik nedsättning förekommer för lärare vid andra läroanstalter, medgives den helt utan nämnda villkor utom i fråga om folk- och småskollärare, vilka dock kunna erhålla förmånen under fyra respektive sex veckotimmar.

Befogenheten att medgiva nedsättning synes böra tillkomma överstyrelsen. Med hänsyn härtill finner överstyrelsen icke skäl föreslå särskilda bestämmelser för lärarna vid externaten, oaktat den för dessa föreskrivna minsta undervisningsskyldigheten är lägre än övriga sinnesslölärares undervisningsskyldighet.

Över framställningen ha utlåtanden avgivits av *statskontoret* och *statens lönenämnd*, därvid statskontoret avstyrkt bifall till framställningen men lönenämnden icke funnit anledning att i sak framställa erinran mot densamma. Myndigheterna ha anförts i huvudsak följande.

Statskontoret: Med hänsyn till att ifrågavarande lärares undervisningsskyldighet varit föremål för prövning så nyligen som 1945 och tjänstgöringsskyldighetens omfattning då åberopades som ett av skälen för lärarnas löneställning, synas starka betänkligheter möta mot skolöverstyrelsens förslag. Beträffande lärare vid externatskola böra bestämmelser om begränsning av undervisningsskyldigheten vara helt uteslutna, då dessa lärarens undervisningsskyldighet icke blott, såsom överstyrelsen framhållit, är lägre än övriga sinnesslölärares utan därjämte latitudsbegränsad med en marginal på icke mindre än sex veckotimmar. Vid internatskola torde det vara möjligt att kompensera sådana lärare, vilka tagas i anspråk för biblioteks- och materielvård m. m., med mindre omfattande vakttjänstgöring.

Statens lönenämnd: I fråga om omfattningen av de i skolöverstyrelsens framställning berörda göromålen har lönenämnden från inspektören för sinnesslöundervisningen under hand inhämtat, *dels* att testning skall företagas med varje elev vid intagning samt vid avgång från skolan, varjämte kontrolltestning äger rum under vistelsen vid skolan, samt att varje testning tager en å två timmar i anspråk, *dels* att materielvården är mera tidskrävande än vid andra skolor, enär undervisningsmateriel erfordras i större omfattning, *dels* att biblioteksvården f. n. avser endast lärarbibliotek men att skolöverstyrelsen har för avsikt att söka få även barnbibliotek till stånd vid skolorna, *dels* ock att de i framställningen angivna tillsynsuppgifterna pläga åläggas en första lärarinna vid varje skola, som även har att vid be-

hov biträda med de till föreståndarens tjänst hörande göromålen, att svara för materielanskaffning m. m. Inspektören har vidare upplyst, att behov av nedsättning med maximiantalet sex veckotimmar icke torde föreligga annat än möjligen vid en eller två av de största sinnesslöskolorna, under det att i övrigt en nedsättning med två veckotimmar i regel vore tillfyllest. Beträffande vissa andra skolor — dövstumskolor samt folk- och småskolor — finnas redan nu bestämmelser angående sådan nedsättning, varom i ärendet är fråga, och skäl liknande dem, som plägat föranleda tillämpning av dessa bestämmelser, synas kunna åberopas för sinnesslöskolornas vidkommande; bl. a. synas första lärarinnas åligganden erbjuda vissa likheter med de särskilda göromål, som ankomma på tillsyningslärare inom folkskoleväsendet. Med hänsyn härtill har lönenämnden icke funnit anledning att i sak framställa erinran mot överstyrelsens framställning. Av bestämmelserna i ämnet bör tydligt framgå, att villkoret, att nedsättningen icke får medföra kostnad för statsverket, kan eftergivnas i fråga om de två första timmarna men icke beträffande de fyra följande.

Lönenämnden har i detta sammanhang, under erinran om att bestämmelser av förevarande slag för vissa personalgrupper meddelats i avlöningsreglemente men för andra personalgrupper i vederbörande stadga, uttalat att spørsmålet, var sådana bestämmelser böra placeras, vid lämpligt tillfälle borde lösas efter enhetliga principer.

Förslaget till definitivt reglemente. Förslaget till definitivt avlöningsreglemente överensstämmer i denna del med 8 § Saar. De särskilda bestämmelserna om lärares skyldighet att fullgöra återläsning, vilka sammanhånga med bestämmelserna om rätt att åtnjuta lön under den tid undervisningen varit inställd, ha dock ansetts böra överflyttas till 28 §, och vidare ha bestämmelserna om tjänstgöringsskyldighet för lärare m. fl. vid konstfackskolan och musikhögskolan ansetts böra meddelas i reglementena för dessa institutioner. Såsom lönenämnden anfört kan möjlighet att deltidsanställa extra ordinarie och extra lärare beredas utan ändring av avlöningsreglementets bestämmelser. Vad angår den av pensionsstyrelsen berörda frågan, synes denna böra upptagas till övervägande först vid blivande utredning om de ordinarie tjänstemännens rättsliga ställning. Spørsmålet om tjänstemans ställning vid arbetskonflikter är föremål för övervägande inom finansdepartementet.

I detta sammanhang må i anslutning till bestämmelserna i 1 och 2 mom. av förevarande paragraf beröras frågan, i vad mån bestämmelserna om s. k. sommartid äro tillämpliga på deltidsanställda tjänstemän och sådana heltidsanställda tjänstemän, som erhållit deltidsarbete genom partiell tjänstledighet för enskilda angelägenheter. Detta spørsmål upptogs till behandling av allmänna lönenämnden i ett den 9 januari 1947 avgivet utlåtande över 1944 års deltidstjänstutrednings betänkande om deltidsarbete i allmän tjänst m. m. Lönenämnden framhöll, att olika lösningar härvid kunde övervägas. Med hänsyn särskilt till de fall, då deltidsarbetet fullgjordes i form av tjänstgöring exempelvis visst antal dagar i veckan eller varannan vecka, förefölle det emellertid lämpligast, att sommartiden för den, som fullgjorde deltidsarbete,

finge medföra en sådan nedsättning av tjänstgöringstiden, som svarade mot den för honom fastställda tjänstgöringstiden; för tjänsteman med halvtidsanställning skulle således den i allmänhet gällande nedsättningen av tjänstgöringstiden med 9 timmar i veckan reduceras till $4\frac{1}{2}$ timmar. Vad lönenämnden sålunda föreslagit synes godtagbart. Hinder bör således icke föreligga att tillämpa sommartid även för personal med deltidsarbete, varvid inskränkningsen i den eljest gällande arbetstiden givetvis icke absolut taget men proportionsvis bör vara lika stor som för personal med heltidsarbete. I fråga om arbetstidens förläggning under sommarmånaderna kan förtjäna framhållas, att det eljest gällande villkoret om viss daglig tjänstgöring icke nödvändigtvis bör upprätthållas för personal med deltidsarbete, även om vederbörande de övriga månaderna har deltidsarbete med daglig tjänstgöring; ur effektivitetssynpunkt kan det i vissa fall vara lämpligare med tjänstgöring allenast vissa dagar, och myndigheterna synas därför böra ha frihet att förlägga tjänstgöringen på sätt de finna lämpligast.

I Ars finnas detaljerade bestämmelser meddelade om tjänstgöringsskyldigheten vid sinnesslö- och epileptikerskolorna. Dylika bestämmelser böra emellertid meddelas i särskild ordning på motsvarande sätt som skett för lärarpersonalen vid statliga och högre kommunala skolor. Vad beträffar innehåll i de bestämmelser, som böra meddelas i fråga om tjänstgöringsskyldigheten vid sinnesslö- och epileptikerskolorna, synes detta böra vara det samma som enligt de nu gällande bestämmelserna, dock att skolöverstyrelsens av statens lönenämnd tillstyrkta förslag synes böra genomföras, såvitt angår internatskolorna. Vid ärendets beredning inom finans- och inrikesdepartementen ha däremot tillräckliga skäl icke ansetts föreligga att vidtaga ändring i de för externatskolor gällande bestämmelserna.

11 §.

Tjänstemans skyldighet att uppehålla annan tjänst m. m.

Denna paragraf motsvarar 9 § Saar. I sitt yttrande angående denna har *statens lönenämnd* framhållit, att den under de särskilda bestämmelserna stadgade skyldigheten för lärare att under högst sex månader av ett och samma kalenderår uppehålla högre lärartjänst icke får anses innebära någon inskränkning i lärares skyldighet att på grund av de allmänna bestämmelserna uppehålla rektorsbefattning vid egen läroanstalt under högst tre månader av ett och samma kalenderår. Då olika meningar kommit till uttryck i denna fråga, har lönenämnden ansett ett klarläggande önskvärt. Med anledning härav må framhållas att, såsom framgår av vad som anförts under 3 § 1 mom. förslaget till definitivt reglemente, de allmänna bestämmelserna skola gälla, i den mån de icke strida mot de särskilda bestämmelserna. Sådan skyldighet att uppehålla rektorsbefattning, som nyss nämnts, föreligger därför.

12 §.

Tjänstemans skyldighet att underkasta sig läkarundersökning.

På samma sätt som i 12 § Saar har i denna paragraf föreskrivits skyldighet för tjänsteman att underkasta sig läkarundersökning enligt vad därom särskilt stadgas. Gällande bestämmelser härom innefattas främst i kungörelserna 1935: 52 och 459. Dessa synas emellertid vara i behov av viss översyn, och frågan om utfärdande av nya bestämmelser i ämnet är föremål för övervägande inom finansdepartementet.

13 §.

Ordinarie tjänstemans förflyttningsskyldighet.

I 16 § Saar meddelas bestämmelser om ordinarie tjänstemans förflyttningsskyldighet. Bestämmelserna, som till innehållet ansluta sig till tidigare meddelade bestämmelser, innebära följande.

Förflyttningsskyldighet förefinnes i allmänhet endast för tjänsteman tillsatt medelst fullmakt eller konstitutorial. Beträffande ordinarie tjänsteman tillsatt medelst visstidsförordnande framhölls under förarbetena till civila avlöningsreglementet, att förflyttningsskyldighet under förordnandetiden icke borde ifrågakomma med hänsyn till dessa tjänsters karaktär och de beträffande dem meddelade särskilda pensioneringsföreskrifterna. Ungefärligen på samma sätt förhåller det sig i fråga om ordinarie tjänstemän tillsatta medelst förordnande för begränsad anställningstid. Beträffande ordinarie tjänstemän tillsatta medelst tillsvidareförordnande är givetvis förbehåll om förflyttningsskyldighet icke erforderligt.

Till följd av bestämmelserna föreligger till en början skyldighet att låta förflytta sig till annan stationeringsort; skyldighet att låta sig omplaceras föreligger i åtskilliga fall redan av den anledningen, att fullmakten eller konstitutorialet icke avser till viss ort knuten tjänst. Skyldighet föreligger vidare att låta förflytta sig till annan i reglementet avsedd ordinarie tjänst vid det verk vederbörande tillhör eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, vid annat verk. Härvid kan ifrågakomma såväl likabemända som annan tjänst i samma eller annan lönegrad. Det ligger i sakens natur att den tjänst, till vilken förflyttning ifrågasättes, måste tillsättas genom fullmakt eller konstitutorial och exempelvis icke kan vara en medelst förordnande tills vidare tillsatt tjänst. Det har vidare förutsatts, att tjänsteman icke skall behöva övergå till annat verk i annat fall än då med den nya tjänsten äro förenade arbetsuppgifter av liknande art som de han haft att utföra i den före förflyttningen innehavda tjänsten eller i varje fall arbetsuppgifter, för vilka tjänstemannen genom sin utbildning är skickad.

För tjänstemän i allmänhet gäller icke någon sådan begränsning av förflyttningsskyldigheten, att denna skulle kunna göras gällande allenast då detta motiveras av omorganisation eller dylikt. I 1936 års lönekommittés betänkande med förslag till civilt avlöningsreglemente motiveras bestämmelserna om förflyttningsskyldighet allmänt med angelägenheten att hinder ej skall möta för verksamheterna att på ett rationellt sätt utnyttja den ordinarie arbetskraften. Ett fall, då frågan om förflyttning skall prövas, anges i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente. Enligt detta är tjänsteman skyldig att avgå från tjänsten bland annat därest han till

följd av olycksfall i tjänsten eller sjukdom, vanförhet eller lyte i andra fall eller nedsatt arbetsförmåga befinnes för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst. Finner den myndighet, som äger pröva frågan om tjänstemannens rätt att komma i åtnjutande av pension, anledning antaga att tjänstemannen kan tjänstgöra i sådan annan befattning, till vilken han må vara pliktig att låta förflytta sig, skall frågan, huruvida förflyttning lämpligen bör ske, underställas Kungl. Maj:ts prövning eller, där prövningen av frågan enligt Kungl. Maj:ts beslut ankommer på myndigheten, av denna upptagas till avgörande.

Från de allmänna bestämmelserna om förflyttningsskyldighet gälla avvikelser för innehavare av vissa tjänster och inom vissa förvaltningsområden. I betraktande av den oberoende ställning domarkåren av ålder intagit och anses böra intaga, gäller för domare endast i begränsad utsträckning förflyttningsskyldighet. Domare, med undantag av vattenrättsingenjör, är förflyttningsskyldig allenast där organisatoriska skäl påkalla detta och är då endast skyldig att låta förflytta sig till annan domartjänst i samma lönegrad; förflyttning kan därvid ske icke blott till likabemämd tjänst vid samma domstol utan även till annat slag av domarbefattning, i båda fallen jämväl med förändring av stationeringsorten. Landshövding är icke underkastad förflyttningsskyldighet. För beställningshavare vid försvaret föreligger förflyttningsskyldighet, även om han icke tillsatts medelst fullmakt eller konstitutorial, varjämte bestämmelserna i övrigt givits en annan utformning än för tjänstemän i allmänhet. Slutligen äro de medelst förordnande för viss tid tillsatta depåcheferna vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå pliktiga att underkasta sig förflyttning till annan depåchefstjänst vid stuteristaten.

De bestämmelser om förflyttningsskyldighet, som meddelas i Ars, äro ganska oenhetliga. Ordinarie lärare vid högre kommunal skola är pliktig att låta förflytta sig till annan lärartjänst vid i reglementet avsedd läroanstalt, folkskoleväsendet eller det statliga undervisningsväsendet, då sådant erfordras vid i vederbörlig ordning beslutad omorganisation av den skolform läraren tillhör eller för indragning av övertalig lärartjänst eller då eljest synnerliga skäl därtill äro. Vid sinnesslöskolorna och epileptikerskolorna är föreståndare ävensom ordinarie lärare pliktig att låta förflytta sig till annan i reglementet avsedd ordinarie tjänst, då sådant erfordras för indragning av övertalig lärartjänst eller då eljest synnerliga skäl därtill äro. Ordinarie tjänsteman vid hushållningssällskap eller skogsvårdsstyrelse är pliktig att låta förflytta sig till annan stationeringsort eller annan tjänst vid det hushållningssällskap respektive den skogsvårdsstyrelse han tillhör. Ordinarie tjänsteman vid skogsvårdsstyrelse är jämväl pliktig att, där Kungl. Maj:t så prövar lämpligt, låta förflytta sig till tjänst vid annan skogsvårdsstyrelse.

Nu angivna bestämmelser i Saar och Ars ha sammanförts under förevärande paragraf i förslaget till definitivt avlöningsreglemente. I överensstämmelse med den av statsmakterna i olika sammanhang uttalade grundsatsen att det statliga och statsunderstödda undervisningsväsendet såvitt möjligt bör betraktas som en enhet ha därvid bestämmelserna för de högre kommunala skolorna samt sinnesslö- och epileptikerskolorna givits den avfattningen, att ordinarie lärare vid högre kommunal skola eller föreståndare för eller lärare

vid sinnesslöskola eller epileptikerskola är pliktig att låta förflytta sig till annan ordinarie tjänst vid läroanstalt, som avses i 3 § 1 mom. andra stycket, eller till lärartjänst vid folkskoleväsendet, allt då sådant erfordras vid i vederbörlig ordning beslutad omorganisation av den skolform läraren tillhör eller för indragning av övertalig lärartjänst eller då eljest synnerliga skäl därtill äro.

14 §.

Ordinarie tjänstemans avgångsskyldighet m. m.

Denna paragraf överensstämmer med 17 § Saar samt motsvarande bestämmelser i Ars och torde icke erfordra särskild motivering.

I detta sammanhang må framhållas, att den ordinarie anställningen automatiskt upphör, då innehavaren av densamma tillträder sådan annan tjänst, som enligt bestämmelserna i 6 § icke kan förenas med densamma.

15 §.

Icke-ordinarie tjänstemans entledigande.

S a a r. Beträffande entledigande av icke-ordinarie tjänsteman innehöllo de före innevarande budgetår gällande avlöningsreglementena endast stadgandet, att entledigande av extra ordinarie tjänsteman av annan anledning än tjänstefel skulle ske efter skriftlig uppsägning, vilken såvitt möjligt borde ske senast tre månader före anställningens upphörande. Någon bestämmelse om att uppsägning skulle föregå aspirantanställnings eller extra anställnings upphörande eller om att extra ordinarie tjänsteman själv skulle ha att iakttaga uppsägning fanns ej, och ej heller förelåg från vederbörande myndighets sida någon ovillkorlig skyldighet att iakttaga så lång uppsägningstid som tre månader.

I 18 § Saar intogos efter förslag av 1945 års lönekommitté bestämmelser om entledigande av extra ordinarie tjänsteman, vilka innebära att i regel uppsägning skall iakttagas från såväl vederbörande myndighets som tjänstemannens sida. Bestämmelserna ha följande lydelse.

Där ej annat särskilt avtalats eller följer av anställningens tidsbegränsning skall entledigande från statens tjänst av extra ordinarie tjänsteman av annan anledning än tjänstefel, då entledigandet icke företages på tjänstemannens egen ansökning, ske efter skriftlig uppsägning senast tre månader före anställningens upphörande.

Ansökning av extra ordinarie tjänsteman om entledigande skall, där annat ej särskilt avtalats eller bestämts för särskilda grupper eller fall, göras senast en månad före den dag, från och med vilken entledigande begäres.

Angående entledigande i samband med pensionering gäller vad därom särskilt stadgas.

Beträffande ifrågavarande stadganden anförde 1945 års lönekommitté i huvudsak följande.

Extra ordinarie tjänsteman skulle, om ej annat avtalats eller följde av anställningens tidsbegränsning, alltid åtnjuta tre månaders uppsägnings-tid. Liksom hittills borde emellertid, när en extra ordinarie tjänst bleve överflödig, övervägas, om tjänstemannen ej lämpligen kunde, med bibehållande av extra ordinarie anställning, överföras till annat verksamhets-område, och detsamma borde gälla också för det fall, att extra ordinarie tjänsteman befundes på grund av sjuklighet icke kunna sköta sin tjänst och förutsättningar för sjukpensionering icke förelåge.

Emellertid borde även den extra ordinarie tjänstemannen vara skyldig iakttaga viss uppsägnings-tid. Denna tid borde begränsas till en månad, om annat ej särskilt avtalats eller bestämts för särskilda grupper eller fall.

Bestämmelserna om uppsägning vore endast avsedda att gälla vid avgång ur statens eller vederbörande kommuns tjänst. Förlängning av den uppsägningstid, som tjänsteman vore skyldig att iakttaga, kunde icke utan hans medgivande ske under tiden för löpande anställning.

Y t t r a n d e n a. Bestämmelserna angående uppsägnings-tid för extra ordinarie tjänstemän ha berörts av telegrafstyrelsen, vattenfallsstyrelsen och samtliga personalorganisationer, varjämte skolöverstyrelsen ingått på frågan om bestämmelsernas tillämpning vid undervisningsväsendet.

Telegrafstyrelsen har förordat en sådan ändring av bestämmelserna, att för extra ordinarie tjänstemän i Ce 23 och högre lönegrader skulle tillämpas en ömsesidig uppsägnings-tid av tre månader samt för övriga extra ordinarie tjänstemän en ömsesidig uppsägnings-tid av en månad. Genom att samma uppsägnings-tid skulle äga tillämpning för både arbetsgivare och arbetstagare har styrelsen ansett bäst skola markeras de båda parternas skyldighet att taga hänsyn till med en avgång förenade svårigheter. Att tjänstemän i högre lönegrader skulle bliva skyldiga att iakttaga tre månaders uppsägnings-tid, har ansetts motiverat av att det för verksamheten icke låter sig göra att på så kort tid som en månad anskaffa och uppöva en fullgod ersättare för fullgörande av sådana arbetsuppgifter, som i allmänhet åvila tjänstemän i dessa lönegrader.

Vattenfallsstyrelsen har anfört, att styrelsen genom allmänna bestämmelser fastställt skyldighet för vid verket anställda extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än Ce 15 att iakttaga tre månaders uppsägnings-tid. Häröver hade personalföreningen vid statens vattenfallsverk anfört besvär. I utlåtande över besvären hade emellertid styrelsen bestämt avstyrkt bifall till desamma.

Statstjänstemännens riksförbund, statstjänarkartellen och *tjänstemännens centralorganisation* ha ansett ifrågasvarande stadgande böra förtydligas, så att myndighet endast i undantagsfall, då särskilda skäl föreligga, skall kunna föreskriva längre uppsägnings-tid än den i allmänhet stipulerade tiden på en månad.

Skolöverstyrelsen har ifrågasatt, att en uppsägnings-tid av tre månader icke skulle behöva iakttagas beträffande extra ordinarie lärare, som icke kunna erhålla fortsatt anställning vid samma skola från ingången av följande termin. Därest en dylik undantagsföreskrift icke meddelades, skulle det i många fall bliva nödvändigt att uppsäga dylik lärare före den 1 april varje år, ehuru det sedermera — då det klarlagts om läraren kunde beredas fortsatt anställning vid samma skola i en för honom möjlig ämneskombination — skulle visa sig, att han kunde bibehållas i sin anställning. Under erinran om att en bestämmelse av liknande innehåll återfunnes i § 24 folkskolestadgan har överstyrelsen funnit behov föreligga av en komp-

letterande föreskrift att tre månaders uppsägning icke skulle behöva iakttagas beträffande extra ordinarie lärare, som icke kunde erhålla fortsatt anställning vid samma skola från ingången av följande termin.

Frågan om införande av bestämmelser angående uppsägningstid jämväl för andra icke-ordinarie tjänstemän än extra ordinarie har berörts i vissa yttranden. Införande av en ömsesidig uppsägningstid av en månad för extra tjänstemän och aspiranter har sålunda förordats av *riksförsäkringsanstalten* och, i vad gäller aspiranter, av *telegrafstyrelsen*. *Statstjänarkartellen* har uttalat sig för att extra tjänstemän och aspiranter skulle erhålla rätt till en uppsägningstid av en månad.

Statens lönenämnd har i utlåtande över de i vattenfallsstyrelsens yttrande omförmälda besvären — vilka äro beroende på Kungl. Maj:ts prövning — gjort uttalanden av följande innebörd. De i 18 § andra stycket Saar avsedda grunderna för förlängning av uppsägningstiden innefattade möjlighet till förlängning av uppsägningstiden för sådana extra ordinarie tjänstemän, som med hänsyn till deras speciella kvalifikationer och arten av deras arbetsuppgifter vore särskilt svåra att ersätta. I enlighet med ordalagen av stadgandet i 18 § andra stycket Saar borde förutsättningarna för en förlängning av uppsägningstiden prövas för varje särskilt fall eller för grupper av tjänstemän av särskilt slag. Förlängningen av den uppsägningstid, som tjänsteman vore skyldig att iakttaga, kunde icke utan hans medgivande ske under tiden för löpande anställning. Tjänsteman, som nyanställdes eller befordrades till tjänst, för vilken beslut om förlängning av uppsägningstiden gällde, borde uttryckligen underrättas om innebörden av detta beslut.

Lönenämnden, som i förevarande sammanhang erinrat om sitt nyssberörda utlåtande, har i övrigt anfört i huvudsak följande.

Lönenämnden har icke ansett sig böra föreslå någon ändring av de i 18 § meddelade bestämmelserna i fråga om andra e. o. tjänstemän än e. o. lärare. Det av skolöverstyrelsen berörda spörsmålet torde få ökad betydelse i framtiden, eftersom lärare hädanefter i princip skall erhålla e. o. anställning redan efter två läsårs tjänstgöring. Med hänsyn härtill synes skolöverstyrelsens förslag böra genomföras. Erinras må, att de e. o. folkskollärarna icke åtnjuta stadgad uppsägningstid i motsvarande fall (§ 24 punkt 1 folkskolestadgan).

För närvarande finnas icke några bestämmelser meddelade angående uppsägningstid för aspiranter och extra tjänstemän, vilket förhållande påtalats såväl av myndigheter som från personalhåll. Beträffande aspiranterna, vilka utgöra rekryteringspersonal för ordinarie och e. o. befattningar, synes en ömsesidig uppsägningstid av en månad motiverad. I fråga om extra tjänstemän lärer någon generell bestämmelse om uppsägningstid icke böra meddelas, eftersom den extra anställningsformen torde komma att användas beträffande såväl tillfällig som för längre tid anställd personal. Lönenämnden vill emellertid förorda, att i 18 § intages en föreskrift, som ger myndigheterna möjlighet att föreskriva en ömsesidig uppsägningstid av högst en månad för extra tjänstemän. En månads uppsägningstid bör i varje fall gälla för sådan tjänsteman, som av särskilda skäl erhållit extra anställning, ehuru han tillhör rekryteringspersonalen.

Förslaget till definitivt reglemente. Bestämmelserna i 18 § Saar ha ansetts böra omarbetas med beaktande av de av statens lönenämnd uttalade synpunkterna. I anslutning till förslaget till definitivt reglemente må framhållas följande.

Enligt 1 mom. första stycket skall normalt gälla, att extra ordinarie anställning bringas att upphöra genom skriftlig uppsägning samt att för ändamålet skall tillämpas en uppsägningstid av tre månader, om uppsägning sker från vederbörande myndighets sida, och en uppsägningstid av en månad, om uppsägning sker från tjänstemannens sida. Förslaget att fastställa samma uppsägningstid från myndighetens och tjänstemannens sida har icke ansetts böra genomföras; erinras må att det även på den allmänna arbetsmarknaden är vanligt att arbetsgivaren skall iakttaga längre uppsägningstid än den anställde. Med aspirantanställningens syfte har det ansetts väl förenligt att även för upphörandet av sådan anställning stadga iakttagande av skriftlig uppsägning; i detta fall har i överensstämmelse med lönenämndens förslag föreskrivits en ömsesidig uppsägningstid av en månad. I momentets andra stycke har behandlats frågan om förlängning av den uppsägningstid, som extra ordinarie tjänsteman har att iakttaga, och det har ansetts påkallat att ange förutsättningarna därför på ett mera preciserat sätt än som skett i Saar. Sådan förlängning har ansetts böra tillämpas endast där fråga är om tjänsteman med mera kvalificerat arbete; motivet för förlängningen skall vara, att det är särskilt olägligt ur arbetsgivarsynpunkt att medgiva entledigande efter kort varsel. Vidare har det ansetts böra framgå av författningstexten, att förlängning endast kan tillämpas om tjänstemannen underrättats om uppsägningstiden före tjänstetillträdet och uppgift om densamma intagits i antagningsbeviset.

Enligt 2 mom. skall möjlighet finnas att besluta om tillämpandet av skriftlig uppsägning i fråga om extra tjänsteman. Bestämmelserna i ämnet böra givetvis icke tillämpas vid kortvarigare vikariatsanställningar eller liknande men böra däremot i allmänhet tillämpas vid mera långvariga anställningar.

Vederbörande myndighet äger enligt 3 mom. med tjänstemannen överenskomma om ändring i vad som eljest må gälla i fråga om uppsägning. Överenskommelse kan bland annat under löpande anställning träffas om att förlängning skall ske av den från början gällande uppsägningstiden eller om att skriftlig uppsägning skall gälla för extra tjänsteman; det må emellertid framhållas, att stadgandet bör tillämpas endast då särskilda skäl föreligga och sålunda icke åsyftar att möjliggöra ett allmänt frångående av de i 1 och 2 mom. meddelade bestämmelserna. Här avsedd överenskommelse bör lämpligen ske i skriftlig form. Stadgandet i detta moment medför även att, om i ett aktuellt fall myndigheten eller tjänstemannen önskar att anställningen skall upphöra med kortare varsel än som eljest gäller, detta kan ske efter den andra kontrahentens medgivande. Det bör förutsättas att myndighet lämnar sådant medgivande, om den anser, att någon nämnvärd olägenhet icke följer därav.

I 4 mom. ha stadgats vissa begränsningar i tillämpningen av bestämmelserna i 1—3 mom. I sak överensstämman stadgandena i stort sett med vad som gällt enligt 18 § Saar. Emellertid ha fall, då anställningen automatiskt upphör utan att bestämmelserna om uppsägning iakttagits, ansetts böra angivas något mera specificerat än i Saar.

De särskilda bestämmelserna ha kompletterats med ett specialstadgande för läroverk m. fl. läroanstalter av den innebörd, som skolöverstyrelsen och statens lönenämnd föreslagit.

16 §.

Statens lönenämnd.

I samband med 1947 års allmänna lönereglering ansågs det lämpligt att sammanslå allmänna lönenämnden och försvarsväsendets lönenämnd till en nämnd, statens lönenämnd. Bestämmelser om denna meddelades i 19 § Saar. I förslaget till definitivt avlöningsreglemente har föreslagits en mindre jämkning för att möjliggöra, att nämndens sammansättning bestämmas efter annan indelningsgrund än ärendenas fördelning å olika förvaltningsområden. Behov härav kan föreligga särskilt då ärende, som avser visst förvaltningsområde, berör en principfråga av betydelse även för ett eller flera av övriga i nämnden representerade förvaltningsområden.

I detta sammanhang må erinras, att lönenämnden i skrivelse till decentraliseringsutredningen den 10 januari 1948 ifrågasatt, att Kungl. Maj:t skulle till myndigheterna delegera rätten att för enskilda tjänstemän besluta om placering och uppflyttning i löneklass i sådana i 26 § 8 mom. och 27 § 4 mom. Saar avsedda fall, då en avvikelse från reglementets bestämmelser ifrågasattes. Härvid skulle begagnas ett förfaringssätt liknande det, som enligt 7 § kungörelsen 1947:436 angående reglerad befordringsgång för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst användes i fråga om avvikelser från reglerad befordringsgång. Sagda förfaringssätt innebär, att myndighet, som anser viss avvikelse från befordringsgången lämplig, skall inhämta yttrande i ärendet av statens befordringsnämnd; avvikelserna får icke utan Kungl. Maj:ts medgivande företagas, med mindre myndigheten och befordringsnämnden äro ense om åtgärden. Lönenämnden har i ovan berörda skrivelse även framhållit, att om lönenämnden i fråga om här avsedda lönetursärenden skulle få samma ställning som befordringsnämnden i fråga om befordringstursärenden, det syntes vara av särskild vikt att lönenämnden för behandlingen av sådana ärenden sammansattes så, att enhetlighet i bedömningen av de olika fallen så vitt möjligt säkrades. Den av lönenämnden väckta frågan torde få göras till föremål för ytterligare överväganden.

17 §.

Statens bostadsnämnd.

De i tidigare avlöningsreglementen under bestämmelserna om ersättning för tjänstebostad meddelade föreskrifterna om statens bostadsnämnd ha i förslaget till definitivt reglemente upptagits i förevarande paragraf, vilken helt överensstämmer med 20 § Saar.

3 avd. Avlöningsbestämmelser.**1 kap. Grundläggande bestämmelser om avlöning.**

18 §.

Tjänstemans rätt till avlöningsförmåner m. m.

1 mom. Detta moment innehåller huvudstadgandet om de förmåner, till vilka innehavare av i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst äger rätt på grund av anställningsförhållandet. Bestämmelserna överensstämma till sitt sakinnehåll med stadgandena i 21 § 1 mom. Saar. I anslutning därtill må anföras följande.

1. *Avlöningsförmåner* utgå under förutsättningar och enligt grunder, som stadgas i reglementet och de särskilda bestämmelser, vilka meddelas på grund av föreskrift i detsamma eller eljest utfärdas av Kungl. Maj:t.

Den tidigare använda term, som närmast motsvarar uttrycket avlöningsförmåner, var *avlöning*. Därmed betecknade kommunikationsverkens lönekommitté all såsom vederlag för fullgjort arbete utgående kontant ersättning, som enligt vederbörligt avlöningsreglemente kunde tillkomma tjänsteman, medan 1936 års lönekommitté därmed förstod dels lön jämte i reglementet angivna fasta lönetillägg och särskilda ersättningar, dels och rörligt tillägg; enligt sistnämnda definition föllo således sjukvårdsförmåner m. m. icke under begreppet avlöning, ehuru de uppenbarligen äro att anse som avlöningsförmåner. Vid utarbetandet av Saar och förslaget till definitivt reglemente har det ansetts, att man borde undvika att uppställa ett avlöningsbegrepp, som till sin innebörd skiljer sig från begreppet avlöningsförmåner.

Med att avlöningen skulle utgå under *förutsättningar stadgade i reglementet* förklarade sig kommunikationsverkens lönekommitté velat utsäga, att tjänsteman, som icke ställde sig avlöningsreglementets villkor till efterrättelse, icke vore berättigad att uppbära avlöning. Detta bör i princip alltjämt gälla.

Enligt både Saar och det definitiva reglementet skall Kungl. Maj:t äga meddela *tilläggsbestämmelser* (tillämpningsföreskrifter) till reglementet. Det har förutsatts, att tilläggsbestämmelserna, som nu äro meddelade i ett stort antal författningar och brev, skola revideras och systematiseras.

2. I de närmast före Saar gällande avlöningsreglementena saknades bestämmelse om tjänstemännens *pensionsrätt*, varemot föreskrift meddelades om tjänstemans skyldighet att å lönen vidkännas pensionsavdrag. I samband med sitt genom den allmänna löneregleringen genomförda förslag om pen-

sionsavdragens avskaffande och införandet av nettolönesystem uttalade 1945 års lönekommitté — som erinrade om de irrationella grunder, enligt vilka pensionsavdragen avvägs — att tjänstemännen hade lika god rätt till den väsentliga del av pensionerna, som ej täcktes av pensionsavdragen utan vore direkt grundad på anställningsförhållandet, som till den pensionsdel, vilken vid försäkringstekniska beräkningar visade sig motsvaras av de dittillsvarande pensionsavdragen. Genom lydelsen av detta moment har avsetts att klargöra, att ej endast rätt till avlöningsförmåner utan även pensionsrätt — tjänste- och familjepensionsrätt — är en på grund av anställningen utgående förmån.

3. Beträffande *momentets andra stycke* må endast erinras att, såsom 1928 års lönekommitté påpekade, en viktig princip i hela lönesystemet givetvis är, att tjänsteman icke skall kunna vid sidan av avlöningsreglementet eller dess tilläggsbestämmelser beredas annan eller högre ersättning för honom åvilande *tjänstegöromål* än som av statsmakterna avsetts och beslutats. Däremot bör kunna åt en tjänsteman uppdragas att mot särskild ersättning från medel, som myndighet för dylikt ändamål fått sig anvisade, utföra vissa bestyr, som falla utom hans vanliga tjänstutövning.

2 mom. I 21 § 3 mom. Saar stadgas, att tjänsteman för tid, då han frånträder utövningen av viss av honom innehavd tjänst på grund av innehav av annan tjänst, skall i avlöningshänseende behandlas som om han innehafvt allenast sistnämnda tjänst. Stadgandet, som icke har någon motsvarighet i de tidigare gällande reglementena, avser att klargöra avlöningsförhållandena i de i 14 § Saar — motsvarande 6 § förslaget till definitivt avlöningsreglemente — avsedda fall, då två tjänster få förenas under förutsättning att tjänstemannen frånträder den ena tjänstens utövning. Det avser däremot icke fall, då tjänsteman erhållit tjänstledighet för att inneha exempelvis arvodesbefattning; av ordalydelsen framgår vidare att sådana fall här ej avses, där tjänsteman har vikariatsförordnande å lönegradsplacerad tjänst.

I yttrandena har ifrågasvarande stadgande berörts — förutom av några myndigheter som ansett behöfligt att närmare angiva vilka fall som åsyftades — av generalpoststyrelsen och statstjänstemännens riksförbund. *Generalpoststyrelsen* har ifrågasatt sådan ändring, att ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman, som innehar högre aspiranttjänst, skall äga uppbära lön lägst enligt löneklass i egen ordinarie eller extra ordinarie tjänst jämte vikariatsersättning. Uttalande i liknande riktning har gjorts av *statstjänstemännens riksförbund*, som därjämte ansett böra övervägas, huruvida icke användandet av aspirantanställningsformen vid övergång från ordinarie eller extra ordinarie tjänst borde slopas och tjänstemannen i stället direkt antagas till extra ordinarie tjänsteman.

Statens lönenämnd har anfört i huvudsak följande.

Även lönenämnden måste finna otillfredsställande, att en tjänsteman, som övergår från en karriär till en annan inom ett och samma verk, skall behöva vidkännas försämring i avlöningsförmånerna under en viss tids aspirantanställning. Enligt lönenämndens mening bör emellertid ett sådant resultat undvikas genom att ordinarie eller e. o. tjänsteman i dylikt fall icke antages till aspirant utan bibehålles vid tidigare tjänst och därmed

förenade förmåner, intill dess att han kan vinna första ordinarie eller e. o. tjänst i den högre karriären. Lönenämnden finner därför icke påkallat att föreslå någon saklig ändring av stadgandet i 3 mom. Med hänsyn till av vissa myndigheter gjorda uttalanden synes emellertid stadgandet böra förtydligas.

I förslaget till definitivt reglemente har ifrågavarande stadgande givits en annan utformning än i Saar. Enligt reglementsförslaget skall tjänsteman, vilken i fall, som avses i 6 §, frånträder utövningen av viss av honom innehavd tjänst på grund av att han samtidigt innehar annan i reglementet avsedd tjänst, om ej Kungl. Maj:t annat medgiver, allenast äga åtnjuta de med sistnämnda tjänst förenade avlöningsförmånerna. Vid översynen av Saar har befunnits, att den utformning stadgandet erhållit i Saar strängt taget icke medgäve, att innehavare av extra ordinarie tjänst, som tillika innehar lägre ordinarie tjänst och befordras på bottentjänsten, skulle kunna få sin löneklassplacering i den extra ordinarie tjänsten omprövad efter befordringen, eftersom han ju skulle behandlas som om han innehaft allenast den extra ordinarie tjänsten. En sådan omprövning har emellertid ansetts helt överensstämmande med de grundtankar, på vilka reglerna om löneklassplacering bygga. Med hänsyn härtill har i stället använts formuleringen, att tjänstemannen allenast skall äga åtnjuta de avlöningsförmåner, som följa med den tjänst han utövar. Vad angår den i vissa yttranden berörda sakfrågan, må framhållas, att en ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman, som aspirerar på tjänst i *högre* karriär, icke bör av denna anledning få vidkännas löneminskning. Då båda tjänsterna äro inrättade vid samma verk, synes frågan i allmänhet kunna lösas på det av lönenämnden anvisade sättet; eventuellt bör förordnande meddelas att bestrida göromål å den högre tjänsten. För att emellertid hålla möjlighet öppen att tillämpa den anställningsform, som i den föreliggande situationen kan anses mest lämplig, har förevarande stadgande utformats så, att Kungl. Maj:t äger medgiva att tjänstemannen må bibehålla någon del av avlöningsförmånerna å den tjänst, vars utövning han frånträder.

3 mom. I samband med 6 § förslaget till definitivt reglemente har berörts frågan om avlöningsförmånerna vid vikariatslöneförordnande. Förslaget härutinnan, som innefattas i förevarande moment, har utformats så, att den förordnade äger åtnjuta de avlöningsförmåner, som tillkomma innehavare av sådan tjänst, som förordnandet avser. Denna utformning — som skiljer sig från 21 § 2 mom. andra och tredje styckena Saar, vari stadgades att tjänstemannen skulle i avlöningshänseende behandlas som om han under förordnandetiden endast innehaft sådan tjänst som förordnandet avser — har, bland annat efter ett påpekande av rikets allmänna kartverk, valts för att icke förhindra omprövning av tjänstemannens löneklassplacering, då han under fortgående vikariatslöneförordnande befordras i innehavande tjänst. I Saar stadgades, att vikariatslöneförordnandes upphörande icke skulle föranleda till att tjänstemannen ansåges förflyttad till annan tjänst. Vid den i Saar tillämpade konstruktionen erfordrades detta stadgande för

att ordinarie tjänsteman, som innehade vikariatslöneförordnande å högre ordinarie tjänst men vars förordnande upphörde, icke skulle få på sig tillämpade reglementsbestämmelserna för den, som förflyttats från högre till lägre ordinarie tjänst. Flera myndigheter ha påyrkat klargörande av bestämmelsens innebörd. Vid den i förslaget till definitivt reglemente tillämpade vikariatslönekonstruktionen har emellertid ifrågavarande stadgande kunnat helt bortfalla.

I 21 § 2 mom. första stycket Saar meddelas — såsom berörts i samband med 6 § i förslaget till definitivt reglemente — en bestämmelse innebärande att tjänsteman vid vanligt, med vikariatslön ej förenat förordnande skall i avlöningshänseende, fränsett åtnjutande av särskilda vikariatsförmåner, behandlas som om han under förordnandetiden bestrede sin egen tjänst och, i förekommande fall, denna vore inrättad vid samma verk som den tjänst han uppehåller eller som göromålen tillhöra. Då bestämmelsen visat sig föranleda missuppfattningar i olika avseenden, har den icke upptagits i förslaget till definitivt reglemente. Det har nämligen ansetts ligga i sakens natur, att tjänsteman i dylikt fall, eftersom annat ej är stadgat, äger åtnjuta de avlöningsförmåner vartill han har rätt på grund av sin innehavande tjänst. Det må framhållas, att för vissa hithörande fall erfordras särskilda bestämmelser om stationeringsort; dessa bestämmelser böra meddelas i de blivande tilläggsbestämmelserna.

4 mom. På i sak samma sätt som i 21 § 4 mom. Saar har i förevarande moment stadgats, att tjänsteman, som utan något sitt förvållande förflyttats från högre till lägre ordinarie tjänst, i avlöningshänseende skall behandlas såsom innehavare av den högre tjänsten. En i Saar meddelad bestämmelse för stuteristaten, enligt vilken vid depåchefs förflyttning till lägre tjänst vad i 4 mom. sägs endast skall gälla intill utgången av löpande förordnandeperiod, har icke ansetts behöva intagas i det definitiva reglementet; någon saklig ändring har emellertid icke varit avsedd.

Beträffande sådana — i detta moment ej avsedda — fall, där innehavare av extra ordinarie tjänst utan något sitt förvållande nödgas övergå till lägre tjänst, ordinarie eller extra ordinarie, äger tjänstemannen icke bibehålla sin tidigare löneställning vare sig så, att han behandlas som om han alltjämt innehåft den högre tjänsten, eller så att han äger bibehålla sin tidigare placering i löneklass. Emellertid må erinras om vissa av 1945 års lönekommitté gjorda uttalanden om att det vid löneklassplaceringen kunde vara skäligt att i vissa sådana fall taga hänsyn till löneställningen i den tidigare innehavda högre tjänsten. Lönekommittén syftade särskilt på sådana fall, då förflyttningen till tjänsten i den lägre lönegraden vore föranledd av tjänstemannens på grund av sjuklighet nedsatta arbetsförmåga eller av organisatoriska förändringar och tjänstemannen under längre tid varit anställd i statens (kommunens, hushållningssällskapets) tjänst. Hade den nedsatta arbetsförmågan uppkommit på grund av tjänstgöringen i den högre tjänsten — vare sig till följd av olycksfall i denna tjänst eller av annan

anledning — talade särskilt starka skäl mot att löneställningen försämrades vid förflyttningen. Liksom hittills borde dock icke kunna ifrågakomma inplacering i högre löneklass än den högsta för den nya tjänsten fastställda.

19 §.

Avlöningsförmåner av olika slag. Sammanträffande av förmåner.

Förevarande paragraf motsvarar 22 § Saar samt vissa i Ars intagna bestämmelser, genom vilka reglerades sammanträffande mellan avlöningsförmåner och livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar. I 22 § Saar under försvaret införda bestämmelser angående anställningspenning för blandavlönat manskap och om s. k. civilanställningsförmåner ha ansetts böra flyttas till 33 § i det nu upprättade reglementsförslaget.

Beträffande vissa bestämmelser i denna paragraf må i övrigt nämnas följande.

I 1 mom. lämnas en översikt över avlöningsförmånerna enligt reglementet. Vad angår begreppet lön, inkluderar detta motsvarigheten till det tidigare utgående rörliga tillägget. Erinras må, att enligt det före innevarande budgetår gällande lönesystemet avlöningen först beräknades efter grundnivån och därefter ökades med ett särskilt procentuellt rörligt tillägg. I samband med den allmänna löne regleringen skedde dels för att förenkla avlöningsuträkningen, dels ock för att undgå vissa vid maximeringen av det rörliga tillägget uppkommande irrationella verkningar av det äldre systemet en sådan omläggning, att de förhöjda lönerna, tjänstledighetsavdragen, vikariatsersättningarna och övertidsersättningarna upptagas i av Kungl. Maj:t fastställda tabeller, varför redogörarna icke behöva handskas med något fristående rörligt tillägg i vidare mån än att de för tillämpning av nuvarande avlöningsstater få fördela lönesummorna klumpvis — om så anses lämpligt lönesummorna för längre perioder — mellan å ena sidan ordinarie respektive icke-ordinariepost och å andra sidan post till rörligt tillägg. *Statskontoret* har ansett, att benämningen rörligt tillägg bör återinföras i avlöningsförfattningarna, och synes ha utgått från att dess borttagande föranleddes av »den formella inadvertisens, som ligger i att det rörliga tillägget i ett teoretiskt men knappast praktiskt tänkbart fall kan komma att förbytas i visst procentuellt löneavdrag». I anledning härav må framhållas, att anledningen till att beteckningen rörligt tillägg icke bibehållits är att det för löneuträckningens förenklade genomförda systemet i sak innebär, att månads- och daglöner, löneavdrag, vikariatsersättningar och övertidsersättningar var för sig höjas. För att återinföra begreppet rörligt tillägg skulle man därför nödgas handskas med en mängd olika rörliga tillägg. Den praktiska vinsten härav har dock ansetts kunna starkt ifrågasättas, och övervägande skäl ha ansetts tala emot den föreslagna åtgärden. Att

å andra sidan ändra benämningen på anslagsposten rörligt tillägg till »rörlig lönedel» eller liknande har ej ansetts behöva ske.

Bestämmelserna i 3 mom. överensstämma till sitt innehåll med 27 § civila avlöningsreglementet. Det har emellertid avsetts, att frågan om ersättning efter ackord eller beting skall närmare utredas.

Det i 4 mom. intagna stadgandet om sammanträffande mellan lön enligt reglementet och reservstatslön motsvarar ett i 20 § kungörelsen den 24 september 1943 (nr 749) angående krigsmaktens reservstater infört stadgande. Beträffande regleringen i förevarande fall av lönen enligt reglementet böra tillämpas de grunder, som i propositionen 1943:285 förordats i fråga om reglering av avlöningen vid civil befattning, som innehaves samtidigt med reservstatsbeställning.

Enligt 5 mom. skall det, om tjänsteman är berättigad att av statsmedel uppbära tjänstepension eller årligt understöd, bero på beslut eller bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t, om och i vad mån av sådan anledning avdrag å lönen skall ske. Vad sålunda stadgats äger dock tillämpning i fråga om reservpension eller däremot svarande engångsbelopp endast — jämlikt en i paragrafen intagen särbestämmelse för försvaret — i den mån fråga är om militär eller civilmilitär beställningshavare. Frågan om tillämpningen av ifrågavarande stadganden har berörts i vissa yttranden, varom må nämnas följande.

Försvarets civilförvaltning har framhållit att, då Kungl. Maj:ts beslut ofta icke hinna meddelas förrän någon tid efter det att vederbörande tillträtt sin tjänst, det borde föreskrivas, att intill dess dylikt beslut föreligger avdrag å lönen skall ske med belopp motsvarande pensionen eller — där fråga är om tjänsteman som uppburit mot reservpension svarande engångsbelopp — med belopp, svarande mot vad på samma tid skolat belöpa av reservpensionen.

Statstjänstemännens riksförbund och *tjänstemännens centralorganisation* ha föreslagit intagande i 5 mom. av föreskrift därom, att vid bestämmandet av avdrag å lönen i anledning av att tjänstemannen av statsmedel uppbär tjänstepension hänsyn icke i något fall skall tagas till det belopp av tjänstepensionen, som motsvarar utjämningsstillägget för folkpension. Tjänstemännens centralorganisation har framhållit, att om tjänsteman, som efter uppnådd pensionsålder tillträder ny tjänst, grundlägger pensionsrätt också i den nya tjänsten, vid sedermera inträffande pensionering ett annat utjämningsstillägg än som gällt i fråga om den tidigare tjänsten kan bli tillämpligt. Hur då skulle förfaras, borde regleras i tjänstepensionsreglementet genom bestämmelser rörande sammanträffande pensioner.

Statens lönenämnd har anfört i huvudsak följande.

Lönenämnden vill för sin del påpeka, att av ifrågavarande moment icke synes tillräckligt tydligt framgå, att myndighet skall, så snart tillämpning av stadgandet blir aktuell, underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning. Ett uttryckligt stadgande härom bör inflyta i tilläggsbestämmelserna. Det bör även övervägas att i tilläggsbestämmelserna meddela föreskrifter i det av civilförvaltningen avsedda syftet. I detta sammanhang vill lönenämnden framhålla, att för vissa förvaltningsområden utfärdats särskilda föreskrifter angående avdrag å lön i anledning av pension. I andra fall har — såsom

beträffande timarvodena för pensionerade lärare — arvodet avvägts med beaktande av den samtidigt utgående pensionen. En jämförelse mellan vad som enligt dessa särskilda bestämmelser ävensom enligt Kungl. Maj:ts beslut i speciella fall tillkommer olika pensionerade tjänstemän under tjänstgöring visar, att enhetlighet icke råder på detta område. Ojämnheterna bli ändå mera framträdande, därest även beaktas myndigheternas beslut i sådana fall, då det ankommer på myndighet att besluta om avdrag på lön eller arvode i anledning av pension. Lönenämnden finner därför önskvärt, att en undersökning kommer till stånd angående möjligheterna att uppdraga allmänt tillämpliga principer för bestämmande av pensionerad tjänstemans avlöningsförmåner under tjänstgöring. Undersökningen bör avse icke blott de kontanta löneförmånerna utan även sådana förmåner som semester, lön under tjänstledighet och sjukvård.

De i yttrandena berörda frågorna ha ansetts böra bli va föremål för närmare övertvägande, bland annat i samband med utfärdandet av tilläggsbestämmelser till det definitiva reglementet.

2 kap. Lönen.

20 §.

Lönegradernas konstruktion.

Det före 1947 års allmänna löneroglering gällande lönesystemet upptog ett stort antal löneplaner, var och en med viss bokstavsbeteckning och angivande såväl lönegradernas konstruktion som lönebeloppen för de särskilda löneklasserna. Såsom under 2 § närmare berörts sammanfördes vid lönerogleringen lönebeloppen till fem i statens löneplansförordning intagna löneplaner, varvid lönegraderna i stället för löneplanerna erhöilo bokstavsbeteckningar enligt ett visst system. I 25 § Saar meddelades de erforderliga bestämmelserna angående lönegradskonstruktionen. I denna del innebar lönerogleringen främst ändringarna, att löneklasserna inom lönegrader, som tidigare omfattat fem löneklasser, minskades till fyra, att samma löneklasser blevo gällande för ordinarie-, extraordinarie- och extra-lönegrader med samma ordningsnummer, att aspirantlöneklassen fick samma ordningsnummer som aspirantlönegraden och att för militär personal — utom blandavlönat manskaf — infördes samma löneklasser som för civil personal. För den militära personalen konstruerades dock lönegraderna i stor utsträckning så, att de ej omfattade löneklasser med omedelbart på varandra följande nummer, utan vissa löneklasser överhoppades. 1945 års lönekommitté uttalade sig för att en anpassning av de militära lönegradernas konstruktion efter de civilas framdeles skulle komma till stånd, och i prop. 1947: 281 underströks, att såväl principiella skäl som förenklingssynpunkter kunde anföras för att en sådan anpassning skulle genomföras.

Förevarande paragraf överensstämmer i sak med 25 § Saar. Att framställda förslag om återinförande av lönebeloppen i själva avlöningsreglementet eller om ändrad konstruktion av aspirantlönegraden ej ansetts böra föranleda

någon åtgärd, framgår av vad som anförts i samband med allmänna synpunkter på löneförfattningarna respektive 4 § reglementsförslaget. Vad åter angår frågan om en ändrad konstruktion av de militära lönegraderna, har densamma sådan saklig betydelse, att den icke ansetts kunna komma under omprövning i detta sammanhang.

Beträffande det i denna paragraf liksom i 25 § Saar meddelade stadgandet angående olika lönerum inom högsta löneklassen i vederbörande lönegrad hänvisas till vad därom anföres i samband med 22 §.

21 §.

Grundläggande bestämmelser om löneklassplacering.

I Saar meddelades under 26 § bestämmelser om placering och under 27 § bestämmelser om uppflyttning i löneklass och lönerum. Denna fördelning av bestämmelserna i ämnet på olika paragrafer grundades på att frågan huru inplacering skall ske vid tjänstetillträdet tidsmässigt uppkommer före frågan efter vilka grunder uppflyttning skall ske. Vid överarbetningen av Saar ha emellertid bestämmelserna ansetts bliva lättare att överblicka och förstå om först, med utgångspunkt från inplacering i lägsta löneklassen, löneklassuppflyttningsgrunderna angivas och därefter till behandling upptagas olika frågor om placering och uppflyttning enligt förmånligare grunder. I förevarande paragraf meddelas alltså de grundläggande bestämmelserna om placering (uppflyttning) i löneklass och lönerum. Frågan om uppflyttning i lönerum beröres närmare i samband med 22 §.

Tidigare gällande avlöningsbestämmelser. Enligt de närmast före den 1 juli 1947 gällande avlöningsreglementena gällde såsom *normalregel*, att tjänsteman vid tjänstetillträdet skulle placeras i lönegradens lägsta löneklass och därefter med vissa tidsmellanrum uppflyttas i löneklass intill dess han uppnått den högsta löneklassen inom lönegraden. Uppflyttningsperioden var i allmänhet bestämd till tre år, men för kontraktsanställt manskap tillhörande löneklasserna Ma 1—9 gällde en tidsperiod av ett år och beträffande extra lärare vid det ställiga undervisningsväsendet räknades med sex terminer, som skulle ha infallit under de senaste sex åren. Tidsperioden förlängdes i vissa fall automatiskt på grund av en regel, att uppflyttning skulle ske kvartalsvis eller, såvitt fråga var om uppflyttning till högst nionde löneklassen för kontraktsanställt manskap, månadsvis.

Regeln att löneklassuppflyttning skedde efter förut angivna tidsperiod *modifierades* emellertid på olika sätt. För att uppflyttning skulle få äga rum, fordrades att vissa särskilda förutsättningar blivit uppfyllda. Av dessa var den viktigaste, att tjänstemannen under tidsperioden fullgjort tjänstgöring av viss beskaffenhet och omfattning, varvid emellertid med tjänstgöring likställdes ledigheter av närmare angivna slag; författningsbestämmelserna härom tolkades så, att tjänstemannen i förekommande fall uppflyttades sedan

den felande tjänstgöringen fullgjorts. En ytterligare förutsättning var, att uppskov med uppflyttning icke prövades böra äga rum på grund av mindre väl vitsordad tjänstgöring eller, i visst fall, att viss utbildning genomgåts. Slutligen skedde ej uppflyttning efter pensionsålderns uppnående. Beträffande de ifrågakvarande förutsättningarnas närmare innebörd må följande nämnas.

1. Beträffande *kravet på fullgjord tjänstgöring* gällde, att tjänstemannen under minst fyra femtedelar av den tid, som erfordras för vinnande av uppflyttning, skulle ha bestritt sin egen eller på grund av förordnande annan statens tjänst. Beträffande extra lärare vid det statliga undervisningsväsendet fordrades, att läraren under minst fyra femtedelar av varje termin, som toges i beräkning, skulle ha bestritt sin egen eller på grund av förordnande annan statens tjänst.

Med fullgjord tjänstgöring skulle, såsom redan påpekats, likställas vissa *ledigheter*. Såsom tjänstetid räknades sålunda semester, ferier under vilka tjänstemannen uppburit oavkortad lön samt tjänstledighet för offentliga uppdrag av vissa slag, för viss militärtjänstgöring, för deltagande i utbildningskurs vid vederbörande verk, för vissa studier och iakttagelser samt för sjukdom till följd av olycksfall i tjänsten och några därmed likartade anledningar. För fast anställt manskap räknades som tjänstetid också sådan ledighet med oavkortad lön, som av vederbörande regements(likställd)chef beviljats i samband med uppehåll i utbildningen m. m., ävensom, efter prövning av regementschefen, tid varunder tjänstledighet åtnjutits i samband med kommandering såsom elev vid krigsskola (sådan kommandering sker dock numera utan att tjänstledighet beviljas) eller eljest för studier i och för fortsatt militär utbildning eller för genomgående av genom statlig myndighets försorg anordnad utbildningskurs eller för provtjänstgöring vid statligt verk i och för förvärvande av kompetens till civilanställning. För lärare och liknande befattningshavare gällde att såsom tjänstetid i förevarande hänseende räknades tid, varunder vederbörande åtnjöt oavkortad lön under förhinder att tjänstgöra på grund av att undervisningen inställts till följd av smittsam sjukdom eller, beträffande folkskolans lärare, inställts, inskränkts eller avkortats på grund av krig, krigsfara eller därmed sammanhängande förhållanden. Enligt särskild kungörelse ägde kvinnlig befattningshavare för löneklassuppflyttning taga i beräkning tid, varunder hon efter ingången av juli månad 1943 åtnjutit tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd med bibehållande av viss, för sådan tjänstledighet bestämd del av avlöningen. Lärare ägde vidare som tjänstetid räkna den tid, varunder han bestritt lärartjänst eller skolledarbefattning vid det statsunderstödda kommunala undervisningsväsendet. Detsamma gällde med avseende på tid, varunder extra ordinarie eller extra tjänsteman vid hovrätt eller häradsrätt tjänstgjort såsom ledamot i rådhusrätt, i vilken jämte borgmästaren sitta minst två lagfarna ledamöter, samt tid, varunder extra ordinarie tjänsteman vid lots- och fyrstaten med anställning å sådant fryskepp eller tjänstefartyg, som är upplagt under viss del av året, till följd av uppläggnings icke tjänstgjort.

Villkoret om en minsta tjänstetid motsvarande fyra femtedelar av den för uppflyttnings vinnande stadgade tidsperioden kvarstod sedan äldre tider, då perioden för ålderstilläggs intjänande var bestämd till i regel fem år och den erforderliga tjänstgöringstiden sålunda utgjorde en mera jämnt avpassad del — fyra år — av hela perioden. Villkoret bibehölls emellertid även efter övergång till tidsintervaller av tre respektive ett år för löneförhöjning, varför sålunda för uppflyttning i löneklass erfordrades tjänstgö-

ring under minst 876 respektive 292 dagar av den föreskrivna perioden. Detta gällde jämväl då skottår inföll under perioden.

En särskild fråga var, hur bestämmelserna skulle tillämpas, då tjänstemannen hade *deltidsarbete*, d. v. s. hade anställning på halvtid eller åtnjöt nedsättning av tjänstgöringstiden. Vid halvtidsanställning vanns uppflyttning efter tre år under förutsättning att vederbörande under minst fyra femtedelar av denna tid fullgjort honom i egenskap av halvtidsanställd befattningshavare åliggande tjänstgöring. Vid nedsättning av tjänstgöringstiden åter vanns uppflyttning under förutsättning att vederbörande fullgjort fyra femtedelar av den för heltidstjänstgörande befattningshavare fastställda arbetstiden. Detta innebar, att en på halvtid anställd tjänsteman vann uppflyttning efter tre år, om han tjänstgjort 876 halva dagar, vilket motsvarar 438 hela dagar. En tjänsteman, vars tjänstgöringstid nedsatts till hälften, vann åter uppflyttning tidigast sedan han tjänstgjort 1 752 halva dagar, det vill säga efter mer än 4 år 9 månader eller alltså, om kvartalsregeln beaktas, efter 5 år.

2. Därest *uppskov* med uppflyttning ägt rum på grund av mindre väl vitsordad tjänstgöring, kunde, om tjänstemannens fortsatta tjänstgöring ansågs böra föranleda därtill, förordnas, att han för uppflyttning till än högre löneklass skulle äga tillgodoräkna sig jämväl den tid uppskovet varat. Uppskovsbestämmelserna ägde icke tillämpning på kontraktsanställt manskap. För uppflyttning från 1 löneklassen på löneplan Ma gällde i stället ett krav på viss godkänd *utbildning*.

S a a r. I Saar har bibehållits *normalregeln*, att för tjänstemän i allmänhet uppflyttningsperioden omfattar tre år, i förekommande fall med förlängning till kvartalsskifte. Vidare har för kontraktsanställt manskap regeln om uppflyttning ettårsvis, i förekommande fall med förlängning till månadsskifte, bibehållits men erhållit begränsad användning till följd av att furirerna blivit extra ordinarie tjänstemän. För extra lärare har däremot den för tjänstemän i allmänhet gällande regeln gjorts tillämplig, varvid terminsanställning anses som anställning under hela det halvår varunder terminen infaller.

Modifikationerna i normalregeln ha erhållit en helt annan utformning i Saar än i de tidigare reglementena. Den ledighetstid m. m., som enligt de tidigare gällande bestämmelserna kunde förekomma utan att medföra försenad uppflyttning, ansågs vara för lång, när fråga var om ledighet för rent privata ändamål, men för kort i andra fall, framför allt när fråga var om ledighet för sjukdom, svag hälsas vårdande eller tvångsvis anordnad läkarundersökning; vidare ansågs den tidigare gällande olikheten i fråga om möjlighet till löneklassuppflyttning för olika personalgrupper med deltidarbete vara otillfredsställande. Även i fråga om vilka ledigheter som kunde föranleda försening med löneklassuppflyttning vidtogos vissa förändringar. Bestämmelserna om uppskov med löneklassplacering fingo ändrad innebörd. Slutligen borttogs hindret för uppflyttning efter pensionsålderns uppnående. Härom må nämnas följande.

1. Följande förhållanden kunna enligt Saar medföra *försening* av löneklassuppflyttningen:

a. Tjänstledigheter med A- eller B-avdrag för sjukdom, tvångsvis anordnad läkarundersökning eller svag hälsas vårdande.

b. Tjänstledigheter med C-avdrag, såvitt fråga ej är om tjänstledighet för offentligt uppdrag eller värnpliktstjänstgöring. Med erinran om att enligt tidigare gällande bestämmelser såsom tjänstetid för uppflyttning räknades tid, varunder tjänsteman på grund av förordnande bestritt annan statens tjänst, har 1945 års lönekommitté anfört, att då tjänsteman vid vikariatsförordnande å annan statens tjänst icke borde betraktas såsom tjänstledig med skyldighet att vidkännas C-avdrag å egen tjänst, tid för sådant vikariatsförordnande icke komme att inverka på uppflyttningsrätten.

c. Annat förhållande som skolat medföra C-avdrag än tjänstledighet. Hit höra främst avstängning från tjänstgöring, häktning för brott, undergående av annat frihetsstraff än arrest samt kvarhållande av polismyndighet på grund av misstanke om brott; rätten till uppflyttning röner likväl icke inverkan av att tjänstemannen obefogat varit avstängd från tjänstgöring eller hållits häktad för brott, för vilket han sedermera blivit frikänd, eller av polismyndighet kvarhållits såsom misstänkt för brott, därest antingen häktningsåtgärd ej vidtagits eller, om så skett, tjänstemannen blivit frikänd. Hit höra även fall, då tjänsteman avhållit sig från tjänstgöring utan att ha erhållit ledighet eller kunnat styrka giltigt förfall.

Lönekommittén har anmärkt, att under b) torde komma att ingå tid, då statlig lärare på grund av förordnande vid det statsunderstödda kommunala undervisningsväsendet bestrede annan lärartjänst eller skolledarbefattning, liksom då tjänsteman vid hovrätt eller häradsrätt tjänstgjorde såsom ledamot i rådhusrätt. För dessa och liknande fall borde emellertid särskilda bestämmelser meddelas. I anslutning härtill har i 1 kap. 7 § kungörelsen 1947: 554 stadgats, att tjänsteman för uppflyttning må tillgodoräkna sådan dag, varunder han åtnjutit tjänstledighet med skyldighet att vidkännas C-avdrag för att inneha eller uppehålla statlig tjänst eller sådan icke-statlig anställning, vid vilken avlöningen utgår enligt av Kungl. Maj:t meddelade avlöningsbestämmelser eller som tillsättes av eller varå förordnande meddelas av statlig myndighet eller som av Kungl. Maj:t förklarats skola i förevarande avseende likställas med anställning hos staten.

Enligt bestämmelserna i Saar skola tjänstemän i allmänhet för att kunna uppflyttas kunna tillgodoräkna minst 975 dagar (motsvarande dagantal för blandavlönat manskap är 325). Tjänstemannen må för angivna ändamål tillgodoräkna de dagar, som förflutit från tidsperiodens början, med undantag av sådana dagar, som avses under a)—c). Sådan dag må likväl tillgodoräknas, varunder heltidsanställd tjänsteman åtnjutit under a) eller b) avsedd tjänstledighet under allenast högst hälften av den dagliga tjänstgöringstiden. Därutöver må tillgodoräknas intill 600 dagar (för blandavlönat manskap 200 dagar), varunder tjänsteman åtnjutit under a) avsedd tjänstledighet, och enligt kungörelsen 1947: 554 må i dessa 600 (200) dagar även inräknas sådan dag, varunder tjänsteman åtnjutit tjänstledighet med skyldighet att vidkännas C-avdrag för att fullgöra uppdrag inom personalsammanslutning, vilken avser att tillvarataga tjänstemännens intressen i tjänsten eller främja deras yrkesutbildning. Specialbestämmelser ha i Saar meddelats för heltidsanställd tjänsteman, som medgivits nedsättning med högst hälften av tjänstgöringstiden i den formen, att den återstående tjänstgöringen skall fullgöras allenast å vissa dagar i månaden. Enligt bestämmelserna skola dag eller dagar, som till följd av nedsättningen varit tjänstefria och som omedelbart föregåtts av tjänstgöringsdag, under vilken tjänstledighet åtnjutits eller tjänstgöringshinder förelegat, behandlas som om därunder åtnjutits tjänstledighet eller förelegat tjänstgöringshinder av samma slag som under tjänstgöringsdagen; i den mån ej annat härav följer, må till följd av nedsättningen tjänstefria dagar tillgodoräknas.

2. Bestämmelserna om *uppskov* med löneklassuppflyttning på grund av mindre väl vitsordad tjänstgöring ha jämkats så, att uppskovstiden skall tillgodoräknas för senare uppflyttning, såvida ej tjänstgöringen efter uppskovstidens utgång anses böra föranleda till annat. Bestämmelserna ha gjorts tillämpliga även på blandavlönat manskap.

Nämnas må i detta sammanhang, att vid remissbehandlingen av 1945 års lönekommittés förslag i ämnet åtskilliga myndigheter riktade invändningar mot de föreslagna bestämmelserna under framhållande att de vore alltför invecklade. En tämligen allmän uppfattning bland myndigheterna var, att förslaget genomförande påkallade en omläggning och ett fullständigande av personalbokföringen och komme att medföra ett avsevärt merarbete. Allmänna lönenämnden anförde att lönenämnden — med beaktande av den ringa ekonomiska betydelse frågan hade för statsverket och då av lönekommittén anförda skälighetssynpunkter närmast borde leda till att sjukledigheter och ledighet för svag hälsas vårdande icke alls skulle inverka fördröjande på löneklassuppflyttning — ville ifrågasätta, huruvida icke tid för sådan ledighet skulle kunna jämställas med tjänstgöringstid i ifrågavarande hänseende. I prop. 1947:281 förordades genomförande av lönenämndens förslag, varvid framhölls, dels att detta i praktiken finge anses leda till i stort sett samma resultat som lönekommitténs förslag men samtidigt medföra betydande administrativa fördelar, dels ock att enligt detta förslag samma slag av ledigheter m. m. komme att inverka försenande på löneklassuppflyttning som enligt pensionsbestämmelserna medförde dröjsmål med intjänande av ytterligare pension genom att föranleda avdrag vid tjänstårsberäkningen; det framhölls att en sådan överensstämmelse vore tilltalande ur teoretiska och praktiska synpunkter. Riksdagen ställde sig emellertid avvisande till förslaget i denna del, och de av 1945 års lönekommitté föreslagna bestämmelserna intogos i Saar efter allenast en viss redaktionell överarbetning.

Y t t r a n d e n a. Ifrågavarande bestämmelser ha föranlett erinringar från ett flertal myndigheter, vilka framfört önskemål om att bestämmelserna måtte göras mindre komplicerade.

Medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen och telegrafstyrelsen ha uttalat sig för att bestämmelserna i 27 § 1 mom. skola ändras i så måtto, att sjukledigheter med A- eller B-avdrag icke skola inverka fördröjande på uppflyttningen. Telegrafstyrelsen har i anslutning härtill upplyst, att det vid omräkningen av löneturen för telegrafverkets 12 å 13 tusen ordinarie och e. o. befattningshavare befunnits, att vid tillämpning av de från och med den 1 juli 1947 gällande reglerna högst ett 20-tal någon gång under sin anställningstid vid verket fått sin löneklassuppflyttning förskjuten på grund av åtnjuten sjukledighet. Ett fullständigt upphävande av sjukledigheternas inverkan på löneklassuppflyttningen skulle därför enligt telegrafstyrelsens mening icke vara av någon nämnvärd ekonomisk betydelse för statsverket. Däremot skulle det innebära en betydande administrativ förenkling att på detta område icke behöva räkna med ifrågavarande sjukledigheter.

Jämväl *statens lönenämnd* har förordat en dylik ändring och därvid uttalat i huvudsak följande.

Av *statens lönenämnd* gjorda förfrågningar hos olika myndigheter ha bestyrkt riktigheten av departementschefens uttalande i propositionen 1947: 281, att lönekommitténs och allmänna lönenämndens förslag i praktiken finge anses leda till i stort sett samma resultat. Sålunda har från generalpoststyrelsen uppgivits, att sjukledigheter med A- eller B-avdrag befunnits inverka fördröjande i högst 15 av omkring 11 500 omräknade fall. Inom tullverket lär enligt uppgift icke något sådant fall ha förekommit vid omräkningen. Under sådana förhållanden måste lönenämnden finna, att ett bibehållande av nuvarande bestämmelser om sjukledigheters inverkan på löneklassuppflyttning innebär en med hänsyn till antalet förekommande fall uppenbart onödig komplicering av föreskrifterna. Lönenämnden tillstyrker därför, att bestämmelserna avfattas i enlighet med departementschefens förslag i nyssnämnda proposition.

Beträffande löneklassuppflyttning för personal med deltidsarbete (27 § 1 mom. sista stycket Saar) har *statens lönenämnd* anfört följande.

Bestämmelsen i 27 § 1 mom. sista stycket kan i vissa fall leda till sakligt otillfredsställande resultat. Då vidare stadgandet är synnerligen invecklat, synes en ändring ofrånkomlig. Vad sakinnehållet beträffar må erinras, att enligt de före den 1 juli 1947 gällande avlöningsreglementena den som beviljats nedsättning av tjänstgöringstiden icke erhöi löneklassuppflyttning, förrän han fullgjort $\frac{1}{2}$ av den för heltidstjänstgörande befattningshavare fastställda arbetstiden. En dylik regel leder enligt lönenämndens mening till ett mera tillfredsställande resultat än föreskriften i 27 § 1 mom. En återgång till de före den 1 juli 1947 gällande principerna läser emellertid icke nu komma i fråga, eftersom det skulle innebära en avsevärd försämring för de berörda tjänstemännen. Lönenämnden får därför inskränka sig till att — i syfte att åstadkomma en förenkling av stadgandet — förorda, att sådana dagar, som äro tjänstefria på grund av nedsättning i tjänstgöringsskyldigheten med högst hälften, få räknas för löneklassuppflyttning.

Vad angår det såsom förutsättning för löneklassuppflyttning efter tre år gällande kravet på tjänstgöring av viss omfattning har i övrigt *rikets allmänna kartverk* beträffande utformningen av 27 § 1 mom. framhållit, att det med hänsyn till tjänstematriklarnas uppställning skulle vara fördelaktigare, om bestämmelsen vore avfattad med angivande av det sammanlagda antal dagar, som en tjänsteman får vara frånvarande utan att det inverkar på löneklassuppflyttningen. *Socialstyrelsen*, *kontrollstyrelsen* och *rikets allmänna kartverk* ha funnit de i avlöningsreglementet och de i kungörelsen 1947: 554 meddelade föreskrifterna lämpligen böra meddelas i ett sammanhang.

Statens lönenämnd har även ansett, att bestämmelserna angående uppskov med löneklassuppflyttning på grund av mindre väl vitsordad tjänstgöring borde upphävas, samt därom anfört följande.

Lönenämnden vill ifrågasätta, huruvida den i 27 § 3 mom. meddelade bestämmelsen angående uppskov med löneklassuppflyttning bör bibehållas. En av lönenämnden gjord underhandsförfrågan hos vissa större verk har visat, att stadgandet icke alls tillämpas eller tillämpas mycket sporadiskt

inom exempelvis sinnessjukhusorganisationen, telegrafverket och statens järnvägar, men att det tillämpas mera regelbundet inom tullverket och postverket (3 å 4 fall per år). Även om det kan synas mindre tilltalande, att en tjänsteman, som icke sköter sin tjänst på ett godtagbart sätt, erhåller löneförbättring, är det enligt lönenämndens mening mindre lämpligt att såsom ett slag av straff uppskjuta en eljest intjänad uppflyttning i löneklass. Ett dylikt straff kan ju ej heller tillämpas på befattningshavare i slutlöneklassen.

En ledamot av lönenämnden har förklarat sig icke kunna biträda sistnämnda uttalande.

Skolöverstyrelsen har förordat, att i särskilda bestämmelser för de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter skall intagas föreskrift, dels att ferietid, varunder lärare uppburit reducerad lön, skall tillgodoräknas på samma sätt som sådan tjänstledighet för sjukdom, varunder tjänsteman har att vidkännas A- eller B-avdrag, dels att extra lärare, som anställts för hel termin och som därunder på grund av tjänstledighet eller av annan orsak under mer än 60 dagar vidkänts avdrag å sin lön, icke skall äga tillgodoräkna ferietid samma kalenderhalvår för uppflyttning i löneklass.

Statens lönenämnd har härom anfört följande.

Förstnämnda förslag synes icke böra föranleda någon åtgärd, därest — såsom lönenämnden förordat — sjukledigheter med A- och B-avdrag icke skola inverka fördröjande på löneklassuppflyttningen. Även i fråga om skolöverstyrelsens sistnämnda förslag gäller, att de förutsättningar, varpå det grundats, rubbas vid en ändring av principerna för löneklassuppflyttning vid sjukledighet. Sakliga skäl tala dock för att i den mån extra lärare under en väsentlig del av en termin vidkänts C-avdrag av sådan anledning, att förhållandet inverkar fördröjande på löneklassuppflyttning, icke heller ferietiden skall få tagas i beräkning för löneklassuppflyttning. Det sagda gäller dock knappast, i den mån C-avdraget är föranlett av tjänstledighet för deltagande i utbildningskurs. Då vidare lönenämnden icke är övertygad om att en regel av det slag, som skolöverstyrelsen förordat, skulle få någon större praktisk betydelse, anser sig lönenämnden icke böra för närvarande biträda förslaget. Möjlighet bör dock hållas öppen för Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser i enlighet med skolöverstyrelsens förslag, i den mån så befinnes påkallat.

Förslaget till definitivt reglemente. Bestämmelserna angående löneklassplacering och löneklassuppflyttning ha alltid tillhört den del av det statliga lönesystemet, som betecknats som särskilt invecklad och svårförståelig. Vid remissbehandlingen av det förslag i ämnet, som framlades av 1945 års lönekommitté, ansågo myndigheterna i allmänhet, att de sakliga ändringar förslaget innebar i förhållande till vad då gällde voro välgrundade och borde genomföras, men det framhölls allmänt, att förslaget samtidigt medförde en ytterligare komplicering och komme att föranleda ett betydande merarbete. Detta har också med eftertryck framhållits i åtskilliga av de yttrandena, som nu avgivits rörande erfarenheterna från de provisoriska reglementenas tillämpning, och önskemål har från olika håll uttalats om att i det definitiva reglementet icke måtte medtagas sådana stadganden som, även om de ur principiella synpunkter kunna synas väl motiverade, enligt myndigheternas erfarenhet sakna egentlig praktisk betydelse men administrativt sett äro tyngande.

Vid de överväganden, som ifrågavarande spörsmål mot bakgrunden av det anförda underkastats i samband med utarbetandet av förslag till definitivt reglemente, har den uppfattningen icke syntts kunna fränkännas berättigande, att man på detta område gått längre i detaljreglering än vad saken egentligen är förtjänt av. Sannolikt sammanhänger detta med, att systemet med lönegrader omfattande flera löneklasser ursprungligen betraktats så, att den normala lönen vore den, som bestämts för lägsta löneklassen, och att frågeställningen således närmast varit under vilka förutsättningar lönen skulle kunna höjas på det sätt, som uppflyttning till högre löneklass innebär. Det statliga lönesystemet har emellertid sedan lång tid fungerat så, att det förefaller lika berättigat anse den principiellt riktiga löneställningen omspanna alla löneklasserna inom lönegraden.

Från nyss angivna utgångspunkt synes det ligga ganska nära till hands att utforma bestämmelserna så, att dröjsmål med löneklassuppflyttning ej föranledes av sådan frånvaro från tjänsten, vartill tjänstemannen icke själv varit vållande. Förslaget att i fråga om löneklassuppflyttning likställa A- eller B-avdragsledighet för sjukdom eller svag hälsas vårdande med tjänstgöring godtogs icke av riksdagen i samband med behandlingen av de för innevarande budgetår gällande avlöningsreglementena. De upplysningar, som från olika verk lämnats om frekvensen av sådana längre sjukledigheter, som enligt gällande bestämmelser skulle föranleda dröjsmål med löneklassuppflyttning — vid post- och telegrafverken sammanlagt omkring 35 fall på sammanlagt 25 000 tjänstemän och vid tullverket intet fall, varvid är att märka att uppgifterna basera sig på omräkningen av löneturen och således avse en hel generation — ha i förening med den omständigheten, att de nuvarande bestämmelserna måste leda till en invecklad personalbokföring, syntts utgöra tillräcklig anledning till att frågan tages under förnyad prövning. Reglementsförslaget har utarbetats från den utgångspunkten, att sådan tjänstledighet icke skall medföra dröjsmål med löneklassuppflyttning. Någon ändring i det förhållandet, att C-avdragsledighet för sjukdom icke tillgodoräknas för löneklassuppflyttning, ifrågasättes däremot icke.

Vad angår löneklassplacering för personal med deltidsarbete har statens lönenämnd anført kritik mot sakinnehållet i Saar. I anledning härav må till en början framhållas, att de tidigare gällande bestämmelserna medförde, att den som halvtidsanställd kunde uppflyttas efter tre år, medan den, som formellt heltidsanställd men erhållit nedsättning av tjänstgöringstiden med hälften, fick vänta 5 år med uppflyttningen; vid det antal C-avdragsdagar, som enligt Saar kan förekomma utan att föranleda dröjsmål med löneklassuppflyttning, skulle tiden för sistnämnda tjänsteman ha stigit till $5\frac{1}{2}$ år. Ett sådant resultat ansågs icke godtagbart av vare sig 1944 års deltidstjänstutredning eller 1945 års lönekommitté och kunde ej heller förordas vid frågans riksdagsbehandling. Emellertid finnes fog för lönenämndens invändningar mot utformningen av ifrågavarande bestämmelser i Saar, varför sådan ändring som lönenämnden nu föreslagit synes böra vidtagas.

Beträffande den särskilda regeln om uppskov med löneklassuppflyttning

kan det givetvis ur principiell synpunkt synas tveksamt, om lönenämndens förslag att borttaga regeln bör genomföras. Emellertid är att märka, att bestämmelsen såsom sådan verkar ojämnt — den drabbar ej den, som redan befinner sig i högsta löneklassen — och att den dessutom endast tillämpas inom vissa verk och även där i mycket begränsad utsträckning. Då det synes vara att föredraga att de eljest tillämpliga straffarterna tillämpas och då i extrema fall ordinarie tjänsteman, som missköter sig, kan förflyttas till lägre tjänst och icke-ordinarie tjänsteman i motsvarande fall kan entledigas, har bestämmelsen i fråga icke medtagits i förslaget till definitivt reglemente. Härvid har hänsyn också tagits till att bestämmelsens iakttagande närmast skulle erfordra, att tjänstemannens överordnade skulle uttala sig i varje löneklassuppflyttningsärende — något som emellertid endast tillämpas i vissa verk — och att borttagandet medger att uppflyttningen kan ske som en ren verkställighetsåtgärd.

Vad statens lönenämnd förordat i fråga om uppflyttning av lärare vid läroverk m. fl. läroanstalter har syntts godtagbart.

Vid utformningen av bestämmelserna i denna paragraf ha härutöver beaktats vissa i yttrandena framkomna önskemål. Sålunda har förutsatts, att vad som får tillgodoräknas för löneklassuppflyttning, respektive vad som icke får tillgodoräknas skall i ett sammanhang angivas i de av Kungl. Maj:t meddelade tilläggsbestämmelserna till reglementet. I anslutning till vad rikets allmänna kartverk påpekat har vidare frågan om eventuellt dröjsmål med uppflyttning i första hand gjorts beroende av en undersökning rörande antalet inom perioden fallande dagar, som ej få tillgodoräknas. Då antalet sådana dagar uppgår till mer än ($3 \times 365 - 975 =$) 120, har det syntts naturligt att i stället göra tidpunkten för uppflyttning beroende av när vederbörande kan tillgodoräkna 976 dagar, d. v. s. 3 år inklusive skottdag men minus 120 dagar. Det må framhållas, att uppflyttning i vissa fall, då antalet icke tillgodoräkningsbara dagar överstiger 120, det oaktat kommer att ske vid utgången av det kalenderkvartal, under vilket tre år förflutit från periodens början; detta kan vara fallet, om perioden börjat ett antal dagar före kvartalsskifte. För blandavlönat manskap utgöra motsvarande dagantal 40 och 326.

22 och 23 §§.

Löneklassplacering med hänsyn till tidigare innehavd tjänst eller anställning enligt kollektivavtal.

Tidigare gällande avlöningsbestämmelser. Från grundregeln om inplacering vid tjänstetillträdet i lönegradens lägsta löneklass gälla betydelsefulla undantag, i vilka i främsta rummet är fråga om att högre inplacering medges med hänsyn till tjänstemannens tidigare anställningsförhållanden. Enligt de närmast före den 1 juli 1947 gällande bestämmelserna var en av huvudprinciperna, att hänsyn endast togs till den anställning, som tjänstemannen hade omedelbart före det han tillträdde tjänsten.

En annan huvudprincip var, att tjänstemannen vid tillträdet av tjänsten icke skulle lida minskning i nämnda inkomst. Vid befordran ansågs tjänstemannen ej endast böra skyddas mot inkomstminskning utan också erhålla en måttlig löneförbättring, mätt efter löneplanens beloppsskala och reglerna för löneklassuppflyttning. De vid befordran tillämpliga sneddningsreglerna inneburo nämligen, att tjänstemannen skulle dels placeras lägst i löneklassen närmast över den, som han i den lägre tjänsten senast tillhörde, och dels för bestämmande av tidpunkt för uppflyttning i den högre tjänsten äga taga i beräkning den tid, dock högst tre år, varunder han i den lägre tjänsten tillhört eller beräknades ha tillhört sistnämnda löneklass. Beträffande frågan, i vilka fall sneddningsregeln var tillämplig, hänvisas till propositionen 1946: 333, s. 70.

Vid övergång från kollektivavtalsanställning tillämpades för löneklassplaceringen en modifierad sneddningsregel, även kallad jämförelseregeln. Denna innebar, att tjänstemannen ägde placeras i den löneklass, vari vid beräkning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser lönen närmast översteg kollektivavtalslönen, dock i högst lönegradens högsta löneklass.

S a r. Vid tillkomsten av det för innevarande budgetår gällande reglementet ansågs det leda till mindre tillfredsställande resultat, om hänsyn endast skulle få tagas till förhållandena omedelbart före den nya tjänstens tillträdande. Vidare ansågs, att principen, att tjänsteman vid övergång till ny tjänst ej skulle lida inkomstminskning, som minimiregel i vissa fall givits alltför vidsträckt tillämpning. Principen, att tjänsteman vid befordran icke skulle genom sneddnning vinna mer än en löneklass — eller uppflyttningsperiod — ansågs också för vissa fall innebära en för snäv maximering.

Såsom angivits under 21 § reglementsförslaget äro i Saar bestämmelserna om placering och uppflyttning i löneklass uppdelade på 26 och 27 §§; detta gäller även i fråga om placering och uppflyttning med hänsyn till tidigare innehavd tjänst. I 26 §, som alltså handlar om placering i löneklass, behandlas i 2—5 mom. placering med hänsyn till omedelbart före den nya tjänstens tillträdande innehavd tjänst. Dessa bestämmelser ha enligt 7 mom. erhållit en på visst sätt utsträckt tillämpning, så att hänsyn också kan tagas till tjänst, som ej innehafts omedelbart före den nya tjänstens tillträdande. Beträffande bestämmelsernas innebörd och utformning må nämnas följande.

I 26 § 2 mom. behandlas löneklassplacering vid tillträdande av civil tjänst med hänsyn till tidigare innehavd civil tjänst. Bestämmelserna avse fall, där båda tjänsterna tillhöra någon av Ca-, Ce- och Cg-lönegraderna eller Coalönegrad eller Cob-lönegrad. Bestämmelserna äro uppställda i tabellform, därvid tabellen behandlar övergång till högre, lika hög och lägre tjänst. I avdelning a av tabellen behandlas *befordringsfallen*. Dessa regleras enligt sneddningsregeln. Såsom förut nämnts ansågs likväl, att sneddningsregeln för vissa fall skulle kompletteras så, att tjänsteman enligt densamma skulle kunna vinna mer än en löneklass (uppflyttningsperiod). En sådan utvidgning ansågs böra ske för den, som under längre tid än en uppflyttningsperiod varit placerad eller räknades ha varit placerad i högsta löneklassen,

och ansågs böra ske så som om lönegraden omfattat ytterligare två löneklasser utöver dem, som den upptager. För att utmärka vilken placering tjänsteman, som tillhört högsta löneklassen, haft inom denna, har tillskapat ett *lönerumsbegrepp* på sådant sätt, att lönegradens högsta löneklass omfattar fyra lönerum. I tabellen betecknas lönegradens tre lägsta löneklasser med bokstäverna a, b och c samt högsta löneklassen med sina fyra lönerum som d respektive d_1 , d_2 , d_3 och d_4 . På samma sätt som en lönerumsplacering i den tidigare tjänsten kan bli bestämmande för tjänstemannens löneklassplacering i den nya tjänsten, kan inplacering ske i lönerum; att så bör ske utgör ett av motiven till att lönerumskonstruktionen införts, då man eljest i åtskilliga fall skulle behöva retroaktivt göra en lönetursberäkning som kunde ompänna flera tidigare innehavda tjänster. Vid övergång till *lika hög* tjänst bibehålles enligt avdelning b i tabellen löneklass- och lönerumsplaceringen. Vid övergång till *lägre tjänst* — avdelning c i tabellen — bibehålles, då fråga är om tvångsförflyttning från högre till lägre ordinarie tjänst på grund av tjänstemannens förhållande i tjänsten, löneklassplaceringen absolut taget eller översattes i placering i visst högre lönerum i den nya lönegradens högsta löneklass, men exempelvis vid frivillig övergång till lägre tjänst eller upphörande av vikariatslöneförordnande å högre tjänst erhålles inom den nya lönegraden motsvarande placering som tjänstemannen haft i den tidigare lönegraden. I övrigt är att märka, att lönegradsnumren i tabellen betecknas som jämförelsetal samt att en specialbestämmelse meddelats om att lokförartjänst vid statens järnvägar skall anses ha haft närmast högre jämförelsetal, då vederbörande befordras till lokmästare. Enligt 27 § 2 mom. *första stycket* sker vid tabellens tillämpning första uppflyttning i löneklass vid den samtidigt med eller efter tjänstetillträdet infallande tidpunkt, då tjänstemannen vid fortsatt innehav av den tidigare tjänsten skulle ha vunnit uppflyttning, dock att detta ej gäller om inplaceringen skett med utgångspunkt från placering i högsta löneklassens fjärde lönerum.

I 26 § 3 mom. behandlas övergång från Me- eller Ma-beställning till Ca-, Ce- eller Cg-tjänst. Tabellen i 26 § 2 mom. skall i sådant fall tillämpas; härvid gäller för den militära beställningen jämförelsetal, som angives i 26 § 3 mom. Även 27 § 2 mom. *första stycket* är tillämpligt.

Enligt 26 § 4 mom. äger 26 § 2 mom. på motsvarande sätt tillämpning vid övergång mellan Me-, Ma- och Md-beställningar ävensom vid övergång mellan Mha-beställningar, likväl med tillämpning av en särskild serie jämförelsetal. Jämväl i detta fall är 27 § 2 mom. *första stycket* tillämpligt.

I 26 § 5 mom. och 27 § 2 mom. *andra stycket* regleras övergång från Mha-beställning till beställning i lönegrad Me 1 eller 2. I detta fall hänvisas ej till 26 § 2 mom. utan lämnas i förstnämnda båda författningsrum en fristående regel, vilken i sak innebär, att tid utöver 3 år för innehav av Mha-beställning tillgodoräknas för löneklassplacering eller, uttryckt på ett annat sätt, att placeringen sker som om vederbörande efter 3 års innehav av Mha-beställning — den tid då furirsbefordran för närvarande i allmänhet erhålles — tillträtt beställning i lönegraden Me 1.

Slutligen behandlas i 26 § 7 mom. hänsynstagande till en tidigare, ehuru icke omedelbart före den nya tjänstens tillträddande innehavd tjänst. Sådant tidigare innehavd tjänst må icke tagas i betraktande, om den innehafts före en sammanhängande tid av tre år, varunder tjänstemannen icke vid något tillfälle innehaft anställning hos staten eller icke-statlig anställning med avlöning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. I övrigt sker

hänsynstagandet på i 26 § 2—5 mom. angivet sätt, i regel som om tjänstemannen med C-avdragsledighet kvarstått i den tidigare tjänsten intill den nya tjänstens tillträdande; mellantid, under vilken tjänstemannen innehaft högre tjänst, behandlas dock ej som C-avdragstid, och vidare meddelas specialregler beträffande extra lärare.

Beträffande löneklassplacering med hänsyn till kollektivavtalsanställning m. m. må nämnas följande.

I 26 § 6 mom. och 27 § 2 mom. andra stycket behandlas direkt övergång från kollektivavtalsanställning. Två alternativa regler finnas, dels den tidigare jämförelseregeln, som i princip tillämpas oförändrad, dels ock en garantiregel, innebärande att kollektivavtalstid efter 18 års ålder får tillgodoräknas, dock med avdrag av 6 eller, om den tillträdde tjänsten har högre jämförelsetal än 14, 9 år samt med iakttagande att högst 6 år få tillgodoräknas. Med anställning, i vilken åtnjutits avlöning enligt kollektivavtal, likställes anställning, i vilken avlöningen bestämts på samma sätt som avlöning enligt sådant avtal, ehuru bestämmelserna icke intagits i kollektivavtal, eller ock anpassats efter grunderna i visst sådant avtal för arbete av liknande slag. Anställning må icke tagas i betraktande, om den innehafts före en sammanhängande tid av tre år, varunder vederbörande icke vid något tillfälle innehaft anställning hos staten eller icke-statlig anställning med avlöning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

Bestämmelserna i 26 § 7 mom. äro tillämpliga jämväl här, så att hänsyn m. a. o. får tagas till tidigare, men ej omedelbart före tjänstetillträdet innehaft kollektivavtalsanställning. Även i detta fall gälla bestämmelserna om verkan av 3-årsavbrott.

Yttrandena. Bestämmelserna om placering och uppflyttning i löneklass (lönerum) ha föranlett anmärkningar från ett flertal myndigheter, vilka framfört önskemål om att bestämmelserna måtte göras mindre komplicerade och förtydligas. Till dessa allmänna önskemål har jämväl *statens lönenämnd* anslutit sig. Lönenämnden har i detta sammanhang uttalat följande.

Lönenämnden skulle med tillfredsställelse se, att i detta sammanhang bestämmelsernas sakliga innehåll toges under omprövning i syfte att åstadkomma enklare regler för lönetursberäkningen. Erinras må, att enligt det avlöningssystem, som tillämpas inom den finska statsförvaltningen, tjänsteman i princip äger i varje tjänst i sin karriär för ålderstillägg räkna sig till godo hela den tid, vederbörande innehaft statsanställning. Av olika skäl — främst svårigheten att nu medhinna erforderlig utredning — har lönenämnden emellertid ansett sig icke böra ifrågasätta annat än vissa mera begränsade jämkningar i bestämmelsernas sakliga innehåll.

Beträffande sneddningsreglerna m. m. ha i yttrandena upptagits till behandling vissa specialfrågor. Härom må nämnas följande.

Skolöverstyrelsen har uttalat sig för att i 26 § 2 mom. skall intagas en uttrycklig föreskrift om att befattningar, som avses i Arf och Arn, skola beaktas vid inplacering i löneklass. *Statens lönenämnd* har härtill framhållit, att enligt ordalydelsen 26 § 2 mom. och 27 § 2 mom. äro tillämpliga å folk- och småskollärare, som övergå till statlig tjänst, vilken har någon av lönegradsbeteckningarna Ca, Ce eller Cg. Kompletterande bestämmelser

angående tillgodoräkning av den tid, som vederbörande varit placerad i slutlöneklassen, vore emellertid erforderliga.

I detta sammanhang må vidare nämnas, att *lönenämnden*, som under hand erhållit del av en av civilmilitära tjänstemannaförbundet gjord framställning angående avlöningsrelationen mellan vissa civilmilitära beställningshavare vid flygvapnet, funnit det mindre tillfredsställande att flygtekniker, som befordras till mästare, kan få vidkännas löneminskning på grund av att han såsom mästare icke är berättigad till mekanikertillägg. Om mekanikertillägg även i fortsättningen skulle utgå till flygmekaniker, syntes därför särskilda föreskrifter böra utfärdas till förhindrande av ett dylikt resultat. Lönenämnden har i detta syfte tillstyrkt, att flygtekniker, som åtnjuter mekanikertillägg, vid befordran till mästare erhåller den löneklassplacering, som skulle tillkommit honom om flygteknikerbeställningen varit placerad i Ca 14 och vederbörandes lönetur i nämnda lönegrad motsvarat den, som han innehar i lönegrad Ca 12. Bestämmelserna borde erhålla retroaktiv verkan från och med den 1 juli 1947.

Bestämmelserna i 26 § 6 mom. om tillgodoräkning av tid för kollektivavtalsanställning ha blivit föremål för erinringar i flera yttranden. Från myndigheternas sida har härvid förordats, att bestämmelsernas verkan skall begränsas antingen till första tjänstemannaanställning efter kollektivavtalsanställningen eller ock till viss högsta lönegrad. *Statstjänarkartellen* däremot har under hänvisning till bestämmelserna om löneklassplacering för fast anställt manskap i 26 § 5 mom. yrkat, att tidigare kollektivavtalsanställd tjänsteman skall få tillgodoräkna hela den tid, han innehaft kollektivavtalsanställning, dock med avdrag för 3 år vid tillträde av tjänst i högst lönegrad Ca, Ce eller Cg 14 och 6 år vid tillträde av tjänst i högre lönegrad.

Statens lönenämnd har med anledning av dessa yrkanden anfört.

Föreskrifterna angående löneklassplacering av tidigare med lön enligt löneplan Mha anställd personal i 26 § 5 mom. samt föreskrifterna angående löneklassplacering med hänsyn till längden av tidigare kollektivavtalsanställning i 26 § 6 mom. äro grundade på olika principer.

För fast anställt manskap innebära bestämmelserna i 26 § 5 mom., att vid tillträde av e. o. furirsbeställning beställningshavaren placeras i löneklass, som om tillträdet skett efter 3 års manskapsanställning. Bestämmelserna avse endast tillträde av tjänst i Me 1 eller 2. Löneklassplaceringen i högre tjänster påverkas endast, i den mån vid befordran så sker enligt bestämmelserna i 26 § 2—4 och 7 mom. samt 27 § 2 mom. Framhållas må, att bestämmelsen i 26 § 5 mom. i viss mån tillgodoser samma ändamål som en reglerad befordringsgång. Stadgandet har sålunda utformats med utgångspunkt från att furirsbefordran normalt sker efter 3 års anställning såsom manskap och det medför, att för en beställningshavare, som först senare erhåller sådan befordran, löneturen blir densamma, som om befordran vunnits vid 3 års anställning.

Vad angår tjänstemän, som tidigare innehaft kollektivavtalsanställning, medför tillämpningen av garantiregeln, att tjänsteman må för lönetursberäkning tillgodoräkna tidigare kollektivavtalstid vid tillträde av vilken som helst tjänst med beteckningen Ca, Ce eller Cg eller beställning med lönegradsbeteckning och lönegradsnummer Me 1, 2 eller 4 eller Ma eller Md 3—11. Av tiden för kollektivavtalsanställningen avdrages dock 6 år vid tillträde av tjänst i högst Ca, Ce eller Cg 14 eller militär beställning i motsvarande

lönegrad samt 9 år vid tillträde av högre tjänst. Därjämte gäller för båda fallen, att högst 6 år få tillgodoräknas. Dessa föreskrifter om tillgodoräkning av tid för kollektivavtalsanställning innebära en för löneklassplaceringssystemet i övrigt helt främmande företeelse, som närmast kan jämföras med det ovanberörda »finska systemet».

Med hänsyn till det förut berörda förhållandet, att här ifrågavarande bestämmelser i 26 § 6 mom. innebära en för löneklassplaceringssystemet i övrigt främmande utbyggnad, kan lönenämnden icke tillstyrka någon ytterligare utvidgning av rätten att tillgodoräkna kollektivavtalsanställning. Lönenämnden kan icke heller finna, att den »utjämningsregel», som enligt 26 § 5 mom. gäller för fast anställt manskap, sakligt sett kan åberopas såsom stöd för en sådan utvidgning. Erinras må, att därest icke organisatoriska hinder mötte, bestämmelsen i 26 § 5 mom. lämpligen kunde utbytas mot en reglerad befordringsgång för manskapet, enligt vilken befordran till furir skulle ske efter 3 års anställning såsom manskap.

Vid sina överväganden av förevarande spörsmål har lönenämnden funnit, att ett bibehållande av förevarande bestämmelser i 26 § 6 mom. i förening med föreskrifterna i 26 § 7 mom. i längden måste medföra konsekvenser för löneklassplaceringssystemet i övrigt. Lönenämnden har därför undersökt, om icke dessa bestämmelser i 26 § 6 mom. kunde omarbetas, så att de till sitt sakliga innehåll närmare anslöte sig till det löneklassplaceringssystem, som innefattas i 26 § 2 mom. Lönenämnden har därvid funnit, att en sådan omarbetning måste leda till icke obetydliga försämringar ur tjänstemannasympunkt. Med hänsyn härtill har lönenämnden inskränkt sig till att förorda en begränsning av räckvidden hos tillgodoräkningsbestämmelserna i 26 § 6 mom. för att härigenom ojämnheter i förhållande till personal, som erhålla sin löneklassplacering bestämd enbart med stöd av föreskrifterna i 26 § 2—4 mom., skola bli mindre framträdande. En sådan begränsning synes lämpligen kunna åstadkommas genom att tillgodoräkning endast medgives i sådana lönegrader, vilka tidigare kollektivavtalsanställda i allmänhet tillhöra i sin första tjänstemannaanställning. Efter inhämtande under hand av vissa uppgifter i denna fråga anser sig lönenämnden böra föreslå, att kollektivavtalsanställning i princip icke skall påverka löneklassplaceringen i högre lönegrad än Ca, Ce eller Cg 16 eller motsvarande lönegrad med beteckningen Ma, Md eller Me, i vidare mån än som vid befordran följer av bestämmelserna i 26 § 2 mom. Därest någon tillgodoräkning icke alls medgaves i 17 lönegraden, skulle emellertid en spärr av angiven innebörd kunna medföra, att tjänsteman erhöle sämre löneklassplacering vid befordran till lönegrad 17 än vid befordran till lönegrad 16. Med hänsyn härtill synes vid befordran till tjänst i lönegrad 17 böra få tillgodoräknas tid för kollektivavtalsanställning utöver 9 år, dock högst 3 år. Tilläggas må, att här förordade bestämmelser kunna behöva tagas under omprövning i samband med en kommande lönereglering för statens arbetsledande personal, varom utredning pågår.

Tjänstemännens centralorganisation har föreslagit vissa åtgärder, som enligt organisationens mening skulle undanröja en del ojämnheter i löneklassplaceringshänseende, som uppkomma med anledning av att vissa civilmilitära beställningar vid försvaret rekryteras dels med förutvarande militär personal, dels med förutvarande kollektivavtalsanställda arbetare, dels ock med personal, som tidigare innehåft både militär anställning och kollektivavtalsanställning. *Statens lönenämnd* har erinrat om att allmänna

lönenämnden och försvarsväsendets lönenämnd uttalat sig beträffande berörda förhållanden i utlåtande den 7 juni 1947 angående inplacering i löneklass m. m. av vissa civilmilitära beställningshavare. Lönenämnderna anförde härvid.

Därest vederbörande såväl under kontraktsanställningen såsom manskap — utom de allra första åren — som under kollektivavtalsanställningen och anställningen såsom överfurir förutsattes ha fullgjort yrkestjänst av samma slag, äro angivna ojämnheter i löneturshänseende mindre tillfredsställande. Det vore därför önskvärt, att åtgärder kunde vidtagas, som ledde till en utjämning mellan löneturen i de olika fallen. För att detta syfte helt skulle vinnas, läser annan utväg icke stå till buds än att låta vederbörande taga i beräkning all tidigare statlig anställning, under vilken han varit verksam inom yrkesgrenen. Otvivelaktigt tala vissa skäl för en dylik åtgärd, eftersom beträffande här ifrågavarande personal olika befordringsvägar förekomma vid sidan av varandra och arbetsuppgifterna äro i huvudsak desamma, vare sig vederbörande är kollektivavtalsanställd eller kontraktsanställd såsom beställningsman. Såvitt lönenämnderna kunnat finna, måste emellertid frågan om ett jämställande i löneturshänseende av tid för kollektivavtalsanställning och tid för anställning såsom manskap prövas i ett större sammanhang. Den gynnsamma garantiregel för löneklassplacering av tidigare kollektivavtalsanställda, som är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1947, torde för övrigt föranleda ojämnheter i löneklassplaceringshänseende även i jämförelse med andra befattningshavare än tidigare fast anställda. Härtill medverkar framförallt, att enligt 1945 års lönekommittés förslag, vilket godtagits i proposition 1947: 281, garantiregeln i princip skall kunna verka icke blott vid första tillträdet av tjänstemannaanställning utan även vid varje senare inträffande befordran.

Statens lönenämnd har för egen del förklarat sig icke vara beredd att förorda, att i Saar eller dess tillägsbestämmelser intagas sådana specialföreskrifter, som tjänstemännens centralorganisation föreslagit. Avgörande för lönenämndens ställningstagande har härvid varit, att — såsom framgår såväl av det ovan anförda som av telegrafstyrelsens och järnvägsstyrelsens yttranden i förevarande ärende — de av centralorganisationen påtalade ojämnheter icke äro någon för vissa beställningar vid försvaret speciell företeelse utan en följd av att bestämmelserna i 26 § 6 mom. innebära en avvikelse från de grundläggande principer, varpå löneklassplaceringssystemet i övrigt är uppbyggt.

Bestämmelserna i 26 § 7 mom., att hänsyn till föregående statsanställning skall tagas, därest det icke föreligger ett avbrott å tre år i följd, varunder tjänstemannen icke vid något tillfälle innehaft anställning hos staten eller icke-statlig anställning med avlöning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, ha föranlett tvekan i tillämpningen. *Försvarets civilförvaltning* har sålunda önskat ett förtydligande, huruvida fullgjord tjänstgöring såsom officer, underofficer eller underbefäl i reserven skall anses utgöra sådan anställning hos staten, som avses i stadgandet.

Statens lönenämnd har i denna fråga anfört följande.

Enligt lönenämndens mening innebär icke stadgandet i 26 § 7 mom. första stycket andra meningen en tillfredsställande lösning av frågan vad för slags

anställning, som skall medföra att avbrott icke skall anses föreligga. Med den utformning stadgandet fått kan statlig anställning, som har karaktär av bisyssla, räknas såsom anställning i ifrågakarande avseende. Kompletterande föreskrifter synas därför erforderliga. Till undvikande av att i reglementet införas omfattande detaljföreskrifter vill lönenämnden emellertid för sin del förorda, att enligt bestämmelse i reglementet endast sådan statlig anställning, som avses i 3 avd. av reglementet, och icke-statlig anställning av motsvarande slag skall räknas samt att det i övrigt skall bero på av Kungl. Maj:ts meddelade beslut eller bestämmelser, huruvida hänsyn skall tagas till annan anställning. Vad särskilt angår reservanställningen synes endast tid, varunder vederbörande fullgjort tjänstgöring, böra betraktas såsom anställningstid i det avseende, varom här är fråga.

Rikets allmänna kartverk har föreslagit, att till 27 § skall fogas ett nytt moment. I detta moment skulle i ett första stycke föreskrivas, att tjänsteman, som innehaft vikariatslöneförordnande och vid dettas upphörande återinträtt i tjänstgöring på sin egen tidigare innehavda tjänst, skall placeras i löneklass (lönerum), som om han även under förordnandetiden innehaft sistnämnda tjänst.

I ett andra stycke av det nya momentet skulle enligt kartverkets förslag föreskrivas, att om tjänsteman under tid, då han innehar vikariatslöneförordnande, erhållit befordran till högre tjänst än den tidigare egna tjänsten och om han det oaktat bibehålles vid vikariatslöneförordnandet, tjänstemannen skall placeras i löneklass under det fortsatta förordnandet, som om han erhållit nytt sådant förordnande vid tidpunkten för befordran. Det förhållande, som föranlett kartverkets förslag, har berörts även i kommerskollegii yttrande.

Statens lönenämnd har såvitt avser det förhållande, som kartverket ansett böra regleras genom första stycket i det föreslagna nya momentet, funnit gällande bestämmelser leda till det av kartverket åsyftade resultatet. Lönenämnden har emellertid förutsatt, att vid överarbetningen av lönetursbestämmelserna de i ifrågakarande avseende gällande reglerna skola kunna förtydligas. Lönenämnden har med anledning av kartverkets förslag i övrigt anfört följande.

Lönenämnden vill erinra, att enligt de före den 1 juli 1947 gällande avlöningsreglementena innehavare av vikariatslöneförordnande skulle i princip uppbära lön efter en löneklass, som var minst en löneklass högre än den han tillhörde å egen tjänst. Såsom en följd härav torde för tjänsteman, som under vikariatslöneförordnande uppbär lön efter löneklassen närmast över den egna och som på grund av befordran eller eljest erhöi löneklassuppflyttning under förordnandet, även vikariatslönen ha beräknats enligt högre löneklass än tidigare. Någon ändring häri läser knappast ha varit avsedd med den vid löneregleringen genomförda omkonstruktionen av vikariatslönen. Därest vikariatslönen icke skulle kunna höjas, skulle för övrigt resultatet bli sakligt otillfredsställande, eftersom vikariatslöneförordnande då ofta skulle kunna ge lägre lön än om vederbörande i stället åtnjutit vikariatsersättning. I det senare fallet råder det ju ingen tvekan om att ersättningen skall beräknas med utgångspunkt från den efter befordran vunna löneklassplaceringen. Med hänsyn till anförda omständigheter tillstyrker

lönenämnden, att bestämmelserna angående löneklassplacering givas sådan innebörd, som kartverket avsett med sitt förslag.

Tilläggsas må emellertid, att ett likartat problem kan uppkomma, då ordinarie tjänsteman under innehav av högre e. o. tjänst befordras till en ordinarie tjänst, som tillhör lägre lönegrad än den e. o. tjänsten. Därest icke den av kartverket beträffande vikariatslöneförordnanden föreslagna principen skulle vinna motsvarande tillämpning i dylikt fall, skulle innehavaren av den e. o. tjänsten kunna komma att uppbära lägre lön än som han sammanlagt skulle åtnjuta, om han frånträdde den e. o. tjänsten och i stället förordnades att mot vikariatsersättning uppehålla densamma. Lönenämnden måste fördenskull finna det motiverat, att bestämmelserna om löneklassplacering så tillämpas, som om vederbörande vid befordran till den högre ordinarie tjänsten erhöle nytt förordnande såsom innehavare av den e. o. tjänsten.

Förslaget till definitivt reglemente. Vid den nu verkställda översynen av gällande avlöningsbestämmelser har ett betydande arbete nedlagts på att förenkla bestämmelserna om löneklassplacering vid befordran m. m. Utgångspunkten för överarbetningen har varit, att det sakinnehåll, som bestämmelserna i ämnet erhållit vid 1947 års allmänna löne reglering, icke borde undergå ändring; vad angår det av statens lönenämnd berörda spörsmålet om en radikal omläggning av bestämmelserna om löneklassplacering, torde detta på sådant sätt sammanhänka med tjänsternas lönegradsplacering, lönegradernas konstruktion och lönebeloppens avvägning, att det knappast bör komma under prövning annat än i samband med en ny allmän löne reglering. Vid översynen av de provisoriska reglementena ha däri meddelade bestämmelser i några fall ansetts böra modifieras eller uteslutas ur reglementena, varvid det avsetts att föreskrifter i ämnet skola meddelas i tilläggsbestämmelser till reglementet; när detta skett, beror det antingen på att reglementsbestämmelserna under alla förhållanden behöva i betydande utsträckning kompletteras med tilläggsbestämmelser — det har då ansetts mindre lämpligt att uppdelat bestämmelserna på reglementet och tilläggsbestämmelserna — eller på att den för vissa fall avsedda regleringen lättast kan göras förståelig genom tilläggsbestämmelser, vilka kunna göras utförligare och mera taga sikte på de konkreta fallen än som är möjligt inom reglementets ram. De normalfall, som reglerades i de närmast före den 1 juli 1947 gällande avlöningsreglementena, ha i allmänhet ansetts böra regleras även genom bestämmelser i det nya reglementet.

I anslutning till 22 och 23 §§ förslaget till definitivt reglemente må framhållas följande.

I 22 § 1 mom. angivas de fall, i vilka tjänstemans placering och uppflyttning i löneklass (lönerum) sker med hänsyn till tidigare innehavd tjänst enligt reglementsbestämmelserna. Dessa fall äro desamma som enligt 26 § 2 och 4 mom. jämförda med 7 mom. Saar. Därunder ingår även hänsynstagande till tjänst å folkskolans avlöningsreglemente. För sistnämnda fall synas emellertid, såsom lönenämnden påpekat, vissa tilläggsbestämmelser erforderliga. Övervägande skäl ha vidare ansetts tala för att övergång från militär beställning till civil tjänst och övergång från Mha-beställning till annat

slag av lönegradsplacerad tjänst regleras genom tilläggsbestämmelser; någon egentlig saklig ändring har därvid icke avsetts. Tillräcklig anledning att såsom i 26 § Saar fördela bestämmelserna på skilda moment, alltefter det den tidigare tjänsten innehafts omedelbart före den nya tjänsten eller ej, har icke ansetts föreligga. På sätt lönenämnden förordat har regeln om treårsavbrott utformats så, att hänsyn ej må tagas till tjänst, efter vars frånträdande tjänstemannen under en sammanhängande tid av tre år icke vid något tillfälle innehaft i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst, statlig anställning med avlöning enligt kollektivavtal eller anställning, vilken enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser skall i förevarande hänseende jämföras med tjänst eller anställning av angivna slag. Vidare har i momentet uttryckligen angivits, att vikariatslöneförordnande likställs med innehav av sådan tjänst, som förordnandet avser, samt att med tidigare tjänst avses jämväl tjänst, som bibehålles efter tillträdandet av den nya tjänsten. I detta sammanhang må nämnas, att tilläggsbestämmelser torde böra meddelas med avseende å löneklassplacering i extra ordinarie tjänst eller under vikariatslöneförordnande för den, som under innehavet av den extra ordinarie tjänsten eller vikariatslöneförordnandet befordras å innehavd botten-tjänst; bestämmelserna böra erhålla den av rikets allmänna kartverk och statens lönenämnd avsedda innebörden.

I 22 § 2 mom. jämte den till reglementet hörande *bilagan A* angives på vilket sätt hänsyn skall tagas till tidigare innehavd tjänst. Den i gällande avlöningsreglemente meddelade specialbestämmelsen för lokförare, vilken befordras till lokmästare, har dock ansetts böra meddelas såsom tilläggsbestämmelse, och i samma form har en föreskrift av den av lönenämnden förordade innebörden i fråga om flygtekniker, vilken befordras till mästare, syntts böra meddelas; därest icke riksdagen däremot framställer erinran, synes sistnämnda bestämmelse böra erhålla retroaktiv giltighet räknat från och med den 1 juli 1947.

De bestämmelser, som meddelas i 22 § 2 mom. första stycket, avse hänsynstagande till den senast innehavda tjänsten, varmed avses den senast före den nya tjänsten innehavda tjänst, som är sådan, att hänsyn över huvud taget kan tagas till densamma enligt 22 § 1 mom.; bestämmelserna äro tillämpliga även om mellan dessa båda tjänster innehafts annan anställning, exempelvis en tjänst med lön enligt löneplan nr 2. Beträffande det sätt, varpå löneklassplaceringen regleras, skiljes mellan fall, då den nya tjänsten är högre än den senast innehavda, i vilket fall föreskrifterna i *bilagan A* tillämpas med utgångspunkt från den senast innehavda tjänsten, och de fall, då den nya tjänsten är lika hög som eller lägre än den senast innehavda, i vilka fall tjänstemannen placeras och uppflyttas som om han tillträtt den nya tjänsten redan då han tillträdde den senast innehavda tjänsten.

I 26 § 7 mom. Saar stadgas i allmän form att, om detta är förmånligare för tjänstemannen, löneklassplaceringen skall bestämmas med utgångspunkt från en tjänst, som han innehaft tidigare, men ej omedelbart före den nya tjäns-

tens tillträdande. Vid utformandet av förslaget till definitivt reglemente har det ansetts önskvärt, att motsvarande stadgande — som intagits i 22 § 2 mom. andra stycket — begränsas att avse de fall, i vilka ett sådant hänsynstagande kan vara av någon betydelse. En undersökning härav ger vid handen, att detta ej är förhållandet i de reguljära befordringsfallen, utan att löneklassplaceringen i dessa kan bedömas uteslutande med utgångspunkt från den senast innehavda tjänsten. Om denna tjänst var lägre än den nya, kan nämligen stadgandet behöva tillämpas endast då tjänstemannen tidigare innehåft en tjänst som är högre än den senast innehavda. Om den senast innehavda tjänsten var lika hög som den nya, kan det över huvud taget icke vara erforderligt att undersöka vilka tjänster tjänstemannen innehåft tidigare. Om den senast innehavda tjänsten var högre än den nya, kan däremot en tidigare innehavd tjänst vara av betydelse, vare sig den är lägre än, lika hög som eller högre än den nya. Det kan dessutom förtjäna framhållas, att hänsyn aldrig behöver tagas till en tjänst, som innehafts före sådan tjänst, som är lika hög som den nya; att ange detta i författningstexten har emellertid ej ansetts erforderligt. Beträffande det sätt, varpå hänsyn till en tjänst, som innehafts före den senast innehavda, skall tagas, torde få hänvisas till författningstexten; i princip sker detta på samma sätt som enligt första stycket.

I sådana i 22 § 2 mom. första stycket avsedda fall, där den senast innehavda tjänsten och den nya tjänsten ej innehafts i en följd, ävensom i de i 22 § 2 mom. andra stycket avsedda fallen uppkommer givetvis frågan på vad sätt den tid skall betraktas, som förflutit mellan frånträandet av den tjänst, som är bestämmande för löneklassplaceringen, och tillträandet av den nya tjänsten. För det fall, att nämnda tidigare tjänst var lägre än den nya tjänsten, regleras denna fråga i bilagan A. För det fall, att sagda tidigare tjänst var lika hög som eller högre än den nya tjänsten och tjänstemannen sålunda skall placeras och uppflyttas som om han tillträtt den nya tjänsten redan då han tillträdde den tidigare tjänsten, regleras spörsmålet i 22 § 2 mom. tredje stycket. Huvudregeln är, att den mellanliggande tiden icke tillgodoräknas för löneklassuppflyttning. Denna regel gäller utan undantag, i den mån tjänstemannen under mellantiden ej innehåft i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst eller endast innehåft sådan lönegradsplacerad tjänst, som är lägre — d. v. s. enligt 3 § 5 mom. förenad med lägre slutlön — än den nya tjänsten. I den mån tjänstemannen under mellantiden innehåft i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst, som är lika hög som eller högre än den nya tjänsten, får tiden därför tillgodoräknas för löneklassuppflyttning, dock att detta ej skall gälla i fråga om sådana dagar, som enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser ej få tillgodoräknas för löneklassuppflyttning enligt 21 § 1 mom. Med lönegradsplacerad tjänst avses varje i 2 § avsedd tjänst, sålunda ej endast sådan tjänst, till vilken hänsyn får tagas enligt 22 § 1 mom.

Hittills har ej berörts frågan om det sätt varpå löneklassplaceringen regleras vid befordran och i andra fall, där den tidigare tjänsten är lägre än

den nya, i vidare mån än att därom uttalats att föreskrifterna i bilagan A till reglementet skola tillämpas. Det är härvid fråga om tillämpning av sneddningsprincipen i den av 1945 års lönekommitté föreslagna och av statsmakterna godkända utformningen, vilken i motsats till vad tidigare gällt medför att intill nio års — eller, korrektere uttryckt, intill tre lönetursperioders — verklig eller »beräknad» placering i den tidigare tjänstens slutlöneklass är av betydelse för inplacering och uppflyttning i löneklass i den nya tjänsten. 1945 års lönekommitté fann, att ett korrekt återgivande i löpande författningstext av sneddningsprincipen i denna form väl vore möjligt men att stadgandena därvid bleve synnerligen invecklade och svår-förståeliga. Däremot fann kommittén, att man genom att såsom hjälpmedel anlita dels förut nämnda konstruktion med fyra lönerum inom slutlöneklassen, dels ock ett angivande av sneddningsprincipen i tabellform kunde erhålla en såväl sakligt riktig som, enligt vad som framkom vid samråd med vissa myndigheter och vid förhandlingarna med personalorganisationerna, förhållandevis lättbegriplig reglering. Vid remissbehandlingen av lönekommitténs förslag framställdes emellertid erinringar häremot av olika myndigheter, som ansågo stadgandena svårtolkade och framställde yrkanden om att lönerumskonstruktionen skulle borttagas och att tabellerna skulle ersättas med löpande författningstext. I prop. 1947: 281 togs ställning till frågan om lönerumskonstruktionen, och denna betecknades därvid såsom behövlig och lämplig. I samband med den översyn, som lönekommitténs förslag underkastades före avlöningsreglementets utfärdande och i samband med den nu verkställda överarbetningen av Saar, ha övervägts olika möjligheter att utforma sneddningsprincipen i form av löpande författningstext. Uppslag från olika håll ha därvid dryftats, men resultatet av övervägandena har bestyrkt riktigheten av lönekommitténs uppfattning härvidlag. Emellertid ha numera utarbetats tabeller, vilka i jämförelse med de i Saar intagna måste anses medföra en avsevärd förenkling och genom vilka såväl den konstitutiva betydelsen av bokstavsbeteckningarna på löneklasserna inom lönegraden elimineras som termen jämförelsetal kan borttagas. I anslutning till tabellerna, vilka jämte anvisningar fogats vid reglementet såsom bilaga A, må nämnas, att vid sneddningsnumret å den löneklass (lönerum), i vilken tjänstemannen skall placeras, i tabellen alltid anges å raden närmast under den, varå tjänstemannens tidigare lönegradsnummer och löneklass(lönerums)nummer återfinnas; om exempelvis en tjänsteman befordras från tjänst i lönegraden Ca 9 till tjänst i lönegraden Ca 11 och omedelbart dessförinnan varit placerad i 12 löneklassens tredje lönerum, uppsökes i tabellen kombinationen 9: 12₃ och då den närmast undre raden upptager lönegraden 11 i kombination med 14₂, följer därav att tjänstemannen placeras i 14 löneklassens andra lönerum. Anvisningarna till tabellerna torde icke erfordra särskild motivering; det bör övervägas, om i de blivande tilläggsbestämmelserna till reglementet kunna till hjälp för myndigheterna anföras några exempel på löneklassbestämmelsernas tillämpning i olika fall.

I 23 § reglementsförslaget ha bestämmelser meddelats om löneklassplacering med hänsyn till tidigare innehavd anställning med avlöning enligt kollektivavtal; föreskrifter om hänsynstagande till vissa med kollektivavtalsanställningar jämförliga anställningar ha ansetts böra meddelas i tilläggsbestämmelser. Förutom att avbrottsregeln utformats på samma sätt som i 22 §, innebär reglementsförslaget en sådan jämkning i garantiregeln, för vilken lönenämnden enhälligt uttalat sig. Garantiregeln skall i enlighet härmed icke tillämpas vid tillträdande av tjänst i högre lönegrad än lönegraden Ca, Ce eller Cg 17; vid tillträdande av tjänst i nämnda lönegrad tillgodoräknas tid utöver 9 år, dock högst 3 år. I samband härmed må framhållas, att lönejämförelseregeln är tillämplig oavsett huru hög lönegrad den tillträdde tjänsten tillhör. För övrigt har förutsatts att, om detta i något fall kan anses skäligt vid övergång till tjänst i högre än 17 lönegraden, Kungl. Maj:t skall äga med stöd av 24 § medgiva högre löneklassplacering än som följer av 23 §.

Vad slutligen angår önskemålet att garantiregeln skulle för vissa tjänstemän tillämpas med hänsyn till tidigare innehavd tjänstemannaanställning, har detsamma med hänsyn till konsekvenserna icke synt kunna tillgodoses. Det bör dessutom framhållas, att dessa tjänstemän erhålla sin löneklassplacering bestämd efter lika förmånliga grunder, som tillämpas för andra tjänstemän, och att de påtalade ojämnheterna i och för sig skulle kunna undanröjas, om garantiregeln erhöle en väsentligt begränsad användning, något som emellertid av andra skäl icke synt böra förordas.

24 §.

Löneklassplacering enligt särskilda beslut och bestämmelser.

Enligt 26 § 8 mom. och 27 § 4 mom. Saar äger Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet, om och i den mån så prövas skäligt, meddela beslut eller utfärda bestämmelser, varigenom i visst fall eller viss grupp av fall förmånligare placering eller uppflyttning i löneklass (lönerum) inom lönegraden må erhållas än som följer av de övriga bestämmelserna i reglementet. Motsvarande stadgande har meddelats i förevarande paragraf av förslaget till definitivt reglemente. Beträffande fall, då det kan ifrågakomma att tillämpa stadgandet, må anföras följande.

Enligt 22 § förslaget till definitivt reglemente tages för löneklassplacering inom Ca-, Ce- eller Cg-lönegrad hänsyn till tidigare placering inom lönegrad med någon av dessa beteckningar. Bestämmelserna behöva emellertid kompletteras för vissa specialfall. Vid övergång från anställning, som avses i folkskolans avlöningsreglemente, är en sådan komplettering erforderlig av den anledningen, att lönerumskonstruktionen icke införts i folkskolans avlöningsreglemente, enligt vilket löneklassplaceringen bestämmas enligt tillgodoräkningsprincipen. Under 18 § 4 mom. ha berörts vissa fall, då extra ordinarie tjänsteman av oförvållad anledning nödgas lämna sin tjänst och — med eller utan avbrott — övergå till lägre tjänst och i vilka det kan

vara skäligt att han erhåller förmånligare placering än enligt huvudregeln. Reglerna om sneddnig m. m. utgå från att löneställningen är helt bestämd genom lönegradsplaceringen, men i en del fall utgå andra, med lön enligt löneplan likvärdiga förmåner, till vilka det kan vara skäligt att hänsyn får tagas; dylika fall ha under 22 § berörts, såvitt angår lokförare, som befordras till lokmästare, och flygmekaniker med rätt till mekanikertillägg, vilken befordras till mästare. Vid löneregleringen har också förutsatts, att i de olika fall, för vilka reglementet innehåller bestämmelser, skall om detta anses skäligt, kunna meddelas dispens från regeln om verkan av ett treårsavbrott i anställningen.

Avlöningsreglementet reglerar endast hänsynstagande till tidigare innehavd lönegradsplacerad tjänst för vissa kombinationsfall mellan lönegraderna för den nya och den tidigare innehavda tjänsten. Det har emellertid förutsatts, att särskilda beslut eller bestämmelser skola meddelas för andra fall, såsom vid övergång mellan å ena sidan Ca-, Ce- eller Cg-tjänst och å andra sidan Coa- eller Cob-tjänst, militär beställning eller tjänst med lön enligt löneplan nr 2, och vidare mellan å ena sidan Mha-beställning och å andra sidan Me-beställning. Dessutom kunna fall förekomma, där tjänstemannen tidigare i statens tjänst innehaft ordinarie tjänst, för vilken avlöningen fastställts enligt sådana äldre eller eljest från reglementet avvikande grunder, att den vanliga sneddningsregeln icke kan tillämpas. Särskilt för militära och civilmilitära beställningshavare påkalla de fall uppmärksamhet, då beställningshavaren tidigare innehaft beställning å reservstat eller övergångsstat eller anställning i reserven.

Såsom i samband med 22 och 23 §§ anförts böra vid tillämpning av reglementets bestämmelser med avseende å tidigare kollektivavtalsanställning härmed likställas sådan anställning, i vilken avlöningen bestämts på samma sätt som avlöning enligt sådant avtal, ehuru bestämmelserna icke intagits i kollektivavtal, eller ock anpassats efter grunderna i visst sådant avtal för arbete av liknande slag.

I ytterligare en grupp av fall uppkommer fråga om förmånligare löneklassplacering eller löneklassuppflyttning med hänsyn till tidigare arvodesanställning. Dessa fall ha tidigare varit ganska talrika men komma till antalet att betydligt reduceras, i den mån den vid löneregleringen godkända principen om arvodesanställnings ersättande med extra eller i vissa fall extra ordinarie anställning hinner genomföras.

Av särskilt slag äro frågorna om löneklassplacering för dem, som gå »den långa vägen». Syftet med en reglering av dessa frågor är att bereda sådana tjänstemän en löneställning, som icke mera avsevärt avviker från löneställningen för med dem jämnåriga tjänstemän i samma karriär, vilka icke gått den långa vägen. Vissa av 1945 års lönekommitté gjorda uttalanden härom återgivas i prop. 1947: 281, s. 121 och 133.

Slutligen förekomma fall, då förmånligare placering och uppflyttning bör kunna medgivas med hänsyn till att tjänstemannen tidigare innehaft kommunal befattning eller i icke-statlig anställning utfört arbete av allmännyttig beskaffenhet, eller då högre löneställning erfordras för att kunna till tjänsten förvärva eller vid tjänsten bibehålla särskilt kvalificerad person.

I detta sammanhang må här närmare beröras frågan om löneklassplacering med hänsyn till tidigare innehav av arvodesbefattning.

Enligt de före den 1 juli 1939 gällande bestämmelserna tillämpades för löneklassplacering i olika fall sneddnings- och tillgodoräkningsprinciperna. Sneddningsprincipens innebörd har i det föregående angivits i samband med behandlingen av 22 § förslaget till definitivt avlöningsreglemente. Tillgodo-

räkningsprincipen innebär, att tjänstemannen vid tjänstetillträdet placeras i löneklass som om han redan innehaft tjänsten under så lång tid som tillgodoräknas samt erhåller den uppflyttning i löneklass, som skulle ha tillkommit honom under nämnda förutsättning. Tillgodoräkningsreglerna voro, bortsett från förekommande skiljaktigheter, utformade så, att med visst avdrag tillgodoräknades tid, under vilken tjänstemannen fullgjort arbete, som i avseende å sin art och omfattning fanns svara mot, vara jämförbart med eller av högre värde än det arbete, han hade att utföra å tjänsten.

Det kombinerade sneddnings- och tillgodoräkningsystemet befanns vara behäftat med betydande nackdelar. Sneddningsregeln var till sin innebörd fullt bestämd, men tillgodoräkningsregeln lämnade ett betydande utrymme för en subjektiv bedömning av frågan om den tidigare tjänstgöringens likvärdighet med arbetet i den nya tjänsten. Utöver de nackdelar, som härav följde i form av en ojämn tillämpning av tillgodoräkningsregeln i olika fall, uppstodo olägenheter genom att principerna i ett och samma fall kunde leda till vitt skilda resultat. Sneddningsregeln framträder i sin yttre utformning som en regel om placering lägst en löneklass över den, som vederbörande uppnått i den lägre lönegraden, och om uppflyttning i löneklass inom den högre lönegraden i samma takt som förekommit inom den lägre lönegraden. En jämförelse mellan reglernas verkningar kan göras, om man tager i betraktande, att sneddningsregeln medför tillgodoräkande i den nya tjänsten av den i den lägre lönegraden intjänta eller tillgodoräknade tiden, utan avdrag vid befordran en lönegrad men med avdrag av en, två eller tre löneklassuppflyttningsperioder vid befordran respektive två, tre eller fyra lönegrader, o. s. v.; enligt tillgodoräkningsregeln gjordes däremot ett fixt avdrag, oberoende av huruvida befordran skedde en eller flera lönegrader.

Vid 1939 års lönereglering uppmärksammades de olägenheter, som voro förbundna med det tidigare systemet. En omläggning skedde så, att sneddningsprincipen skulle tillämpas i alla fall, då detta var tekniskt möjligt, d. v. s. i allmänhet vid löneklassplacering med hänsyn till tidigare innehavd lönegradsplacerad tjänst. Frågan om löneklassplacering med hänsyn till tidigare arvodesanställning, som av tekniska skäl ej kunde regleras på nämnda sätt, behandlades mera summariskt. Hänsyn skulle tagas till sådan anställning endast om och i den mån sådant med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter prövades skäligt, och endast efter Kungl. Maj:ts medgivande. Frågeställningen ansågs ej vara, om vederbörande skulle beredas avlöningsökning på samma sätt som enligt sneddningsprincipen, utan om och i vad mån högre löneklassplacering än i lägsta löneklassen borde medgivas för att förebygga löneminskning. Vid tillämpningen av 1939 års avlöningsreglementen har i allmänhet tillsetts, att den som övergått från arvodesanställning icke fått vidkännas någon, i varje fall mera betydande minskning i sina tidigare löneförmåner, om han åtnjutit dessa under någon längre tid. Det har i allmänhet icke medgivits, att arvodestid fått tillgodoräknas så, att perioden för löneklassuppflyttning i den nya tjänsten förkortats.

1945 års lönekommitté uttalade i sitt betänkande II, att tillgodoräkningsprincipen visserligen icke borde återinföras men att principen om att tjänsteman vid övergången till ny tjänst icke borde lida inkomstminskning enligt kommitténs uppfattning tillämpats alltför strikt både som minimi- och som maximiregel. Kommittén hade för övergång från högre till lägre lönegradsplacerad tjänst förordat inplacering i den löneklass, i vilken tjänstemannen i den nya tjänsten skulle ha varit placerad, om han innehaft denna tjänst under den tid, han innehaft den högre tjänsten eller, om han tidigare innehaft flera högre tjänster, den sammanlagda tid, som han innehaft dessa tjänster.

Också där tjänsteman tidigare innehaft arvodesanställning kunde det vara skäligt att tillämpa denna allmänna regel. Beslut härom borde ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på vederbörande myndighet. Det syntes knappast påkallat att för regelns tillämpning ovillkorligen fordra, att arvodesanställningen innehafts under längre tid. Lönekommittén ansåge vidare, att då tjänstemannen tidigare innehaft anställning avlönad med arvode eller annan icke reglementsbestämd avlöning hänsyn till förutvarande anställningstid och det arbete, som därunder utförts, borde kunna föranleda placering i högre löneklass än som följde enbart av inkomstjämförelsen. Även om inkomsten i den tidigare anställningen i sådana fall varit lägre än begynnelseavlöningen i den nya tjänsten borde enligt lönekommitténs mening möjlighet finnas att placera tjänstemannen i högre löneklass än den lägsta. När lönekommittén intog denna ställning, avsåg den icke att förorda en återgång till de äldre tillgodoräkningsbestämmelserna. Utvecklingen av anställningsförhållandena under den nuvarande löneregleringsperioden och särskilt de fortgående strävandena att åstadkomma reglerade befordringsgångar, i vilka tjänstemännen, ehuru placerade i olika lönegrader, ofta förutsättas utföra samma slag av arbete, talade — förutom andra skäl — mot en sådan återgång. Men i vissa fall hade den nuvarande inkomstjämförelsen lett till resultat, som icke kunde anses skäliga, och ibland hade också särskilda regler måst meddelas vid sidan av reglementsbestämmelserna för att undvika sådana otillfredsställande resultat. Det syntes ej vara möjligt att närmare angiva de riktlinjer, som borde följas i de här åsyftade fallen. Emellertid kunde viss ledning hämtas av de regler, som avlöningsbestämmelserna för normalfallen komme att innehålla angående inplaceringen i löneklass. Givetvis finge inplaceringen icke ske så, att bättre löneställning bereddes än vad som tillkomme motsvarande statstjänstemän; med denna begränsning uppåt måste den företagas under beaktande av samtliga de i det särskilda fallet föreliggande förhållandena. Vad sålunda föreslagits borde kunna tillämpas även vid övergång till statstjänst från kommunal befattning eller från annan icke statlig anställning, i vilken utförts arbete av allmännyttig beskaffenhet. Det borde ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på vederbörande myndighet att meddela beslut i förevarande fall. Bestämmelserna i ämnet borde möjliggöra såväl inplacering i högre löneklass eller lönerum som förkortning av tiden för uppflyttning till närmast högre löneklass eller lönerum.

I propositionen 1947: 281 biträdades lönekommitténs uppfattning. Däri framhölls som otvivelaktigt, att det dittillsvarande i stort sett ensidiga hänsynstagandet till inkomsten i den tidigare anställningen i vissa fall lett till resultat, som icke vore tilltalande vare sig ur skälighets- eller arbetsgivar-synpunkt. Lönekommitténs förslag och uttalanden med avseende å inplaceringen ansågos lämpliga. Emellertid förutsattes, att vid det av lönekommittén tänkta bedömandet av de olika fallens skiftande beskaffenhet en viss försiktighet kunde vara nödvändig särskilt i början av det nya lönesystemets tillämpningstid; såsom lönekommittén själv uttalat, borde någon återgång till tillgodoräkningsystemet icke ifrågakomma.

Ifrågavarande spörsmål har nu berörts av kontrollstyrelsen och statens lönenämnd i deras yttranden. *Kontrollstyrelsen* har — under hänvisning, bland annat, till att löneturen är noga reglerad för befattningshavare, som från anställning enligt kollektivavtal övergå till tjänstemannaanställning —

föreslagit, att reglementet skall kompletteras med bestämmelser angående lönetursberäkning för befattningshavare, som från arvodestjänster övergå till lönegradsplacerade tjänster. *Statens lönenämnd* har härom gjort följande uttalande.

Lönenämnden skulle finna det i och för sig tillfredsställande, därest bestämmelser om löneklassplacering för tidigare arvodesanställd personal kunde införas i reglementet. Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att omständigheterna i dylika fall äro så skiftande, att en allmänt gällande regel knappast kan åstadkommas. Lönetursberäkningen för tidigare arvodesanställda torde därför alltjämt få prövas från fall till fall med stöd av 26 § 8 mom. och 27 § 4 mom. En annan sak är, att det vore önskvärt, att vissa allmänna riktlinjer för prövning av dylika lönetursärenden kunde komma till uttryck i specialmotivering till ifrågakvarande stadganden såsom komplettering till de uttalanden i frågan, som 1945 års lönekommitté gjorde i betänkande II, s. 48—49. I anslutning härtill vill lönenämnden meddela, att nämnden i de ärenden angående tillämpning av 26 § 8 mom. och 27 § 4 mom., beträffande vilka lönenämnden hittills haft att yttra sig, sökt att »inplacera» den tidigare arvodesbefattningen i lönegradssystemet med beaktande av arbetsuppgifter, löneställning m. m. I visst fall har en dylik värdering kunnat grundas på ett riksdagsbeslut, enligt vilket ett arvode avvägts efter viss bestämd lönegrad. I ett annat fall ha förelegat möjligheter till direkt jämförelse mellan arvodestjänsten och andra på löneplan redan inplacerade tjänster. Sedan arvodestjänsten på detta sätt befunnits jämförlig med befattning i viss lönegrad, har beräknats, vilken löneklass inom lönegraden vederbörande tjänsteman skulle ha nått, om tjänsten verkligen tillhört lönegraden i fråga. Med utgångspunkt härifrån har löneklassplaceringen i tjänstemannaanställningen avvägts med analog tillämpning av bestämmelserna i 26 § 2 mom. Detta innebär, att därest arvodestjänsten beräknats tillhöra samma lönegrad som den nya tjänsten, vederbörande ansetts böra i princip få tillgodoräkna tiden för arvodesanställningen. Har arvodestjänsten varit lägre än den nya tjänsten, har en analog tillämpning av sneddningsreglerna ansetts motiverad. Framhållas må emellertid, att angivna riktlinjer måste tillämpas med försiktighet, särskilt med hänsyn till att det även för tjänsteman, som hela sin anställningstid innehaft lönegradsplacerade tjänster, regelmässigt förekommer att vederbörande under en viss utbildnings- eller prövotid innehar tjänst i sådan lönegrad att den icke kommer att påverka löneklassplaceringen under den fortsatta karriären. Vad här anförts angående löneklassplacering av tidigare arvodesanställd personal läser i framtiden få jämförelsevis begränsad betydelse, eftersom avsikten är, att anställning mot arvode skall så vitt möjligt undvikas.

I den föreliggande frågan framhölls i propositionen 1947: 281, å ena sidan att man icke borde återgå till tillgodoräkningssystemet — enligt vilket tidigare arvodesanställning kunde medföra förmånligare lönetur än innehav av lönegradsplacerad tjänst — och å andra sidan att det dittillsvarande i stort sett ensidiga hänsynstagandet till inkomsten i den tidigare anställningen i vissa fall lett till resultat, som icke vore tilltalande ur vare sig skälighets- eller arbetsgivarsynpunkt. Såsom lönenämnden anført, äro omständigheterna i de fall, då arvodesanställning tillämpas, så skiftande, att svårigheter föreligga att uppställa en allmän regel för löneklassplacering

vid övergång från sådan anställning till lönegradsplacerad tjänst. Emellertid skulle det vara av värde, om vissa allmänna riktlinjer kunde angivas för behandlingen av dylika frågor. Om man på av lönenämnden angivet sätt »inplaceras» den tidigare arvodesanställningen i lönegradssystemet med beaktande av arbetsuppgifter, löneställning m. m., föreligga, såsom lönenämnden också framhållit, skäl att iakttaga försiktighet, så att förmånligare löneklassplacering icke medges med hänsyn till arvodesanställning än som tillämpas med hänsyn till tidigare innehav av lönegradsplacerad tjänst. Lönenämnden har särskilt fäst uppmärksamheten på att det även för tjänsteman, som hela sin anställningstid innehaft lönegradsplacerade tjänster, regelmässigt förekommer att vederbörande under en viss utbildnings- eller prövotid innehar tjänst i sådan lönegrad, att den icke kommer att påverka löneklassplaceringen under den fortsatta karriären. En annan omständighet att beakta är, att inom lönegradssystemet kunna förekomma tjänster med olika lönegradsplacering men var och en förenade med arbetsuppgifter motsvarande dem, som tillhört arvodesbefattningen. Under den tid arvodesbefattningen innehafts kunna också olika lönegrader successivt ha tillämpats för motsvarande tjänst med lön enligt löneplan. Även om sålunda svårigheter i en del fall kunna föreligga att draga alltför bestämda slutsatser av det förda resonemanget, torde likväl de angivna riktlinjerna i många fall — särskilt där ett val kan ha förelegat mellan arvodesanställning och anställning som extra tjänsteman — kunna tjäna som en viss vägledning för prövningen av hithörande frågor. Det må framhållas, att härvid fråga är om en skälighetsprövning, vid vilken samtliga föreliggande omständigheter böra beaktas, däribland även förhållandet mellan arvodets storlek och lönen vid den lönegradsplacerade tjänsten.

25 §.

Lön enligt högre löneklass än den, vari tjänsteman är placerad.

Den normala ordningen är givetvis, att den enskilde tjänstemannens löneställning bestämmes av den lönegrad som hans tjänst tillhör och att han, om lönegraden omfattar flera löneklasser, åtnjuter lön efter den löneklass, i vilken han är placerad. Undantag förekomma emellertid i båda avseendena. I 18 § 2—4 mom. angivas fall, då tjänsteman, som innehar två tjänster, endast åtnjuter lön å den ena, eller då tjänsteman, som innehar en tjänst och uppehåller en annan tjänst, åtnjuter lön å den uppehållna tjänsten — och endast å denna — eller då tjänsteman behandlas som om han alltjämt innehade en tidigare innehavd högre tjänst. I förevarande paragraf, som motsvarar 28 § Saar, behandlas fall, då en tjänsteman åtnjuter lön enligt högre löneklass än den, vari han är placerad. Det må framhållas, att ett medgivande att åtnjuta lön enligt sådan högre löneklass icke har någon som helst inverkan på tjänstemannens löneklassplacering, som alltså bestämmes enligt eljest tillämpliga regler; då tjänstemannen befordras, bedö-

mes således hans löneklassplacering med utgångspunkt från den löneklass, vari han varit placerad, ej med utgångspunkt från den högre löneklass, enligt vilken han ägt åtnjuta lön.

1 mom. Enligt 28 § 1 mom. Saar äger Kungl. Maj:t för bibehållande vid tjänsten av tjänsteman, som tillhör lönegradens högsta löneklass, om tjänstemannen är särskilt kvalificerad för tjänsten och hans bibehållande vid densamma anses påkallat av statens intresse, tilldela honom lön enligt högre löneklass å samma löneplan, dock högst två löneklasser över den högsta för lönegraden gällande.

Pensionsstyrelsen har funnit den princip, som kommer till uttryck i 28 § 1 mom. Saar, böra vinna ökad användning. Styrelsen har framhållit, att det under tider, då brist rått på personer med viss utbildning, har förekommit att för dylika personer avsedda befattningar uppflyttats i högre lönegrad än motsvarande andra befattningar. En måhända tillfällig brist på visst slag av specialister kunde härigenom medföra, att vissa befattningshavare för lång tid erhöle högre löneställning än som ur andra synpunkter vore motiverat. Enligt styrelsens mening borde i dylika fall i stället begagnas utvägen att utgiva personliga lönetillägg; dessa borde emellertid kunna uppgå till väsentligt större belopp än som medgåves enligt förevarande bestämmelse.

Vid utarbetandet av förslaget till definitivt reglemente har ifrågasvarande stadgande ansetts böra undergå vissa jämkningar. Under tiden för det provisoriska reglementets giltighetstid har Kungl. Maj:t i ett fall för bibehållande vid tjänsten av särskilt kvalificerad tjänsteman medgivit denne att åtnjuta lön enligt högre löneklass än den vari han var placerad, oaktat sistnämnda löneklass icke utgjorde högsta löneklassen inom lönegraden; medgivande ansågs alltså icke böra lämnas tjänstemannen att bliva placerad i högre löneklass än tidigare utan endast att åtnjuta lön enligt högre löneklass. Då fråga även framdeles kan uppkomma om att tillämpa detta förfaringsätt, har jämkning i enlighet därmed synts böra vidtagas i stadgandets lydelse. I viss mån tillgodoses därmed även pensionsstyrelsens önskemål; någon fri lönesättning har dock icke ansetts böra ifrågakomma, utan stadgandet är liksom tidigare avsett som en undantagsföreskrift. I övrigt ha vissa redaktionella jämkningar och förtydliganden i stadgandet vidtagits.

2 mom. I 18 § 4 mom. förslaget till definitivt reglemente har på samma sätt som i 21 § 4 mom. Saar meddelats ett stadgande, varav följer att den som utan något sitt förvållande förflyttas från högre till lägre ordinarie tjänst, äger bibehålla sin förra, högre lönegradsplacering; härav följer, att tjänstemannen kan uppflyttas i löneklass inom den högre lönegraden även efter förflyttningen.

Beträffande andra fall av förflyttning från högre till lägre ordinarie tjänst meddelas i Saar två olika bestämmelser för det fall att förflyttningen skett till följd av tjänstemannens förhållande i tjänsten. Dels får tjäns-

temannen enligt 26 § 2 mom. Saar bibehålla sin tidigare löneklassplacering, dock högst placering i den lägre lönegradens högsta löneklass, varvid placering i högre lönerum inom denna kan ersätta en placering i högre löneklass i den tidigare tjänsten. Dels gäller stadgandet i 28 § 2 mom. Saar, att om tjänstemannen vid förflyttningen tillhörde högre löneklass än den högsta i den lägre lönegraden, han alltjämt äger åtnjuta lön enligt nämnda högre löneklass. För det fall, att förflyttningen skett till följd av tjänstemannens förhållande utom tjänsten, finnes icke någon bestämmelse meddelad, varför tjänstemannen väl i sådant fall skulle komma att bliva placerad i och åtnjuta lön enligt den löneklass, vars nummer med lika många enheter understiger hans tidigare löneklass, som det antal enheter varmed den nya lönegradens nummer understiger den tidigare lönegradens nummer. Denna konsekvens är uppenbarligen ej avsedd. Vid överarbetningen av Saar har det vidare visat sig, att en tjänsteman, som efter vartannat degraderas på grund av sitt förhållande i tjänsten och befordras — om detta skulle förekomma — genom den i Saar tillämpade konstruktionen skulle oförtjänt vinna en löneklass. Med beaktande av det anförda ha berörda bestämmelser i Saar ersatts med ett i denna paragraf under 2 mom. intaget stadgande om att tjänsteman, som på grund av något sitt förhållande förflyttats från högre till lägre ordinarie tjänst, äger åtnjuta lön lägst enligt den löneklass han tillhörde omedelbart före förflyttningen, ändå att han icke är placerad i sagda löneklass.

I 28 § Saar finnes en *särskild bestämmelse* för fångvårdsanstalterna, statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka, vilken är av följande innebörd. Till den, som åtnjuter vikariatslön i anledning av förordnande att uppehålla överläkartjänst eller tjänst såsom chef, tillika läkare, vid statens skola för själsligt abnorma manliga elever, skall, om tjänstemannen icke kan beredas fri tjänstebostad, lön utgå enligt löneklassen närmast över den, i vilken tjänstemannen placerats eller till vilken han uppflyttats.

Medicinalstyrelsen har föreslagit sådan ändring, att den som innehar vikariatslöneförordnande å tjänst såsom överläkare vid fångvårdsanstalter m. fl. inrättningar skall, såframt fri tjänstebostad icke kan beredas honom, åtnjuta lön enligt löneklassen tre nummer över den, i vilken tjänstemannen placerats eller till vilken han uppflyttats; för de av styrelsen härför anförda skälen redogöres i det följande under 31 § förslaget till definitivt reglemente. *Statens lönenämnd* har i anledning härav anfört följande.

Lönenämnden vill erinra, att enligt 21 § 2 mom. andra stycket den som erhållit vikariatslöneförordnande skall i avlöningshänseende behandlas, som om han under förordnandetiden innehaft den tjänst han uppehåller, ävensom att enligt den under 44 § meddelade särskilda bestämmelsen för fångvårdsanstalterna m. fl. överläkare, som icke kan eller lämpligen bör beredas tjänstebostad, i stället äger erhålla kontant hyresersättning. Där-
est icke den under 28 § meddelade särskilda bestämmelsen angående vikariatslörens storlek vid vikariat å överläkartjänst vore meddelad, borde

enligt lönenämndens mening av nyssberörda bestämmelser följa, att den som med vikariatslön uppehåller överläkartjänst eller bestrider göromål, som eljest tillhöra sådan tjänst, skulle äga åtnjuta hyresersättning, i den mån icke fri tjänstebostad beredes honom. Det skulle vid sådant förhållande ligga nära till hands att utesluta den särskilda bestämmelsen under 28 § och i stället låta hyresersättning utgå under vikariatslöneförordnande. För en förste läkare, som erhåller vikariatslöneförordnande å överläkartjänst, skulle detta innebära, att han skulle bibehålla en tjänstebostad, för vilken han hade att erlægga hyra, samtidigt som han uppbure hyresersättning för den fria tjänstebostad, som icke kunnat beredas honom i egenskap av t. f. överläkare. Vidare skulle den ifrågasatta anordningen nödvändiggöra, att hyresersättningsbelopp fastställdes även vid sådana sinessjukhus, där nu samtliga överläkare ha fri tjänstebostad. Med hänsyn till anförda omständigheter anser sig lönenämnden icke böra förorda en övergång till med hyresersättning förenad vikariatslön. Då det emellertid knappast är rimligt, att förste läkare endast skall erhålla löneskillnaden mellan två intilliggande löneklasser som ersättning för den fria tjänstebostaden, anser sig lönenämnden böra tillstyrka medicinalstyrelsens förslag. Härvid förutsätter lönenämnden, att förslaget genomförande icke skall behöva medföra några konsekvenser med avseende å överläkarnas pensionsställning. Lönenämnden vill tillägga, att i den under 44 § meddelade särskilda bestämmelsen angående fångvårdsanstalterna m. fl. bör — för undvikande av missförstånd — intagas en uttrycklig föreskrift, att hyresersättning icke skall utgå till den som innehar vikariatslöneförordnande å överläkartjänst.

Vad medicinalstyrelsen och statens lönenämnd sålunda förordnat har ansetts böra iakttagas vid utformningen av motsvarande särskilda bestämmelse i förevarande paragraf.

Till paragrafen ha utan saklig ändring överflyttats bestämmelserna i Ars om lön till rektorer vid högre kommunala skolor.

26 §.

Lönebeloppet inom vederbörande löneklass.

1 mom. Lönerna inom de olika löneklasserna finnas i statens löneplansförordning angivna, årslönerna i själva löneplanerna samt månadslönerna och daglönerna i grundlönetabellerna. Vid löneutbetalningen tillämpas månads- eller daglön, alltefter vad som framgår av 50 § i reglementsförslaget. På sätt framhållits under 19 § 1 mom. har avlöningsförrättaren ej att beräkna något rörligt tillägg utan i stället att tillämpa de förhöjda månads- och daglöner, som återfinnas i de av Kungl. Maj:t utfärdade, såsom bilaga till statens löneplansförordning hörande lönetabellerna.

Enligt de närmast före den 1 juli 1947 gällande avlöningsreglementena skulle lönebeloppet, där detta var dyrortsgraderat, bestämmas efter den ortsgrupp, till vilken tjänstemannens stationeringsort (förläggningssort) blivit hänförd enligt beslut av Kungl. Maj:t. Emellertid lämnade Kungl. Maj:t på särskild framställning i ett antal fall medgivande av innebörd, att viss

tjänsteman eller viss grupp av tjänstemän finge i avlöningshänseende hänföras till högre ortsgrupp än stationeringsorten tillhörde. Ifrågavarande medgivanden, som ansågos motiverade av skälighetshänsyn, kunna sammanfattningsvis sägas hänföra sig till något av följande tre typfall, nämligen då tjänsteman

1) på grund av brist på bostäder å stationeringsorten nödgas bosätta sig på dyrare ort,

2) för sin försörjning av förnödenheter regelmässigt är hänvisad till inköp å dyrare ort än stationeringsorten eller

3) under utövning av sin tjänst är nödsakad att tidvis tjänstgöra å tjänsteställe, som hänförts till dyrare ort än den, som den egentliga stationeringsorten tillhör.

Efter förslag i ämnet av 1945 års lönekommitté har i Saar (29 § 1 mom.) intagits en föreskrift, varigenom befogenhet tillägges Kungl. Maj:t att i nyssnämnda och liknande fall medgiva undantag från föreskriften om lönens bestämmande efter stationeringsortens ortsgrupp. Samma föreskrift har intagits i 26 § 1 mom. förslaget till definitivt reglemente. Nämnas må, att Kungl. Maj:t under innevarande budgetår iakttagit stor restriktivitet vid bedömandet av frågor om dylika undantag och att detsamma förutsetts skola gälla för framtiden.

2 mom. I detta moment behandlas frågan om lönen för icke-ordinarie tjänsteman, som är ansiälld för tjänstgöring med avkortad tjänstgöringstid. För sådan tjänsteman tillämpas reducerad månads- och daglön i enlighet med vad i momentet närmare angives; skulle tjänstemannen med bibehållande av deltidsanställning erhålla utökad tjänstgöring utgår fyllnadslön enligt 32 § 4 mom. Ifrågavarande bestämmelser äro icke tillämpliga på heltidsanställd tjänsteman, som har deltidsarbete. Formen härför är nämligen nedsättning av tjänstgöringstiden (partiell tjänstledighet), och för sådan tjänsteman tillämpas därför full lön reducerad med partiellt C-avdrag; om sådan tjänsteman under viss tid övergår från deltids- till heltidsarbete, bortfaller avdraget och utfår tjänstemannen således den fulla lönen. Det må framhållas, att olikheten i behandlingen av dessa båda fall närmast är bokföringsmässig och ej har större reell betydelse.

Beträffande *de särskilda bestämmelserna* må här allenast beröras den för extra lärare vid läroverk m. fl. läroanstalter gällande bestämmelsen om att sådan lärare i stället för månads- och daglön åtnjuter läsårsdaglön. Denna, vartill motsvarighet tidigare fanns enligt en allmänt hållen bestämmelse om att »avlöning till extra lärare utgår för läsår», medför, att extra lärare får högre lön än som i och för sig belöper på den tid under vilken han är anställd. Läsårsdaglönen skall enligt Saar förhålla sig till den enligt löneplansförordningen för vederbörande löneklass och ortsgrupp gällande månadslönen som 12 förhåller sig till antalet av de dagar, som läsåret vid den skolform, varom fråga är, skall för ändamålet anses omfatta enligt bestämmelser meddelade av Kungl. Maj:t. Belopp, vilket icke

slutar å helt femtal ören, jämkas till *närmast lägre* femtal. I yttrandena har härom anförts följande.

Skolöverstyrelsen har framhållit, att läsårsdaglön till extra lärare utgår med belopp för dag motsvarande årslönen (= 12 månadslöner) dividerad med det antal dagar, som läsåret i detta hänseende skall anses omfatta. Vid allmänna läroverk omfattade läsåret 38 veckor utöver tid för inträdes- och flyttningsprövningar, som finge pågå högst en vecka, men enligt läroverksstadgan skulle läsåret i avlöningshänseende anses omfatta 273 dagar, och med anledning härav hade överstyrelsen beräknat läsårsdaglönen vid bland annat allmänna läroverk till $\frac{1}{273}$ av årslönen. Tiden för inträdes- och flyttningsprövningar omfattade olika antal dagar vid olika allmänna läroverk. I regel omfattade den färre dagar vid mindre läroverk än vid de större, men detta innebure icke, att varje särskild extra lärare hade ett mindre omfattande provningsarbete vid mindre läroverk än vid större; å varje lärare fölle nämligen i detta hänseende i stort sett samma arbete oavsett läroverkets storlek. Bestämmelserna om läsårsdaglön medförde, att extra lärare vid mindre läroverk icke erhöle läsårsdaglön för flera dagar än inträdes- och flyttningsprövningarna omfattat. Många extra lärare vid allmänna läroverk finge alltså en årslön, som vore lägre än $\frac{273}{273}$ av årslönen i vederbörande löneklass. Enligt överstyrelsens mening vore detta resultat av de nya bestämmelserna icke tillfredsställande, varför bestämmelserna borde kompletteras med en föreskrift att extra lärare, som anställts för helt läsår, skulle uppbära läsårsdaglön för det antal dagar, läsåret i detta hänseende skulle anses omfatta. Om läsåret och inträdesprövningarna vid allmänt läroverk tillhoppa icke omfattade 273 dagar, borde enligt överstyrelsens mening extra lärare, såsom tidigare gällt, få tillägga överskjutande antal dagar efter vårterminens slut. *Rektorn vid navigationsskolan i Stockholm* har föreslagit meddelande av föreskrift om att läsårsdaglön alltid skall utbetalas efter 30-dagarsmånad och att sedan utjämning skall ske vid »sista utbetalningen».

Statens lönenämnd har anført i huvudsak följande.

Extra lärare, som tjänstgjort hela läsåret, inklusive tiden för inträdes- och flyttningsprövningarna, vid allmänt läroverk, skulle enligt skolöverstyrelsens förslag få åtnjuta läsårsdaglön för 273 dagar, d. v. s. ett belopp motsvarande 12 gånger månadslönen i vederbörande löneklass, även om läsåret omfattat ett något mindre antal dagar. Även om det enligt lönenämndens mening icke möter några betänkligheter att genomföra skolöverstyrelsens förslag vid de allmänna läroverken, synes det med hänsyn till konsekvenserna för andra undervisningsanstalter tveksamt, om förslaget bör bifallas. Frågan torde för övrigt få mycket begränsad betydelse i framtiden, eftersom lärarna skola erhålla e. o. anställning efter 2 läsårs tjänstgöring.

Det av rektorn vid navigationsskolan i Stockholm framförda förslaget, att läsårsdaglön alltid skall utbetalas efter 30-dagarsmånad och att sedan utjämning skall ske vid »sista utbetalningen», synes innebära en praktisk åtgärd.

Ifrågavarande bestämmelse i förslaget till definitivt avlöningsreglemente överensstämmer med omförmälda stadgande i Saar allenast med det undantaget att läsårsdaglön på samma sätt som vissa andra lönebelopp skall jämkas till *närmaste* femtal ören. Med hänsyn bland annat till de av löne-

nämnden framhållna konsekvenserna har någon specialbestämmelse av den av skolöverstyrelsen angivna innebörden icke ansetts böra meddelas. Huruvida det av rektorn vid navigationsskolan i Stockholm föreslagna utbetalningssättet generellt sett medför någon förenkling synes tveksamt, då det medför behov av en omräkning i efterhand med beaktande av de verkliga förhållandena; någon särskild föreskrift i ämnet har ej ansetts böra meddelas.

27 §.

Tid varunder lön utgår. Löneavdrag och avdragsgrupper.

1 mom. Bestämmelserna i detta moment motsvara de i 24 § första och fjärde styckena Saar meddelade.

I anslutning till *första stycket* må framhållas, att med dagarna för tjänsts tillträdande och frånträdan icke avses de dagar, då tjänstens utövning påbörjas eller avslutas, utan den första och sista dag, som tjänsten innehaves. Utnämnings- eller annan tillsättningshandling har förutsatts skola innehålla uppgift om dag för tjänstens tillträdande. Tjänstetillsättningarna böra — såsom 1928 och 1936 års lönekommittéer i sina betänkanden framhållit — om detta kan ske ordnas så att tjänsterna komma att tillträdas vid kalendermånads ingång. På motsvarande sätt böra entlediganden, om detta ej är förenat med några olägenheter, ske vid kalendermånadsskifte; erinras må att pensionsåldern inträder vid utgången av viss kalendermånad. Med hänsyn till det sätt, varpå anställning såsom extra tjänsteman är avsedd att användas, måste det emellertid förutsättas att sådana anställningar förhållandevis ofta börja och sluta under löpande kalendermånad; för sådana fall må här erinras om att enligt 50 § daglön och ej månadslön skall tillämpas vid utbetalningen av lön för den månad anställningen börjar respektive upphör.

Enligt *andra stycket* kan Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet med hänsyn till särskilda omständigheter sätta bestämmelserna om löneavdrag helt eller delvis ur kraft för visst fall. Detta torde bland annat ifrågakomma, om en sjukdom, ehuru icke föranledd av olycksfall, bevisligen ådragits i tjänsten. 1936 års lönekommitté anförde härom, att det i många fall vore omöjligt att avgöra, om en sjukdom ådragits i tjänsten eller ej, och att de fall, där sådan bevisning föreläge, i allmänhet icke syntes vara flera än att de utan olägenhet kunde underställas Kungl. Maj:ts prövning.

2 mom. Detta moment motsvarar 30 § 1 mom. Saar.

Beträffande stadgandet att C-avdraget är lika med lönen har *rikets allmänna kartverk* ansett oklart, huruvida C-avdragsledig tjänsteman skall erhålla daglön för det antal dagar han tjänstgjort eller erhålla månadslön med C-avdrag efter daglön för de dagar, han icke tjänstgjort. Emellertid framgår det av 57 § 1 mom. Saar — 50 § förslaget till definitivt reglemente

— att man först med bortseende från att tjänstemannen varit C-avdragsledig skall bedöma, huruvida månadslön eller daglön skall tillämpas; i allmänhet skall väl månadslön tillämpas, men om exempelvis tjänstemannens anställning upphör före månadsskiftet skall daglön tillämpas. Om C-avdragsledigheten ej avser hela kalendermånaden, skall enligt samma stadganden alltid tillämpas C-avdrag efter daglön.

I 30 § 1 mom. sista stycket Saar stadgas att, då förhållande som skall medföra löneavdrag föreligger under allenast del av dag, det avdragsbelopp skall tillämpas, som belöper på denna del av dagen. Frågan om tillämpningen härav på lärare har berörts av *skolöverstyrelsen*, som anfört att stadgandet för lärarnas del ledde till mycket ojämna resultat, då antalet lektionstimmar för en lärare vanligen vore olika under olika dagar av veckan; reduktionen för lärare borde ske i förhållande till tjänstgöringens omfattning per vecka. *Statens lönenämnd* har ansett skolöverstyrelsens påpekande förtjäna beaktande men ifrågasatt, huruvida det icke skulle vara tillfyllest med ett uttalande i specialmotiveringen, hur stadgandet skall tillämpas å lärare. I förslaget till definitivt reglemente har samma bestämmelse om partiellt C-avdrag intagits som i Saar. Med anledning av vad skolöverstyrelsen anfört må framhållas, att det otvivelaktigt skulle medföra stora ojämnheter, om partiell tjänstledighet beviljades lärare i en dag för dag växlande omfattning, bestämd genom jämförelse mellan å ena sidan den tjänstgöring, från vilken han denna dag befriades, och å andra sidan oreducerad tjänstgöring denna dag. Läraren bör därför i stället beviljas ledighet från viss bråkdel av den honom för vecka åliggande tjänstgöringen. Det torde ankomma på skolöverstyrelsen att meddela rektorerna anvisning härom samt att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet, som med anledning av det anförda kunna finnas erforderliga.

Under 10 § har uttalats, att viss inskränkning i arbetstiden under sommarmånaderna bör kunna medgivas även den, som är heltidsanställd och erhållit deltidsarbete genom partiell tjänstledighet för enskilda angelägenheter. Sådan inskränkning i arbetstiden skall givetvis icke föranleda tillämpning av större partiellt C-avdrag än som eljest skolat ifrågakomma.

3 mom. Efter förslag av 1945 års lönekommitté har genom 1947 års allmänna löne reglering vidtagits en betydande ändring i de regler, som tidigare gällde beträffande aspiranternas och extra tjänstemäns sociala förmåner. Tjänstemännen ha fördelats på tre grupper, varvid hänförande till grupp 1 i stort sett icke medför några sociala förmåner, till grupp 2 medför liknande förmåner som tidigare gällde för aspiranter och extra tjänstemän och till grupp 3 medför fulla förmåner. Gruppindelningen angives i 30 § 2 mom. Saar så, att tjänstemän med mindre än 6 anställningsmånader tillhöra grupp 1, tjänstemän med minst 6 men mindre än 36 anställningsmånader tillhöra grupp 2 och övriga tjänstemän tillhöra grupp 3. Beträffande vad som räknas som anställningsmånad meddelas i 30 § 2 mom. sista stycket Saar följande bestämmelser.

Vad angår aspirant eller extra tjänsteman skall såsom *anställningsmånad* anses kalendermånad, under vilken han ägt åtnjuta avlöning i anställning hos staten eller i sådan icke-statlig anställning, vid vilken avlöningen utgår enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser eller som av Kungl. Maj:t förklarats skola i förevarande avseende likställas med anställning hos staten. Såsom anställningsmånad anses vidare kalendermånad, under vilken vederbörande såsom elev deltagit i utbildningskurs vid statligt verk och varunder han ägt åtnjuta ersättning av statsmedel. Sådan kalendermånad må dock icke tagas i betraktande, under vilken tjänstemannen icke ägt åtnjuta avlöning eller ersättning för minst 16 dagar. Där ej Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet det medgiver, må ej heller tagas i betraktande kalendermånad, vilken infallit före tid av 36 kalendermånader i följd, under vilken tjänstemannen icke ägt åtnjuta avlöning eller ersättning, som nu sagts.

Föreskrifterna om beräkning av anställningsmånader ha föranlett erinringar från flera myndigheter. Härom må nämnas följande.

Skolöverstyrelsen har framhållit att, därest timarvode utgår efter veckotimme, hela anställningstiden torde kunna tillgodoräknas, även om tjänstgöringen omfattar endast en veckotimme d. v. s. 4 eller 5 lektionstimmar i månaden. Utginge däremot timarvode för undervisningstimme, måste läraren tjänstgöra minst 16 dagar under kalendermånaden för att denna skulle kunna tillgodoräknas som anställningsmånad. Han måste alltså fullgöra minst 16 undervisningstimmar fördelade på 16 dagar. Hade han tjänstgjort endast 15 dagar en kalendermånad, kunde denna icke tillgodoräknas, även om han därunder fullgjort 90 undervisningstimmar. Enligt skolöverstyrelsens mening borde kravet å tjänstgöringens omfattning skäras vid tillgodoräkning av anställningsmånader. Med anställningen borde vara förenad tjänstgöring motsvarande minst hälften av full tjänstgöring. Beträffande timlärare borde i anslutning härtill gälla, att de under kalendermånaden tjänstgjort minst det antal timmar, som anses motsvara hälften av full tjänstgöring. Timantalet borde vara enhetligt för olika skolformer. Ett lämpligt medeltal har överstyrelsen ansett vara det timal, som anges i 5 § kungörelsen 1947: 680, eller 40 timmar. *Telegrafstyrelsen* har ansett den uppställda regeln för beräkning av antalet anställningsmånader i vissa avseenden medföra ojämnheter och relativa orättvisor tjänstemännen emellan. Tid, varunder arbete vid vederbörande verk icke kan beredas tjänstemannen men denne bevisligen i obegränsad omfattning stått till verkets förfogande för tjänstgöring, bör inräknas i antalet anställningsmånader. *Försvarets fabriksstyrelse* har framhållit, att enligt kungörelsen angående reglerad befordringsgång för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst tingstjänstgöring eller därmed i behörighetshänseende likvärdig tjänstgöring under vissa villkor må räknas tillgodo vid i kungörelsen angiven befordringsgång för amanuenser. Såsom tjänstgöring likvärdig med tingstjänstgöring räknas i detta avseende tjänstgöring jämväl vid rådhusrätt eller hos advokat. I analogi härmed borde åtminstone tjänstgöring vid rådhusrätt av Kungl. Maj:t generellt förklarats skola, då det gällde hänförandet till avdragsgrupp, likställas med anställning hos staten. Styrelsen har vidare ansett, att det bör övervägas, huruvida icke i varje fall tjänstgöring såsom expeditjonslotta, s. k. A-lotta, med hänsyn till den nära överensstämmelse, som råder mellan dessa lottors arbetsuppgifter och de arbetsuppgifter, vilka ankomma å civil biträdespersonal, bör i fråga om löneavdrag vid tjänstledighet likstäl-

las med anställning hos staten under förutsättning att arbetstiden på arbetsplatsen motsvarat den för statstjänstemän i allmänhet gällande arbetstiden.

Statens lönenämnd har anfört i huvudsak följande.

Föreskrifterna i 30 § 2 mom. sista stycket om beräkning av anställningsmånad ha föranlett erinringar från flera myndigheter. Dessa erinringar har lönenämnden funnit i huvudsak befogade. Enligt lönenämndens mening bör anställning för att tagas i betraktande i här ifrågavarande avseende åtminstone vara förenad med en tjänstgöring, som motsvarar hälften av full sysselsättning. I fråga om timlärare synes på sätt skolöverstyrelsen förordat böra krävas, att vederbörande tjänstgjort eller uppburit avlöning för minst 40 undervisningstimmar under en kalendermånad, för att denna skall tagas i beräkning som en anställningsmånad. För en tillfredsställande bestämning av begreppet anställningsmånad fordras emellertid så omfattande föreskrifter, att lönenämnden icke kan förorda deras intagande i avlöningsreglementet. Lönenämnden vill föreslå, att i stället i 30 § endast hänvisas till av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser angående vad som skall anses utgöra anställningsmånad. Vid utfärdandet av dessa föreskrifter, vilka böra ha sin plats i reglementets tilläggsbestämmelser, bör beaktas — utöver vad lönenämnden ovan anfört angående sysselsättningens omfattning — att såvitt möjligt skillnaden mellan »anställning» och »uppdrag» klarlägges. Tid för utförande av statliga uppdrag bör nämligen enligt lönenämndens mening icke få betraktas som anställningstid i här ifrågavarande avseende. I fråga om innehållet i tilläggsbestämmelserna vill lönenämnden härutöver endast tillfoga, att vad telegrafstyrelsen anfört angående tid, då tjänsteman varit permitterad på grund av att arbete icke kunnat beredas honom men ändå bevisligen i obegränsad omfattning stått till verkets förfogande för tjänstgöring, och vad försvarets fabriksstyrelse anfört angående tid för sådan tjänstgöring vid rådhusrätt, som kan ersätta tingstjänstgöring, synes böra beaktas. Däremot är lönenämnden icke beredd att tillstyrka en regel om att tid för tjänstgöring såsom A-lotta under alla förhållanden skall få räknas i här förevarande avseende.

Föreskrifterna om beräkning av anställningsmånad ha såsom av de anförda yttrandena framgår föranlett erinringar från flera myndigheter. Dessa erinringar synas i huvudsak befogade. Såsom statens lönenämnd framhållit erfordras emellertid för en tillfredsställande bestämning av begreppet anställningsmånad så omfattande föreskrifter, att sådana icke lämpligen kunna intagas i avlöningsreglementet. Kungl. Maj:t har genom föreskrift i reglementet ansetts böra bemyndigas att meddela erforderliga bestämmelser i ämnet. Vid meddelande av dessa bestämmelser synes böra beaktas vad lönenämnden anfört i berörda spörsmål. I anslutning härtill ha föreskrifterna i nuvarande 30 § 2 mom. sista stycket och i de i nämnda paragraf meddelade särskilda bestämmelserna för försvarets läroverk m. fl. läroanstalter ersatts med en allmän föreskrift, att Kungl. Maj:t meddelar närmare bestämmelser angående vad som skall förstås med anställningsmånad.

28 §.

De fall då löneavdrag skall tillämpas.

Bestämmelserna i denna paragraf motsvara föreskrifterna i 31 § Saar. Beträffande de ändringar nämnda föreskrifter inneburo i förhållande till tidigare gällande bestämmelser hänvisas till 1945 års lönekommittés betänkande II (s. 91 ff) och prop. 1947: 281 (s. 144 ff).

Föreskrifterna om hur med lönen skall förhållas vid tjänstledighet ha omarbetats i förtydligande syfte. I tabellen ha endast omnämnts sådana ledigheter, varunder tjänsteman äger åtnjuta oavkortad lön eller åtnjuta lön minskad med A- eller B-avdrag eller där Kungl. Maj:t har att meddela bestämmelser om hur med lönen skall förhållas under ledigheten. De i motsvarande tabell i det nuvarande avlöningsreglementet angivna fall, då C-avdrag skall tillämpas, ha ersatts med ett stycke närmast före tabellen, vilket innehåller en allmän föreskrift om att tjänsteman vid ledighet i andra fall än de, i vilka löneförmån utgår enligt tabellen, skall vidkännas C-avdrag. I motsvarande stycke i 31 § Saar anges generellt, att tjänstemannens förmåner skola vara beroende av vilken avdragsgrupp han vid tjänstledighetens början tillhör. Denna regel har emellertid befunnits i vissa fall medföra obilliga verkningar och har därför i förslaget till definitivt reglemente bibehållits endast i fråga om aspiranter och extra tjänstemän. Vad angår tabellen ha de nuvarande två kolumnerna för tjänsteman tillhörande grupp 2 respektive grupp 3 ansetts böra sammanföras till en kolumn, i vilken för de olika tjänstledighetsanledningarna angivits den avdragsgrupp eller de avdragsgrupper bestämmelsen i fråga avser.

I anslutning till de särskilda punkterna i tabellen må framhållas följande.

1. Offentligt uppdrag.

De fall, som åsyftas i punkt 1 b), äro i allmänhet av icke-statlig karaktär. Bland dessa uppdrag märkas sålunda framförallt vissa allmänt medborgerliga uppdrag, såsom ledamotskap av stadsfullmäktige, drätselkammare, kommunalfullmäktige, kommunalnämnd, municipalfullmäktige, municipalnämnd, hälsovårdsnämnd, fattigvårdsstyrelse, landsting eller taxeringsnämnd, d. v. s. uppdrag, som meddelas på grund av allmänna val eller val inom den kommunala representationen. Utses tjänsteman i egenskap av ledamot av kommunalnämnd, fullmäktig eller dylikt till kommunens representant vid exempelvis bostads-, fattigvårds- eller barnavårdskongress, är detta uppdrag icke att anse såsom offentligt uppdrag.

2. Militärtjänstgöring, då krigsavlöningsreglementet är å tjänstemannen tillämpligt.

Då erforderliga bestämmelser skola meddelas av Kungl. Maj:t, har det icke ansetts påkallat att förevarande stadgande begränsas till grupperna 2 och 3.

3. Militärtjänstgöring, då krigsavlöningsreglementet icke är å tjänstemannen tillämpligt.

Järnvägsstyrelsen har beträffande punkt 3 a) framhållit, att det uttalats farhågor för att bestämmelsen om B-avdrag för grupp 3 vid värnplikts-tjänstgöring, som fullgöres det år den värnpliktige fyller 23 år eller där-efter, kan leda till att värnpliktiga försöka få uppskov med militärtjänsten till 23:e levnadsåret för att därigenom vinna ekonomisk fördel.

Statens lönenämnd har ansett bestämmelserna under d) och e) angående hemvärnsövning eller hemvärnskurs samt driftvärnskurs böra kompletteras med föreskrifter angående huru det skall förfaras vid tjänstledighet, som är föranledd av hemvärns- eller driftvärnsmans deltagande i sammanträde med hemvärnets respektive driftvärnets representations- och verkställande organ (hemvärns- och driftvärnsting m. m.). Det kan för övrigt enligt lönenämndens mening ifrågasättas, huruvida icke samliga förevarande bestämmelser med fördel kunna överflyttas till hemvärnskungörelsen. I reglementet skulle i så fall endast erfordras en hänvisning till särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

Vad järnvägsstyrelsen uttalat har ej ansetts böra föranleda ändring i gällande bestämmelser; uppskov med värnpliktstjänstgöringen bör givetvis icke beviljas av den anledning järnvägsstyrelsen angivit, och det är vidare att märka, att gällande familjebidragsbestämmelser äro tillämpliga även under tiden innan vederbörande äger åtnjuta ifrågavarande löneförmån.

De under d) och e) i nuvarande reglemente angivna bestämmelserna för hemvärnsövning, hemvärnskurs och driftvärnskurs synas, såsom statens lönenämnd föreslagit, behöva kompletteras med bestämmelser om deltagande i sammanträde med hemvärnets eller driftvärnets representations- eller verkställande organ. Bestämmelserna synas vidare böra gälla även för tjänsteman tillhörande grupp 1 samt, såsom lönenämnden förordat, meddelas vid sidan av reglementet. I tabellen ha i anslutning härtill samtliga berörda tjänstledighetsanledningar upptagits under d), varvid föreslagits att Kungl. Maj:t skall meddela bestämmelser om löneförmåner under ledigheten. Huruvida dessa bestämmelser böra intagas i hemvärnskungörelsen eller i tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementet torde böra övervägas i annat sammanhang.

4. Arbete av synnerlig vikt för folkförsörjningen eller av därmed jämförligt allmänt intresse.

Bestämmelsen i detta ämne infördes i Saar efter det att under en följd av år föreskrivits, att tjänsteman finge för utförande av skördearbete, som anvisats genom den offentliga arbetsförmedlingen, under högst 10 dagar av en viss tidsperiod beviljas ledighet med oavkortad lön, under förutsättning att ledigheten ej föranledd förordnande av vikarie eller anställande av ersättare. Dessa föreskrifter begränsades icke att gälla för ordinarie och extra ordinarie tjänstemän, utan voro också tillämpliga på extra tjänstemän och aspiranter; då i detta fall fråga är om ledighet mera i statens än i den enskildes intresse — någon rätt för tjänstemannen att erhålla dylik ledighet

finnes givetvis icke — har anledning icke ansetts föreligga att från stadgandets tillämpning utesluta tjänstemän tillhörande grupp 1.

5. Iakttagelser, studier eller arbete av betydelse för verket eller för tjänstemannens kompetens för viss uppgift eller befattning inom verket.

Föreskrifterna i denna punkt motsvara bestämmelserna i 5 och 9 punkterna i den i 31 § Saar införda tabellen. Beträffande sistberörda bestämmelser må framhållas följande.

Statskontoret har ansett att i avsaknad av förtydligande motivering gränsdragningen mellan i dessa punkter avsedda ledigheter är oklar. Tvekan hade vidare uppkommit, huruvida tjänstledighet enligt grupp 3 mot B-avdrag sammanlagt högst 120 dagar av den tid, under vilken tjänstemannen innehade tjänst inom en och samma lönegrad, för tjänsteman tillhörande reglerad befordringsgång finge beviljas för varje i befordringsgången ingående lönegrad eller finge medgivas allenast för sammanlagt 120 dagar under hela den tid befordringsgången omfattade. *Telegrafstyrelsen* har ansett nödvändigt att viss inskränkning i här avsedd ledighet stadgas för tjänstemän inom reglerad befordringsgång, antingen så, att ledighet mot B-avdrag för angivna ändamål må åtnjutas under sammanlagt högst 120 dagar under den tid, som omfattas av den reglerade befordringsgången, eller ock så, att dylik ledighet må åtnjutas först sedan tjänstemannen uppnått visst antal anställningsår eller eventuellt genom en kombination av dessa regler.

Lantmäteristyrelsen har framhållit, att inom tryckeribranschen sedan gammalt är väl sörjt för de mot kollektivavtal anställda lärlingarnas yrkesutbildning, bland annat genom skolan för bokhantverk samt för mera avancerade arbetare och tjänstemän genom grafiska institutet, där en stor del av kurserna bedrivs på dagtid. För lärlingar bestredes avgifter för sådana kurser enligt kollektivavtal av arbetsgivaren, och lärlingen skulle under lärotiden åtnjuta full lön. Det verkade därför enligt styrelsens mening i viss mån stötande, att en tjänsteman i dylikt fall skulle förutom kostnaden för kurser även ha att vidkännas fullt avdrag å lön. Styrelsen föreslår därför att bestämmelserna uppmjukas så, att möjlighet beredes verksstyrelse att medgiva tjänsteman, varom här är fråga, tjänstledighet med A- eller B-avdrag vid studier, som bedrivs vid yrkesskola och som äro av betydelse för verket.

Telegrafstyrelsen har framhållit, att aspiranter och extra tjänstemän till stor del beordras till vid verket anordnade kurser. Det förefölle därför principiellt oriktigt att betrakta deltagande i sådan kurs som tjänstledighet. *Telegrafstyrelsen* håller således före, att tjänsteman, oavsett vilken avdragsgrupp han tillhör, bör under tid för beordrat deltagande i utbildningskurs vid verket vara berättigad till oavkortad lön. Liknande synpunkter ha framförts av *järnvägsstyrelsen*.

Statens lönenämnd har anfört i huvudsak följande.

Vad särskilt angår den under punkt 9 a) upptagna tjänstledighetsorsaken »utbildningskurs vid verket» vill lönenämnden — i anledning av uttalanden av telegraf- och järnvägsstyrelserna — framhålla, att i den mån tjänsteman, tillhörande grupp 1 eller 2, beordras till dylik utbildningskurs, han givetvis

skall äga bibehålla de med tjänsten förenade avlöningsförmånerna (jfr Kungl. Maj:ts beslut den 31 oktober 1947 angående avlöningsförmåner m. m. till deltagare i av fångvårdsstyrelsen anordnade utbildningskurser).

Statskontoret och telegrafstyrelsen ha berört frågan, huru bestämmelsen om rätt att under tjänstledighet för iakttagelser, studier m. m. bibehålla lön med B-avdrag under 120 dagar under den tid tjänsteman tillhör en och samma lönegrad skall tillämpas å tjänsteman, som vinner befordran inom en reglerad befordringgång. Erinras må, att enligt uttalande av 1945 års löne-kommitté i betänkande II, s. 100, kommittén förutsatte, att då fråga uppkomme att bevilja tjänstledighet för e. o. tjänsteman av nu angiven anledning vederbörande myndighet skulle särskilt beakta, huruvida tjänstemannen i tidigare anställning med tillämpning av samma eller motsvarande bestämmelse åtnjutit lön vid tjänstledighet. Vore så fallet borde, i den mån den sammanlagda tiden komme att överstiga maximiantalet dagar, ny tjänstledighet med rätt att åtnjuta lön med B-avdrag i allmänhet icke beviljas.

Lönenämnden vill för sin del ifrågasätta, huruvida icke föreskriften, att förmånen endast skall få åtnjutas under 120 dagar i varje lönegrad, borde kompletteras med en bestämmelse, att förmånen icke får tagas i anspråk under mer än 120 dagar under en anställningsperiod om fem år. En dylik begränsning av rätten att bibehålla lön med B-avdrag under vissa studier m. m. synes lönenämnden rimlig även i fråga om befattningshavare, som icke befinner sig i en viss befordringgång.

Det i lantmäteristyrelsens skrivelse berörda spörsmålet om befogenhet för verksstyrelse att medgiva tjänsteman, tillhörande grupp 1 eller 2, tjänstledighet med A- eller B-avdrag vid studier, som bedrivs vid yrkesskola och äro av betydelse för verket, bör enligt lönenämndens mening icke lösas genom en allmän föreskrift i reglementet. Myndighet, som har behov därav, torde böra hemställa om särskilt bemyndigande hos Kungl. Maj:t.

Gränsdragningen mellan i punkterna 5 och 9 avsedda ledigheter torde ha skett så, att de fall, då ledigheten betingades av ett mera utpräglat statsintresse, avsetts skola hänföras under den förra punkten, under det att den senare punkten skulle behandla vissa fall av ledighet för enskilda angelägenheter av särskilt kvalificerat slag. Då emellertid en sådan gränsdragning — som hade motsvarighet i de tidigare gällande avlöningsbestämmelserna — måste bliva ganska obestämd, ha bestämmelserna i enlighet med förslag av statens lönenämnd ansetts böra sammanföras under en punkt. Härvid har tjänstledighet för deltagande i utbildningskurs vid verket ansetts böra likställas med iakttagelser, studier eller arbete av betydelse för verket. Kungl. Maj:t har vidare ansetts böra kunna bemyndiga vederbörande myndighet att pröva om oavkortad lön skall utgå vid tjänstledighet, som här avses; fråga härom kan närmast uppkomma för de affärsdrivande verkens del.

Vad beträffar den i yttrandena berörda tjänstledighetsorsaken »utbildningskurs vid verket» bör, såsom statens lönenämnd uttalat, tjänsteman, som *beordras* till dylik utbildningskurs, givetvis äga bibehålla de med tjänsten förenade avlöningsförmånerna. Sådan tjänsteman är nämligen icke att betrakta såsom tjänstledig under tiden för utbildningen. Med hänsyn till den tvekan, som i vissa fall synes ha varit rådande i förevarande avseende, har ansetts böra klart utsägas, att här avsedda bestämmelser gälla tjäns-

teman, som erhållit tjänstledighet för deltagande på egen begäran i utbildningskurs vid verket.

En ändring i gällande bestämmelser har ansetts påkallad bland annat för att reglera frågan om rätt för tjänsteman inom reglerad befordringsgång att under tjänstledighet för iakttagelser, studier m. m. bibehålla lön med B-avdrag under högst 120 dagar. Anledning synes icke föreligga att medgiva sådan ledighet med B-avdrag i alltför stor utsträckning vare sig för tjänsteman, som vinner befordran inom en reglerad befordringsgång, eller för annan tjänsteman. I anslutning till statens lönenämnds förslag har ansetts böra gälla, att B-avdragsledighet för ifrågavarande ändamål må beviljas sammanlagt högst 120 dagar under loppet av fem på varandra följande kalenderår, dock högst 120 dagar av den tid, under vilken tjänstemannen innehar tjänst inom lönegrad med ett och samma ordningsnummer.

Det av lantmäteristyrelsen berörda spørsmålet om befogenhet för verkstyrelse att medgiva tjänsteman i grupp 1 eller 2 tjänstledighet med A- eller B-avdrag för studier, som bedrivs vid yrkesskola och som äro av betydelse för verket, bör, såsom statens lönenämnd uttalat, icke lösas genom en allmän föreskrift i reglementet. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att, efter framställning från vederbörande myndighet, med stöd av bestämmelsen i 27 § 1 mom. andra stycket lämna sådant bemyndigande, om skäl därtill anses föreligga.

6. Sjukdom m. m.

Beträffande punkt 6 a) andra stycket må framhållas, att däri allenast avses vissa i *tjänsten* ådragna sjukdomar. *Personalorganisationerna* ha ansett, att en uttrycklig bestämmelse borde meddelas om att Kungl. Maj:t efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall äger medgiva oavkortad lön vid tjänstledighet för annan sjukdom, som uppenbarligen föranletts av förhållanden i tjänsten, såsom bristfälliga lokaler, dålig ventilation eller dylikt. Kungl. Maj:t äger emellertid möjlighet därtill enligt 27 § 1 mom. reglementsförslaget — liksom enligt 24 § fjärde stycket Saar — varför någon särskild bestämmelse i ämnet ej ansetts påkallad.

Punkt 6 b) har berörts i åtskilliga yttranden. Härom må nämnas följande.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har anfört att, då någon gräns icke satts för den tid varunder tjänsteman tillhörande grupp 3 finge åtnjuta lön med A-avdrag, föreskrifterna ledde till skiftande resultat, exempelvis när det gällde att avgöra huru länge en sjukskriven extra tjänsteman borde bibehållas i sin anställning. Styrelsen har ifrågasatt, huruvida icke närmare föreskrifter härom böra meddelas.

Försvarets fabriksstyrelse har ansett det mindre tillfredsställande, att en extra tjänsteman eller aspirant kan komma att åtnjuta lön med A-avdrag under obegränsad tid. I varje fall har styrelsen ansett den nuvarande bestämmelsen olämplig, så länge friskintyg ej är obligatoriskt för anställning såsom aspirant eller extra tjänsteman.

Generalpoststyrelsen har framhållit, att med nuvarande bestämmelser en tjänsteman, som den 1 juli utan att tidigare under året ha varit sjukledig

övergår från tjänst med 35 dagars semester till tjänst med 45 dagars semester, vid sjukdom under andra halvåret äger åtnjuta oavkortad lön 10 dagar, trots att semestern för året uppgår till endast 40 dagar. Skäligen borde han enligt styrelsens mening erhålla oavkortad lön under 15 dagar.

Tjänstemännens centralorganisation har föreslagit, att antalet avdragsfria sjukdagar skall reduceras med det antal semesterdagar, som tjänstemannen åtnjuter eller skolat åtnjuta för hela det löpande kalenderåret.

Statens lönenämnd har anfört i huvudsak följande.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har erinrat, att föreskriften under 31 § 1 punkt 6 b) innebär, att rätten till lön med A-avdrag för tjänsteman, tillhörande grupp 3, icke är tidsbegränsad. I anslutning härtill ifrågasätter styrelsen, huruvida icke föreskrift borde meddelas, huru länge sjukledig extra tjänsteman bör bibehållas i sin anställning. Det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen påtalade förhållandet har även föranlett uttalande av försvarets fabriksstyrelse, som finner den obegränsade rätten till lön med A-avdrag under sjukledighet direkt olämplig, så länge friskhetsintyg ej är obligatoriskt för anställning såsom aspirant eller extra tjänsteman.

Extra tjänstemans rätt att bibehålla lön under sjukledighet har uppmärksamrats av 1947 års riksdags revisorer, som i sin berättelse, under § 47, bland annat ifrågasatt, om icke förebringandet av läkarintyg angående hälsotillstånd borde utgöra en förutsättning för uppflyttning till avdragsgrupp 3 beträffande vissa kategorier av extra tjänstemän, som avsåges i Saar. I utlåtande den 17 januari 1948 över ifrågavarande paragraf av revisorernas berättelse erinrade lönenämnden (civilförvaltningen), att genom kungörelsen 1935: 460 meddelats föreskrifter, avseende allmänna civilförvaltningen, om skyldighet i vissa fall att företa läkarintyg för vinnande av anställning i statens tjänst. Utfärdandet av bestämmelserna ifråga syntes närmast ha föranletts av rätten till sjukpension. Även rätten att uppbära lön under sjukledighet eller att åtnjuta sjukvård på statsverkets bekostnad kunde enligt lönenämndens mening motiveras, att läkarintyg avfordrades en anställningsökande, vare sig denne avsåges erhålla pensionsberättigande tjänst eller icke. Här avsedda läkarintyg vore emellertid icke jämförbara med sådana intyg, genom vilka sökande till speciella slag av tjänster på grund av särskilda föreskrifter hade att styrka visst hälsotillstånd eller frihet från viss sjukdom. Läkarintyg av förstnämnda art erbjöde sålunda i och för sig ingen garanti mot att personer med mindre gott hälsotillstånd vunne anställning.

Under hänvisning till det anförda får lönenämnden föreslå, att frågan om företeende av läkarintyg om hälsotillstånd såsom villkor för extra anställning, som icke är av tillfällig natur, upptages till närmare övervägande. Någon ändring i Saar synes emellertid icke påkallad. Icke heller torde det vara lämpligt att genom föreskrifter i Saar eller tillägsbestämmelserna betaga myndigheterna deras rätt att fritt pröva frågan, om och när uppsägning av sjukledig extra tjänsteman bör ske. Vid denna prövning synas en mångfald olika omständigheter böra beaktas, såsom anställningstidens längd, sjukdomens art, ömmande omständigheter m. m.

Viss tvekan om innebörden av stadgandet under punkten 6 b) har kommit till uttryck i yttrandena från generalpoststyrelsen och tjänstemännens centralorganisation. Tveksamheten avser, huru många avdragsfria sjukdagar, som tillkomma en tjänsteman, vilken under året övergått till tjänst med längre semester än han haft rätt till i den tidigare tjänsten. Enligt lönenämndens mening bör i dylikt fall antalet avdragsfria sjukdagar beräknas med utgångspunkt från det antal semesterdagar, som enligt 34 § 1 mom. första stycket för kalenderår gäller i den högre tjänsten. Visserligen

kan med en dylik beräkningsgrund summan av antalet avdragsfria sjukdagar och semesterdagar bli mindre än om den högre tjänsten innehafts hela året, men å andra sidan kan den som uttagit hela antalet avdragsfria sjukdagar före befordran till den högre tjänsten sammanlagt utfå mer än 55 avdragsfria ledighetsdagar under kalenderåret eller sålunda flera än om han hela året innehaft den högre tjänsten.

I anslutning härtill vill lönenämnden framhålla, att därest en tjänsteman uppflyttas i grupp 3 under löpande kalenderår, antalet avdragsfria ledighetsdagar bör bestämmas i proportion till huru lång tid av året tjänstemannen tillhör grupp 3.

Den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt försvarets fabriksstyrelse berörda frågan om rätt till lön med A-avdrag utan särskild tidsbegränsning för tjänsteman, tillhörande grupp 3, samt angående friskintyg för anställning såsom aspirant eller extra tjänsteman synes, såsom statens lönenämnd uttalat, icke böra föranleda ändring i bestämmelserna i reglementet. Icke heller synes lämpligt att genom föreskrifter i reglementet eller genom tilläggsbestämmelser betaga myndigheterna deras rätt att fritt pröva frågan, om och när uppsägning av sjukledig extra tjänsteman bör ske. Såsom statens lönenämnd framhållit synas vid denna prövning en mångfald olika omständigheter böra beaktas, såsom anställningstidens längd, sjukdomens art, ömmande omständigheter m. m. Frågan om företeende av läkarintyg om hälsotillståndet såsom villkor för extra anställning, som icke är av tillfällig natur, synes emellertid böra upptagas till närmare övervägande; därvid böra även beaktas de synpunkter på frågan, som kommittén för partiellt arbetsföra uttalat i sitt nyligen avlämnade betänkande angående partiellt arbetsföras anställning i allmän tjänst (SOU 1948: 11).

Med anledning av den tvekan, som kommit till uttryck rörande huru många avdragsfria sjukdagar, som tillkomma en tjänsteman, vilken under året övergått till tjänst med längre årssemester än han haft i den tidigare tjänsten, må framhållas, att antalet avdragsfria sjukdagar i dylika fall efter nämnda övergång bör, såsom statens lönenämnd uttalat, beräknas med utgångspunkt från det antal semesterdagar, som gäller för den högre tjänsten. En dylik beräkningsgrund kan visserligen leda till att det sammanlagda antalet avdragsfria sjukdagar och semesterdagar det kalenderår övergången till den högre tjänsten sker blir olika, alltefter det sjukledigheten infaller före eller efter tillträdet av den högre tjänsten. Detta synes emellertid icke böra föranleda ändring i de allmänna principerna om beräkningen av antalet avdragsfria sjukdagar med hänsyn till semestertiden. Därest tjänsteman under löpande kalenderår uppflyttats i grupp 3, bör antalet avdragsfria ledighetsdagar bestämmas i proportion till den tid av året tjänstemannen tillhör grupp 3.

För underlättande av tillämpningen av bestämmelserna om antalet avdragsfria sjukledighetsdagar har synts lämpligt att i tabellen direkt angiva högsta antalet avdragsfria sjukledighetsdagar, som må tillkomma tjänstemän i respektive lönegrader.

9. Flyttning, för vilken ersättning för flyttningskostnad utgår av statsmedel.

Järnvägsstyrelsen har ifrågasatt, huruvida icke under punkt 12 — enskild angelägenhet av vikt — borde anmärkas att vid tjänstledighet för flyttning i andra fall än i punkt 10 angives lön med B-avdrag må åtnjutas under högst 3 dagar och i övrigt lön med C-avdrag. Eljest kunde en befattningshavare, som förflyttades på egen begäran, i vissa fall komma i åtnjutande av en bättre förmån än en som tvångsförflyttades eller förflyttades i samband med befordran. Tjänstledighet med B-avdrag under t. ex. 5 dagar ställde sig nämligen förmånligare än tjänstledighet med oavkortad lön under 3 dagar och med C-avdrag under 2 dagar.

Statens lönenämnd har i anledning av vad järnvägsstyrelsen anfört föreslagit, att under punkt 10 i kolumnen för avdragsgrupp 3 efter orden »C-avdrag i övrigt» tillägges »i den mån icke punkt 12 befinner tillämplig».

Om för flyttning skulle erfordras längre tids ledighet än som avses i förevarande punkt, bör den överskjutande tiden kunna behandlas enligt punkt 11. Någon uttrycklig föreskrift härom har emellertid icke ansetts erforderlig.

11. Enskild angelägenhet av vikt.

Riksräkenskapsverket har ansett frågan om huru lång tid myndigheterna böra medgiva tjänstledighet för enskilda angelägenheter vara i behov av författningsmässig reglering. Ämbetsverket har erinrat om att i tjänstereglementet för krigsmakten vissa bestämmelser finnas meddelade angående tjänstledighet av ifrågavarande art.

Skolöverstyrelsen har framhållit, att med under punkt 12 angiven »enskild angelägenhet av vikt» i varje fall tidigare avsetts familjeangelägenheter, och under hänvisning till ett kammarrättsutslag (årsboken 1946 ref. 15) anfört, att bestämmelsen skulle vinna i tydlighet om den ändrades till »familjeangelägenhet av vikt».

Rikets allmänna kartverk har framhållit, att en »enskild angelägenhet», som på grund av tidsförhållandena borde hänföras till »enskild angelägenhet av vikt», är det icke sällan förekommande förhållandet, att kvinnlig tjänsteman blir underståndstjänstgör, då minderårigt barn eljest skulle bli utan vård. Detta inträffade ej sällan genom att hemhjälp icke kunde erhållas och — såsom ofta hände på helgdagsaftnar eller vid sjukdom av mera epidemisk karaktär — barnkrubba eller barnträdgård vore stängd. Kartverket har ansett tveksamt om B-avdrag kunnat tillämpas, ehuru sjukdom i hemmet icke varit orsak till frånvaron.

Statens lönenämnd har anfört i huvudsak följande.

I anslutning till vad rikets allmänna kartverk anfört beträffande innebörden av uttrycket »enskild angelägenhet av vikt» vill lönenämnden framhålla, att det vill synas som om det uttalande angående sagda uttrycks innebörd som på sin tid gjordes av 1936 års lönekommitté och som i visst avseende kompletterades av 1945 års lönekommitté, medfört en alltför snäv tillämpning av detta stadgande i praxis. Såsom framgår av det av skolöverstyrelsen åberopade kammarrättsutslaget har exempelvis avläggande av undervisningsprov av kammarrätten ansetts icke utgöra enskild angelägenhet av vikt för lärare. Statens lönenämnd, som icke delar kammarrättens uppfattning, finner önskvärt, att genom uttalande i specialmotivering till det nya reglementet dels klargöres, att 1936 års lönekommittés uttalande icke längre är avsett att tjäna till ledning vid stadgandets tillämpning, dels angivas vissa

riktlinjer för stadgandets tillämpning i fortsättningen, varvid det av kartverket behandlade fallet (tillfälligt behov av ledighet för vård av barn i hemmet o. d.) även bör beaktas.

Såsom av yttrandena framgår ha olika meningar kommit till uttryck beträffande innebörden av begreppet »enskild angelägenhet av vikt». Under det att skolöverstyrelsen ansett, att med ifrågavarande begrepp endast avses familjeangelägenheter och att bestämmelsen skulle vinna i tydlighet om den ändrades till »familjeangelägenhet av vikt», har statens lönenämnd ansett att det uttalande angående innebörden av sagda begrepp, som på sin tid gjordes av 1936 års lönekommitté och som i visst avseende kompletterades av 1945 års lönekommitté, medfört en alltför snäv tillämpning av detta stadgande i praxis. Att författningsmässigt reglera tillämpningen av ifrågavarande ledighet i vidare mån än att bestämma det högsta antal dagar av ett och samma kalenderår, varunder lön med B-avdrag må åtnjutas, synes icke möjligt. Vid beviljande av tjänstledighet för enskilda angelägenheter synas nämligen en mångfald olika omständigheter böra beaktas, för vilka bestämda regler icke kunna meddelas. Vederbörande myndighet synes därför böra äga att med hänsyn till samtliga i det särskilda fallet föreliggande omständigheter bedöma, huruvida enskild angelägenhet av vikt föreligger. Vissa typfall må emellertid nämnas. Sålunda bör otvivelaktigt såsom enskild angelägenhet av vikt betecknas viktigare familjeangelägenheter inom egen eller nära anhörigs familj, såsom barndop, bröllop eller begravning, allvarliga sjukdomsfall inom egen familj eller inom den närmaste släktkretsen, bouppteckning, boutredning eller arvskifte efter nära anhörig. Såsom viktigare familjeangelägenhet synes även böra anses hustrus barns börd, då mannens närvaro i hemmet exempelvis kan erfordras för att taga hand om minderåriga barn. Vidare synes såsom viktigare familjeangelägenhet böra anses hastigt påkommet behov av ledighet för vård av barn i hemmet, då sådan vård icke kan anordnas på annat sätt. Såsom enskild angelägenhet av vikt bör vidare kunna anses verkställande av flyttning, i den mån ledigheten härför icke innefattas i punkten 9, tentamen, examen eller avläggande av undervisningsprov, fullgörande av vittnesplikt, i den mån inställelsen inför domstol ej är att hänföra till tjänstgöring, ävensom annan jämförbar personlig angelägenhet.

Beträffande *de särskilda bestämmelserna* må följande framhållas.

Försvaret.

Bestämmelsen i 2 § 2 mom. sista stycket Saar har, då den endast synes vara av betydelse i samband med tjänstledighet, ansetts böra intagas i 1 punkten a) första stycket av de i denna paragraf för försvaret meddelade särskilda bestämmelserna.

Enligt Saar gäller, att beställningshavare skall vidkännas B-avdrag för tid, under vilken han undergår arreststraff med förbud att tjänstgöra, dock att innehållet belopp skall till beställningshavaren utbetalas, om undergången

dylikt straff prövas icke böra räknas beställningshavaren till last. I förslaget till definitivt reglemente har motsvarande bestämmelse gjorts tillämplig även på civil tjänsteman vid försvaret. Den nya bestämmelsen gäller vidare arreststraff över huvud taget. Slutligen ha ändrade bestämmelser meddelats om huru med innehållet belopp skall förfaras i olika fall. Ifrågavarande ändringar sammanhånga med den ändrade krigslagstiftning, varom förslag framlagts för innevarande års riksdag. Härom må nämnas följande.

I proposition nr 144 till innevarande års riksdag har föreslagits ny strafflagstiftning för krigsmakten. Sagda proposition upptager bl. a. förslag till lag om disciplinstraff för krigsmän. Enligt förslag till lag om ändring i strafflagen hänföras till krigsmän förutom militär personal de som eljest äro anställda vid krigsmakten i den mån Konungen med hänsyn till behovet av befälsföring och övriga tjänstgöringsförhållanden så förordnar. Även vid försvaret anställda civila tjänstemän kunna sålunda hänföras till krigsmän och därigenom enligt lagen om disciplinstraff bliva ålagda arreststraff.

I propositionen har föreslagits slopande av nuvarande olika arreststraff och införande av endast en straffform för arrest. Arrestanten skall deltaga i tjänstgöring i den mån strafftiden överstiger tio dagar; i övrigt verkställs arrest utan tjänstgöring, där ej i straffbeslutet på grund av tjänstens krav eller eljest föreliggande särskilda skäl annorlunda förordnats, dock att där arrest utan tjänstgöring finnes medföra fara för arrestantens hälsa, han skall under hela strafftiden eller vad därav återstår deltaga i tjänstgöring. Vidare har föreslagits att den, som åtnjuter avlöning från krigsmakten, under hela strafftiden skall vidkännas löneavdrag med belopp, som är angivet i gällande avlöningsföreskrifter.

Förslaget till lag om disciplinstraff för krigsmän upptager detaljerade bestämmelser om hur med belopp, som innehållits vid undergående av arreststraff, skall förfaras då tjänsteman med ändring av därom meddelat beslut dömes till arrest på kortare tid eller till annat straff eller påföljd eller befrias från ansvar i målet.

Läroverk m. fl. läroanstalter. Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

Skolöverstyrelsen har anfört, att bestämmelserna om löneavdrag vid tjänstledighet bland annat innebära, att till rektor eller annan redogörare överflyttats befogenheten att bestämma om B-avdrag vid tjänstledighet för iakttagelser, studier eller arbete av betydelse för undervisningsväsendet, vilken prövning tidigare tillkommit Kungl. Maj:t. Detta vore enligt överstyrelsens mening icke lämpligt. För vinnande av enhetlig bedömning föreslår styrelsen, att prövningen förläggas till skolöverstyrelsen eller beträffande de högre tekniska läroverken och konstfackskolan överstyrelsen för yrkesutbildning och beträffande navigationsskolorna kommerskollegium. Redan tidigare hade rektor haft att bestämma om B-avdrag vid tjänstledighet för studier för vinnande av högre lärdomsmeriter i visst ämne. Skolöverstyrelsen har ansett lämpligt, att beslutanderätten i dessa fall bibehålles hos rektor. Vidare har överstyrelsen ansetts böra äga rätt medgiva lärare tjänstledighet med B-avdrag för avläggande av undervisningsprov.

Statens lönenämnd har i anledning härav framhållit, att den myndighet, som beviljar tjänstledigheten, lämpligen bör besluta vilket avdrag, som skall tillämpas under densamma, i den mån ej beslutanderätten i detta hänseende förbehållits Kungl. Maj:t eller annan myndighet.

I förevarande för läroverk m. fl. läroanstalter meddelade särskilda bestämmelser ha intagits de i 2 kap. 3 § 3 punkten Ars för de högre kommunala skolorna och i 3 kap. 3 § 2 punkten a) och b) Ars för sinnesslöskolorna och epileptikerskolorna meddelade särskilda bestämmelserna. Med viss av de skiljaktiga förhållandena betingad avvikelse från vad under I, punkten 5 föreslagits har vidare för lärare tillhörande grupp 3 vid tjänstledighet för iakttagelser, studier eller arbete, som på ett påtagligt sätt kunna tjäna undervisningsväsendets intressen, ansetts böra gälla, att tjänstledighet med B-avdrag må beviljas sammanlagt högst 360 dagar under loppet av tio på varandra följande kalenderår, dock högst 180 dagar av den tid under vilken tjänstemannen innehar tjänst inom lönegrad med ett och samma ordningsnummer. Vidare ha vissa smärre jämkningar vidtagits i bestämmelserna om löneavdrag under ferier och om lön för tid, under vilken undervisningen vid vederbörande läroanstalt blivit till följd av smittsam sjukdom inställd och läraren av sådan anledning hindrats tjänstgöra; beträffande dessa jämkningar torde få hänvisas till författningstexten.

Beträffande den av skolöverstyrelsen berörda frågan om befogenheten att bestämma om B-avdrag vid tjänstledighet för iakttagelser, studier m. m. bör, såsom statens lönenämnd uttalat, den myndighet som beviljar tjänstledigheten besluta vilket avdrag, som skall tillämpas under ledigheten, i den mån beslutanderätten i detta hänseende ej förbehållits Kungl. Maj:t eller annan myndighet. I fråga om rätt för tjänsteman tillhörande grupp 3 att vid ledighet för iakttagelser, studier m. m. bibehålla oavkortad lön har Kungl. Maj:t ansetts böra äga befogenhet att, om så finnes lämpligt, överlåta beslutanderätten till vederbörande myndighet.

Vad slutligen beträffar det av skolöverstyrelsen berörda spörsmålet om tjänstledighet med B-avdrag åt lärare för avläggande av undervisningsprov må erinras om att sådan ledighet, enligt vad under I, punkten 11 anförts, bör betraktas som enskild angelägenhet av vikt.

Lots- och fyrstaten.

Lotsstyrelsen har framhållit, att semesterns längd för fyrskeppspersonalen är beroende av den tid under kalenderåret fyrskeppet är påmönstrat. Mot stadgandena härom, så som de utformats i det under innevarande budgetår gällande reglementet, korrespondera emellertid icke bestämmelserna om antalet avdragsfria sjukdagar. För undanröjande av den bristande överensstämmelsen borde för sådan å fyrskepp anställd tjänsteman, som tillhör grupp 3 vid början av tjänstledigheten, antalet sjukdagar med oavkortad lön bestämmas enligt följande sammanställning.

Tjänsteman, för vilken årssemestern omfattar	Antal dagar, varunder oavkortad lön må utgå	
mindre än 40 dagar		25 dagar
40 dagar men ej 50 dagar		20 »
50 dagar eller mera		10 » .

Statens lönenämnd har beträffande berörda förslag anfört följande.

Lotsstyrelsens förslag angående antalet avdragsfria sjukdagar för fyrskeppspersonalen skulle för vissa fall innebära en väsentlig ökning av an-

talet sådana dagar. Någon motivering härför har icke anförts. Enligt lönenämndens mening bör för här ifrågavarande personal antalet avdragsfria sjukdagar utgöras 55 dagar, minskat med det antal semesterdagar vederbörande är berättigad till enligt den särskilda bestämmelsen för lots- och fyrstaten under 34 §, dock minst 10 avdragsfria sjukdagar. Lönenämnden vill emellertid ifrågasätta, om icke såväl här förevarande föreskrift som nyssnämnda föreskrift under 34 § borde ersättas av en hänvisning till av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser, vilka i så fall skulle intagas i tilläggsbestämmelserna.

I anslutning till vad statens lönenämnd föreslagit ha vissa jämkningar ansetts böra ske i bestämmelserna om antalet avdragsfria sjukdagar för å fyrskepp anställd ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman ävensom sådan annan å fyrskepp anställd tjänsteman, som vid tjänstledighetens början tillhör grupp 3. Enligt reglementsförslaget äger nu nämnd tjänsteman vid tjänstledighet, som avses under I, punkt 6 b), åtnjuta oavkortad lön under högst det antal dagar av ett och samma kalenderår, varmed hans antal semesterdagar understiger 55, dock under minst 10 och högst 25 dagar. Tillräckliga skäl att överflytta ifrågavarande bestämmelser till tilläggsbestämmelserna ha icke ansetts föreligga.

Statens affärsdrivande verk.

Enligt 31 § Saar äger, utan hinder av vad under I sägs i punkt 9 b), till grupp 3 hörande tjänsteman vid postverket, telegrafverket eller statens järnvägar uppbara oavkortad lön under tjänstledighet för studier i utlandet, vilka av vederbörande verksstyrelse prövas vara erforderliga för den fackliga utbildningen. *Telegrafstyrelsen* och *statens lönenämnd* ha framhållit, att ifrågavarande särskilda bestämmelse bör omfatta även de fall, som avses under I, punkt 5.

I anslutning till det i det föregående berörda sammanförandet av punkterna 5 och 9 under I har på sätt telegrafstyrelsen och statens lönenämnd förordat här ifrågavarande stadgande ansetts böra omfatta även tjänstledighet för studier i utlandet, vilka av vederbörande verksstyrelse prövas vara av betydelse för verket; bestämmelsen har ansetts böra gälla för de affärsdrivande verken.

I detta sammanhang må beröras vissa fall där tvekan varit rådande om tillämpning av bestämmelserna om tjänstledighet m. m.

Frågan, huruvida söndag som infaller mellan två ledighetsperioder — två perioder av tjänstledighet eller av semester och tjänstledighet — skall inräknas i endera ledigheten, har berörts av *försvarets civilförvaltning* och *kontrollstyrelsen*, vilka funnit önskvärt, att klarläggande bestämmelser meddelas i ämnet. *Statens lönenämnd* har härom uttalat följande.

Det synes knappast möjligt att genom allmänna bestämmelser reglera frågan om inräknande i ledighetstid av sön- och helgdagar, som infalla mellan två ledighetsperioder, eftersom omständigheterna kunna variera i hög grad. För det fall, att anledningen till ledigheten är helt olika under

de två ledighetsperioderna, synes emellertid hinder icke böra möta för vederbörande myndighet att bevilja ledighet för dessa perioder utan inräkande av den mellanliggande söndagen. Såsom exempel å ett dylikt fall må nämnas, att tjänsteman som åtnjutit semester till och med lördag i en viss vecka och som blir i behov av tjänstledighet för enskild angelägenhet av vikt under måndagen i den närmast följande veckan, bör få åtnjuta full lön för den mellanliggande söndagen.

Såsom lönenämnden anfört, äro de närmare omständigheterna i skilda fall så olika, att det knappast är möjligt att i avlöningsreglementet reglera frågan på vad sätt sön- och helgdagar skola behandlas, då de infalla mellan olika ledighetsperioder. Vederbörande myndighet bör vara oförhindrad att i fall, då ledighetsanledningen uppenbarligen är både formellt och reellt sett helt olika under två ledighetsperioder, bevilja ledigheterna utan att i endera av dem inräkna mellanliggande dagar.

Beträffande de bestämmelser, enligt vilka tjänstledighet med viss löneförmån må åtnjutas under ett begränsat antal dagar, har *generalpoststyrelsen* uttalat tvekan, huruvida av berörda dagantal en hel dag eller endast en del av dag konsumeras för varje dags partiell tjänstledighet för ändamålet. En av de frågor styrelsen berört är, om en hel avdragsfri sjukdag skall anses konsumerad för varje dag, å vilken partiell sjukledighet åtnjutes a) för den som i övrigt tjänstgör i vanlig ordning, b) för den som har partiell tjänstledighet för enskild angelägenhet, vilken fortgår jämte den partiella sjukledigheten. En annan fråga avser, huruvida av 120 dagars medgiven B-avdragsledighet för studier en dag skall anses konsumerad för varje dag, å vilken åtnjutes partiell tjänstledighet för detta ändamål. *Statens lönenämnd* har framhållit att, även om vissa skäl talade för att endast en halv dag skulle konsumeras vid halvtidsledighet, en sådan tolkning icke vunnit godkännande i praxis. Vid utformandet av förslaget till definitivt reglemente har befunnits, att dylika detaljfrågor icke lämpligen kunna regleras i själva reglementet utan böra, i den mån så erfordras, behandlas i tilläggsbestämmelserna. I princip böra de bestämmelser, enligt vilka tjänstledighet med viss löneförmån må åtnjutas ett begränsat antal dagar, så förstås, att ledighet med dylik löneförmån får åtnjutas å detta antal dagar och att sålunda sistnämnda antal dagar ej får bliva större vid partiell tjänstledighet än vid hel tjänstledighet. Om bestämmelserna icke skulle tillämpas på angivna sätt, skulle heltidsanställd tjänsteman, som erhållit deltidarbete genom partiell tjänstledighet för enskilda angelägenheter, vid sjukledighet erhålla halv oavkortad lön — hel lön med halvt C-avdrag — dubbelt så lång tid som deltidanställd tjänsteman, och härför kunna skäl ej anses föreligga. Beträffande de liknande frågor, som uppkomma i semesterhänseende, hänvisas till vad därom anföres under 29 § 2 mom. d).

I detta sammanhang må slutligen beröras frågan, i vad mån beviljad ledighet av viss typ bör kunna utbytas mot ledighet av annan typ. Vad angår förhållandet mellan sjukledighet och semester har 1936 års lönekommitté uttalat, att hinder icke borde möta för en tjänsteman, som så önskade, att

i sin semester inräkna tid för sjukledighet; uttalandet synes innebära, att tjänstemannen skall kunna erhålla sjukledigheten omrubricerad som semester och, om han därunder vidkänts löneavdrag, få till sig utbetalat det avdragna beloppet. Vidare har 1945 års lönekommitté anfört, att tjänsteman, som styrker att han drabbats av sjukdom under semestertiden, äger rätt att erhålla sjukledighet för den tid sjukdomen varar. *Riksräkenskapsverket* har ansett tvekan råda, huruvida myndighet i sådant fall, där tjänstledighet beviljats för enskilda angelägenheter, sedermera äger vid styrkt sjukdom utbyta nämnda slags ledighet mot tjänstledighet för sjukdom. Ämbetsverket har föreslagit, att myndigheterna skulle tillerkännas rätt att i undantagsfall, då särskilda skäl talade därför, medgiva sådant utbyte. Vid prövningen av dylik fråga borde hänsyn tagas till tjänstledighetens omfattning, anledningen till densamma, sjukdomens art m. fl. omständigheter. I anledning av riksräkenskapsverkets berörda förslag har *statens lönenämnd* uttalat, att lönenämnden för sin del anser, att myndigheten äger utan särskilt medgivande besluta om här avsett utbyte. Vid utarbetandet av förslaget till definitivt reglemente har särskild föreskrift i ämnet ej ansetts böra intagas i reglementet. Såsom statens lönenämnd anfört, äger myndighet att utan särskilt medgivande besluta om utbyte av beviljad tjänstledighet för enskilda angelägenheter mot tjänstledighet för sjukdom, då skäl därtill föreligga; vid bedömande av frågan, huruvida utbyte skäligen bör medgivas, synas sådana synpunkter, som riksräkenskapsverket angivit, kunna tjäna som vägledning.

3 kap. Semester, däremot svarande annan ledighet och semesterersättning.

29 §.

Semester och däremot svarande annan ledighet.

1 mom. Genom Saar skedde ingen ändring i den sedan gammalt för statstjänstemän tillämpade ordningen med löpande kalenderår såsom kvalifikationsår för samma års semester. Vidare bibehölls det tidigare gällande bruttosemestersystemet, vilket innebar att under semestertiden infallande sön- och helgdagar inräknades i semestern. 1945 års lönekommitté uttalade emellertid i sistnämnda fråga, att semester icke borde meddelas på ett sådant sätt, att den började eller slutade på tjänstefri sön- eller helgdag.

Beträffande frågan om en övergång till ett system med nettosemester uttalades i proposition 1947: 281 (s. 143) följande.

Ehuru åtskilliga skäl kunde anföras för att övergå till ett sådant system, att semestern — på sätt enligt semesterlagen vore fallet — beräknades efter visst antal tjänstgöringsdagar, kunde icke i detta sammanhang förordas avsteg från lönekommitténs förslag, enligt vilket under semestertiden infallande sön- och helgdagar inräknades i semestern. Dock förordades, att denna fråga underkastades förnyad prövning i samband med den föreslagna utredningen angående arbete på obekvämlig arbetstid. Att av den-

na grund hänföra semesterbestämmelserna till dem, beträffande vilka tjänstemännen skulle vara skyldiga underkasta sig ändring, syntes emellertid icke böra ifrågakomma.

Vad sålunda anförts föranledde icke något uttalande av riksdagen.

I fråga om semester genomfördes — i analogi med vad som skedde beträffande andra sociala förmåner — den ordningen, att aspirant eller extra tjänsteman, som kunde räkna tre års statsanställning eller vad därmed likställdes, erhöll rätt till samma förmåner som extra ordinarie eller ordinarie tjänsteman. Den för aspirant och extra tjänsteman med kortare anställningstid tillämpliga semestern höjdes från 15 till 20 dagar, vilket alltså kom att utgöra minimiårssemestern för lönegradsplacerad personal. Sistnämnda höjning föranleddes bland annat av semesterlagens bestämmelser om förlängd semester för ungdom och vissa andra grupper. Det för aspiranter och extra tjänstemän förut gällande kravet på 180 dagars tjänstgöring för vinnande av semesterrätt bortföll med hänsyn till att i 1945 års semesterlag den enligt tidigare semesterlagstiftning gällande motsvarande karenstidsbestämelsen slopats. I samband härmed infördes rätt till semesterersättning för aspiranter och extra tjänstemän. En närmare redogörelse för motiven till införande av sistnämnda förmån och för dess konstruktion lämnas under nästföljande paragraf, i vilken stadgandet angående semesterersättning upptagits.

Den enligt tidigare bestämmelser gällande rätten att utfå felande semesterdagar under första kvartalet nästpåföljande år, där på grund av tjänstgöringsförhållandena full semester icke kunnat uttagas under kvalifikationsåret, utsträcktes — i anslutning till under ett flertal år i särskild ordning lämnade medgivanden — att omfatta tiden intill utgången av maj månad.

I yttrandena ha berörts vissa hithörande frågor.

Pensionsstyrelsen och *rikets allmänna kartverk* ha förordat, att semester skall beräknas efter antalet tjänstgöringsdagar (nettosemester). *Statens lönenämnd* har emellertid, under åberopande av vad som tidigare förekommit, icke ansett sig nu böra ifrågasätta någon ändring i systemet för semesterens beräkning.

Personalorganisationerna ha erinrat om 1945 års lönekommittés uttalande, att semester icke bör meddelas på sådant sätt, att den börjar eller slutar på tjänstefri sön- eller helgdag. Organisationerna ha ansett, att föreskrift av sagda innebörd bör införas i avlöningsreglementet. *Statens lönenämnd* har icke funnit påkallat, att avlöningsreglementet belastas med föreskrift av ovan angivet slag. Enligt lönenämndens mening borde det vara tillfyllest, om 1945 års lönekommittés uttalande upprepades i specialmotiveringen till semesterbestämmelserna.

Rikets allmänna kartverk har ansett en tendens föreligga att — där fråga är om enstaka semesterdagar eller kortare semesterperioder — undvika uttagande av semester under lördagar, då kortare arbetstid råder. Enligt kartverkets mening borde införas en begränsande föreskrift av innehåll, att viss minsta del av semestern skulle uttagas eller tilldelas å lördag. Kartverket har vidare ansett olämpligt, att semester skall kunna åtnjutas under del av dag. Förbud borde gälla mot en dylik uppdelning av semester och

vidare borde meddelas en föreskrift, att viss del av semestern (förslagsvis $\frac{2}{3}$) skulle uttagas i en följd eller uppdelas på högst två semesterperioder. En föreskrift av sistnämnda innebörd hade intagits i kartverkets arbetsordning.

Personalorganisationerna ha vidare riktat erinringar mot formuleringen av det för närvarande gällande villkoret för rätt att uttaga semester under nästpåföljande år. Enligt organisationerna hade uttrycket »på grund av tjänstgöringsförhållandena» i vissa fall tolkats alltför snävt, vilket lett till att befattningshavare, som på grund av sjukdom eller annan ledighet icke kunnat uttaga sin semester under det år, på vilket den belöpte, icke medgivits uttaga den under nästpåföljande år. De citerade orden borde enligt organisationerna utgå. *Statens lönenämnd* har ifrågasatt, om icke — med bibehållande av nämnda uttryck — borde intagas föreskrift, som ger myndighet möjlighet att godtaga även andra giltiga skäl för uppskjutande av semester. Lönenämnden har i detta sammanhang på förekommen anledning ifrågasatt, om icke Kungl. Maj:t borde äga möjlighet att efter prövning av omständigheterna medgiva att föregående års semester må uttagas jämväl efter den 31 maj nästpåföljande år.

I förslaget till definitivt avlöningsreglemente ha under förevarande moment till en början — med endast viss redaktionell ändring — upptagits de i 34 § 1 mom. Saar meddelade bestämmelserna angående årssemesterns omfattning. Utgångspunkten har härvid varit, att övergång till ett nettosemestersystem icke heller i nuvarande sammanhang lämpligen synes böra ske.

Semester bör, i enlighet med vad som förutsattes vid 1947 års lönereglering, icke meddelas på sådant sätt, att den börjar eller slutar på tjänstefri sön- eller helgdag; någon särskild föreskrift härom synes emellertid icke böra meddelas i avlöningsreglementet. Att å andra sidan under semestertid infallande sön- och helgdagar skola inräknas i semestern, framgår uttryckligen av bestämmelse i 2 mom. d). Vad angår frågan, huruvida tjänstefria dagar, vilka infalla mellan perioder av semester och tjänstledighet, skola inräknas eller icke inräknas i ledighetstid, hänvisas till vad därom anförts under 28 §.

Anledning har icke ansetts föreligga att i avlöningsreglementet intaga sådana föreskrifter i fråga om semesters åtnjutande, som föreslagits av rikets allmänna kartverk. Frågor av denna art synas med stöd av redan gällande bestämmelse om att semester skall erhållas å tid, som prövas lämplig med hänsyn till göromålens behöriga gång, kunna regleras av vederbörande myndighet i samband med beslut om semesters medgivande.

På sätt av lönenämnden förordats har i momentets andra stycke intagits en kompletterande föreskrift, som ger vederbörande myndighet möjlighet medgiva uttagande av semester under tiden 1 januari—31 maj nästpåföljande år jämväl där andra giltiga skäl än tjänstgöringsförhållandena hindrat dess uttagande under det kalenderår semestern avser. Det har däremot icke ansetts motiverat att öppna möjlighet att erhålla semester efter utgången av maj månad i andra fall än där detta är möjligt redan enligt gällande bestämmelser (för tjänstemän stationerade å kallort eller utom Europa samt för provinsialläkare och distriktsveterinärer). Erinras må om 1945 års lönekommittés uttalande (betänkande II, s. 84) att det är vederbörande

myndighets skyldighet att tillse, att tjänsteman såvitt möjligt inom föreskriven tid får uttaga sin semester. Det bör förutsättas, att möjlighet finnes att erhålla semester inom den nu medgivna tidsramen och att ytterligare avsteg från huvudregeln — att semester skall utgå under det kalenderår, på vilket den belöper — icke äro erforderliga ur denna synpunkt. Icke heller synes det vara motiverat att medgiva andra än ovannämnda tjänstemän möjlighet att på egen begäran utfå semester vid senare tidpunkt än som nu är medgiven.

Övriga i momentet intagna stadganden ha utan saklig ändring överförts från Saar.

Vid 1947 års löneroglering har uppmärksamrats att naturhinder eller hinder av liknande slag i vissa fall kan föranleda, att tjänsteman icke kan begiva sig från tjänstgöringsplatsen å dag, då honom beviljad semester skall börja. På grund av tjänstgöringsplatsens beskaffenhet kunde det härvid framstå som obilligt för tjänstemannen, att den tid, som han nödgades kvarstanna å tjänstgöringsorten, räknades som semestertid; om i sådant fall tjänstemannen ställt sig till förfogande för tjänstgöring, borde den semesterbeviljande myndigheten omlägga tjänstemannens semester så, att ifrågavarande tid icke inrymdes i semestern, och detta borde ske också i de fall, då på grund av semestern särskild vikarie beordrats, så att i dylikt fall en tillfällig dubbling av tjänsten tillätes. Om naturhinder eller hinder av liknande slag föranlett, att tjänsteman först efter semesterns slut kunnat inställa sig på tjänstgöringsplatsen, borde han anses ha inställt sig inom föreskriven tid, under förutsättning att det icke kunde anses att tjänstemannen själv vållat att han blivit utsatt för ifrågavarande hinder.

Beträffande frågan om ersättning av statsmedel för resor i samband med semester eller om fri resa i sådant sammanhang hänvisas till 33 §.

2 mom. I detta moment ha sammanförts bestämmelser, genom vilka semesterrätten närmare regleras för vissa specialfall. Beträffande bestämmelserna, som fördelats på punkterna a)–d), må i anslutning till de särskilda punkterna nämnas följande.

a) I fråga om sättet för beräkning av semester i fall, då tjänsteman innehar olika i reglementet avsedda tjänster under ett och samma kalenderår eller innehar sådan tjänst under endast en del av året, inneburo de i Saar meddelade bestämmelserna i vissa hänseenden en mera uttömmande reglering än som tidigare förekommit. Till följd av sättet för bestämmande av de sociala förmånerna för aspiranter och extra tjänstemän blevo vidare bestämmelser erforderliga för att reglera semesterberäkningen för fall, då tjänsteman under kalenderåret erhållit ändrad semesterrätt genom övergång till avdragsgrupp 3. Någon ändring gjordes ej i den tidigare gällande regeln om att, där vid beräkning av semestern brutet dagantal uppkom, avrundning skulle ske till närmast *högre* dagantal.

Vissa myndigheter ha i sina yttranden gjort erinringar mot verkningarna av avrundningsregeln.

Pensionsstyrelsen, telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen ha påpekat, att avrundningsregeln leder till att en extra tjänsteman, som vinner anställning den 1 juli visst år, blir berättigad till semester i 11 dagar trots att hans semester för helt år är 20 dagar. Pensionsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen ha ansett, att bestämmelserna om semesterrätt i dylika fall lämpligen borde beräknas i förhållande till antalet »anställningsmånader». Telegrafstyrelsen har däremot ansett lämpligt, att beräkningen sker genom jämförelse mellan å ena sidan antalet anställningsdagar under året och å andra sidan 365, men föreslagit sådan ändring, att avrundning alltid sker till *närmaste* (högre eller lägre) hela dagantal. *Medicinalstyrelsen* har ifrågasatt, huruvida icke för aspirant och extra tjänsteman borde inrymmas någon bestämmelse om kvalifikationstid för rätt till semester. Styrelsen har ansett de nuvarande bestämmelserna vid mycket kortvariga anställningar leda till en föga motiverad rätt till semester (semesterersättning). *Statens lönenämnd* har anslutit sig till telegrafstyrelsens förslag. Lönenämnden har därvid erinrat, att genom en dylik ändring av avrundningsregeln även skulle förhindras, att den som innehaft aspirant- eller extra anställning endast några få dagar skulle därpå grunda rätt till en semesterdag eller semesterersättning härför. Rätt till en dags semester skulle, om årssemestern utgjorde 20 dagar, inträda först efter 10 dagars anställning.

En ändring av avrundningsregeln på av telegrafstyrelsen och lönenämnden föreslaget sätt har syntts böra genomföras, varvid samtidigt ansetts böra meddelas uttrycklig föreskrift om att rätt till semester icke föreligger, där den beräknade semestertiden uppgår till mindre än en halv dag.

b) I 34 § 3 mom. Saar meddelas en bestämmelse varigenom semesterrätten regleras vid övergång till i reglementet avsedd tjänst från däri ej avsedd statlig eller jämförlig icke-statlig anställning. Denna bestämmelse, som i viss mån anslöt sig till en motsvarande bestämmelse i semesterlagen, innefattade rätt för vederbörande att, om övergången mellan anställningarna ej skett vid kalenderårets ingång, i den nya anställningen åtnjuta jämväl i den tidigare intjänt men icke åtnjuten semester, därvid dock i den nya anställningen semestern fick utgå med högst det antal dagar, vartill årssemestern uppgick i denna anställning.

I yttrandena ha följande synpunkter framlagts med avseende å nämnda stadgande.

Generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen ha funnit bestämmelsen böra förtydligas. Vattenfallsstyrelsen har därvid ansett föreskriften, att den sammanlagda semestern för kalenderåret icke får bli längre än om berörda övergång skett vid kalenderårets ingång, skäligen böra gälla även för de tjänstemän, som före övergången redan åtnjutit i den föregående anställningen intjänt semester. *Statens lönenämnd* har funnit bestämmelserna böra ändras så, att vid här avsedd övergång den sammanlagda semestern under det kalenderår, då övergången sker, icke blir längre än den semester, som för helt kalenderår tillkommer vederbörande i den nya tjänsten. Lönenämnden har samtidigt framhållit, att i den sammanlagda semestern givetvis skola inräknas sådana tjänstemannen i den nya tjänsten tillkommande semesterdagar, som på grund av tjänstgöringsförhållandena eller eljest må åtnjutas först under början av det följande kalenderåret.

Vid utformandet av motsvarande stadgande i förslaget till definitivt reglemente har eftersträfvats att tillgodose de i yttrandena framförda synpunkterna. I stadgandets första stycke föreskrives, att om den, som tillträder i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst, under samma kalenderår innehaft annan anställning hos staten eller icke-statlig anställning med avlöning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, och semestern i denna anställning beräknas för löpande kalenderår, semestern skall beräknas enligt huvudbestämmelserna. I ett andra stycke regleras härefter frågan om semesterns beräkning, då tjänsteman omedelbart före tjänstetillträdet — vare sig detta sker vid kalenderårs ingång eller ej — innehaft sådan anställning av angivna slag, i vilken semestern icke beräknas för löpande kalenderår. I sådant fall skall tjänstemannen i den tillträdda tjänsten erhålla i den tidigare anställningen intjänt men ej åtnjuten semester. Av den semester, som tjänstemannen enligt huvudbestämmelserna skulle erhålla i den nya tjänsten, må i dylikt fall åtnjutas högst det antal semesterdagar, varmed årssemestern i den nya tjänsten befinnes överstiga den vid tjänstetillträdet beräknade summan av intjänt men ej åtnjuten semester och tidigare under kalenderåret åtnjuten semester; en sådan reduktion skall vidtagas oberoende av om tjänstemannen vid tjänstens tillträddande haft någon tidigare intjänt semester outtagen eller ej. I den mån semesterersättning utgått skall häremot svarande del av semestern anses såsom åtnjuten.

c) I 34 § 2 mom. fjärde stycket Saar upptogs ett stadgande av innebörd, att — så framt Kungl. Maj:t ej annorlunda beslutit — vederbörande myndighet, om skäl därtill ansåges föreligga, vid tillämpning av bestämmelserna angående beräkning av semestertid ägde helt eller delvis bortse från tjänst-innehav, varunder tjänstemannen vidkänts C-avdrag å lönen av annan anledning än tjänstledighet för offentligt uppdrag. Stadgandet motsvarades av vissa tidigare gällande bestämmelser om avstående vid C-avdragsledigheter av andra icke kontanta avlöningsförmåner än sjukvård.

I yttrandena ha härom anförts följande.

Riksräkenskapsverket och *järnvägsstyrelsen* ha ansett stadgandet giva anledning till svårigheter och ojämnheter vid tillämpningen och ha funnit önskvärt att närmare anvisningar meddelades till ledning för prövningen av frågor av förevarande art. Järnvägsstyrelsen liksom även *rikets allmänna kartverk* ha ifrågasatt, om värnpliktstjänstgöring med C-avdrag bör få konstituera rätt till semester. *Statstjänstemännens riksförbund* har förordat, att i själva reglements föreskriften skulle angivas, vid vilka slag av C-avdragsledigheter inskränkning i semesterrätten skulle äga rum. Organisationen har i detta hänseende förordat, att endast i 31 § punkterna 12 och 13 Saar avsedda C-avdragsledigheter för enskilda angelägenheter borde påverka semesterrätten och då endast under förutsättning att ledigheten omfattat minst en kalendermånad i följd.

Statens lönenämnd har funnit uteslutet att belasta avlöningsreglementet med närmare direktiv för myndigheternas tillämpning av stadgandet. Dylika anvisningar borde lämpligen intagas i tilläggsbestämmelserna. Lönenämnden har vidare uttalat, att den, även om den icke nu vore beredd att taga definitiv ställning till vad dylika föreskrifter borde innehålla, dock funne

det uppenbart, att å ena sidan korta ledigheter icke borde inverka på semesterrätten och å andra sidan sådan värnpliktstjänstgöring, som avses under 31 § I punkt 3 a) Saar, icke borde grunda semesterrätt.

Enligt den föreslagna lydelsen av bestämmelsen må, där tjänsteman vidkännes C-avdrag å lönen av annan anledning än tjänstledighet för offentligt uppdrag, semestertiden enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser minskas med så stor del av årssemestern, som belöper på avdragstiden. Den närmare regleringen avses skola ske genom tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementet.

I de före den 1 juli 1947 gällande semesterbestämmelserna stadgades en inskränkning i semesterrätten för den, som under viss längre tid ej uppehållit sin tjänst. Tjänsteman, som vid kalenderårs ingång sedan mer än sex månader varit tjänstledig för sjukdom, svag hälsas vårdande, havandeskap eller barnsbörd eller för enskilda angelägenheter, ägde sålunda — såvitt ej vederbörande myndighet fann skäl annat medgiva — icke rätt att åtnjuta semester för detta kalenderår förr än han under sammanlagt minst 90 dagar bestritt egen eller annan statens tjänst eller fullgjort uppdrag för statens räkning. En liknande regel förekom bland annat i fråga om rätten att uppbära oavkortad lön under sjukdom. Till de frånvarofall, som tidigare hade i stadgandet avsedd effekt på rätten att utfå semester, fogades i 33 § 1 mom. andra stycket Saar sådant tjänstgöringshinder, som medförde C-avdrag å lönen, avhållande från tjänstgöring samt semester. Å andra sidan utgick tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd ur uppräknigen av frånvarooanledningar.

Telegrafstyrelsen har med avseende å förevarande stadgande förordnat, att alla ledigheter med C-avdrag skola få i stadgandet avsedd inverkan, såvida icke vederbörande myndighet finner skäl annat medgiva. Ifrågavarande förslag har tillstyrkts av *statens lönenämnd*.

Vid utformningen av den föreslagna bestämmelsen har telegrafstyrelsens av lönenämnden tillstyrkta förslag följts, med undantag dock för att C-avdragsledighet för offentligt uppdrag icke ansetts böra inverka på rätten att utfå semester. Bestämmelsen har ansetts böra göras tillämplig även i sådant fall, där en under längre tid sjukledig tjänsteman någon kortare tid av det senare kalenderhalvåret tjänstgör försöksvis. Vid beräkning av angivna 90 dagar böra partiella tjänstgöringsdagar likställas med dagar, då tjänstgöring fullgjorts i normal omfattning.

d) 1945 års lönekommitté berörde i sitt betänkande II (s. 85 ff) — närmast med anledning av 1944 års deltidstjänstutrednings betänkande om deltidarbete i allmän tjänst m. m. och uttalanden i vissa remissyttranden över nämnda betänkande — en del spörsmål om semester för tjänstemän, som äro anställda med avkortad tjänstgöringstid eller som erhållit nedsättning av tjänstgöringstiden.

Huvudpunkterna i det av lönekommittén i detta sammanhang förda resonemanget voro följande.

1. Beträffande spörsmålet om *lön under semestertid i samband med deltidarbete* erinrades, att dittills gällande semesterbestämmelser inneburit

att tjänsteman under semestertiden ägt uppbära den på denna tid belöpande lönen. Deltidstjänstutredningen hade icke föreslagit något avsteg från denna grundregel för de fall, där tjänsteman under kvalifikationsåret innehåft såväl heltids som deltidsanställningar. Järnvägsstyrelsen hade däremot förordnat en sådan lösning att lönen under semestertiden i viss mån skulle grundas på en medeltalsberäkning mellan olika löner under kvalifikations-tiden. Lönekommittén fann bland annat med hänsyn till den komplicerings-av lönesystemet, som skulle medföras av järnvägsstyrelsens förslag, övervägande skäl tala för ett bibehållande av den dittills gällande ordningen. Till ett sådant resultat hade jämväl allmänna lönenämnden kommit.

Med viss avvikelse från deltidstjänstutredningens förslag hade lönekommit- tén endast upptagit två former av deltidsarbete: deltidsanställning och nedsättning av tjänstgöringstiden (för heltidsanställd personal); vid del- tidsanställning skulle åtnjutas en mot tjänstgöringstiden svarande del av lönen enligt vederbörande löneklass, men vid nedsättning av tjänstgö- ringstiden skulle själva lönen icke reduceras utan i stället tillämpas ett partiellt tjänstledighetsavdrag. Såväl vid deltidsanställning som vid ned- sättning av tjänstgöringstiden skulle under semestertid utgå vad på semes- tern belöpte av tjänstemannens lön. För heltidsanställd tjänsteman ställde sig lönefrågan olika, allt efter det beslut om nedsättning av tjänstgörings- tiden gällde eller icke gällde under den tidsperiod, då semester åtnjöts. I förstnämnda fall kunde semestern givetvis endast avse den del av tjänstgö- ringsdagen, som ej var tjänstefri i anledning av nedsättningen, och veder- börande ägde då på grund av semestern uppbära hel lön minskad med parti- ellt löneavdrag. Om åter semestern åtnjöts å dag, då nedsättning av tjänst- göringstiden icke förekom, kom på semestern att belöpa hel lön, om den åtn- jöts hela dagen, och halv lön, om den åtnjöts endast halva dagen. Några särskilda bestämmelser om lön under semestertid ansågos icke erforderliga för genomförande av de lönekommitténs förslag, som här redovisats eller för vilka redogörelse lämnas under punkten 2.

2. Beträffande frågan, huruvida förekomsten av deltidsarbete borde in- verka på semestertidens längd, uttalade lönekommittén till en början, att om den, som under hela kvalifikationsåret hade heltidsanställning och icke åtnjöt nedsättning av tjänstgöringstiden, ägde rätt till semester under ett visst antal dagar, även den motsvarande tjänsteman, som hela året hade halvtidsanställning, borde kunna erhålla semesterledighet under samma an- tal dagar. Semesterns syfte att bereda vila och rekreation skulle annars väsentligt förfelas. Samma grundregel syntes böra gälla, om vederbörande under kvalifikationsåret överginge från deltidsanställning till heltidsanstäl- ning eller tvärtom, vare sig semestern åtnjöt dessförinnan eller erhöles därefter. Detta resonemang kunde i realiteten anses innebära, att om semes- ter åtnjöts under tid, då halvtidsanställning innehades, en semesterdag kon- sumerades genom ledighet från arbete av hälften så stor omfattning som normalt ålåge en heltidsanställd tjänsteman. Det sistnämnda syntes också böra gälla för det fall, att en heltidsanställd tjänsteman erhöle semester å dag, som delvis var tjänstefri i anledning av nedsättning av tjänstgörings- tiden. Härigenom uppnåddes likställighet med det fallet, att semestern åtn- jötes under dag, då deltidsanställning innehades. Då emellertid enligt dit- tills gällande bestämmelser sådan heltidsanställd tjänsteman, som ej hade nedsättning av tjänstgöringstiden, i olika fall kunnat uttaga semester å halv dag utan att detta medfört att mer än en halv semesterdag konsume- rats, hade vid fall av nedsättning av tjänstgöringstiden en hel semesterdag ansetts böra konsumeras endast då nedsättningen medfört C-avdrag och icke föranletts av offentligt uppdrag eller värnpliktstjänstgöring. Särskild

föreskrift borde meddelas angående behandlingen i semesterhänseende av dag, som till följd av nedsättning av tjänstgöringstiden vore delvis tjänstefri.

Lönekommittén anförde i anslutning härtill, att den förordade regleringen av semesterfrågorna för deltidssamarbetande personal uppenbarligen vore beroende av huruvida tjänsteman enligt vederbörligt beslut skulle ha deltidssamarbete under den tid, då semestern infölle. I den mån föreskrifter ansågs erforderliga för att reglera frågan, huruvida sådana beslut borde meddelas med giltighet även för semestertid, syntes föreskrifterna ifråga icke höra hemma i avlöningsreglementet. Lönekommittén gjorde emellertid samtidigt vissa påpekanden. Det ansågs sålunda självklart, att ett rubbande av tidigare anställnings- eller tjänstgöringsform, vare sig detta innebure en ökning eller minskning i tjänstgöringens omfattning, icke borde ske allenast för tid, till vilken semester förlades. Bland annat borde enligt lönekommittén ett beslut om nedsättning av tjänstgöringstiden icke för viss tid annulleras av den anledningen, att tjänstemannen under denna tid skulle erhålla semester.

Lönekommittén berörde slulligen den situation, som förelåg vid deltidssamarbete i den formen, att tjänstgöring fullgjordes allenast å vissa dagar, medan andra dagar voro tjänstefria. Härvid skildes mellan deltidsanställning eller erhållen nedsättning av tjänstgöringstiden. Vid deltidsanställning vore tjänstemannen icke att anse såsom tjänstledig under de tjänstefria dagarna i vidare mån än dessa ingingo i tid, under vilken tjänstemannen av särskild anledning åtnjöte tjänstledighet. Dessa tjänstefria dagar ansågos i semesterhänseende böra behandlas på samma sätt som exempelvis sön- och helgdagar. Någon särskild föreskrift härom ansågs icke erforderlig. Om åter nedsättning av tjänstgöringstiden skedde i den formen, att tjänstgöringskyldighet förelåge endast under vissa dagar, vore tjänstemannen tjänstledig under de tjänstefria dagarna. Det hade syntes lönekommittén mest tillfredsställande, att semesterfrågan sakligt sett reglerades lika i de båda alternativen. Särskild föreskrift, att jämväl i det senare fallet tjänstefria dagar skulle kunna verka konsumerande på semesterrätten, ansågs erforderlig med hänsyn till att tjänstemannen icke rimligtvis kunde på en gång åtnjuta tjänstledighet och semester.

De i den lämnade redogörelsen berörda föreskrifterna om behandlingen i semesterhänseende av dagar, som till följd av nedsättning av tjänstgöringstiden äro delvis eller helt tjänstefria, ha meddelats i 35 § 2 mom. Saar, vilket stadgande har följande lydelse.

Om semester åtnjutes å del av dag, vilken i övrigt är tjänstefri till följd av sådan nedsättning av tjänstgöringstiden, som medför C-avdrag å lönen och ej är föranledd av offentligt uppdrag eller militärtjänstgöring, skall så anses, som om semestern omfattade hela nämnda dag.

Om semester åtnjutes såväl före som efter dag eller dagar, som äro tjänstefria av i första stycket avsedd anledning, skall så anses, som om semestern omfattade jämväl den eller de mellanliggande dagarna, i den mån ej annat följer av beslut meddelat av Kungl. Maj:t.

I vissa yttranden ha berörts frågor, som ha samband med dessa föreskrifter.

Järnvägsstyrelsen har föreslagit, att semesterbestämmelserna skola kompletteras med en föreskrift om hur en tjänsteman, som under längre eller kortare tid åtnjuter nedsättning av tjänstgöringstiden, skall behandlas i fråga om rätt till semester. *Statens lönenämnd* har med anledning av detta förslag förordat, att frågan skulle klargöras i specialmotiveringen till semesterbestämmelserna. Av motiveringen borde enligt lönenämnden framgå, att för tjänsteman, som under del av ett år hade nedsatt tjänstgöringstid,

antalet semesterdagar skulle vara detsamma som om han fullgjort heltids-tjänstgöring hela året samt att — med i det följande angivet undantag — lörens storlek under semestern skulle vara beroende av om semestern åtnjutes under tid, då beslutet om nedsättningen av tjänstgöringstiden gällde, eller under tid för full tjänstgöring.

Rikets allmänna kartverk har föreslagit, att 35 § 2 mom. första stycket Saar skall erhålla sådan lydelse, att om semester åtnjutes å dag, vilken till en del är tjänstefri till följd av sådan nedsättning av tjänstgöringstiden, som medför avdrag å lönen, det skall så anses, som om semestern omfattade hela nämnda dag, samt att tjänstemannen skall vidkännas det vid nedsättningen av tjänstgöringstiden fastställda löneavdraget oavsett anledningen till nedsättningen och oavsett huruvida fråga är om A-, B- eller C-avdrag.

Kartverket har vidare funnit formuleringen av 35 § 2 mom. andra stycket kunna giva anledning till den felaktiga slutsatsen, att den eller de mellanliggande dagarna icke skola medräknas i semestern i fall, då semester åtnjutes såväl före som efter dag eller dagar, som äro tjänstefria av annan anledning än nedsättning av tjänstgöringstiden. Detta vore dock för närvarande avsett beträffande sön- och helgdagar.

Statens lönenämnd har i de av kartverket först berörda frågorna uttalat följande.

Lönenämnden kan i huvudsak ansluta sig till kartverkets förslag. Enligt lönenämndens mening bör dock en nedsättning av tjänstgöringstiden icke under alla förhållanden medföra, att tjänsteman får vidkännas avdrag å lönen under semester, som åtnjutes under tiden för nedsättningen. Är denna för- anledd av sjukdom, bör tjänstemannen sålunda kunna utbyta den av sagda anledning för del av dag beviljade tjänstledigheten mot semester. Detta innebär, att full lön för heldagstjänstgöring skall utgå under semesterdagarna. Vidare synes full lön böra utgå under semester, om nedsättningen av tjänst- göringstiden är föränledd av offentligt uppdrag eller militärtjänstgöring. Det senare fallet torde dock sakna praktisk betydelse.

Vid utarbetandet av förslaget till definitivt reglemente ha de med deltid- arbete sammanhängande semesterfrågorna ansetts böra regleras med ut- gångspunkt från de båda huvudprinciper, som kommo till uttryck i 1945 års lönekommittés uttalanden i ämnet. Den ena huvudprincipen är att, då se- mesterns syfte är att bereda vila och rekreation, antalet ledighetsdagar bör vara lika stort för heltidsanställd och deltidanställd personal och för den förra personalen bör vara lika stort oberoende av om vederbörande har ned- satt tjänstgöring eller ej. Den andra huvudprincipen är, att uttagandet av semester icke bör medföra någon rubbning i fråga om storleken av den lön, som skulle ha utgått, om semestern ej åtnjutes.

Från dessa utgångspunkter uppkomma icke några särskilda frågor, som påkalla meddelande av bestämmelser i avlöningsreglementet, då fråga är om *deltidsanställd* tjänsteman. En sådan tjänsteman har visserligen kortare tjänstgöringstid än en heltidstjänstgörande, men denna kortare tjänstgö- ringstid utgör för honom hela den tjänstgöring han har att fullgöra på grund av sin anställning; på motsvarande sätt har han visserligen lägre lön än en heltidstjänstgörande tjänsteman, men den utgör dock för honom full lön, ungefärligen som om han vore placerad i en lägre lönegrad. Eftersom inga

speciella bestämmelser meddelats, intjänar här avsedd tjänsteman lika många semesterdagar som en heltidstjänstgörande. Oavsett om semestern åtnjutes å tid, då han innehar deltidsanställningen, eller efter det han övergått till heltidsanställning, konsumeras en intjänat semesterdag av en dags ledighet, utan att särskild bestämmelse härom erfordras. Särskilda bestämmelser kunna däremot behövas för att reglera frågan, i vad mån semestern skall konsumeras av tjänstefria dagar, som falla mellan dagar vilka eljest skolat vara tjänstgöringsdagar men å vilka semester åtnjutes; dessa bestämmelser böra emellertid i princip ha samma innebörd som motsvarande bestämmelser för heltidstjänstgörande tjänstemän. I förslaget till definitivt reglemente har härom stadgats, att i antalet åtnjutna semesterdagar jämväl skola inräknas angivna mellanliggande dagar, i den mån ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:; undantag från regeln kan böra medgivas till följd av att antalet mellanliggande dagar är opropor-tionerligt stort. Tjänstemannen erhåller under den tid, då semestern åtnjutes, samma lön som han under denna tid skulle ha haft, om han ej åtnjutit semester.

Beträffande heltidsanställd tjänsteman, som erhållit *nedsättning av tjänstgöringstiden*, är spørsmålet onekligen mera invecklat. Här må först de fall beröras, då partiell tjänstledighet med C-avdrag erhållits för enskilda angelägenheter. Dessa fall böra såvitt möjligt regleras på sådant sätt, att resultatet blir detsamma som om tjänstemannen varit deltidsanställd. Semester bör sålunda kunna intjänas i full utsträckning utan hinder av den partiella tjänstledigheten; bestämmelsen i 2 mom. c) första stycket bör därför icke tillämpas i fall av allenast *partiell* tjänstledighet. Semestern bör vidare konsumeras i samma utsträckning, som om vederbörande varit deltidsanställd. För detta ändamål har i förslaget till definitivt reglemente föreskrivits att, om semester åtnjutes å dag, som i övrigt är tjänstefri till följd av partiell tjänstledighet, semestern skall anses ha omfattat hela nämnda dag. Beträffande behandlingen i semesterhänseende av helt tjänstefria dagar, som falla mellan dagar vilka eljest skolat vara tjänstgöringsdagar men å vilka semester åtnjutes, bör gälla vad nyss sagts. Slutligen bör tjänstemannen under den tidsperiod, då semestern åtnjutes, erhålla samma lön som han under denna tid skulle ha haft, om han ej åtnjutit semester. Med utgångspunkt från att ett beslut om partiell tjänstledighet icke bör annulleras av den anledningen att vederbörande skall åtnjuta semester, utan att tjänstemannen å samma dag kan dels vara partiellt tjänstledig och vidkännas partiellt C-avdrag, dels ock åtnjuta semester under den del av dagen han ej är tjänstledig, har 1945 års lönekommitté ansett, att särskild bestämmelse i fråga om lönen under semester icke borde intagas i avlöningsreglementet; i den mån föreskrifter ansåges erforderliga för att reglera frågan, huruvida beslut om partiell tjänstledighet borde gälla även för semestertid, hörde föreskrifterna enligt lönekommitténs mening ej hemma i avlöningsreglementet. Rikets allmänna kartverk har nu föreslagit, att dylika föreskrifter skulle intagas i reglementet. Det synes emellertid tillfyllest, att i tilläggsbestämmelser

till reglementet angives att, om partiell tjänstledighet föreligger vid semesters början, den skall anses fortgå även under den tid å vilken semestern åtnjutes, dock att vederbörande myndighet skall kunna göra undantag härifrån i fall, där den partiella tjänstledigheten är avsedd att helt upphöra.

För de fall, i vilka partiell tjänstledighet med löneavdrag tillämpas utan att fråga är om C-avdragsledighet för enskilda angelägenheter, har rikets allmänna kartverk förordat en generell föreskrift innebärande att semestern konsumeras och löneavdrag tillämpas på samma sätt som i nyssnämnda fall. I den förra delen har vad kartverket förordat lagts till grund för reglements-förslaget; detta innebär nämligen att en semesterdag alltid konsumeras, då semester åtnjutes å dag som i övrigt är tjänstefri till följd av partiell tjänstledighet. Det har ansetts, att i princip lörens storlek även i dessa fall bör vara beroende av huruvida den partiella tjänstledigheten fortgår under semesterperioden. Såsom lönenämnden påpekat, kunna emellertid fallen behöva behandlas olika alltefter tjänstledighetsorsaken. Ett beslut om partiell sjukledighet bör i regel icke anses gälla under semesterperioden; om mycket långvarig partiell sjukledighet i något fall förekommer, måste det likväl anses strida mot god ordning att tillfälligt häva tjänstledigheten enbart för att bereda tjänstemannen oavkortad lön under semester.

3 mom. I detta moment ha upptagits de för närvarande i 34 § 1 mom. andra och tredje styckena Saar meddelade bestämmelserna angående förlängning av semester för tjänstemän sysselsatta i radiologiskt arbete samt om minimisemester för läkare.

Statstjänarkartellen och tjänstemännens centralorganisation ha ansett bestämmelserna om semester för tjänstemän med radiologiskt arbete böra förtydligas, så att den längre semestern verkligen kommer alla tjänstemän till del, vilka i sitt arbete äro utsatta för sådan hälsovådlig strålning, som givit anledning till stadgandet. *Statens lönenämnd* har understrukit angelägenheten av att ett dylikt sakförhållande uppnås. Lönenämnden förutsatte härvid, att vederbörande tjänsteman regelbundet skulle ha dylikt arbete av icke alltför obetydlig omfattning.

Den i yttrandena berörda bestämmelsen avser att bereda möjlighet till en förbättrad semesterförmån för samtliga de i radiologiskt arbete sysselsatta tjänstemän, vilka med hänsyn till arbetsuppgifternas natur få anses vara i behov av en förlängd semester; med att tjänsteman är sysselsatt i radiologiskt arbete avses härvid ej endast fall, då tjänstemannen själv har att handskas med röntgen eller radium, utan även fall, då tjänstemannen eljest har att utföra sitt arbete under sådana förhållanden att han utsättes för strålning, varom här är fråga. Prövningen av frågor om medgivande av förlängd semester ankommer enligt bestämmelsen på Kungl. Maj:t eller myndighet, som därtill erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag. Sådant uppdrag har lämnats medicinalstyrelsen, dock att direktionen för karolinska sjukhuset äger att avgöra frågor berörande personal vid detta sjukhus och serafimerlasarettet. Någon egentlig ändring av bestämmelsen har icke syntts erforderlig

för tillgodoseende av personalorganisationernas önskemål. I första punkten av bestämmelsen har emellertid i förtydligande syfte uttrycket »i förekommande fall» utbytt mot »med hänsyn till nämnda arbete». Vederbörande sjukhusmyndigheter synas böra undersöka om förlängd semester bör tillkomma annan i radiologiskt arbete sysselsatt personal än den som redan åtnjuter dylik förmån och göra framställning respektive besluta om förlängd semester för sådan personal.

4 mom. I detta moment ha utan sakliga ändringar sammanförts vissa för närvarande i 34 och 35 §§ Saar meddelade bestämmelser med avseende å tjänstemän med stationering utomlands.

Särskilda bestämmelser. Av de i fråga om semester gällande särskilda bestämmelserna ha i yttrandena endast berörts föreskrifterna angående semestertidens längd för viss inom sjukvården sysselsatt personal.

Försvarets civilförvaltning har sålunda ansett det vara angeläget, att ett förtydligande lämnas i fråga om vad som skall förstås med begreppet »sjukvårdspersonal». Enligt civilförvaltningens uppfattning borde med dylik personal förstås läkare och sjuksköterskor, däremot icke exempelvis sjukvårdsförmän och sjukvårdsbiträden.

Statens lönenämnd har anført i huvudsak följande.

Särskilda bestämmelser finnas meddelade angående semestertidens längd för viss med sjukvård sysselsatt personal. I dessa bestämmelser är stadgad viss minimisemester för »tjänstemän, som tillhör sjukvårdspersonalen» vid försvaret. Av försvarets civilförvaltnings utlåtande framgår, att tvekan råder om innebörden av detta begrepp, som efter ordalagen kan omfatta icke blott översköterskor, sjuksköterskor och sjukvårdsbiträden utan bland annat även sjukvårdsförmän och militära beställningshavare i sjukvårdstjänst. Vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet däremot tillkommer förmännen endast översköterskor och sjuksköterskor ävensom andra föreståndarinnor och barnmorskor vid karolinska sjukhuset. Jämväl vid läroanstalterna för blinda, vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte och dövstumsskolorna är endast sjuksköterskepersonalen tillförsäkrad viss minimisemester. Vad slutligen angår sinnessjukhusen och statens anstalt för fallandesjuka har bestämmelsen om viss minimisemester begränsats till de kvinnliga tjänstemän, som tillhöra sjukvårdspersonalen.

De olikheter, som föreligga mellan de särskilda förvaltningsområdena i fråga om rätten till semesterförmån, ha åtminstone i viss utsträckning sin grund i organisatoriska skiljaktigheter. Vad särskilt angår försvaret framgår emellertid av 1936 års lönekommittés betänkande (SOU 1939: 10, s. 71—72) med förslag till militärt icke-ordinariereglemente, att lönekommittén med motsvarande stadgande i nämnda reglemente endast avsåg sjuksköterskepersonalen. Avslutningsvis anförde sålunda kommittén:

»Med hänsyn till vad här anförts har lönekommittén ansett sig icke kunna för ifrågavarande sjuksköterskor förorda semesterbestämmelser av annan innebörd än som enligt förslaget till civilt icke-ordinariereglemente skulle bliva gällande för däri avsedda sjuksköterskor. De särskilda bestämmelser angående semester för här ifrågavarande sjuksköterskor, som av kommittén upptagits under 10 § 2 mom. av reglementsförslaget, hava därför avfattats så, att extra ordinarie tjänsteman tillhörande sjukvårdspersonalen äger årligen åtnjuta semester, — — — 40 år.»

Genom att enligt kungörelsen 1942: 638 med avlöningsbestämmelser för vård- och ekonomipersonal vid försvarsväsendet militära icke-ordinariereglementet erhöll tillämpning jämväl å biträden i sjukvård, kommo formellt sett även sådana biträden att falla in under stadgandet om minimisemester. Enligt kungörelsen 1942: 687 upptogos vidare sjukvårdsbiträde i MEo 3 och sjukvårdsförman i MEo 7 i tjänsteförteckningen för flygvapnet. Slutligen har stadgandet genom inordnandet av de militära beställningarna under Saar kommit att omfatta även beställningshavare i sjukvårdstjänst.

Vad angår uttrycket »kvinnlig tjänsteman, som tillhör sjukvårdspersonalen» vid statens sinnessjukhus eller statens anstalt för fallandesjuka torde därmed endast avses de i respektive personalförteckningar under rubriken sjukvårdspersonal upptagna befattningarna (första föreståndarinnor, föreståndarinnor, översköterskor, första sköterskor och sköterskor).

Lönenämnden har ansett ifrågavarande bestämmelse böra ändras, åtminstone i vad avser försvaret. Rätten till viss förlängning av semestern borde nämligen enligt lönenämndens mening icke tillkomma försvarets manliga sjukvårdspersonal, vilken i fråga om såväl arbetsuppgifter som tjänstgöringsförhållanden i övrigt skilde sig från sjuksköterskepersonalen. Vidare kunde ifrågasättas, om tillräcklig anledning föreläge att tillerkänna försvarets sjukvårdsbiträden sagda förmån. Härvid erinrades, att även vid serafimerlasarettet biträdena deltog i sjukvården utan att detta ansetts böra medföra en förlängning av deras semester.

I anslutning till de i yttrandena anförda synpunkterna har vid översynen av bestämmelserna angående minimisemester det i fråga om försvaret använda uttrycket »tjänsteman, som tillhör sjukvårdspersonalen» ansetts böra ersättas med en uppräknig av de tjänstemannagrupper, vilka skola vara berättigade till denna förmån. Jämväl det i fråga om statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka använda uttrycket »kvinnlig tjänsteman, som tillhör sjukvårdspersonalen» har ersatts med en motsvarande uppräknig, i samband varmed bestämmelserna sammanförts med de för karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet tillämpliga. I fråga om såväl försvaret som statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka har ifrågavarande förmån avsetts skola tillkomma endast personalgrupper motsvarande de i gällande bestämmelser för karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet uppräknade. En övergångsbestämmelse om bibehållande av hittillsvarande semester torde böra meddelas med avseende å fall, där en förlängning av semestern tillämpats men härefter icke vidare skulle kunna förekomma.

30 §.

Semesterersättning.

Såsom av motiveringen till nästföregående paragraf framgår, infördes genom Saar institutet semesterersättning i det statliga lönesystemet. Enligt vad som framgår av 1945 års lönekommittés betänkande II (s. 83) sammanhånde kommitténs förslag om införande av rätt till semesterersättning bland

annat med slopandet av det förut för aspirant och extra tjänsteman gällande kravet på en sammanlagd tjänstgöringstid av minst 180 dagar för vinnande av rätt till semester. Redan tidigare hade för tillgodoseende av tjänstemans anspråk på semester vid avgång från tjänst förekommit, att tjänstemannens anställning efter den »egentliga» anställningstidens slut på ett konstlat sätt förlängts med det antal semesterdagar, vartill vederbörande kvalificerat sig. I och med att nu en kortare tids anställning skulle berättiga till semester kunde det förutsättas att, om semesterersättning fortfarande ej skulle kunna utgå, nämnda förfarande skulle komma till ökad användning. Lönekommittén fann det under sådana förhållanden vara mest rationellt att direkt medgiva rätt till semesterersättning.

Rätt att åtnjuta semesterersättning tillerkändes genom 36 § Saar aspirant och extra tjänsteman samt vidare militär beställningshavare, vars lönegrad har beteckningen Mha eller som tillhör lönegraden Me 1. Semesterersättningen bestämdes skola motsvara den lön, som tjänstemannen skulle hava erhållit, om hans anställning efter anställningstidens slut utsträckts med det antal semesterdagar, vartill han kvalificerat sig. Därest tjänstemannen närmast före avgången hade haft sådan nedsättning av tjänstgöringstiden, som medförde C-avdrag å lönen och ej föranletts av offentligt uppdrag eller militärtjänstgöring, skulle, såframt ej annat prövades skäligt, semesterersättningen beräknas såsom om nedsättningen skulle ha gällt även för den tid, på vilken ersättningen belöpte sig. Annan nedsättning av tjänstgöringstiden än nyss sagts skulle sålunda icke inverka på semesterersättningens belopp.

I förslaget till definitivt reglemente har bestämmelsen angående semesterersättningens beräkning erhållit en förenklad formulering i nära anslutning till ett av järnvägsstyrelsen framlagt förslag. Enligt stadgandet skall semesterersättningen motsvara den lön, som tjänstemannen skulle ha erhållit under förlängd anställning det antal dagar, som den återstående semestern omfattar. Härav har ansetts framgå att, om det med säkerhet kan beräknas att tjänstemannen vid kvarstående i tjänst skulle ha varit partiellt tjänstledig med löneavdrag, sådant avdrag också skall tillämpas vid semesterersättningens beräkning; i den mån närmare bestämmelser härom behöva meddelas, har detta syntts böra ske i form av tillägsbestämmelser.

4 kap. Vikariatsersättning och gottgörelse för övertidstjänstgöring m. m.

31 §.

Vikariatsersättning m. m.

Tidigare gällande avlöningsbestämmelser. Enligt de närmast före innevarande budgetår gällande avlöningsbestämmelserna för tjänstemän inom den civila och militära statsförvaltningen kunde särskild

ersättning av två olika typer utgå till tjänsteman, vilken såsom vikarie uppehöll tjänst inom högre lönegrad än den hans egen tjänst tillhörde, eller vilken eljest i större eller mindre omfattning bestridde göromål, som ankommo på innehavare av sådan högre tjänst. *Vikariatsersättning* utgjorde den regelmässigt förekommande formen för beredande av gottgörelse åt vikarie och var konstruerad såsom ett på visst sätt beräknat tilläggsbelopp för dag utöver den i vikariens egen tjänst utgående lönen, vilken bibehölls under vikariatet. Angående den andra formen, *vikariatslön*, ävensom angående begränsning av vikariatsförordnanden m. m. hänvisas till vad där- om anförts under 8 och 18 §§.

Enligt de för tjänstemän i allmänhet gällande bestämmelserna utgick vikariatsersättning till ordinarie, extra ordinarie eller extra tjänsteman eller aspirant vid uppehållande av högre ordinarie eller extra ordinarie tjänst. Vidare utgick sådan ersättning till ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman, som förordnades att bestrida göromål ankommande på tjänsteman inom högre lönegrad; särskilda bestämmelser gällde emellertid för försvarets beställningshavare i fråga om förutsättningarna för vikariatsersättning.

För bestämmande av vikariatsersättningens belopp ha under 1900-talets löneregleringsperioder flera olika principer tillämpats eller ifrågasatts. Här- om må nämnas följande.

1. Den indelning av den s. k. fasta lönen i lön och tjänstgöringspenningar, som tillämpades före 1919 och 1921 års löneregleringar för kommunika- tionsverken respektive för allmänna civiltjänstverken, tjänade bl. a. syftet att utgöra en beräkningsgrund för ersättningen vid vikariat i de fall, då sådan ersättning förekom. Vikarien ägde nämligen utöver lönen å sin egen tjänst uppbära ett belopp, motsvarande skillnaden mellan tjänstgö- ringspenningarna för å ena sidan den uppehållna och å andra sidan den innehavda tjänsten. Denna skillnad kunde stundom överstiga den avlönings- ökning vederbörande skulle ha erhållit, om han befordrats till den högre tjänsten. Med hänsyn härtill fanns för vissa verk den begränsningen stad- gad, att för tid, som vikariatet varade utöver tre månader, vikariens sam- manlagda avlöning icke finge överstiga vad han såsom ordinarie inneha- vare av den högre tjänsten skulle ägt uppbära.

2. I det avlöningssystem, som blev gällande från och med 1920-talets bör- jan, hade indelningen i lön och tjänstgöringspenningar avskaffats. Det ändamål, som denna indelning fyllt genom att angiva, huru mycket av den fasta lönen som vid tjänstledighet i förekommande fall skulle avstås, till- godosågs nu i stället genom särskilda tjänstledighetsavdrag. Dessa avdrag, vilka i huvudsak motsvarade tjänstgöringspenningarna, begagnades även för fastställande av vikariatsersättningens storlek sålunda, att vikariats- ersättning utgick med ett belopp för dag räknat, motsvarande skillnaden mel- lan tjänstledighetsavdragen i lägsta löneklassen för den högre tjänsten re- spektive vikariens egen tjänst. Då beträffande de lägre lönegraderna ifråga- varande skillnad ansågs för ringa för att läggas till grund för vikariats- ersättningen, fastställdes för densamma ett minimibelopp av 50 öre för dag. Även med det nu beskrivna systemet kunde det inträffa, att ett vikariats- förordnande medförde en större inkomstökning än den, som skulle blivit följden av befordran till den uppehållna tjänsten. Några restriktioner till förekommande härav stadgades emellertid icke.

3. En principiellt helt ny metod för beräkning av vikariatsersättning föreslogs av 1928 års lönekommitté. Kommittén sade sig anse det riktigare att, i stället för dittillsvarande ordning, beräkna ersättningen enbart i förhållande till den lönegrad, i vilken förordnande bestredes, och sålunda oberoende av vikariatsens egen löneställning. Vid vikariat å tjänst inom viss lönegrad skulle alltså gälla ett i tabell angivet, fixt ersättningsbelopp för dag respektive månad. Kommittén hade konstruerat ifrågasvarande belopp enligt den grundsatsen, att vikariatsersättningen för månad borde något understiga — i varje fall icke överstiga — skillnaden i begynnelselönen å billigaste ort mellan, å ena sidan, den högre tjänsten och, å andra sidan, en två lönegrader lägre placerad tjänst. Därvid hade förutsatts, att förordnanden mellan två närliggande lönegrader endast undantagsvis komme i fråga. Beträffande de högsta lönegraderna grundade sig de föreslagna vikariatsersättningarna på vad som enligt en mera allmänt hållen uppskattning kunde anses utgöra lämpliga belopp.

Även de sålunda föreslagna beräkningsgrunderna hade otvivelaktigt, där-est de kommit i tillämpning, i åtskilliga fall medfört den i fråga om motsvarande äldre system berörda verkan, att ett vikariat, så länge det påginge, komme att ställa sig fördelaktigare än en befordran till tjänsten i fråga. Detta torde i varje fall ha blivit följderna — förutom vid vikariat i närliggande lönegrad — så snart en tjänsteman å billigaste ort, vilken i egen tjänst varit placerad i högre löneklass än begynnelselöneklassen, förordnats att uppehålla en två lönegrader högre tjänst.

4. I likhet med 1928 års lönekommitté ansågo även 1930 års militärv- löningssakkunniga, att det förfaringssätt, enligt vilket vikariatsersättning- en beräknades såsom skillnaden mellan de lägsta tjänstledighetsavdragen för två ifrågakommande beställningar, borde övergivas, och att gottgörelsen borde direkt angivas. Härvid syntes lämpligt, att en vikaries sammanlagda avlöning stege till ungefär samma belopp som skulle ha utgått, därest han varit placerad i den högre lönegraden. Detta önskemål kunde emellertid icke tillgodoses, om den av lönekommittén utarbetade ersättningskalan skulle tillämpas för de militära lönegraderna med närmast motsvarande lönebelopp. I stället föreslog de sakkunniga, att vikariatsersättning skulle utgå med ett belopp för dag eller månad, som i särskild tabell angavs för den vikariatsklass, till vilken den uppehållna beställningen vore hänförlig. Beställningarnas fördelning på vikariatsklasser förutsattes härvid skola framgå av tjänsteförteckningen.

5. I yttranden över 1928 års lönekommittés förslag till allmänt avlönings- reglemente, i vad det avsåg ersättning vid vikariat, ifrågasatte riksräken- skapsverket och allmänna civilförvaltningens lönenämnd, om icke den form av vikariatsersättning, som vikariatslönen innebure, skulle kunna i hu- vudsak godtagas som enhetlig norm för vikariatsersättningen, oavsett för- ordnandets varaktighet och sättet för dess meddelande.

6. 1936 års lönekommitté företog vissa beräkningar i syfte att utröna innebörden från kostnadssynpunkt av en sådan anordning som riksräken- skapsverket och allmänna civilförvaltningens lönenämnd föreslagit. Där- vid framgick, att tillämpandet av vikariatslönen vid varje slag av vikariat skulle, åtminstone för vissa verk, medföra en betydande kostnadsökning. Då vikariatslöneformen även från administrativa synpunkter syntes löne- kommittén mindre lämplig såsom allmän norm för ersättning vid vikariat, hyste kommittén den uppfattningen, att man för vikariat i allmänhet även i fortsättningen borde räkna med ett visst ersättningsbelopp för dag. Detta belopp borde fortfarande bestämmas med hänsyn tagen icke blott till den

uppehållna tjänstens placering i lönegrad utan även till den vikarierandes egen löneställning. Kommittén övervägde möjligheten att liksom förut låta vikariatsersättningen motsvara skillnaden mellan tjänstledighetsavdragen för den uppehållna och den innehavda befattningen men fann, att ett tillfredsställande resultat icke skulle ernås på denna väg, enär beloppen skulle bli alltför små, om de konstruerades såsom skillnaden mellan A-avdragen, och alltför stora, om B-avdragsskalan lades till grund. I stället föreslogs, att vikariatsersättning skulle framgå såsom skillnaden mellan de belopp, vilka i en för ändamålet särskilt konstruerad skala upptogs för den uppehållna tjänstens lönegrad och för vikariens egen lönegrad. Såsom minimibelopp för ersättningen föreslogs 60 öre för dag. De av lönekommittén föreslagna grunderna avsågos bliva tillämpliga på såväl civila som militära och civilmilitära tjänstemän.

I de avlöningsreglementen, som gällde närmast före den 1 juli 1947, stadgades en ordning för bestämmande av vikariatsersättning, som överensstämde med vad 1936 års lönekommitté föreslagit. Vikariatsersättningen beräknades såsom skillnaden mellan två belopp, vilka i avlöningsreglementet eller, i vissa fall, i tilläggsbestämmelserna angåvos för den innehavda respektive den uppehållna tjänstens lönegrad; den skulle dock uppgå till minst 60 öre för dag. Härtill kom rörligt tillägg och sedermera även kristillägg, vilket beräknades på lönesumman för månad med viss maximering.

Vissa föreskrifter meddelades emellertid, enligt vilka vikariatsersättning understundom kunde bestämmas att utgå med lägre belopp än det med ledning av vederbörande tabell uträknade skillnadsbeloppet. Bland annat gällde allmänt vid vikariatsförordnande för tjänstemän, vilka medgivits nedsättning av tjänstgöringstiden eller beviljats befrielse från skyldighet att fullgöra vissa göromål, ävensom vid förordnande att bestrida göromål, att det eljest gällande vikariatsersättningsbeloppet kunde nedsättas i den mån så med hänsyn till göromålens art och omfattning funnes skäligt. I vissa fall, då militär eller civilmilitär tjänsteman vikarierade med inskränkt befogenhet, skulle det prövas, huruvida vikariatsersättning över huvud taget borde utgå.

För vissa vikariatsfall meddelades inga generella bestämmelser i avlöningsreglementet, utan Kungl. Maj:t skulle meddela beslut eller bestämmelser för dessa fall. Dessutom är att märka, att ett betydande antal särbestämmelser meddelades om storleken av den ersättning, som finge utgå, då vikariat bestredes å vissa angivna slag av tjänster.

S a a r. Enligt Saar utgår vikariatsersättning under förordnande att helt eller delvis uppehålla högre ordinarie eller extra ordinarie tjänst eller under förordnande att bestrida göromål, vilka eljest tillhöra sådan tjänst, allt under förutsättning att fråga ej är om vikariatslöneförordnande. 1945 års lönekommitté ansåg det med hänsyn till arten av en anställning såsom extra tjänsteman eller aspirant naturligt, att särskild ersättning däremot icke medgaves den, som möjligen förordnades att vikariera för innehavaren av en dylik anställning. Den extra anställningsformen kunde emellertid ibland

väntas komma till användning även om arbetsuppgifter och andra förhållanden i och för sig kunde ha motiverat att vederbörande tjänsteman i stället beretts ordinarie eller extra ordinarie anställning — lönekommittén avsåge de fall, då en person betraktades som partiellt arbetsför och av denna anledning icke ansåges böra erhålla pensionsberättigande tjänst — och om i sådant fall en ordinarie eller extra ordinarie tjänst hölles vakant på grund av vederbörandes anställning som extra tjänsteman, borde eventuella vikariat avse den vakantsatta tjänsten.

Vikariatsersättning tillkommer vidare endast ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman, aspirant eller extra tjänsteman. 1945 års lönekommitté har anmärkt att, om person som icke tillhör någon av de allmänna anställningsformerna skulle komma att förordnas att uppehålla ordinarie eller extra ordinarie tjänst, denne borde under förordnandetiden givas ställning som extra tjänsteman, eller, om så skulle befinnas lämpligare, avlönas medelst arvode, allt så framt ej särskilt föreskrivits att han i fråga om ersättning vid vikariat skall vara likställd med tjänsteman, tillhörande de allmänna anställningsformerna.

En förutsättning för att vikariatsersättning skall utgå är enligt Saar i allmänhet — vissa undantag följa av särbestämmelserna — att den uppehållna tjänsten är *högre* än den som vikarien innehar. Av den regel för jämförelse mellan olika tjänster, som meddelas i 2 § 3 mom. Saar — 3 § 5 mom. förslaget till definitivt reglemente — och av bestämmelserna om tjänsters lönegradsplacering följer, att aspiranttjänst alltid och extra tjänst i vissa fall är att anse som lägre än motsvarande ordinarie eller extra ordinarie tjänst. 1945 års lönekommitté har emellertid framhållit, att anställning som aspirant alltid vore att betrakta som ett led i en reglerad befordringsgång och att en aspirant därför icke borde kunna förordnas som vikarie å sådan extra ordinarie tjänst, för vars erhållande aspiranttiden närmast utgjorde en förberedelse, eller å motsvarande ordinarie tjänst; en extra tjänst kunde vara placerad i lägre lönegrad än en motsvarande eller jämförlig ordinarie eller extra ordinarie tjänst, och i dylikt fall kunde förutsättningar för vikariatsförordnande å sistnämnda tjänst ej anses föreligga.

Vad härefter angår vikariatsersättningens storlek innebär det under innevarande budgetår gällande avlöningsreglementet en betydande omläggning. I stället för att vikariatsersättningen tidigare fritt avvägts efter allmänna skälighetssynpunkter, bestämmes den enligt Saar med utgångspunkt från skillnaden mellan vikariens egen lön och lönen inom den högre lönegraden. Vikariatsersättningen skall, alltefter omständigheterna, motsvara skillnadsbeloppet oducerat eller nämnda belopp reducerat efter vissa grunder; den kan sålunda icke, såsom tidigare i vissa fall förekommit, överstiga sagda skillnadsbelopp. Bestämmelserna i ämnet — som emellertid såvitt angår civila och civilmilitära tjänster knappast i något fall behöva tillämpas av redogörarna, eftersom ersättningsbeloppen för de i praktiken förekommande vikariatsfallen framgå av tabeller, vilka Kungl. Maj:t utfärdat — innebära i sak följande.

Vikariatsersättningen motsvarar skillnaden mellan å ena sidan vikariens lön och å andra sidan lönen vid den uppehållna tjänsten, varvid, om denna tillhör lönegrad med flera löneklasser, tages hänsyn till lönen i lägsta löneklassen, dock lägst löneklassen närmast över vikariens egen löneklass. Om detta skillnadsbelopp är större än skillnaden mellan beloppen i vikariens egen löneklass och i den två enheter högre löneklassen på samma löneplan, reduceras dock det överskjutande beloppet med hälften. Vikariat på tjänst på löneplan nr 2 med högre lönegradsnummer än 20 behandlas som om tjänsten haft sistnämnda lönegradsnummer.

Vid ersättnings beräkning tillämpas lönebeloppen för vikariens ortsgrupp eller, om vikariatet avser tjänst med icke dyrortsgraderad lön och vikarien har dyrortsgraderad lön, för ortsgrupp 5.

Ersättningen skulle enligt lönekommitténs förslag beräknas på grundval av de under vikariatsmånaden gällande daglönerna. I anledning av erinringar vid remissbehandlingen av kommitténs förslag gjordes häri två ändringar. Dels räknas endast med de för 30-dagarsmånad gällande daglönerna. Dels räknas, om vikariatet avser hel månad, med månadslönerna. Vid halvering av dagbelopp uppkommer i vissa fall ett belopp, som slutar å $2\frac{1}{2}$ eller $7\frac{1}{2}$ öre; i sådant fall höjes till 5 resp. 10 öre.

Beträffande skälen för omläggningen av beräkningsgrunderna framhöll 1945 års lönekommitté, att vid de förda förhandlingarna rätt enighet om att det tidigare systemet för fastställande av vikariatsersättningarnas storlek icke kunde anses i alla hänseenden rationellt. I särskilt hög grad otilfredsställande tedde det sig, att en tjänsteman, som längre eller kortare tid på förordnande uppehållit en högre tjänst, vid därefter följande befordran till samma tjänst och som en direkt följd av befordringen kunde få vidkännas minskning av sina kontanta löneinkomster. Efter att ha framhållit, att vikariatsersättningen i vissa fall blivit avsevärt mycket större än den vid befordran uppkommande löneökningen, anförde kommittén bl. a. följande.

Vid sina överväganden rörande det sätt, på vilket vikariatsersättning bör beräknas inom det nya lönesystemet, har lönekommittén till en början ansett sig kunna uppställa vissa normer, till vilka grunderna för en dylik beräkning böra ansluta sig. På vikariatsersättningens storlek böra såväl den uppehållna tjänstens lönegradsplacering som ock — inom vissa gränser — den av vikarien inom hans egen lönegrad uppnådda löneställningen öva inflytande. Med hänsyn bland annat till den förhållandevis tillfälliga karaktären av sådana vikariat, för vilka gottgörelse beredes i form av vikariatsersättning, finner lönekommittén det vara motiverat att sådan ersättning i allmänhet utgår med mindre belopp än det, varmed vikariens lön skulle ha ökats vid befordran till den tjänst vikariatet avser. Från denna regel kan det dock vara skäligt att göra undantag, då vikariat bestrides å tjänst i närstående lönegrad. I intet fall bör emellertid vikariatsersättningen få överstiga löneökningen på grund av befordran. Det synes lämpligt, att ersättningen successivt närmar sig storleken av berörda löneökning, i den mån avståndet mellan den innehavda och uppehållna tjänstens lönegrader avtager, och att förhållandet mellan de båda beloppen blir mindre allteftersom avståndet växer. En sådan grundregel får anses naturlig i betraktande av att man icke torde hos en vikarie kunna förvänta samma kompetens för bestridande av en avsevärt högre tjänst som då han förordnas att uppehålla en tjänst, vilken på lönegradsskalan är placerad endast något eller några få steg över hans egen. Enligt lönekommitténs mening kunna skäl anföras till

stöd för att en sådan anpassning efter dyrortsförhållanden, som ansetts fortfarande böra gälla beträffande löneförmånernas huvuddel och som inom det nya lönesystemet utsträckts att avse även övertidsersättning och tjänstledighetsavdrag, kommer till uttryck jämväl i fråga om vikariatsersättning. Slutligen måste helt naturligt på de nya bestämmelserna ställas det kravet, att de bli så litet komplicerade som möjligt.

Om de nu angivna förutsättningarna skola samtidigt uppfyllas, måste ett helt nytt beräkningssystem konstrueras. Lönekommittén har emellertid ansett önskvärt att kunna grunda detsamma på några sådana belopp, som i de nya avlöningsförfattningarna redan fixerats för andra ändamål. Därvid har befunnits, att de daglöner, som enligt kommitténs förslag skola angivas i statens löneplansförfattning, bäst lämpa sig för ändamålet. Ett utnyttjande av dessa belopp medför bland annat den fördelen, att vikariatsersättningens storlek i varje särskilt fall automatiskt anpassas efter löneskalans struktur. Detta torde vara den naturligaste formen för ett samtidigt beaktande av vikariatsersättningen i egen tjänst och de med den uppehållna tjänsten förenade löneförmånerna.

På samma sätt som tidigare skall vikariatsersättningen enligt Saar i vissa fall reduceras. Vid vikariatsförordnande med mindre än full tjänstgöring minskas ersättningen i förhållande till nedsättningen av tjänstgöringstiden på den uppehållna tjänsten, och vid förordnande att bestrida göromål må, då så med hänsyn till göromålets omfattning finnes skäligt, ersättningen bestämmas till lägre belopp än vad som eljest skolat utgå.

För mera undantagsmässiga fall finnes i Saar stadgat att Kungl. Maj:t bestämmer vikariatsersättningen, och vidare finnas, ävenledes på motsvarande sätt som tidigare, vissa specialbestämmelser om sådan ersättning.

I detta sammanhang må nämnas, att vid remissbehandlingen av lönekommitténs förslag rörande ändrade beräkningsgrunder vissa myndigheter, såsom socialstyrelsen och generalpoststyrelsen, icke hade någon principiell erinran mot förslaget, under det att andra myndigheter, såsom järnvägsstyrelsen och allmänna lönenämnden, icke funno tillräckliga skäl föreligga att frångå de tidigare tillämpade beräkningsgrunderna. I propositionen 1947: 281 (s. 169) anfördes att förslaget, med beaktande jämväl av att det godkänts av personalorganisationerna, i princip kunde godtagas.

Y t t r a n d e n a. Beträffande förutsättningarna för vikariatsersättningen utgående ha *statstjänarkartellen* och *tjänstemännens centralorganisation* uttalat sig för att sådan ersättning skall kunna utgå även vid förordnande att förrätta arbetsuppgifter, som ankomma på innehavare av högre extra tjänst. *Statens lönenämnd* har icke velat motsätta sig detta, då det enligt lönenämndens mening undantagsvis kunde föreligga behov att utbetala vikariatsersättning i dylikt fall.

Aspiranters och extra tjänstemäns ställning i fråga om rätt till vikariatsersättning har berörts av rikets allmänna kartverk och statens lönenämnd.

Rikets allmänna kartverk har framhållit, att även om avsikten torde vara, att aspirant icke skall kunna förordnas som vikarie på tjänst, för vilkens erhållande han fullgör aspiranttjänstgöring, i avlöningsreglementet icke finnes någon föreskrift om att så ej får ske. Föreskrifterna i 37 § avlönings-

reglementet ge enligt kartverkets mening snarare vid handen, att innehavare av aspiranttjänster äro likaberättigade med innehavare av övriga tjänster till erhållande av vikariatsförordnanden. Kartverket har föreslagit, att i reglementet skall införas bestämmelse med förbud mot förordnande av aspirant som vikarie å ordinarie eller extra ordinarie tjänst; under alla förhållanden borde i reglementet stadgas förbud mot förordnande av aspirant såsom vikarie å tjänst, varpå han aspirerade. *Statens lönenämnd* har ansett kartverkets berörda förslag icke böra föranleda någon ändring i Saar men uppmärksammas i specialmotiveringen (jfr cirkulär 1947:542 punkt 4). Hinder för vikariat å tjänst, som ligger utanför den befordringsgång, vari aspiranttjänst ingår, har lönenämnden icke ansett böra föreligga. *Statens lönenämnd* har vidare anfört i huvudsak följande.

Bestämmelserna i 37 § 2 mom. böra ändras i fråga om ersättningens beräknande för aspirant och extra tjänsteman. Eftersom aspirant normalt åtnjuter lön efter en löneklass som är 2 enheter lägre än lägsta löneklassen i den lönegrad, vari motsvarande ordinarie eller extra ordinarie tjänst är placerad, kommer aspirant att vid vikariat å tjänst i än högre lönegrad att uppbära högre vikariatsersättning än innehavare av sådan ordinarie eller extra ordinarie tjänst. Detsamma gäller extra tjänsteman, som på grund av bristande kompetens eller av andra skäl placerats i lägre lönegrad än den som gäller för ordinarie eller extra ordinarie tjänst med samma arbetsuppgifter. Angivna konsekvens av vikariatsersättningsbestämmelserna synes lönenämnden sakligt otillfredsställande. Lönenämnden vill därför förorda, att vikariatsersättningen för aspirant eller extra tjänsteman skall beräknas med utgångspunkt från lägsta löneklassen i den för motsvarande ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman gällande lönegraden eller — beträffande extra tjänsteman — den högre löneklass, vari han är placerad.

Vidare har frågan, i vad mån förordnande att endast delvis uppehålla högre tjänst bör medföra rätt till vikariatsersättning eller över huvud taget meddelas, berörts i vissa yttranden.

Järnvägsstyrelsen har anfört, att bestämmelsen om att tjänsteman äger åtnjuta vikariatsersättning under förordnande att delvis uppehålla högre tjänst skulle för statens järnvägars del kunna få orimliga konsekvenser. Styrelsen har härvid närmast tänkt på de otaliga fall, då tjänsteman sättes att fullgöra de göromål, som ankomma på viss annan tjänsteman, medan denne har rast på någon timme eller, sedan han avslutat tjänstgöringen för dagen, för en eller annan timmes tid måste avlösas av annan tjänsteman. Såvida »vikarien» i dessa fall skall anses vara »förordnad att med mindre än full tjänstgöring uppehålla annan tjänst», skall till honom utgå vikariatsersättning, minskad i förhållande till nedsättningen av tjänstgöringstiden på den uppehållna tjänsten. Styrelsen har framhållit, att förändringen skulle medföra betydande merarbete för statens järnvägars avlöningsutbetalande tjänsteställen. Hittills hade i dylika fall förordnande å högre tjänst endast meddelats försåvitt den »vikarierande» under större delen av sin tjänstgöringstid förrättat göromål, som ankommit på tjänsteman i högre lönegrad. *Statens lönenämnd* har med anledning av vad järnvägsstyrelsen anfört framhållit, att för att vikariatsersättning skall utgå i princip synes böra fordras, att förordnandet att uppehålla högre tjänst avser huvuddelen av tjänstgöringen på den högre tjänsten. Undantagsvis har nämnden dock ansett vikariatsersättning böra kunna utgå även under förordnande att mera regelmässigt uppehålla en tjänst eller att bestrida göromål, som eljest ankomma på högre tjänst, under del av dag. Lönenämnden

har emellertid ansett självfallet, att vikariatsersättning icke bör utgå till tjänsteman, som avlöser tjänsteman i högre lönegrad exempelvis under måltidsrast.

Försvarets civilförvaltning har framhållit, att med vissa beställningar inom försvaret äro förenade flera olika befattningar. Viss tveksamhet har yppats i fråga om vikariatsersättningen vid förordnande å allenast en sådan befattning. *Civilförvaltningen* har därvid ansett, att reglerna om ersättning vid förordnande att bestrida göromål å viss tjänst skola tillämpas. *Statens lönenämnd* har icke haft något att erinra mot civilförvaltningens uppfattning, att förordnandet i berörda fall är att betrakta såsom ett förordnande att bestrida göromål å befattningen i fråga. Lönenämnden har dock förutsatt, att en uppdelning av de med beställningen förenade befattningarna på två vikarier såvitt möjligt undviktes.

Anordningen med vikariatsersättningens beräkning i viss relation till den löneökning, som skulle ha uppkommit vid befordran, har ansetts otillfredsställande av flera myndigheter, som uttalat sympatier för en återgång till det tidigare tillämpade systemet eller för fastställande av ett av den uppehållna tjänstens lönegrad men ej av vikariens egen löneställning beroende vikariatsersättningsbelopp.

Riksförsäkringsanstalten, statskontoret, skolöverstyrelsen, lantbruksstyrelsen och *rikets allmänna kartverk* ha ansett de nuvarande bestämmelserna, enligt vilka vikariatsersättningen bestämmes med hänsyn till den vikariandens egen löneklass, icke sakligt motiverade. *Riksförsäkringsanstalten, skolöverstyrelsen* och *lantbruksstyrelsen* ha härvid ifrågasatt, huruvida icke bestämmelserna i förevarande avseende borde utformas i huvudsaklig överensstämmelse med tidigare gällande bestämmelser. Sistnämnda synpunkt har även framförts av *pensionsstyrelsen*. Enligt rikets allmänna kartverks mening vore det bättre, om vikariat å viss tjänst alltid ersattes med enahanda belopp, vem som än vikarierade.

Statens lönenämnd anför:

Bestämmelserna om vikariatsersättning ha föranlett erinringar från ett flertal myndigheter. Erinringarna avse dels bestämmelsernas invecklade beskaffenhet, dels det sakliga innehållet. Vad den förstnämnda frågan angår ha de svårigheter, som vikariatsersättningens beräkning enligt bestämmelserna i 37 § erbjuder, i praktiken eliminerats genom de hjälptabeller, som utfärdats i kung. 1947: 779 och som medfört en betydande lättnad i redogörarnas arbete. Kvar står emellertid frågan, huruvida vikariatsersättningsbestämmelserna leda till sakligt tillfredsställande resultat. För egen del får statens lönenämnd i detta hänseende åberopa vad allmänna lönenämnden anförde i utlåtande den 23 april 1947 angående betänkande med förslag till statens allmänna avlösningsreglemente m. m. Med hänsyn vidare till de nu i olika myndigheters yttranden framförda erinringarna synas skäl tala för att vikariatsersättningsystemet tages under förnyad, förutsättningslös prövning. En dylik omprövning läser emellertid icke kunna medhinnas i samband med pågående omarbetning av Saar.

Den efter yrkanden vid remissbehandlingen av 1945 års lönekommittés förslag införda bestämmelsen, att vikariatsersättning för hel månad skall beräknas på grundval av månadslönerna, har medfört vissa ojämnheter, då den sammanställs med att förmånen i andra fall alltid skall beräknas efter daglönerna för 30-dagarsmånad. Detta framhålles i vissa yttranden.

Generaltullstyrelsen, lantmäteristyrelsen, rikets allmänna kartverk, lotsstyrelsen, kommerskollegium, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen och järnvägsstyrelsen ha påpekat, att vikariatsersättningens beräkning efter dag, då fråga är om del av månad, och eljest efter månad, leder till vissa ojämnheter. För det fall, att vikariatet omfattat i det närmaste hela månaden, kunde sålunda ersättningen stundom bli högre än om vikariatet omfattat hela månaden. Vissa myndigheter ha härvid föreslagit införande av föreskrift av innehåll, att vikariatsersättning, som icke avser hel kalendermånad, icke må överstiga sådan ersättning för hel månad, medan övriga myndigheter ansett, att vikariatsersättningen bör beräknas för dag, även när den avser hel månad. *Statens lönenämnd* har biträtt förslaget om att vikariatsersättningen, även när den avser hel månad, skall beräknas för dag. Ersättningen borde enligt lönenämndens mening såsom hittills beräknas efter daglön i 30-dagarsmånad.

Statens lönenämnd har anført, att vikariatsersättningen bör kunna ned-sättas ej endast med hänsyn till tjänstgöringens eller göromålens omfattning utan även med hänsyn till göromålens art.

Vad angår de i 37 § Saar meddelade *särskilda bestämmelserna* angående vikariatsersättning ha i yttrandena berörts frågor om dels vilken ställning i detta hänseende vissa överläkartjänster med rätt till fri tjänstebostad borde intaga, dels förutsättningarna för att s. k. ansvarsarvode vid försvaret skall utgå, dels ock vissa vikariatsfrågor vid läroverk m. fl. läroanstalter. Härom har anförts i huvudsak följande.

Medicinalstyrelsen har framhållit, att bestämmelserna om vikariatsersättning för den, som innehar tjänst såsom överläkare vid statens sinnessjukhus eller statens anstalt för fallandesjuka, innebära, att förste läkare (Ca 31) icke äger rätt att under förordnande å överläkartjänst i 30:e lönegraden uppbära någon vikariatsersättning. Med hänsyn till den skillnad i ansvar och arbetsuppgifter, som åvila överläkare respektive förste läkare, vore detta knappast rimligt. Överläkartjänsterna hade lönegradsplacerats med hänsyn till att tjänsterna vore förenade med rätt till fri tjänstebostad eller kontant hyresersättning; 1928 års lönekommitté hade för bestämmande av överläkares vid statens sinnessjukhus faktiska lönegradsplacering uppskattat värdet av fri bostad å ortsgrupp V till cirka 3 000 kronor, och hyresersättning utginge för närvarande med 2 100—3 000 kronor för år till överläkare vid rättspsykiatrisk undersökningsstation eller för handhavande av hjälpverksamheten och familjevården vid vissa statens sinnessjukhus, så länge tjänstebostad icke kunde beredas vederbörande. Med utgångspunkt härifrån borde överläkartjänsterna i lönegraderna Ca 30—32 i förevarande hänseende anses vara placerade minst tre lönegrader högre eller i respektive lönegraderna Ca 33—35. Vad sålunda föreslagits borde i tillämpliga delar gälla jämväl vid vikariat å överläkarbefattningar vid fångvårdsanstalterna samt statens skola för själsligt abnorma elever. *Statens lönenämnd* har under åberopande i tillämpliga delar av vad nämnden anført i fråga om lön vid vikariatslöneförordnande (28 § Saar, 25 § förslaget till definitivt reglemente) tillstyrkt medicinalstyrelsens berörda förslag.

Försvarets civilförvaltning har anført, att tidigare utgående ansvarsarvode numera erhållit karaktären av förhöjd vikariatsersättning, då för åtnjutande därav numera fordrades, att de allmänna förutsättningarna för erhållande av vikariatsersättning föreläge eller alltså att den uppehållna tjänsten skulle eller företrädesvis skulle bestridas av innehavare av högre

beställning än den vikarien innehade. Denna särskilda förmån hade därmed förlorat i betydelse, så att det kunde ifrågasättas, om icke bestämmelserna kunde helt utgå. *Statens lönenämnd* har anfört i huvudsak följande: Enligt 1945 års lönekommittés betänkande II, s. 116, skulle ansvarsarvode utgå även i fortsättningen. Med hänsyn härtill och då nu gällande begränsning av ersättningen till att avse uppehållande av högre tjänst icke varit avsedd, får lönenämnden förorda, att stadgandet ändras, så att ersättningen i fråga kan utgå jämväl vid uppehållande av tjänst i samma eller lägre lönegrad. Enligt lönenämndens mening bör emellertid i detta sammanhang övervägas, huruvida icke beträffande tjänsteman, som genomgått utbildning för vinnande av kompetens för det slag av befattning varom här är fråga, ersättning bör utgå endast om det efter sådan utbildnings avslutande föreligger en icke alltför kort period, förslagsvis 6 månader, varunder han icke uppehållit befattning av här avsett slag. Det kan även ifrågasättas, om ersättningen bör utgå till andra än militära och civilmilitära beställningshavare.

Kommerskollegium har föreslagit, att den särskilda bestämmelsen om vikariatsersättning till rektor, som uppehåller ledamotstjänst i centralt ämbetsverk, varunder läroanstalten lyder, skall gälla jämväl för rektor vid navigationsskola, vilken förordnas att uppehålla befattning såsom navigationsskoleinspektör. *Statens lönenämnd* har tillstyrkt detta förslag.

Skolöverstyrelsen har anfört, att särskilda bestämmelser erfordrades om ersättning åt vikarie för rektor under ferietid, samt hänvisat till ett av särskilda sakkunniga inom ecklesiastikdepartementet den 20 december 1947 avgivet förslag om att vikariatsersättningen för lärare, som avses i 3 avd. Saar och som under ferietid vikarierade å rektorstjänst i lönegrad Cb 7—13, skulle utgöra respektive 8, 9, 10, 11, 12, 13 och 14 kronor för dag. *Statens lönenämnd* har hänvisat till ett av lönenämnden avgivet utlåtande över det av skolöverstyrelsen avsedda förslaget. Lönenämnden hade därvid framhållit, att lärares tjänstgöring såsom rektor under ferier icke helt vore att jämställa med vikariatstjänstgöring i egentlig mening, eftersom tjänstgöringen vore förlagd till tid då läraren eljest skulle åtnjuta ferier, samt att de förekommande göromålen huvudsakligen vore av administrativ och kameral natur och att arbetsuppgifterna helt skilde sig från dem, som normalt åvilade en adjunkt eller lektor. Med hänsyn härtill hade lönenämnden ansett övervägande skäl tala för att ersättningen till rektorsvikarie under ferier gäves formen av ett särskilt dagarvode, vilket skulle utgå med samma belopp oberoende av den vikarierande lärarens lönegrad och löneklass. De föreslagna minimiersättningarna hade syntes lönenämnden lämpliga såsom fasta dagarvoden, under förutsättning att vikarie icke förordnades för rektor under den del av sommaren, då något egentligt rektorsarbete icke förekomme. Såsom ett alternativ hade lönenämnden ansett kunna övervägas att fastställa tre olika dagarvoden, nämligen ett för vikarier å rektorstjänster vid högre allmänna läroverk, folkskoleseminarier och högre tekniska läroverk, ett för vikarier å rektorstjänster vid småskoleseminarier och större realskolor (rektorstjänst i Cb 9 eller 10) och ett för vikarier å rektorstjänster vid mindre realskolor. Beloppen hade av lönenämnden förslagsvis angivits till respektive 13, 11 och 8 kronor.

Förslaget till definitivt reglemente. Såsom av det förut anförda framgår ha vid utarbetandet av förslaget till definitivt reglemente i denna del uppställt sig till övervägande olika spörsmål, av vilka en del sammanhänga med den omläggning i fråga om anställningsformer och lö-

negradskonstruktion, som 1947 års allmänna löne reglering innebar, och andra röra de allmänna grunderna för vikariatsersättningens bestämmande.

Det av statstjänarkartellen och tjänstemännens centralorganisation uttryckta önskemålet att vikariatsersättning skall kunna utgå även vid uppehållande av högre extra tjänst har i överensstämmelse med lönenämndens mening ansetts böra tillgodoses; bestämmelse härom har införts i 1 mom. Såsom 1945 års lönekommitté framhållit bör visserligen den som ersätter sådan extra tjänsteman, vilken reellt sett är vikarie på en ordinarie eller extra ordinarie tjänst, erhålla vikariatsförordnande på sistnämnda tjänst och ej på den extra tjänsten. Anställning som extra tjänsteman är emellertid avsedd att kunna användas även för fullgörandet av arbetsuppgifter, som ej skolat ankomma på innehavare av ordinarie eller extra ordinarie tjänst, och med tanke på sådana fall har i 8 § förslaget till definitivt reglemente utsagts, att vikarie kan förordnas på en extra tjänst. Att vikariatsersättning får utgå i dylikt fall förefaller skäligt; möjligen kan en viss ojämnhet befaras av den anledningen att den extra tjänsten kan ha lönegradsplacerats under hänsynstagande till innehavarens personliga kvalifikationer, men något missbruk synes icke kunna ifrågakomma, då extra tjänst ej får placeras i högre lönegrad än som gäller för motsvarande ordinarie eller extra ordinarie tjänst eller, då sådan ej finnes, lönegrad som av Kungl. Maj:t bestämts.

En fråga, som berör såväl förutsättningarna för vikariatsersättning som grunderna för dess bestämmande, gäller aspirants och extra tjänstemans ställning i fråga om rätt till vikariatsersättning. 1945 års lönekommitté förklarade, att då förordnande att uppehålla högre tjänst inom reglerad befordringsgång icke borde meddelas och anställning som aspirant kunde betraktas som ett led i en reglerad befordringsgång, därav följde att aspirant ej erhöle vikariatsersättning å sådan extra ordinarie tjänst, för vars erhållande aspiranttiden närmast utgjorde en förberedelse, eller å motsvarande ordinarie tjänst; i tillämpliga delar gällde detsamma beträffande extra tjänsteman. Detta uttalande, som bringats till myndigheternas kännedom genom cirkuläret 1947:542, bör alltjämt gälla; detsamma bör för övrigt vara fallet i fråga om de i samma cirkulär gjorda uttalandena med avseende å vikariatsförordnande inom reglerad befordringsgång. I enlighet med vad statens lönenämnd förordat har vidare i 1 mom. av förevarande paragraf föreskrivits, att innehavare av aspiranttjänst skall behandlas som om han vore innehavare av sådan ordinarie eller extra ordinarie tjänst, som normalt utgör första befordringstjänst från aspiranttjänsten, samt att innehavare av sådan extra tjänst, som enligt vederbörande myndighets beprövande motsvarar ordinarie eller extra ordinarie tjänst men är placerad i lönegrad med lägre ordningsnummer än denna, behandlas som om han i stället innehaft sådan ordinarie eller extra ordinarie tjänst. I anslutning härtill må framhållas, att med första befordringstjänst avses, för biträdaspirant för skriv- och kontorsgöromål i lönegrad Cf 4 tjänst i lönegrad Ce 6, för amanuensaspirant i lönegrad Cf 17 tjänst i lönegrad Ce 20 och för amanuensaspirant i lönegrad Cf 19 tjänst i lönegrad Ce 22; såsom i an-

nat sammanhang anförts innefattar befordringsgången en serie av tjänster, ej en enda tjänst med rörlig lönegradsplacering. Det må framhållas, att förslaget i denna del även medför en minskning av vikariatsersättningen, där sådan utgår, för aspirant och sådan extra tjänsteman, som nyss sagts; härutinnan står förslaget i överensstämmelse med vad lönenämnden förordat.

Vad statens lönenämnd uttalat i fråga om förordnande att med mindre än full tjänstgöring uppehålla annan tjänst eller att bestrida göromål har synts kunna helt godtagas; av 2 mom. framgår att förordnande att endast delvis uppehålla annan tjänst icke bör meddelas annat än undantagsvis.

Enligt de bestämmelser, som gällde intill den 1 juli 1947, var vikariatsersättningen avvägd efter fri skälighetsprövning utan direkt samband med löneavvägningen. Av de uttalanden, som lågo till grund för bestämmelserna, framgår att en av utgångspunkterna vid avvägningen varit att vikariatsersättningen icke finge uppgå till alltför obetydligt belopp. En annan synpunkt har varit, att ersättningen borde stiga med avståndet i lönegrader räknat mellan vikariens egen tjänst och den uppehållna tjänsten. Kostnadssynpunkter ha dessutom spelat en avgörande roll.

De vikariatsersättningsbestämmelser, som efter förslag av 1945 års lönekommitté meddelats i det under innevarande budgetår gällande reglementet, bygga på en helt annan tankegång. Frågeställningen har — i överensstämmelse med det mellan lönekommittén och personalorganisationerna uppnådda förhandlingsresultatet — icke ansetts böra vara huru stort tillskott till lönen, som efter en mera fri skälighetsprövning bör utgå i anledning av vikariat å annan tjänst än den egna, utan fast hellre huru stor sammanlagd avlöning en vikarie å en viss tjänst bör erhålla i jämförelse med den, som innehar samma tjänst. Från denna utgångspunkt möttes det tidigare vikariatsersättningssystemet av en starkt kritisk inställning i lönekommitténs betänkande. Däri framhölls, att den löneökning vikarien skulle ha fått vid befordran till den uppehållna tjänsten — och som jämte hans tidigare lön motsvarade full lön å den högre tjänsten — växlade alltefter storleken av vikariens lön på egen tjänst och sålunda bl. a. efter vikariens löneklassplacering inom den innehavda tjänstens lönegrad; löneökningen bleve mindre för den, som tillhörde en högre löneklass inom lönegraden, eftersom han redan hade en förhållandevis hög lön, än för den, som tillhörde en lägre löneklass inom lönegraden och alltså hade lägre lön på egen tjänst. Hänsyn härtill hade emellertid icke tagits vid den då gällande avvägningen av vikariatsersättningen. En konsekvens härav, som tedde sig i särskild grad otillfredsställande, vore att vikariatsersättningen för vissa fall vore större än löneökningen vid befordran, så att en tjänsteman, som längre eller kortare tid på förordnande uppehållit en högre tjänst, vid därefter följande befordran till samma tjänst och som en direkt följd av befordringen kunde få vidkännas minskning av sina kontanta löneinkomster. Vikariatsersättningen borde i första hand begränsas så, att den icke i något fall överstege löneökningen vid befordran. Om en sådan begränsning skedde, gällde det därefter att lösa frågan, huruvida vikariatsersättningen skulle

få motsvara nämnda löneökning oreducerad. Härvid ansågs det till en början, att den utsträckning av sneddningsregeln, som efter förslag av lönekommittén införts — och som innebär att den som före befordringen tillhört (eller »beräknas» hava tillhört) högsta löneklassen längre tid än en lönetursperiod äger för löneklassplacering i den nya tjänsten tillgodogöra sig intill två lönetursperioder av den överskjutande tiden — endast borde gälla vid sådana längre vikariat, vid vilka vikariatslön utginge, men ej vid vikariatsersättningens bestämmande. Med denna begränsning borde vikariatsersättningen få motsvara hela löneökningen vid befordran, då denna motsvarade högst två löneklasser, men eljest borde det överskjutande beloppet reduceras med hälften. Att därutöver vidtaga en sådan begränsning, att tjänsteman i lägre löneklass inom lönegraden icke finge uppbära större ersättning än tjänsteman i högre löneklass inom lönegraden ansågs däremot icke påkallat; om man sammanställde den förre tjänstemannens större ersättning med hans lägre lön, bleve totalinkomsten för honom mindre än eller på sin höjd lika stor som, men aldrig större än den senare tjänstemannens.

Vid remissbehandlingen av 1945 års lönekommittés förslag i ämnet framställdes erinringar mot förslaget av vissa myndigheter. Invändningarna grundades till en del på att förslagets genomförande ansågs medföra en komplicerad av lönebestämmelserna. Dessutom betecknades det såsom mindre tillfredsställande att vikariatsersättningen bleve större för en tjänsteman i lägre löneklass inom lönegraden än för en tjänsteman med högre placering i samma lönegrad; det ansågs även som en mindre tilltalande konsekvens, att den som under ett pågående vikariatsförordnande å tjänst i närliggande lönegrad uppflyttades i löneklass, därvid ej erhöll inkomstökning, eftersom vikariatsersättningen i motsvarande grad minskades. Vid förslagets framläggande i propositionen 1947: 281 betecknades förslaget såsom godtagbart, med beaktande jämväl av att det godkänts av personalorganisationerna. I de nu avgivna yttrandena har uttryckligen framhållits, att de ur administrativ synpunkt framställda invändningarna icke längre äro giltiga, i den mån vikariatsersättningsbeloppen numera angivas i av Kungl. Maj:t utfärdade tabeller. Däremot ha vissa myndigheter alltjämt ansett mindre lämpligt att vikariatsersättningen blir större för en tjänsteman med placering i lägre löneklass inom lönegraden än för en tjänsteman med placering i högre löneklass inom samma lönegrad.

De överväganden i ämnet, som föregått utarbetandet av förslaget till definitivt reglemente, ha utmynnat i att endast smärre jämkningar synts böra vidtagas i de vikariatsersättningsgrunder, som antogos vid 1947 års riksdag. Att vikariatsersättningen såsom särskild förmån betraktad i allmänhet blir större för tjänsteman i lägre löneklass än för tjänsteman i högre löneklass, är en konsekvens av att den förre tjänstemannen själv åtnjuter lägre lön än den senare, så att det för att bringa upp hans sammanlagda inkomst till full lön å den uppehållna tjänsten eller tillnärmelsevis till dylik lön erfordras ett högre tilläggsbelopp än för den tjänsteman, som i egen tjänst är

högre avlönad. Till det anförda kommer, att en förändring i den riktning vissa myndigheter förordat skulle medföra antingen en återgång till ett system, enligt vilket vikarie skulle kunna erhålla större inkomst i lön och vikariatsersättning än om han bleve befördrad till den uppehållna tjänsten, eller ock en avsevärd minskning av den vikariatsersättning, som nu kan utgå i olika fall. Slutligen må framhållas, att den nu genomförda anordningen, enligt vilken vikariatsersättningarna beräknas på grundval av lönebeloppen, innebär en automatisk anpassning av vikariatsersättningen efter löneläget, vilket ansetts vara av betydelse ur löneregleringssynpunkt, samt att med hänsyn till det numera tillämpade systemet för lörens rörlighet det svårligen låter sig göra att beräkna vikariatsersättningarna efter annan grund än de vid varje tidpunkt gällande lönebeloppen.

Av de jämkningar, som ansetts böra vidtagas i grunderna för vikariatsersättningen, har i det föregående berörts en ändring beträffande aspiranterns och vissa extra tjänstemäns ställning i fråga om rätt till vikariatsersättning. Från den genom Saar införda metoden, att för vissa fall beräkna vikariatsersättning efter månadslön, har såväl med hänsyn till uppkommande ojämnheter som av administrativa skäl en återgång ansetts böra ske till den av lönekommittén generellt föreslagna beräkningen efter daglön, med bibehållande härvid av anordningen att alltid tillämpa de för 30-dagarsmånad gällande daglönerna. Vidare har i anslutning till vad statens lönenämnd förordat ansetts böra föreskrivas, att vikariatsersättningen skall minskas, då så med hänsyn till göromålens art och omfattning finnes skäligt. Slutligen har vid överarbetningen av Saar uttalats önskemål att, då vikariatsersättningsbelopp för praktiskt tänkbara fall ändock angivas i tabeller, avlöningsreglementet icke skall tyngas med materiella bestämmelser i ämnet, vilket lätt föranleder att redogörarna anse sig skyldiga att skaffa sig ingående kännedom om beräkningsgrunderna. Detta önskemål har ansetts kunna tillgodoses, då riksdagen i allt fall har att taga ställning till vikariatsersättningsgrunderna. I anslutning härtill har i 2 mom. av reglementsförslaget angivits, att vikariatsersättningen utgår enligt särskilda av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut utfärdade, såsom bilaga till statens löneplansförordning fogade tabeller med tillhörande anvisningar. Med tanke på sådana mera sällan förekommande vikariatsfall, i vilka Kungl. Maj:t hittills i särskild ordning bestämt vikariatsersättningen och som icke lämpligen kunna regleras genom tabellerna, har emellertid tillika angivits, att vikariatsersättningen i fall, som ej avses i tabellerna, bestämmas genom beslut eller i enlighet med bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet.

Vad angår de särskilda bestämmelserna har av skäl, som berörts under 8 §, till nämnda paragraf överflyttats en specialbestämmelse om vikariatsersättning vid förordnande såsom adjungerad ledamot i hovrätt och vissa för försvaret gällande bestämmelser. På motsvarande sätt som under 25 § reglementsförslaget har föreskrivits, att de med rätt till fri tjänstebostad

eller hyresersättning förenade överläkartjänsterna i förevarande avseende skola anses vara hänfödda till lönegraden tre enheter över den som gäller för tjänsten. De under försvaret upptagna bestämmelserna om den tidigare såsom ansvarsarvode betecknade förmånen ha ansetts böra undergå sådana jämkningar, som statens lönenämnd förordat; då den begränsning till uppehållande av högre tjänst, som synes framgå av bestämmelsernas nuvarande formulering, icke varit avsedd, torde på Kungl. Maj:t få ankomma att meddela föreskrift angående bestämmelsernas tillämpning under innevarande budgetår. Med de fall, då rektor uppehåller ledamotstjänst i centralt ämbetsverk har efter därom gjort påpekande likstälts fall, då rektor vid navigationsskola uppehåller tjänsten som navigationsskoleinspektör. Slutligen har stadgats att, då lärare under ferietid uppehåller rektorstjänst, tjänst som föreståndare för det till konstfackskolan hörande teckningslärarinstitutet eller rektorsbefattning vid högre kommunal skola, vikariatsersättning utgår enligt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

32 §.

Gottgörelse för övertidstjänstgöring m. m.

1 mom. Avlöningsreglementenas bestämmelser om gottgörelse för övertidstjänstgöring ha alltid varit så formulerade, att av dem framgått, att övertidstjänstgöring endast undantagsvis borde äga rum. Kommunikationsverkens lönekommitté framhöll på sin tid, att det visserligen vore uppenbart, att de verk, med vilka kommittén hade att sysselsätta sig, icke kunde drivas på ett tillfredsställande sätt utan att övertidsarbete i viss utsträckning anlätades, men att det vore önskligt att övertidsarbete inskränktes i görligaste mån, och 1928 års lönekommitté framhöll, att det för såväl statens som tjänstemännens eget vidkommande måste anses önskvärt, att övertidsarbete i görligaste mån inskränktes. Även under förarbetena till den år 1947 genomförda allmänna löneregleringen underströks med eftertryck, att övertidsarbetet borde begränsas. Härom anförde 1945 års lönekommitté i sitt betänkande I följande.

Under de av lönekommittén förda förhandlingarna har av tjänstemännens huvudorganisationer påtalats, att, emot vad som förutsattes vid den senaste allmänna löneregleringen, övertidsarbete numera uttages i betydande omfattning inom vissa områden av statsförvaltningen. Det torde vara ostridigt, att verk och myndigheter under de senare åren ofta i betydande utsträckning anlitat sin personal för övertidsarbete. Att detta behövt ske, torde till avsevärd del bero på extraordinär arbetsbelastning föranledd av krisförhållanden, varför förekomsten av övertidsarbete kan väntas minska efter återgång till mera normala förhållanden. Vid sina förhandlingar med tjänstemannaorganisationerna har emellertid lönekommittén förklarat sig beredd att understryka, att den redan i 1919 års avlöningsreglemente för kommunikationsverken och även i de nuvarande avlöningsreglementena uttalade grundsatsen, att arbete å tid utöver fastställd arbetstid bör före-

komma endast undantagsvis, även bör gälla för den förestående löne-
regleringsperioden och därvid i möjligaste mån iakttagas. I den mån det emeller-
tid blir nödvändigt att uttaga övertidsarbete, bör man från vederbörande
myndigheters sida söka ernå en sådan begränsning av det övertidsarbete,
som uttages av en och samma befattningshavare, att hans arbetsböda ej
blir större än vad de föreliggande omständigheterna oundgängligen påfordra.
För sådana fall bör det sätt varpå lagen om arbetstidens begränsning tillämp-
as på den allmänna arbetsmarknaden vara vägledande, så att man under
alla förhållanden söker undvika att inom statstjänsten uttaga övertidsarbete
i större omfattning än som i motsvarande fall kan ske vid privatanställning.
Dessa lönekommitténs uttalanden avse jämväl befattningshavare, vilka icke
erhålla särskild övertidsersättning.

Innehållet i dessa lönekommitténs uttalanden ha bragts till statsmyndig-
heternas kännedom genom Kungl. Maj:ts cirkulär till statsmyndigheterna
den 30 juni 1947 (1947: 542). I cirkuläret har uttalats, att statsmyndighe-
terna i sin verksamhet böra beakta vad 1945 års lönekommitté uttalat samt
vid arbetets organiserande eftersträva största möjliga begränsning i använ-
dandet av övertidstjänstgöring.

För de fall, då övertidsarbete måste förekomma, utgår under vissa be-
stämda förutsättningar gottgörelse. Enligt 38 § 1 mom. Saar gäller, att så-
dan ersättning endast må tillkomma innehavare av civil tjänst med löne-
gradsbeteckningen Ca, Ce eller Cg och högst lönegradsnumret 22 eller med lö-
negradsbeteckningen Cf och högst lönegradsnumret 20, och att ej heller sådan
tjänsteman må erhålla övertidsersättning, då han på grund av förordnande
uppehåller högre tjänst än nu angivits och fullgör övertidstjänstgöringen i
denna tjänst. Såsom förutsättning för gottgörelse skall vidare, där ej sär-
skilda skäl till annat föranleda, gälla, att tjänsten avser arbete av sådant
slag, att behovet och varaktigheten av övertidstjänstgöring kunna kontrolle-
ras, och att tjänstemannen icke utövar mera självständigt befäl. Vidare
ligga vissa begränsningar i den definition, som givits på begreppet övertids-
tjänstgöring. Enligt Saar förstås därmed tjänstgöring, vilken överskjuter
den, som av Kungl. Maj:t eller vederbörande myndighet fastställts såsom
normal för den tjänst eller det slag av tjänstgöring, varom fråga är. Vad
angår tjänsteman, som anställts med avkortad tjänstgöring, förstås med
övertidstjänstgöring vad som överskjuter full tjänstgöring. Såsom övertids-
tjänstgöring anses icke tjänstgöring, vars fullgörande icke påkallats eller
godkänts av vederbörande myndighet. I anslutning härtill må erinras om föl-
jande.

En begränsning av gottgörelsen för övertidstjänstgöring till vissa lönegra-
der har alltid funnits. Saar medförde ingen ändring i fråga om gränsdrag-
ningen i vad som gällt närmast dessförinnan.

Beträffande villkoret att gottgörelse icke må utgå till tjänsteman, som har
självständigt befäl, framhöll kommunikationsverkens lönekommitté, att om
detta villkor ej skulle gälla, komme all kontroll över att missbruk ej skedde
— och sådan kontroll måste eftertryckligt krävas — att bortfalla. I till-
läggsbestämmelserna till kommunikationsverkens avlöningsreglemente gjor-
des en uppräknig av de tjänstemän, som icke voro berättigade till över-

tidsersättning. 1928 års lönekommitté föreslog i stället stadganden, enligt vilka övertidsersättning icke skulle tillkomma tjänsteman, vars arbete vore av den art, att kontroll över tjänstgöringstidens längd i allmänhet icke kunde ifrågakomma, och ej heller annat än i undantagsfall tillkomma tjänsteman, vars tjänstgöringstid på grund av göromålens beskaffenhet måste vara underkastad vissa växlingar. Med det förra stadgandet förklarade sig kommittén i främsta rummet avse tjänstemän, som utövade mera självständigt befäl eller eljest i tjänstgöringshänseende intogo en mera självständig ställning. I den mån en tjänsteman i befälsställning med avseende å arbetets planläggning och utförande vore underkastad samma kontroll som övriga befattningshavare, borde däremot enligt kommitténs mening några hinder icke möta för utbetalande av övertidsersättning även till dylikt tjänsteman. Emellertid intogos icke i civila avlöningsreglementet m. fl. reglementen några sådana stadganden som 1928 års lönekommitté avsett. 1936 års lönekommitté förklarade, att Kungl. Maj:t skulle äga utfärda närmare bestämmelser rörande bestämmelsernas tillämpning och att det då vore lämpligast, att Kungl. Maj:t i samband därmed jämväl meddelade erforderliga föreskrifter om undantagande från tillämpningen av sådana kategorier tjänstemän, vilka icke lämpligen borde komma i åtnjutande av övertidsersättning. Kungl. Maj:t borde vara oförhindrad att på vederbörande verksamheter överlåta utfärdandet av nödiga kompletterande detaljföreskrifter. Några särskilda uttalanden i ämnet ha ej gjorts av 1945 års lönekommitté; vad 1936 års lönekommitté anfört får anses alltjämt gälla.

Beträffande övertidsbegreppet har 1936 års lönekommitté uttalat bl. a. följande: I fråga om *de centrala ämbetsverkens tjänstemän* är i gällande instruktioner eller arbetsordningar i allmänhet föreskrivet, att arbetstiden å tjänsterummet skall varje söckendag utgöra 7 timmar, vilken arbetstid, i den mån ej för särskilda befattningshavare eller grupper av befattningshavare än längre daglig tjänstgöringstid föreskrives, alltså är att anse som den för vederbörande tjänst normalt gällande tjänstgöringstiden. Uppenbart är, att där dylika enhetliga tjänstgöringsföreskrifter gälla tjänstgöring, som genomsnittligt för söckendag icke överstiger 7 timmar, icke kan berättiga till övertidsersättning. Den omständigheten, att viss inskränkning i den dagliga arbetstiden medgives under sommarmånaderna, är givetvis icke av beskaffenhet att medföra rätt till övertidsersättning för tid, som faller utanför den reducerade tjänstgöringstiden men inom den normalt gällande 7-timmarstiden. — För *andra grupper av tjänstemän* inom den civila statsförvaltningen är emellertid tjänstgöringstiden icke ordnad på detta regelbundna och enhetliga sätt. I arbetstidskungörelserna för postverket, statens järnvägar och tullverket har föreskrivits, att för kalendermånad räknat i regel icke må förekomma längre tjänstgöringstid än som motsvarar 208 timmar för 30 dagar; för personal, som tjänstgör enligt regelbunden turfördelning med olika tjänstgöringstid olika dagar, må dock längre tjänstgöringstid för kalendermånad kunna förekomma, under förutsättning att sammanlagda tjänstgöringstiden för de i turfördelningen ingående turerna icke överstiger vad som motsvarar 208 timmar för 30 dagar, och å andra sidan må vid tjänstgöring, som medför synnerligen ringa ansträngning, längre tjänstgöringstid än den som nyss sagts kunna förekomma på det sätt, att för sådan tjänstgöring den verkliga tjänstgöringstiden beräknas motsvara viss kortare tjänstgöringstid. Liknande arbetstidsbestämmelser gälla för viss personal vid telegrafverket och statens vattenfallsverk, varvid likväl är att märka, att tjänstgöringstiden för den av arbetstidskungörelserna vid dessa verk berörda personalen i regel ej må överstiga 48 timmar för vecka. På grund av de vid kommunikationsverken och tullverket förekommande ar-

betsuppgifternas natur, vilken påkallar tjänstgöring i regelmässig turfördelning dygnet om och såväl å söckendag som å sön- och helgdag, måste den dagliga arbetstiden för flertalet befattningshavare inom de lägre lönegraderna bestämmas genom på förhand upprättade tjänstgöringslistor, turlistor eller arbetsplaner. Arbetstiden är dock härigenom ingalunda enhetligt bestämd från dag till dag för samme befattningshavare. En kortare tjänstgöringstur under en dag motsvaras av en längre tjänstgöringstur en följande dag. Men ej heller den sammanlagda tjänstgöringstiden för månad eller vecka är enhetligt bestämd; sålunda plägar arbetstiden för månad för befattningshavare vid postverket och statens järnvägar med särskilt ansträngande arbete bestämmas till ej oväsentligt lägre antal timmar än den föreskrivna maximitiden av 208 timmar för 30 dagar, och där arbetstiden huvudsakligen utfylles av passning eller annat lindrigare arbete, kan å andra sidan tjänstgöringstiden avsevärt utsträckas utöver den nyssnämnda. Vidare är att märka, att för personal, av vilken en månatlig arbetstid av 208 timmar eljest skulle med hänsyn till arbetets normala art lämpligen kunna uttagas, tjänstgöringstiden av praktiska eller arbetstidstekniska skäl ej alltid kan bestämmas till detta antal timmar; om exempelvis i genomsnitt den erforderliga sammanlagda arbetstiden per månad är 2 200 timmar och arbetstiden för månad och befattningshavare under normala tjänstgöringsförhållanden ej får överstiga 208 timmar — arbetstid därutöver betraktas som övertid och föranleder särskild ersättning — kan arbetet komma att uppdelas på 11 befattningshavare med 200 timmar å turlista för var och en. Om tjänstgöringstiden å turlista upptagits till ett lägre antal timmar på den grund, att tjänstgöringen är av särskilt ansträngande art, bör övertidsersättning skäligen få utgå så snart tjänstgöringen överskridit det timantal, som med hänsyn till tjänstgöringens beskaffenhet av vederbörande verksam myndighet prövas rimligtvis kunna normalt uttagas; om däremot av arbetstidstekniska skäl å turlistan måst upptagas kortare tjänstgöringstid än sistnämnda timantal, bör tjänstgöringen givetvis utfyllas till detta timantal, innan övertidsersättning må utgå.

Beträffande tjänstemän med deltidsarbete har 1945 års lönekommitté anfört att, om tjänstgöringen utökas för sådan heltidsanställd tjänsteman, som medgivits nedsättning av tjänstgöringstiden, detta innebär en, låt vara tillfällig ändring av beslutet om nedsättning av tjänstgöringstiden, varför fråga ej uppkommer om övertidsgottgörelse; för tjänsteman, som anställts med avkortad tjänstgöringstid, borde på motsvarande sätt utgå fyllnadslön (jfr 4 mom.). Övertidsersättning borde dock i båda fallen kunna utgå i den mån tjänstgöringen överskote den, som av Kungl. Maj:t eller vederbörande myndighet fastställts såsom normal för den heltidstjänst eller det slag av tjänstgöring, varom vore fråga.

1945 års lönekommitté har anfört att, där tjänsteman kunnat åläggas att å övertid utföra göromål, som eljest ankomma på tjänsteman inom lägre lönegrad, fråga snarast vore om en ändrad arbetsfördelning, så att tjänstemannen kunde sägas fullgöra övertidstjänstgöringen å egen tjänst.

I yttrandena ha berörts olika med tillämpningen av 38 § 1 mom. Saar sammanhängande frågor.

Vattenfallsstyrelsen har framhållit, att förutsättningen att övertidstjänstgöring endast undantagsvis skulle förekomma, icke överensstämde med de verkliga förhållandena i fråga om viss driftspersonal vid statens vattenfallsverk. Den vid 1947 års lönereglering genomförda stora höjningen av gottgörelsen för övertidsarbete hade därför medfört mycket stora olägenheter

och kostnadsökningar för verkets del. Det vore tänkbart att införa en särskild bestämmelse för berörda driftspersonal. För en viss grupp av densamma, nämligen den personal, som vore sysselsatt vid kraftverkens understationer, hade styrelsen efter godkännande av personalens representanter i särskild skrivelse framlagt förslag till sådan ändring av bilaga B till avlöningsreglementet, att olägenheten av den höjda gottgörelsen för övertidsarbete delvis skulle elimineras. Genom detta förslag skulle en rätt betydande minskning av övertiden åstadkommas. Styrelsen har framhållit angelägenheten av att en sådan ändring genomfördes genom beslut av årets riksdag.

I vissa yttranden har berörts frågan om gränsdragningen lönegradsvis mellan de till övertidsgottgörelse berättigade tjänstemännen och andra tjänstemän.

Pensionsstyrelsen har uttalat, att genom de höjda övertidsersättningarna och den på grund av rådande personalknapphet ökade förekomsten av övertidsarbete en redan tidigare förefintlig inadvartens i fråga om bestämmelsernas utformning gjort sig starkt märkbar, nämligen gränsdragningen mellan till övertidsersättning berättigade och icke berättigade. Sagda gränsdragning hade inom styrelsen medfört, att lägre befattningshavare icke sällan bleve berättigade till högre månadsersättning än sina närmaste förmän, oaktat dessa arbetat lika mycket eller mera på övertid. Då det vore uppenbart att övertidsersättning icke borde tillkomma de högre befattningshavarna, hade det syntts styrelsen bereda svårigheter att övervinna denna olägenhet på annat sätt än genom att ett ganska betydande hopp gjordes i löneskalan omedelbart ovanför den högsta lönegrad, vid vilken rätt till övertidsersättning förelåge.

Riksförsäkringsanstalten har ifrågasatt, huruvida icke rätten till gottgörelse för övertid borde utsträckas till högst 23 lönegraden (högst 21 lönegraden för aspirant) med anledning av införandet av den reglerade beföringsgången för amanuenser. *Statens lönenämnd* har icke ansett sig böra tillstyrka anstaltens förslag men har framhållit, att Kungl. Maj:t bör äga möjlighet att i särskilda fall medgiva gottgörelse för övertid även i högre lönegrad än Ce 22. Kontant övertidsersättning borde härvid utgå efter högst 25 löneklassen.

Försvarets civilförvaltning har ifrågasatt, om icke inskränkande bestämmelser borde meddelas med avseende å rätten till övertidsersättning för försvarets civila personal. *Statens lönenämnd* har i anledning härav framhållit lämpligheten av att genom beslut av civilförvaltningen fastställas, å vilka slag av civila tjänster vid försvaret övertidsersättning skall kunna utgå.

Riksräkenskapsverket och *rikets allmänna kartverk* ha uttalat sig för att övertidsersättning skall utgå för arbete under den tid, som motsvarar skillnaden mellan den under sommarmånaderna förkortade arbetstiden och full tjänstgöringstid, i varje fall där sådant övertidsarbete årligen återkommer utan att möjlighet att ge kompensation föreligger. *Statens lönenämnd* har härom uttalat följande.

Lönenämnden vill erinra, att för det övervägande antalet statstjänstemän, främst de affärsdrivande verkens trafikpersonal, någon nedsättning av tjänstgöringstiden under sommarmånaderna icke förekommer. Icke heller

lämnas någon kompensation för att sådan nedsättning ej åtnjutes. Vid sådant förhållande anser sig lönenämnden icke kunna tillstyrka, att övertidsersättning får utgå för arbete, som vid verk med nedsatt tjänstgöring under sommarmånaderna fullgöres inom ramen för den normala arbetstiden.

Rikets allmänna kartverk har föreslagit, att i 38 § 1 mom. skall föreskrivas, att övertidsersättning icke må åtnjutas under tjänsteresa eller dygn, då traktamentsersättning utgår enligt allmänna resereglementet eller särskilda av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter. Denna fråga har *statens lönenämnd* ansett böra upptagas till närmare övervägande. Lönenämnden har emellertid ansett frågan vara av alltför komplicerad beskaffenhet, bland annat med hänsyn till svårigheten att uppdraga en bestämd gräns mellan resetraktamente och tjänstgöringstraktamente, för att kunna lösas i förevarande sammanhang.

Generalpoststyrelsen och *telegrafstyrelsen* ha berört frågan om ersättning för övertidsarbete, som frivilligt fullgöres i lägre lönegrad än den egna. Generalpoststyrelsen, som ansett övertidstjänstgöring i egentlig mening ej föreligga i detta fall, förklarar, att den ansett bestämmelserna i 21 § 1 mom. andra stycket Saar icke utgöra hinder för styrelsen att fastställa den ersättning, som i varje särskilt fall skall utgå. Telegrafstyrelsen uttalar, att övertidsersättning bör tillämpas enligt viss av styrelsen angiven löneklass; redogörelse härför lämnas i det följande under 3 mom. *Statens lönenämnd* har funnit önskvärt, att för undvikande av oklarhet angående vilka befogenheter myndighet har i fall av förevarande slag föreskrift härom lämnas i tilläggsbestämmelserna. Övertidsarbetet borde få anses fullgjort på den lägre tjänsten och ersättningen lämpligen beräknas efter de av telegrafstyrelsen angivna grunderna.

Telegrafstyrelsen har vidare ansett, att ersättning borde utgå efter nyssnämnda grunder, därest tjänsteman, vilken på grund av sin tjänsteställning icke är berättigad till gottgörelse för övertidstjänstgöring, fullgör sådan tjänstgöring i grad, där dylik gottgörelse kan utgå. *Statens lönenämnd* har funnit det böra ankomma på Kungl. Maj:t att med stöd av det bemyndigande, som enligt lönenämndens i det föregående nämnda förslag skulle intagas i 38 § 1 mom. Saar, pröva vid vilka verk och under vilka förutsättningar övertidsersättning skall få utgå i de av telegrafstyrelsen berörda fallen.

Vid utarbetandet av förslaget till definitivt reglemente ha vissa ändringar i förhållande till Saar synts böra vidtagas i enlighet med vad statens lönenämnd förordat. I anslutning till reglementsförslaget må nämnas följande.

I författningstexten har till en början angivits att, om innehavare av tjänst med lönegradsbeteckningen Ca, Ce, Cf eller Cg undantagsvis måste anlitas för övertidstjänstgöring, tjänstemannen må kunna för sagda tjänstgöring erhålla gottgörelse. Såsom härav framgår har vad vattenfallsstyrelsen anfört icke ansetts böra föranleda någon ändring i att övertidstjänstgöring förutsattes förekomma undantagsvis. De uttalanden härom, som gjorts av 1945 års lönekommitté och som delgivits myndigheterna genom cirkuläret 1947: 542, böra alljämt iakttagas. Emellertid synes det för vissa fall vara

att förorda, att sådan beredskapsersättning införes, som vattenfallsstyrelsen föreslagit. Under 37 § beröres denna fråga närmare.

Enligt reglementsförslaget må gottgörelse icke, med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnar medgivande, tillkomma den, som innehar eller å förordnande uppehåller tjänst i högre lönegrad än den 22:a, eller aspirant tillhörande högre lönegrad än den 20:e. Tillräcklig anledning att generellt jämka gränsen mellan lönegraderna har alltså icke ansetts finnas, men i enlighet med vad lönenämnden förordat har möjlighet ansetts böra beredas Kungl. Maj:t att med hänsyn till särskilda omständigheter medgiva tjänsteman i högre lönegrad gottgörelse. Anledning att lämna ett dylikt medgivande torde knappast finnas i andra fall än då tjänsteman ovanför lönegradsgränsen fullgör övertidstjänstgöring å sådan tjänst, vid vilken övertidsgottgörelse kan utgå. I detta sammanhang må framhållas, att reglements-förslaget bygger på att även frivillig, av vederbörande myndighet godkänd tjänstgöring på övertid utgör övertidstjänstgöring i teknisk mening.

Såsom förutsättning för gottgörelse skall vidare, där ej särskilda skäl till annat föranleda, gälla att tjänsten enligt vederbörande myndighets beprövande avser arbete av sådant slag, att behovet och varaktigheten av övertidstjänstgöring kunna kontrolleras, och att tjänstemannen icke inom arbetsområdet utövar mera självständigt befäl. I denna del innebär förslaget endast en mindre jämkning i förhållande till vad nu gäller, företagen för att bättre klargöra avsikten med ifrågavarande villkor. I samband härmed må framhållas, att på motsvarande sätt som kunnat ske enligt de tidigare gällande bestämmelserna Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet skall vara oförhindrad att till efterrättelse fastställa en förteckning å de tjänster vid vilka övertidsgottgörelse kan utgå eller, om detta anses lämpligare, å de tjänster vid vilka sådan gottgörelse ej må utgå. Tilläggas må, att frågan, huruvida gottgörelse bör kunna utgå eller ej, rimligtvis icke kan göras beroende av en bedömning vid varje särskild tidpunkt, utan att från gottgörelse får undantagas sådan tjänstgöring, vid vilken behovet och varaktigheten av övertidstjänstgöring i *allmänhet* icke kunna kontrolleras.

I själva övertidsbegreppet har någon ändring icke ansetts böra vidtagas. Vid utarbetandet av tilläggsbestämmelser i ämnet böra beaktas de uttalanden som gjorts av 1936 års lönekommitté och, beträffande tjänstemän med deltidsarbete, 1945 års lönekommitté.

Den av rikets allmänna kartverk berörda frågan om övertidsersättning vid tjänsteresor m. m. torde, såsom statens lönenämnd föreslagit, böra närmare övervägas.

I 38 § 1 mom. Saar meddelas vissa bestämmelser om vad som är att förstå med enkel och kvalificerad övertid; dessa bestämmelser ha utan saklig ändring införts i förslaget till definitivt reglemente. Däremot ha i reglementet icke syntts böra intagas vissa i det nuvarande reglementet meddelade föreskrifter, vilka tidigare hade formen av tilläggsbestämmelser.

2 mom. I detta moment, som överensstämmer med 38 § 2 mom. Saar, har angivits att gottgörelse för övertidstjänstgöring skall, i den mån så kan ske, utgå i form av ledighet från annan tjänstgöring under en och en halv gång den tid övertidstjänstgöringen omfattat, dock att kompensationsledigheten för arbete å kvalificerad övertid, om den beredes å annan tid än å kvalificerad tid, skall omfatta dubbelt så lång tid som den varunder övertidstjänstgöringen fullgjorts.

Vattenfallsstyrelsen har föreslagit minskning av gottgörelsen. Endast tjänstgöring på kvalificerad övertid borde överkompenseras, förslagsvis med $1\frac{1}{2}$ gånger tiden för sådan övertidstjänstgöring.

Generaltullstyrelsen och *telegrafstyrelsen* ha ifrågasatt, om icke i fall, då kompensationsledighet för arbete å enkel övertid beredes å kvalificerad tid, tiden för sådan ledighet borde motsvara allenast så lång tid som den, varunder övertidstjänstgöringen fullgjorts. *Statens lönenämnd* har med anledning härav anfört, att compensationen enligt lönenämndens mening borde utgöra en och en halv gång den tid, varunder övertidstjänstgöringen fullgjorts, liksom vid compensation å enkel tid. Ledigheten avsåge i detta fall tid, då tjänsteman hade att tjänstgöra enligt tjänsteturlista, och å denna syntes i princip arbete å kvalificerad tid icke värderas annorlunda än arbete å enkel tid.

Generaltullstyrelsen har ansett lämpligt, att — möjligen i tilläggsbestämmelserna — föreskrift meddelas om i vilken ordning olika slag av övertidstjänstgöring skola ifrågakomma vid beredandet av tidskompensation.

Vad myndigheterna anfört i denna del har icke syntts böra föranleda någon ändring i själva reglementet. Den av generaltullstyrelsen berörda frågan, huruvida arbete på enkel övertid eller arbete på kvalificerad övertid i första hand bör kompenseras med ledighet, har ansetts få närmare övervägas vid utarbetandet av tilläggsbestämmelser till reglementet.

3 mom. Den kontanta övertidsersättningen för arbete å enkel övertid och för arbete å kvalificerad övertid framgår av statens löneplansförordning och de till densamma hörande tabellerna. Beloppen äro differentierade efter löneklasser och ortsgrupper och äro rörliga på motsvarande sätt som lönen. Hänsyn tages till den ortsgrupp, efter vilken tjänstemannen åtnjuter lön. Beträffande den löneklass, enligt vilken ersättningen skall utgå, behandlas i 38 § 3 mom. Saar två alternativ. Enligt huvudalternativet tillämpas härför den löneklass, efter vilken tjänstemannen åtnjuter lön. För övertidsarbete, som utförts å högre tjänst vilken tjänstemannen uppehållit på grund av förordnande utan att därunder äga uppbära vikariatslön, utgår ersättningen i stället enligt löneklassen närmast över den, efter vilken tjänstemannen åtnjuter lön, eller enligt den högre löneklass, som utgör lägsta löneklassen inom den uppehållna tjänstens lönegrad.

I vissa yttranden har framhållits, att övertidsarbete understundom fullgöres å annan tjänst än den efter vilken tjänstemannen åtnjuter lön eller vilken han uppehåller på grund av förordnande.

Telegrafstyrelsen har behandlat frågan om övertidsersättningens beräkning, då tjänsteman, som mot vikariatsersättning uppehåller tjänst i högre lönegrad än den egna, fullgör övertidsarbete i grad, som är lägre än förordnandegraden men *högre* än den egna. *Generalpoststyrelsen* har berört motsvarande fråga, då tjänsteman — utan att vikariatsförordnande föreligger — beordras att på övertid utföra göromål, som uppenbarligen äro hänförliga till högre lönegrad än den, vilken hans egen eller eventuellt på förordnande uppehållen tjänst tillhör. *Statens lönenämnd* har funnit ett skäligt resultat skola vinnas, om övertidsersättning i av telegrafstyrelsen och generalpoststyrelsen avsedda fall utginge med samma belopp, som om vederbörande varit förordnad att uppehålla tjänst i den lönegrad, vari övertidsarbetet fullgöres.

Telegrafstyrelsen har vidare beträffande ersättning för frivillig övertidsersättning å *lägre* tjänst än den egna uttalat, att den övertidsersättning borde tillämpas, som gällde för vederbörandes egen löneklass, dock icke för högre löneklass än den högsta inom den lönegrad, i vilken övertidsarbete fullgjordes. *Statens lönenämnd* har tillstyrkt förslaget.

Vid utarbetandet av förslaget till definitivt avlöningsreglemente ha de av lönenämnden förordade förslagen ansetts böra genomföras.

4 mom. Bestämmelserna i detta moment innebära endast redaktionella ändringar i förhållande till 38 § 4 mom. Saar; de äga tillämpning endast på *deltidsanställd* tjänsteman, ej på *heltidsanställd* tjänsteman, vilken erhållit nedsättning av tjänstgöringstiden. Vad angår det förhållandet, att i detta fall utgår fyllnadslön men ej övertidsersättning, framhöll 1945 års lönekommitté i sitt betänkande II, att övertidstjänstgöring ansetts böra kompenseras betydligt mer än hundraprocentigt av den anledningen att tjänstgöring utöver normal arbetstid vore ägnad att medföra betydande påfrestningar och olägenheter för tjänstemannen; detta motiv föreläge emellertid knappast i de här avsedda fallen, och dessutom skulle en tillämpning av övertidsersättningsgrunderna medföra en icke motiverad åtskillnad mellan tjänstemännen i fråga om ersättning för tjänstgöring av samma slag och omfattning. I anslutning till att, på sätt av det förut anförda framgår, övertidsersättning icke utgår för arbete under tid, som motsvarar skillnaden mellan den under sommarmånaderna förkortade arbetstiden och full arbetstid, må framhållas att, om deltidsanställd tjänsteman i enlighet med vad under 10 § uttalats erhåller sommartid, lönen icke nedsättes av denna anledning och att tjänstemannen således icke äger erhålla fyllnadslön vid under sommartiden fullgjord tjänstgöring å tid, som ligger mellan den förkortade arbetstiden och den för tjänstemannen normalt gällande arbetstiden.

Beträffande *de särskilda bestämmelserna* är att märka, att enligt reglementsförslaget liksom enligt Saar övertidsersättning icke utgår till civilmilitär beställningshavare.

Försvarets civilförvaltning har i sitt yttrande erinrat om att civilförvaltningen tidigare i skrivelse till chefen för finansdepartementet föreslagit sådan ändring av berörda bestämmelse, att militärmeteorologer av 2. och 3.

graden bliva berättigade till övertidsersättning. Civilförvaltningen hade i nämnda skrivelse bland annat framhållit, att ifrågakvarande civilmilitära befattningshavare enligt av Kungl. Maj:t meddelade särskilda tillämpningsföreskrifter till militära icke-ordinariereglementet intill den 1 juli 1947 varit berättigade till övertidsersättning.

Statens lönenämnd har i samband med behandlingen av 38 § Saar anført följande.

Såsom framgår av vad försvarets civilförvaltning anført, utgick intill den 1 juli 1947 övertidsersättning till militärmeteorolog av 2. och 3. graden enligt en av Kungl. Maj:t den 7 september 1945 beslutad ändring av tillämpningsföreskrifterna till militära icke-ordinariereglementet. Ändringen gällde från och med den 1 juli 1945. Genom den särskilda bestämmelsen under 38 § Saar ha emellertid militärmeteorologerna — vilka enligt vad som framgår bland annat av proposition 1945:170, s. 170, ingå i flygvapnets civilmilitära personal — undantagits från rätten till övertidsersättning. Att i samband med löneregleringen en personalkategori på detta sätt berövats en förmån, vilken torde ha avsevärd ekonomisk betydelse för densamma, synes i och för sig otillfredsställande. Å andra sidan måste varje avsteg från principen, att civilmilitär personal icke skall äga uppbära övertidsersättning, vara ägnad att inge betänkligheter, särskilt sedan numera flygvapnets markorganisation till övervägande delen torde utgöras av civilmilitär personal. Lönenämnden har under hand inhämtat från stabsmeteorologen, att förekommande övertidsarbete är en följd av nuvarande brist på meteorologpersonal och att övertidsarbetet, som kan uppgå ända till 30 timmar i veckan för en tjänsteman, skulle försvinna vid fullt utbyggd organisation. Med hänsyn till anförda omständigheter vill lönenämnden, som icke anser sig böra tillstyrka någon ändring av den särskilda bestämmelsen i Saar, för sin del förorda, att Kungl. Maj:t måtte inhämta riksdagens medgivande till att tillsvidare, så länge nuvarande brist på militärmeteorologer inom den militära väderlekstjänsten består, särskild ersättning efter av Kungl. Maj:t fastställda grunder måtte få utbetalas till militärmeteorologer av 2. och 3. graden för fullgjort övertidsarbete. Ersättningen torde böra beräknas i huvudsak enligt bestämmelserna i 38 § Saar och utgå endast i den mån mot övertiden svarande ledighet icke kan beredas vederbörande. Skäl tala för att ersättningen medgives utgå retroaktivt från och med den 1 juli 1947.

I överensstämmelse med vad statens lönenämnd förordat torde Kungl. Maj:t böra för sig utverka riksdagens bemyndigande att för militärmeteorologer av 2. och 3. graden meddela bestämmelser om särskild ersättning för övertidsarbete. Ersättning bör endast utgå i den mån mot övertiden svarande ledighet icke kan beredas vederbörande. I övrigt böra i huvudsak de ersättningsgrunder gälla, som innefattas i förevarande paragraf. Bestämmelserna böra erhålla giltighet räknat från och med den 1 juli 1947.

Slutligen må nämnas, att från vikariatsersättningsparagrafen till förevarande paragraf överflyttats bestämmelserna om ersättning för utsträckt undervisning m. m. för lärare m. fl.

5 kap. Särskilda ersättningar samt lönetillägg och tilläggsarvoden.**33 §.****Särskilda ersättningar.**

Denna paragraf motsvarar 39 § Saar med vissa ändringar i fråga om 2 och 3 mom. samt de särskilda bestämmelserna. Härom må nämnas följande.

2 mom. I samband med behandlingen av semesterfrågorna upptog 1945 års lönekommitté till övervägande frågan, om tjänsteman, som vid semesterns början tjänstgör å annan ort än stationeringsorten, bör äga rätt till resekostnadsersättning för av honom företagen resa från tjänstgöringsorten till stationeringsorten. Kommittén förordade att sådan rätt tillskapades. Om tjänstemannen i anledning av semestern begåve sig från tjänstgöringsorten till annan ort än stationeringsorten och om resekostnaderna till sist avsedda ort vore högre från tjänstgöringsorten än från stationeringsorten, borde tjänstemannen erhålla rätt till skillnadsbeloppet. Motsvarande principer borde enligt kommitténs uppfattning tillämpas i de fall, då tjänstemannen omedelbart efter semestern skulle tjänstgöra å annan ort än stationeringsorten. Lönekommittén ville emellertid framhålla, att myndigheterna så vitt möjligt borde förfara så, att semestern för tjänsteman, vilken på grund av tillfälligt tjänsteuppdrag eller på grund av sin tjänstgöring befunne sig utanför stationeringsorten, började först sedan tjänstemannen återkommit till denna.

I avgivet yttrande över lönekommitténs förslag uttalade *telegrafstyrelsen*, att tjänsteman, som efter slutat tjänsteuppdrag å främmande ort tilldelats semester, enligt styrelsens uppfattning äger enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning för återresa till stationeringsorten. Avreser tjänstemannen till annan ort för att där tillbringa semestern, bör detta betraktas såsom tjänsten ovidkommande. Motsvarande måste anses gälla, då tjänstemannen vid semesterns slut beordras tjänstgöra å främmande ort. Särskilt vad beträffar det av lönekommittén berörda fallet, då tjänsteman omedelbart efter semester skall tjänstgöra å annan ort än stationeringsorten, hänvisade telegrafstyrelsen till föreskrifterna i 16 § andra stycket allmänna resereglementet, där frågan om ersättning till tjänsteman i dylikt fall är uttryckligen reglerad. Skulle föreskrifter i nu berörda avseenden anses vara av behovet påkallade och införas i avlöningsreglementet, ansåg telegrafstyrelsen att föreskrifterna borde avfattas i överensstämmelse med styrelsens nyss uttalade uppfattning. *Överbefälhavaren* anförde att, enär resan mellan tjänstgörings- och stationeringsorterna måste anses vara tjänsteresa, det vore i princip riktigast, att staten — oberoende av vart resan företoges — erlade en häremot svarande ersättning till den enskilde. Därjämte borde resetraktamente få åtnjutas.

I propositionen 1947: 281 uttalades, att i den mån resa av nu angivet slag vore att betrakta som tjänsteresa borde för dylik resa resekostnads- och traktamentsersättning kunna utgå enligt allmänna resereglementet eller de andra bestämmelser, som gällde i fråga om tjänsteresor. I övrigt biträdades lönekommitténs förslag, dock att för tjänsteman, som vid semesters början tjänstgör å ort utom stationeringsorten och i anledning av semestern beger sig från tjänstgöringsorten till annan ort än stationeringsorten, resekostnadsersättningen föreslogs skola utgå högst med belopp motsvarande beräknad resekostnad för resa mellan tjänstgörings- och stationeringsorterna. Bestämmelserna i ämnet ha intagits i 39 § 2 mom. och i de i nämnda paragraf meddelade särskilda bestämmelserna för försvaret, 1 punkten första stycket. I överensstämmelse med lönekommitténs förslag har i 2 mom. även intagits föreskrift, att därest tjänsteman, som tilldelats semester under viss tid, efter semesterns inträde men före utgången av nämnda tid återkallas till tjänstgöring, på prövning av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet skall bero, i vad mån ersättning av statsmedel må utgå för av tjänstemannen företagen resa, som står i samband med semesterns avbrytande.

Ifrågavarande bestämmelser ha berörts i flera yttranden.

Försvarets civilförvaltning har ansett stadgandet innebära, att ersättning för allenast en resa fram och åter må ifrågakomma varje kalenderår men har samtidigt förklarat sig icke ha någon erinran mot att reglerande bestämmelser utfärdas i enlighet med vissa av chefen för armén meddelade föreskrifter. Dessa föreskrifter innebära, att här avsedd förmån allenast bör utgå i de fall, där antalet semesterdagar uppgår till minst 7, eller vid övningsuppehåll den kortare tid, som kan vara betingad av övningsuppehållets längd eller dess uppdelning på två eller flera ledighetsperioder. Motsvarande föreskrifter ha utfärdats av de båda andra försvarsgrensheferna. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* har inskränkt sig till att framhålla behovet av närmare direktiv beträffande förevarande spörsmål. *Riksräkenskapsverket* har ansett, att stadgandet bör kompletteras med en föreskrift, som förhindrar att här avsedda resor ersättas av statsmedel vid ett flertal tillfällen under ett och samma kalenderår. *Rikets allmänna kartverk* har ansett, att ersättning endast bör utgå för den merkostnad, som kan uppstå för tjänsteman genom att semesterresan företages från respektive åter till tjänstgöringsorten i stället för från respektive åter till stationeringsorten. *Generalpoststyrelsen* har förordnat, att tjänsteman under ett och samma tjänstgöringsuppdrag utom stationeringsorten icke må under samma kalenderår äga åtnjuta resekostnadsersättning i samband med semester för mer än en resa till och från stationeringsorten, för så vitt uppdelning av semester icke skett på grund av tjänstgöringsförhållandena.

Statens lönenämnd har anfört i huvudsak följande.

I en till lönenämnden remitterad promemoria med utkast till tilläggsbestämmelser till 39 § Saar i vad avser ersättning vid resa och tjänstgörings-traktamente har föreslagits, att resekostnadsersättning eller fri resa, varom här är fråga, må tillkomma tjänsteman endast för resa i samband med semester omfattande minst en kalendervecka eller sex dagar i följd.

Vid övervägande av ovan omförmälda förslag till begränsning av rätten till ifrågavarande förmån, har lönenämnden funnit, att en allmän bestämmelse,

som både utgör en i princip skälig lösning av spørsmålet och innebär hinder mot missbruk, knappast torde kunna åstadkommas. Lönenämnden, som därför funnit övervägande skäl tala för en schematisk regel, vilken icke föranleder onödiga svårigheter i tillämpningen, har stannat för att förorda den i ovannämnda promemoria föreslagna bestämmelsen med den jämkning, som beträffande försvarets övningsuppehåll innefattas i de av chefen för armén utfärdade bestämmelserna. Lönenämnden förutsätter, att myndighet icke utan tvingande skäl skall bevilja semester på sådant sätt, att statsverket åsamkas extra kostnader för resor i samband med de olika semesterperioderna.

Såsom av yttrandena framgår synes det erforderligt att bestämmelser meddelas i syfte att i viss mån begränsa rätten till här avsedd förmån. Även om vissa skäl kunna anses tala för att, i den mån uppdelning av semestern skett på tjänstemannens egen önskan, begränsa antalet resor till en för varje kalenderår, synes dock en så långt gående begränsning icke böra göras. Det torde i vissa fall vara svårt att avgöra om uppdelningen av semestern skett i tjänstemannens intresse eller på grund av tjänstgöringsförhållandena. En tjänsteman kan nämligen i vissa fall uttrycka önskan om att få semestern uppdelad på flera perioder av den anledningen, att han icke anser sig kunna vara borta från tjänsten så lång tid i följd som hela det antal dagar semestern för honom omfattar. Att meddela bestämmelser, som förhindra missbruk och samtidigt innebära en i samtliga fall tillfredsställande lösning av spørsmålet, synes icke möjligt. Praktiska skäl tala för en schematisk regel, vilken icke föranleder onödiga svårigheter i tillämpningen samtidigt som den tillgodoser skäliga anspråk från tjänstemännens sida. Ur sistberörda synpunkter har ansetts böra föreskrivas, att ifrågavarande bestämmelser allenast skola gälla beträffande resor i samband med semester omfattande minst sex dagar i följd. Det förutsättes emellertid, att myndighet icke utan tvingande skäl skall bevilja semester på sådant sätt, att statsverket åsamkas extra kostnader för resor i samband med de olika semesterperioderna.

Den av rikets allmänna kartverk föreslagna ändringen har icke ansetts böra genomföras.

3 mom. Föreskrifterna i detta moment motsvara bestämmelserna i 39 § 3 mom. Saar, vilka sistnämnda bestämmelser i sak överensstämmer med tidigare gällande bestämmelser i ämnet.

Statens lönenämnd har erinrat om att i den tidigare berörda promemorian med utkast till tilläggsbestämmelser till 39 § Saar i vad avser ersättning vid resa och tjänstgöringstraktamente föreslagits, att 39 § 3 mom. Saar och de i anslutning till nämnda författningsrum under 2 punkten första stycket för försvaret meddelade särskilda bestämmelserna skola ändras, i syfte att tjänstgöringstraktamente skall kunna åtnjutas vid tjänstgöring inom tjänstgöringsområde av tjänsteman, för vilken tjänstgöringsområde fastställts. Då traktamente enligt lönenämndens mening bör kunna utbetalas till tjänsteman även vid förrättningar inom anvisat tjänstgöringsområde, har lönenämnden tillstyrkt promemorieförslaget i förevarande avseende.

Den nuvarande bestämmelsen, enligt vilken tjänstgöringstraktamente icke må utgå vid tjänstgöring inom tjänstgöringsområde till tjänsteman, för vilken sådant område fastställts, leder i många fall till icke tillfredsställande resultat. Kostnaderna för den enskilde tjänstemannen vid bortovaro från hemmet torde i stort sett vara desamma om tjänstgöringsområde för honom fastställts eller icke. Inom vissa förvaltningsområden kan tjänstgöring inom fastställt tjänstgöringsområde i vissa fall uppgå till flera dygn i följd. Då det vid tjänstgöring utom stationeringsorten av sådan varaktighet, att tjänstemannen på grund av tjänstgöringen nödgas vidkännas särskilda kostnader för förplägnad och inkvartering, får anses skäligt att han erhåller ersättning för dessa kostnader, torde Kungl. Maj:t böra äga befogenhet att utfärda bestämmelser, vilka medgiva utbetalande av tjänstgöringstraktamente till skäligt belopp även vid tjänstgöring inom för tjänstemannen fastställt tjänstgöringsområde. I sådant syfte har den nuvarande bestämmelsen i motsvarande moment »vad angår innehavare av tjänst för vilken visst tjänstgöringsområde fastställts, under tjänstgöring utom tjänstgöringsområdet» ansetts böra utgå.

Föreskrifterna i 1 punkten första stycket av *de särskilda bestämmelserna* för försvaret motsvara nuvarande bestämmelser i Saar. I anslutning till vad under 2 mom. föreslagits, har emellertid i princip ansetts böra gälla, att här avsedd fri resa eller resekostnadsersättning må åtnjutas allenast vid semester omfattande minst sex dagar i följd. Med hänsyn till de för försvaret rådande särskilda förhållandena har dock i överensstämmelse med uttalande av statens lönenämnd här avsedd förmån ansetts böra kunna tillkomma personalen vid semester i samband med övningsuppehåll under den kortare tid, som kan vara betingad av övningsuppehållets längd, eller dess uppdelning på två eller flera ledighetsperioder.

Beträffande i denna paragraf angivna representationsbidrag må framhållas, att vissa av dem undergingo höjning i samband med 1947 års löne reglering men att 1945 års lönekommitté därvid uttalade, att andra representationsbidrag icke borde ändras i samband med löne regleringen och att lönekommittén icke heller ansett sig kunna förorda, att representationsbidrag med genom avlöningsbestämmelserna fastställda belopp tillerkändes andra tjänstemän än dem, till vilka sådana bidrag nu utgå. Lönekommittén uttalade i samband härmed, att den hyste den uppfattningen, att om bidrag till representationskostnader ansåges böra utgå i andra fall, detta icke borde ske genom att tjänsteman såsom avlöningsförmån tillerkändes visst representationsbidrag utan genom att möjlighet beredd honom att erhålla bidrag till täckande av de verkliga representationskostnaderna. Lönekommittén ansåg, att nämnda fråga borde närmare övervägas och att därvid samtidigt borde undersökas, huruvida ej vissa av de nu såsom avlöningsförmån utgående representationsbidragen borde slopas i samband med att sådan möjlighet öppnades. Lönekommittén uttalade vidare, att Kungl. Maj:t borde äga bestämma, huru vid tjänstledighet skulle förfaras med de såsom avlöningsförmån utgående representationsbidragen.

I anslutning till bestämmelserna i förevarande paragraf har *tjänstemännens centralorganisation* erinrat om att 1945 års lönekommitté i sitt betänkande del II (s. 138) uttalat sig för att tjänsteman, som från fyrplats eller fyrskepp företager resa för proviantering, befordran av post eller annat med tjänsten sammanhängande ändamål, skall erhålla traktamentsersättning. Organisationen har påpekat, att någon bestämmelse härom ej införts i avlöningsreglementet, vilket enligt organisationens mening bör ske. Emellertid må, såsom lönekommittén uttalat, framhållas, att dylik resa är att betrakta såsom tjänsteresa, varför särskild bestämmelse i avlöningsreglementet icke erfordras för att traktamentsersättning skall kunna utgå vid sådan resa. Närmare bestämmelser rörande traktamentets belopp m. m. vid dylika resor torde böra meddelas av Kungl. Maj:t.

34 §.

Kallortstillägg och enslighetstillägg m. m.

Vid den systematisering av olika tilläggsförmåner, som föregick tillkomsten av Saar, hänfördes till en särskild grupp vissa lönetillägg, vilka icke voro betingade av tjänstegöromålets art i och för sig utan utgingo på grund av de yttre förhållanden, under vilka tjänsten fullgjordes. Till denna grupp av lönetillägg på grund av obekväm stationerings- eller tjänstgöringsort hänfördes kallortstillägg, kallortstraktamente och enslighetstillägg. Bestämmelserna i ämnet, vilka infördes i 40 § Saar, inneburo endast smärre jämkningar i förhållande till motsvarande tidigare gällande bestämmelser. Vad särskilt angår kallortstilläggen förklarade sig 1945 års lönekommitté i sitt betänkande I ha vissa sympatier för tanken att avskaffa dessa tillägg; av 1928 och 1936 års lönekommittéer verkställda utredningar syntes giva vid handen att någon mera avsevärd skillnad i fråga om rekryteringsmöjligheterna ej kunde anses föreligga mellan kallortsområdet och riket i övrigt, och kallortssystemet hade också förlorat en del av sitt teoretiska underlag genom de nya grunderna för dyrortsgrupperingen, även om de med en mera isolerad bosättning förenade olägenheterna icke genom dessa grunder komme att beaktas främst utifrån de synpunkter, vilka tillmätts betydelse vid kallortssystemets utformning. Å andra sidan gjorde sig vissa av de faktorer, vilka ansetts motivera medgivandet av dylika tillägg, alltjämt gällande med oförminskad styrka; då man på personallåll fäste stort avseende vid att ifrågavarande, sedan länge utgående avlöningsförmån icke fräntoges tjänstemännen, bibehölls tilläggen vid löneregleringen. Lönenivåns generella höjning ansågs dock icke böra medföra någon höjning av kallortstilläggens belopp, vilka liksom tidigare skulle utgå till tjänstemän stationerade inom ett i sex kallortsklasser indelat kallortsområde.

Förevarande paragraf motsvarar 40 § Saar, i vilken allenast vidtagits smärre redaktionella ändringar.

35 §.

Lönertillägg vid vissa slag av tjänstgöring.

I 41 § Saar, som har rubriken Lönertillägg, som utgå vid tjänstgöring av visst slag, ha upptagits dels lönertillägg vid tågtjänstgöring m. m. (1 mom.), dels sjötillägg m. m. (2 mom.), dels flygtillägg m. m. (3 mom.), dels ock tillägg till tjänsteman vid säkerhetsanstalten i Norrköping, vilken fullgör tjänstgöring i bevakningstjänst, och till sådan till sjukvårdspersonalen vid statens sinnessjukhus hörande tjänsteman, vilken fullgör tjänstgöring å fast avdelning (4 mom). Av 1945 års lönekommittés betänkande II (s. 132) framgår, att för dessa lönertillägg ansetts vara karakteristiskt, att de utgå vid fullgörande av göromål, som ingå bland tjänstemännens ordinarie arbetsuppgifter men på ett eller annat sätt äro av speciell karaktär; med hänsyn särskilt till dessa göromål hade den löneställning, som följde av lönegradsplaceringen, ansetts vara för låg, och av särskilda skäl hade höjningen ansetts böra bliva större eller mindre alltefter den omfattning, vari dessa göromål fullgjordes. Dessa tillägg skulle ingå under den av 1945 års lönekommitté förordade allmänna översynen av arvoden, lönertillägg och särskilda ersättningar, varför endast få ändringar vid Saars utfärdande vidtogos i då gällande bestämmelser i ämnet. En ändring var, att stationskarl, som bestrede tågklarerartjänst, skulle äga åtnjuta ersättning därför enligt samma grunder, som gällde i fråga om ersättning för växlingstjänst, och vidare genomfördes en provisorisk höjning med 60 kronor av flygtillägget för månad till flygförare, flygspanare, provflygare, kontrollflygare, flygsignalister och flygskyttar ävensom av det mot flygtillägg svarande belopp, som i vissa fall utgår under tjänstledighet föranledd av olycksfall under deltagande i flygning, varjämte flygtraktamentets belopp provisoriskt höjdes med 2 kronor. I vad avsåg sjötilläggen borde utredningen bedrivas så, att förslag i ämnet kunde föreläggas 1948 års riksdag; de ändrade bestämmelserna borde tillämpas retroaktivt fr. o. m. 1 oktober 1947.

I 1 mom. av förevarande paragraf ha upptagits bestämmelserna i 41 § 1 mom. Saar med visst tillägg, som ansetts böra införas med anledning av framställning den 14 januari 1946 från *vattenfallsstyrelsen*. Styrelsen har i nämnda framställning föreslagit, att personal i växlingstjänst vid statens vattenfallsverks industribangård i Trollhättan skulle erhålla rätt till ersättning enligt samma grunder, som gälla för växlingspersonal vid statens järnvägar; förslaget har tillstyrkts av *allmänna lönenämnden*.

Frågan rörande omreglering av sjötilläggen vid försvaret anmäles i det följande; i enlighet med vad där kommer att förordas ha ändrade bestämmelser i ämnet införts i 2 mom. av förevarande paragraf. I övrigt motsvarar sagda moment 41 § 2 mom. Saar utan saklig ändring.

Frågan om ändrade bestämmelser under 3 mom. — som motsvarar 41 § 3 mom. Saar — har berörts av *försvarets civilförvaltning*. I silt yttrande har

civilförvaltningen erinrat om att, i motsats till vad förhållandet är beträffande flygtillägg för flygförare, flygspanare, provflygare, flygsignalister och flygskyttar, elevtillägget icke undergått någon höjning i samband med löne-regleringen. Icke heller mekaniker- och flyglärartilläggen hade höjts. Chefen för flygvapnet hade i sitt yttrande i ärendet föreslagit en höjning av elevtillägget för flygspanare; därest berörda förslag ansåges böra vinna bifall, kunde det ifrågasättas, om icke höjning borde ske jämväl av elevtillägg till övriga kategorier flygande personal liksom även av mekaniker- och flyglärartilläggen. *Statens lönenämnd* har — under hänvisning till att 1945 års lönekommitté skulle komma att upptaga till prövning frågan om flygtilläggen och vissa därmed jämställda ersättningar — icke ansett sig böra förorda någon ändring i dessa ersättningar. Lönenämnden har dock funnit bestämmelsen om flygtraktamente i 41 § 3 mom. försvaret 6 punkten böra gälla även för civila tjänstemän vid flygvapnet.

I detta sammanhang må vidare beröras en uppkommen fråga om flygtillägg till färdmekaniker å sjöräddningsflygplan. Härom må nämnas följande.

I skrivelse den 27 september 1946 har *chefen för flygvapnet* framhållit, att flygvapnet hade för räddningstjänst till sjöss av nödlandade flygplansbesättningar tillförts flygplan av särskild typ, i vilkas besättning, i motsats till vad fallet vore med flygvapnets övriga flygplan, inginge även en särskilt utbildad färdmekaniker. Denne hade såsom särskild uppgift att under flygning handha motorreglage m. m., en ansvarsfull och för flygningen över huvud taget nödvändig uppgift, som icke kunde utföras av annan besättningsmedlem; han skilde sig härutinnan från övriga mekaniker vid flygvapnet. Vid de civila flygbolagen utginge flygtillägg, förutom till förare och signalister, även till färdmekaniker, och även färdmekaniker vid flygvapnet borde komma i åtnjutande av flygtillägg. Storleken av detta flygtillägg borde på samma sätt som för flygvapnets övriga kategorier flygande personal avvägas med hänsyn dels till ansvar och uppgifter, dels ock till de för försäkringsskyddets storlek avgörande sociala faktorerna. Då kategorien färdmekaniker i — för bedömande av flygavlöningsens storlek — avgörande hänseenden vore jämställd med kategorien flygsignalister har chefen för flygvapnet ansett flygtillägg böra utgå med samma belopp för dessa bägge kategorier.

Försvarets civilförvaltning har i utlåtande över framställningen uttalat att, såvitt ämbetsverket kunde bedöma, skäl syntes tala för att färdmekaniker å sjöräddningsflygplan bereddes flygtillägg samt att detta tillägg fastställdes till enahanda belopp som för flygsignalist. Civilförvaltningen ifrågasatte emellertid om icke föreliggande framställning vore av natur att lämpligen böra komma under övervägande av 1945 års lönekommitté.

Försvarsväsendets lönenämnd har ansett skäl tala för att ifrågavarande färdmekaniker i fråga om flygtillägg likställdes med flygsignalister. Jämväl lönenämnden ansåge emellertid berörda spörsmål vara av natur att böra prövas av 1945 års lönekommitté vid dess översyn av gällande avlöningsbestämmelser. Lönenämnden ifrågasatte dock, huruvida icke — i avbidan på resultatet av denna översyn och den nya lönerogleringens genomförande — färdmekaniker, som beordrades att tjänstgöra å sjöräddningsflygplan, borde erhålla särskild ersättning utöver honom tillkommande mekanikertillägg. Denna ersättning kunde lämpligen bestämmas till skillnaden mellan

vederbörandes mekanikertillägg och det flygtillägg, som skulle tillkomma honom såsom flygsignalist, och böra utgå i den mån vederbörande fyllde de beträffande flygsignalist för flygtillägg föreskrivna villkoren i fråga om flygtjänstgöringens omfattning.

Vid upprättande av förslaget till definitivt reglemente har vad försvarets civilförvaltning anfört beträffande elevtilläggen samt mekaniker- och flyglärartilläggen icke ansetts böra i förevarande sammanhang föranleda ändring i de belopp, som provisoriskt skulle gälla enligt lönekommitténs förslag; frågan om här avsedda förmåner torde böra upptagas till övervägande i samband med den förutsatta översynen av lönetillägg m. m. Spörsmålet om flygtillägg för färdmekaniker har däremot syntts kunna bedömas på grundval av den nu föreliggande utredningen; då färdmekanikern ingår i flygplanets besättning och fullgör flygtjänstgöring i egentlig mening i likhet med övrig till flygtillägg berättigad personal, synes han skäligen böra, i stället för att åtnjuta mekanikertillägg, få uppbära flygtillägg. I enlighet med vad myndigheterna förordat bör flygtillägget, om vilket bestämmelse intagits i 3 mom., utgå med samma belopp som för flygsignalist.

Bestämmelserna om flygtraktamente ha i anledning av vad statens lönenämnd föreslagit ansetts böra omfatta även vid försvaret anställda civila tjänstemän.

Vad slutligen angår de i 41 § 4 mom. Saar meddelade bestämmelserna om lönetillägg till tjänstemän vid säkerhetsanstalten i Norrköping och vid statens sinnessjukhus, ha dessa bestämmelser ansetts böra — utan att erhålla ändrat sakinnehåll — i fortsättningen meddelas på samma sätt som bestämmelserna om de i bilaga till Saar upptagna förmånerna. Förevarande paragraf i reglementsförslaget har därigenom kommit att uteslutande handla om lönetillägg vid tåg-, sjö- och flygtjänstgöring och vad därmed sammanhänger.

36 §.

Inkomster enligt taxa m. m.

I 42 § Saar återfinnas under rubriken Inkomster enligt taxa m. m. dels bestämmelser om ersättning efter taxa till förste provinsialläkare, provinsialläkare, länsveterinär och distriktsveterinär, dels ock bestämmelser om vissa förmåner för tjänstemän vid lots- och fyrstaten, bland vilka de viktigaste äro lotslott och lotslottersättning.

I sitt yttrande har *lotsstyrelsen* framhållit, att lotslottersättning alltid utbetalts under förordnande att bestrida göromål som eljest tillhöra med rätt till lotslott förenad tjänst, samt föreslagit, att ett uttryckligt stadgande härom skall intagas i reglementet. Detta förslag har biträtts av *statens lönenämnd*. Då det är regel, att förordnande att bestrida göromål i avlöningshänseende likställes med egentligt vikariatsförordnande, och lotslottersättning enligt gällande bestämmelser utgår vid förordnande av sistnämnd-

da slag, ha vid överarbetningen av avlöningsreglementet vidtagits de jämkningar i reglementstexten, som erfordras för att tillgodose lotsstyrelsens önskemål. I övrigt överensstämmer förevarande paragraf av reglementsförslaget med 42 § Saar.

37 §.

Avlöningsförstärkningar och befattningsarvoden m. m.

1 mom. I fråga om bestämmandet av arvoden, lönetillägg och särskilda ersättningar tillämpades före 1947 års allmänna lönereglering ingen enhetlig ordning. Merendels underställdes sådana frågor riksdagens prövning i samband med propositioner om avlöningsanslag eller i annat liknande sammanhang. En del av de därvid fattade besluten registrerades därefter i avlöningsreglementet, men i andra fall skedde ingen sådan registrering, utan bestämmelserna meddelades i tilläggsbestämmelser, arvodesförteckningar, särskilda brev eller ämbetsskrivelser, o. s. v. Det förekom också, att hithörande frågor direkt underställdes riksdagens prövning genom proposition om ändring av avlöningsreglementet, utan att frågorna tidigare behandlats i samband med avlöningsanslag eller dylikt. Vare sig den ena eller andra ordningen tillämpades gjordes bestämmelserna i ämnet i vissa fall mer, i andra fall mindre bestämda till sitt innehåll. I rätt stor utsträckning innebar riksdagsbeslutet i ämnet, att ersättning finge utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande eller dylikt. Det förekom också, att Kungl. Maj:t på vederbörande myndighet överlät beslutanderätten i ämnet, i vissa fall dock under fastställande av ett maximibelopp för förmånen eller under reglerande av rätt att uppbära förmånen i vissa fall eller liknande. Å andra sidan förekommo fall, där de av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande utfärdade föreskrifterna innefattade en fullständig detaljreglering.

1945 års lönekommitté framlade i allmänhet icke förslag om höjning i samband med löneregleringen av tidigare utgående arvoden. Beträffande sådana arvoden m. m., som åsyftade att jämte avlöningen bereda en löneställning som stode i visst förhållande till andra tjänstemäns löneförmåner, framhöll kommittén, att med hänsyn till det sätt, varpå lönebeloppen ändrats, en sådan höjning eller i varje fall en större höjning i regel icke kunde ske utan att nämnda relation rubbades. I fråga om andra arvoden, lönetillägg och särskilda ersättningar hade det icke varit för lönekommittén möjligt att inom den begränsade tid, som stått kommittén till buds, verkställa så ingående undersökningar, som erfordrades såsom underlag för bedömandet om jämkningar vore motiverade. En allmän översyn av dessa tilläggsförmåner borde emellertid komma till stånd under medverkan av vederbörande myndigheter och personalorganisationer.

Lönekommittén begränsade sålunda i stort sett sitt förslag beträffande ifrågavarande förmåner till att avse en systematisering i författningshänseende av desamma och ett klarläggande av rätten att uppbära förmånerna

i vissa särskilda fall; med årsbelopp upptagna arvoden jämkades så att de blevo i helt krontal jämmt delbara med 12.

De förmåner, om vilka här är fråga, sammanfördes vid löneregleringen i följande grupper: avlöningsförstärkningar, befattningsarvoden, ställföreträdararvoden och arvoden för särskilda uppdrag m. m. Beträffande denna gruppindelning må nämnas följande.

1. Såsom *avlöningsförstärkningar* betecknas sådana lönetillägg, som utgå på grund av att den löneställning, vilken följer av lönegradsplaceringen, anses vara för låg i betraktande av tjänstegöromålens allmänna beskaffenhet. Av särskilda skäl, i allmänhet samhörighet med en större grupp i vilken över lag för låg löneställning icke anses föreligga, anses löneförbättringen icke böra åstadkommas genom höjd lönegradsplacering utan genom ett särskilt lönetillägg. Detta tillägg följer automatiskt med tjänsten. Med tillägget följer icke någon skyldighet att fullgöra göromål utanför den vanliga tjänsteutövningen.

Ett typiskt exempel på avlöningsförstärkningar erbjuda de till häradshövdingar utgående lönetilläggen. Med hänsyn till de av domsagornas olika storlek och svårskötthet följande olikheterna i fråga om tjänstegöromålens allmänna beskaffenhet ha häradshövdingarna ansetts böra erhålla olika löneställning och för detta ändamål indelats i fem lönegrupper. De ha likväl icke ansetts böra erhålla olika pensionsställning. Vidare ha de ansetts böra vara skyldiga att i viss utsträckning låta sig förflyttas till annan lika hög ordinarie domartjänst, och i detta avseende ha samtliga häradshövdingetjänster ansetts böra betraktas som lika höga. Häradshövdingarna ha därför icke hänförs till olika lönegrader utan placerats i en och samma lönegrad, varvid häradshövdingarna i de fyra högsta lönegrupperna erhålla avlöningsförstärkning med olika belopp. På grund av vattenrättsdomarnas nära samhörighet med häradshövdingarna ha även de ansetts böra erhålla sin löneställning bestämd i form av lön jämte avlöningsförstärkning. För nu nämnda tjänstemän likställes avlöningsförstärkningen med lönen även såtillvida, att den får bibehållas vid övergång till lägre lönegrupp, ett förhållande vartill motivet är detsamma som till de begränsningar, som gälla i fråga om domares förflyttningsskyldighet. För andra tjänstemän är däremot rätten till avlöningsförstärkning icke på samma sätt personlig utan knuten till innehav av tjänst förenad med förmånen ifråga.

2. Såsom *befattningsarvoden* betecknas i en del fall lönetillägg, som utgå då tjänsteman erhåller uppdrag att fullgöra göromål, som ligga utanför dem som tillhöra tjänsten. Det är här fråga om sådana fall, där till följd av uppdraget göromålen i viss mån ändras även på den egna tjänsten, så att göromålen på grund av uppdraget och göromålen på grund av tjänsten kunna sägas konstituera en särskild befattning. Anordningen tillämpas då av särskilda skäl — såsom att befattningen bör kunna förenas med olika tjänster, eller att den förhöjda löneställningen ej bör få bibehållas längre än uppdraget utövas eller få påverka pensionsställningen — en ny tjänst i högre lönegrad icke anses böra tillskapas. Befattningsarvodet följer icke automatiskt med innehav av viss tjänst, utan för dess tillgodonjutande fordras särskilt förordnande eller, i vissa fall, att vederbörande valts att fullgöra uppdraget ifråga.

Typiska exempel på befattningsarvoden äro de lönetillägg, vilka vid olika högskolor utgå till professor, som är högskolans rektor. I detta sammanhang må framhållas, att gränsen mellan här avsedda uppdrag och uppdrag av mera utpräglad bisysslekaraktär givetvis är flytande. I sådana fall, där

uppdraget även kan lämnas åt någon som ej innehar i avlöningsreglementet avsedd tjänst, har arvodet i allmänhet icke betecknats som befattningsarvode.

3. Inom några verk erhåller viss tjänsteman — i allmänhet en byråchef — förordnande att vara generaldirektörens ställföreträdare och erhåller då *ställföreträdararvode*. Den förordnade har att hålla sig å jour med verksamheten på sådant sätt, att han, om så erfordras, kan fullgöra generaldirektörens funktioner. Arvodet utgår för denna uppgift och för den tjänstgöring, som fullgöres då generaldirektören är förhindrad tjänstgöra; vikariatserättning utgår ej till ställföreträdaren då han fullgör generaldirektörsgörö-målen.

4. Gruppen *arvoden för särskilda uppdrag m. m.* innesluter lönetillägg, av vilka en del erinra om avlöningsförstärkningar, befattningsarvoden eller ställföreträdararvoden, medan andra äro av utpräglad bisysslekaraktär. Denna arvodesgrupp är m. a. o. icke på något sätt enhetlig utan omfattar sådana lönetillägg, som icke lämpligen ansetts böra upptagas under särskilda grupper.

Vid 1947 års allmänna löneroglering ansågs vara av vikt, att bestämmelserna om arvoden och lönetillägg icke i onödan splittrades på olika författningar och brev m. m. utan i största möjliga utsträckning sammanfördes. Därvid ansågs emellertid mindre lämpligt att tynga avlöningsreglementet med bestämmelserna om arvoden för särskilda uppdrag. Dessa bestämmelser intogos i stället i en bilaga till avlöningsreglementet (bilaga B), och i reglementet — 43 § 1 mom. — hänvisades endast till bilagan. 1945 års lönekommitté intog i sitt förslag till statens allmänna avlöningsreglemente bestämmelser om avlöningsförstärkningar, befattningsarvoden och ställföreträdararvoden men fann vid utarbetandet av sitt förslag till avlöningsreglemente för militära beställningshavare, att bestämmelserna om befattningsarvoden för sådana beställningshavare icke lämpligen kunde intagas i reglementet. Sistnämnda bestämmelser borde i stället, på samma sätt som tidigare, i särskild ordning meddelas av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut, varvid det förutsattes, att Kungl. Maj:t skulle erhålla samma frihet att meddela detaljbestämmelser i ämnet som tidigare gällt enligt riksdagens beslut i samband med 1945 års militära arvodesreglering. Ifrågavarande dualism kom att kvarstå jämväl vid utfärdandet av Saar; bestämmelserna om avlöningsförstärkningar, andra befattningsarvoden än de till militära beställningshavare utgående samt ställföreträdararvoden meddelades sålunda i 32 § Saar, medan de militära befattningsarvodena upptogos i en bilaga till avlöningsreglementet (bilaga A).

Vid överarbetningen av avlöningsbestämmelserna har ansetts angeläget, att föreskrifterna om ifrågavarande tilläggsförmåner sammanföras på sådant sätt, att de bliva så lätta att överblicka som möjligt. Den anordning med föreskrifterna koncentrerade till ett fåtal författningsrum, som tillämpas innevarande budgetår, innebär otvivelaktigt en förbättring i detta hänseende i jämförelse med den tidigare tillämpade ordningen. Fråga har emellertid uppkommit, om man icke lämpligen borde gå ett steg längre och meddela alla bestämmelserna i ett sammanhang. Detta skulle till en början in-

nebära att man — utan att fördenskull övergiva den systematiska uppdelningen på avlöningsförstärkningar, befattningsarvoden, ställföreträdararvoden och arvoden för särskilda uppdrag m. m. — skulle meddela bestämmelserna om dylika förmåner på ett ställe. Vidare skulle de närmare bestämmelser, som i åtskilliga fall äro erforderliga, meddelas i direkt anslutning till respektive huvudbestämmelser. En sådan anordning, som måste medföra att föreskrifterna bortsett från ett hänvisningsstadgande i reglementet meddelas i tilläggsbestämmelserna till detsamma, har synts praktisk, och något avgörande hinder mot den ifrågasatta anordningen har ej ansetts föreligga. Det är ju här endast fråga om en enkel registrering, huvudsakligen i tabellform, av ett sakinnehåll, vartill riksdagen tagit ställning i annat sammanhang.

I överensstämmelse härmed har i 37 § 1 mom. reglementsförslaget stadgats att, i enlighet med bestämmelser som meddelas av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut, utgår avlöningsförstärkning vid vissa tjänster, befattningsarvoden till tjänstemän som på grund av förordnande eller val inneha viss såsom särskild tjänst ej uppförd befattning, ställföreträdararvoden till tjänstemän förordnade att vara generaldirektörs ställföreträdare samt arvoden vid vissa andra befattningar eller för särskilda uppdrag eller särskild tjänstgöring, beträffande vilka medel för sådant ändamål finnas anvisade. Vidare har stadgats, att på nämnda bestämmelser eller särskilda beslut av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet beror *dels* i vad mån här avsedd förmån må tillgodonjutas för tid, varunder tjänstemannen åtnjuter ledighet från sin tjänst eller av annan anledning icke bestrider den befattning eller fullgör det uppdrag eller den tjänstgöring, för vilken förmånen utgår, *dels ock* i vad mån sådan förmån må tillkomma vikarie eller den, som eljest behöver anlitas för att bestrida befattningen eller fullgöra uppdraget eller tjänstgöringen. I sistnämnda båda avseenden har någon ändring i vad nu gäller icke avsetts.

Härefter må beröras uppkomna frågor om vissa sakliga ändringar i gällande bestämmelser rörande förmåner av här avsett slag.

I. Beträffande ställföreträdararvodet vid telegrafverket är nu föreskrivet, att nämnda arvode icke må utgå till överdirektör eller överingenjör, som förordnats att vara generaldirektörens ställföreträdare.

Telegrafstyrelsen har framhållit, att överdirektören är placerad i lönegraden Cp 17 samt att överingenjörstjänster vid telegrafverket finnas dels i lönegraden Cp 17, dels ock i lönegraden Cp 14. Då avsikten knappast kunde ha varit och någon anledning ej heller funnes att utesluta innehavare av överingenjörstjänst i lönegraden Cp 14 från rätten att i förekommande fall komma i åtnjutande av ställföreträdararvode, borde enligt telegrafstyrelsens mening sådan ändring ske, att vid telegrafverket endast överdirektör och överingenjör i lönegraden Cp 17 uteslötes från rätt till sagda förmån. *Statens lönenämnd* har tillstyrkt telegrafstyrelsens förslag.

Då såsom telegrafstyrelsen framhållit anledning icke föreligger att utsluta innehavare av befattningen såsom överingenjör i lönegraden Cp 14 från rätten att i förekommande fall komma i åtnjutande av ställföreträdararvode, synes ändring böra ske i överensstämmelse med telegrafstyrelsens förslag.

II. Enligt gällande bestämmelser kan vid statens vattenfallsverk tjänsteman, som bestrider göromål såsom vakthavande driftledare vid driftkontor, erhålla ersättning med högst 408 kronor för år enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vattenfallsstyrelsen.

Vattenfallsstyrelsen har föreslagit, att nämnda bestämmelse skall utgå och ersättas med bestämmelser tillämpliga på dels tjänsteman som a) bestrider beredskapstjänst vid kraftverks understation, b) bestrider göromål såsom vakthavande driftledare vid driftkontor, c) tjänstgör såsom vakt-havande vid kraftverks distrikts- eller linjekontor eller d) bestrider beredskapstjänst under veckohelger och övriga helger vid primärstation (kraftstation), dels ock tjänsteman tillhörande reparationspersonalen vid Trollhätte kanalverk, vilken bestrider beredskapstjänst. Enligt förslaget skall ersättning utgå med högst 45 kronor för vecka, då tjänstgöring fullgöres i hemmet, ävensom vid beredskapstjänst på tjänstestället i sådana fall, då tjänstgöringstraktamente utgår, samt med högst 55 kronor för vecka då tjänstgöringen fullgöres på tjänstestället, om nattvila därvid beredes och tjänstgöringstraktamente icke utgår. Vattenfallsstyrelsen har inledningsvis framhållit, att den nuvarande ersättningen tillkommit efter ett förslag, vilket styrelsen framställt i utlåtande över 1936 års lönekommittés betänkande och vid vars upprättande styrelsen icke ansett sig kunna gå över dåvarande maximibeloppet för ersättning till tågledare vid statens järnvägar; sistnämnda ersättning höjdes emellertid vid 1939 års lönereglering till 600 kronor. Till stöd för det nu framlagda förslaget har styrelsen, som lämnat en utförlig redogörelse för arbetsförhållandena för olika personalgrupper vid verket, anfört bl. a. följande.

Tjänstgöringstiden vid kraftverkens *understationer* är enligt nuvarande bestämmelser fördelad i 48-timmarstid, 60-timmarstid och tid för beredskapstjänst. Med 48-timmarstid avses tid varunder fullgöres sådan tjänstgöring, att tjänstgöringstiden får normalt utgöra 48 timmar per vecka, förutom medgiven övertid. Med 60-timmarstid avses tid varunder fullgöres sådan tjänstgöring, att tjänstgöringstiden får normalt uppgå till 60 timmar per vecka, förutom medgiven övertid; denna tjänstgöring utgöres av s. k. stationstjänst. Under rasterna samt under övrig tid, då stationstjänst eller annat arbete icke pågår — alltså även under nätter samt sön- och helgdagar — är en man i beredskap. Denne måste då vistas i stationens omedelbara närhet; bostäderna för personalen äro i allmänhet belägna omedelbart intill stationen, och där så ej är fallet finnas vid stationen särskilda överliggningsrum. Den som har beredskapstjänst skall befinna sig inom hörhåll för larmsignal — han skall mottaga och besvara telefonsamtal och enligt order lämna vissa telefonmeddelanden — samt företaga regelbundna inspektioner å anlägg-

ningen och verkställa vissa avläsningar. Undantagsvis fullgöres beredskaps-tjänst i själva stationen utan att nattvila därvid beredes.

För tillämpningen av bestämmelserna om gottgörelse för övertidstjänstgöring evalveras tiden för beredskaps-tjänst i hemmet till en fjärdedel så lång 48-timmars-tid, dock att tjänstgöringstid ej beräknas för natt. Förutom att beräkningssättet ger anledning till missförstånd i fråga om övertidsarbetets omfattning ha andra olägenheter uppkommit efter det nya avlöningsreglementets ikraftträdande. Beredskapen fortgår även under sådan tid, varunder övertidsarbete betraktas som arbete å kvalificerad övertid, och genom de fr. o. m. 1 juli 1947 höjda övertidsersättningarna har beredskapsersättningen, som tidigare genomsnittligt beräknats till 25 kronor för hel beredskapsvecka utom den ordinarie arbetstiden, höjts så att den nu utgör 75 kronor för hel arbetsvecka. Till följd av de nya bestämmelserna om kompensationsledighet har möjligheten att genom sådan ledighet minska den kontanta ersättningen i hög grad beskurits, eftersom ledigheten blir av sådan omfattning att den inverkar störande på arbetet under ordinarie arbetstid. Vidare är det egentligen principiellt oriktigt att genom ledighet kompensera sådan övertid som uppstått genom beredskaps-tjänst, eftersom beredskapen ej är att betrakta som arbete utan mera som en olägenhet.

Vid enstaka *primärstationer* förekommer beredskaps-tjänst under veckohelgerna och övriga helger för ett mindre antal tjänstemän, tillhörande drifts- och reparationspersonalen, och vid *Trollhätte kanalverks kanalstationer* kräves av ett fåtal tjänstemän, tillhörande reparationspersonalen, beredskaps-tjänst av sådan art och omfattning, att ersättning därför bör utgå, lämpligen enligt samma grunder som för övrig beredskap men med lägre belopp enligt beslut av vattenfallsstyrelsen, alltefter beredskapens omfattning och sträng-het.

Rätt till särskild ersättning för beredskaps-tjänst bör även genomföras för den personal, som bestrider beredskaps-tjänst såsom vakthavande vid kraft-verks huvudkontor, distriktskontor, kraftstation eller linjeavdelning; denna personal får vidkännas en betydande inskränkning i sin förfoganderätt be-träffande den tid, som för personal i motsvarande tjänsteställning normalt är obeskuren fritid.

Beträffande beredskapsersättningens storlek och konstruktion har vat-tenfallsstyrelsen erinrat om att styrelsen i en tidigare framställning förelagit, att ersättningen för beredskaps-tjänst skulle bestämmas att utgå med högst 25 kronor för vecka, dock högst 600 kronor för år. Maximibeloppet per vecka skulle utgå, när tjänsteman vid kraftverks understation vore i beredskap å all den tid under veckan, som icke är arbetstid, och utan differentiering med hänsyn till lönegrad; i övrigt skulle ersättningens storlek anpassas efter beredskapens art och omfattning. Styrelsen har nu fram-hållit, att tidigare föreslagna belopp finge anses vara för låga med hän-syn till penningvärdets fall samt till den höjning av lönenivån och av gott-görelsen för övertidsarbete, som ägt rum. Styrelsen har vidare i fråga om grunderna för den särskilda beredskapsersättningen anfört i huvudsak föl-jande.

Statens vattenfallsverks tjänstgöringsnämnd har föreslagit dels att maxi-mibeloppet för år skall slopas, dels ock att maximibeloppet för vecka hö-jes till 45 kronor för hel beredskapsvecka; om traktement ej utginge, bor-de dock sådan beredskaps-tjänst, som fullgjordes på tjänstestället och vid

vilken nattvila bereddes, ersättas med maximalt 55 kronor per vecka. Beredskap på tjänstestället med nattvila förekommer dels då tjänstemannen icke kunnat beredas tjänstebostad invid stationen och därför icke under beredskapen kan vistas i hemmet, dels ock då tjänsteman från annan station måste tillkallas antingen såsom avbytare eller såsom vikarie vid semester eller sjukdomsfall; om tjänsteman från annan ort tillkallas, utgår tjänstgöringstraktamente.

Vattenfallsstyrelsen tillstyrker att maximibeloppet för år slopas. Det tidigare föreslagna maximibeloppet av 600 kronor för år var beräknat för 24 veckor à 25 kronor per vecka med utgångspunkt från att man vid en station, bemannad med endast två personer, kan ålägga dem tillhopa 48 veckors beredskapstjänst; resterande 4 veckor av året skötes beredskapen genom vikarie. Skulle årsarvodet maximeras, finge man för säkerhets skull räkna med ett årsbelopp av $55 \times 24 = 1\,320$ kronor, men vattenfallsstyrelsen finner det vara olämpligt att fastställa detta belopp, då maximum per år i regel kommer att stanna vid 1 080 kronor och detta belopp uppnås endast vid de relativt fåtaliga stationer, vilkas bemanning utgöres av endast två man. Dessutom finnes ingen anledning att för sådan tjänst varom nu är fråga fastställa ett maximibelopp för år, när man icke kan räkna med att personalen skall kunna åläggas en eller flera veckors beredskap av detta slag utan särskild ersättning.

Med hänsyn till den omvärdering av fritiden, som tagit sig uttryck i den år 1947 företagna starka höjningen av gottgörelsen för övertid, kan styrelsen även i övrigt tillstyrka tjänstgöringsnämndens förslag. Att arvodet för beredskapstjänst på tjänstestället skall vara lägre då traktamente utgår än då traktamente icke utgår, motiveras med att traktamentet så att säga anses ersätta hemmet för tjänsteman från annan ort; denne kan genom traktamentet förskaffa sig åtminstone en del av de bekvämligheter, som hemmet eljest erbjuder, t. ex. när det gäller mathållning, medan tjänsteman boende på orten men på visst avstånd från stationen däremot i allmänhet får finna sig i t. ex. en primitivare mathållning och ej har annan särskild ersättning för bortovaron från hemmet än beredskapsersättningen.

Styrelsens förslag innebär bl. a. en sådan omläggning av ersättningen till vakthavande driftledare vid driftkontor, att densamma beräknas efter samma normer som för driftpersonalen vid kraftverkens understationer. För de vakthavande driftledarna är vakttjänsten i allmänhet lika sträng som beredskapen för understationernas driftpersonal, och ersättningen bör därför vara densamma för båda dessa grupper.

Styrelsen anser att ingen skillnad med hänsyn till lönegradsplaceringen bör göras i fråga om ersättningens storlek för beredskapstjänst vid understationerna. Ej heller för vakthavande driftledare vid driftkontor vill styrelsen föreslå någon dylik differentiering i fråga om ersättningens storlek.

De nu tillämpade grunderna att beräkna beredskapstjänst såsom tjänstgöring och efter viss evalvering av beredskapstiden utbetala ersättning såsom för övertidstjänstgöring synas invecklade och medföra behov av en noggrann bokföring av tiden för beredskapstjänsten, eftersom denna måste fortgå även under lördagseftermiddagar, söndagar, helgdagsaftnar och helgdagar och viss del av beredskapstiden kommer att betraktas såsom kvalificerad övertid med därav följande högre ersättning. Om beredskapstjänsten behandlas som övertidstjänstgöring, uppkomma vidare ekonomiska konsekvenser, som icke varit avsedda vare sig då det nuvarande beräknings-

sättet på 1920-talet fastställdes av vattenfallsstyrelsen eller då vid 1946 och 1947 års riksdagar beslut fattades om en omläggning av grunderna för beredande av gottgörelse för övertidstjänstgöring. En ytterligare olägenhet med att anknypa ersättningen för beredskapstjänsten till övertidsbestämmelserna är, att i så fall särskilda bestämmelser behöva meddelas för den personal, som ej har rätt till gottgörelse för övertidstjänstgöring, exempelvis tjänstemän som bestrida göromål såsom vakthavande driftledare vid driftkontor. Då vattenfallsstyrelsens förslag synes lämpligt och förslaget vid de hållna överläggningarna om de nya avlöningsbestämmelserna biträtts av statstjänarkartellen har vad vattenfallsstyrelsen förordat ansetts böra genomföras.

III. Svenska järnvägsmannaförbundet har i ingiven framställning hemställt, att särskild ersättning åt de tjänstemän vid *s t a t e n s j ä r n v ä g a r*, som fullgöra beredskapstjänst liknande den, som förekommer vid statens vattenfallsverks primär- och understationer, fastställas i samband med det beslut, som kan föranledas av vattenfallsstyrelsens framställning i ämnet. Över berörda framställning har yttrande avgivits av järnvägsstyrelsen, som förklarar sig icke ha något att erinra mot att hemberedskapen frikopplades från det effektiva arbetet och i stället ersattes ur synpunkten att den innebure en extra belastning; en förutsättning vore emellertid att det kontanta ersättningsbeloppet avvägdes till skäligt värde i förhållande till utförd prestation. Den sålunda uppkomna frågan om ersättning vid statens järnvägar för beredskapstjänst synes vara i behov av närmare övervägande och icke kunna nu upptagas till definitiv prövning. Det torde närmast ankomma på järnvägsstyrelsen att framlägga ett mera preciserat förslag i ämnet. För den händelse vad som anses böra gälla vid statens järnvägar kommer att i huvudsak överensstämma med vad i motsvarande hänseende skulle gälla vid statens vattenfallsverk torde emellertid Kungl. Maj:t böra äga provisoriskt meddela bestämmelser i ämnet i avbidan på att frågan underställes riksdagens prövning.

I detta sammanhang må nämnas, att i det följande framlägges förslag om begränsning av rätten till sjötillägg för beställningshavare vid *f ö r s v a r e t* och att i samband därmed förordas, att beredskapsersättning skall få utgå till viss personal i örlogsvarvens sjöreserver.

2 och 3 mom. Bestämmelserna i dessa moment överensstämma med föreskrifterna i 43 § 2 och 3 mom. Saar.

6 kap. Tjänstebostad, tjänstedräkt och andra förmåner in natura.

Innan en redogörelse lämnas för innehållet i de under detta kapitel upptagna bestämmelserna, torde följande allmänna synpunkter böra framhållas. Det avlöningssystem, som före den 1 juli 1947 tillämpades för de av den allmänna löneregleringen nämnda dag omfattade personalgrupperna, utgjorde i stort sett ett rent kontantlönesystem. Häruti gjordes ingen ändring

vid löneregleringen. Alltfort gäller således i princip, att avlöningen icke är sammansatt av fria naturaförmåner i förening med en under hänsynstagande till värdet av sådana förmåner avvägd kontant avlöning, utan där förmåner tillhandahållas in natura, vilket förekommer i viss omfattning, är i stället regeln den, att tjänstemannen har att å lönen vidkännas avdrag för dem. De undantag, som förekomma från denna regel, äro av tämligen begränsad räckvidd. De innebära merendels, att fria förmåner av ett eller annat slag tillhandahållas i samband med tjänstgöring under vissa särskilda förhållanden, där tjänstgöringen i annat fall skulle för tjänstemannen medföra sådana merkostnader, till vilka hänsyn icke tagits vid löneavvägningen och som därför eljest fått täckas genom särskild kontant ersättning. Exempel härpå erbjuda den förmån av fri skyddsbeklädnad, som kan tillkomma tjänsteman, vars tjänstgöring påkallar användandet av sådan beklädnad, samt de förmåner av fri inkvartering och fri förplägnad, som kunna förekomma under speciella förhållanden.

38 §.

Tjänstebostad m. m.

Vad i det föregående anförts om naturaförmåner i allmänhet är tillämpligt också i fråga om tjänstebostad. Det är således regel, att tjänsteman, vilken innehar tjänstebostad, icke erhåller denna såsom fri naturaförmån utan har att erlægga ersättning för begagnandet av densamma. Från denna regel finnas dock vissa undantag. Rätt till fri tjänstebostad äga sålunda för närvarande t. ex. såsom beskickningschef tjänstgörande sändebud, landshövdingar och vissa överläkare. I fråga om denna rätt föreslog 1945 års lönekommitté ingen ändring. I överensstämmelse härmed innehåller Saar sakligt sett samma bestämmelser om rätt till fri tjänstebostad som de tidigare avlöningsreglementena. Vad angår den omfattning, i vilken tjänstebostad i av staten ägd eller disponerad lägenhet bör tillhandahållas i andra fall än då den utgör en fri naturaförmån, gjorde 1945 års lönekommitté i sitt betänkande II (s. 144 f) följande uttalanden.

Lönekommittén vill till en början erinra om att utvecklingen, för att undanröja de irritationsmoment mellan verk och personal, som tvånget att bebo av verket anvisad bostad understundom framkallat, har gått i den riktningen, att man sökt begränsa detta tvång i möjligaste mån. 1928 års lönekommitté framlade på sin tid förslag, innebärande att endast de lägenheter, vilkas anvisande till tjänstemän såsom bostad vore betingat av ett direkt statsintresse, skulle omfattas av tjänstemännens skyldighet att bebo tjänstebostad. Detta förslag återupptogs och utvecklades ytterligare av 1936 års lönekommitté. I sitt betänkande med förslag till civila avlöningsreglementet föreslog sålunda sistnämnda kommitté, att de allmänna bestämmelserna i fråga om skyldighet att bebo tjänstebostad endast skulle avse sådan av statsverket ägd eller disponerad lägenhet, vars upplåtande åt viss tjänsteman vid verket funnes påkallat ur tjänstesynpunkt. I samband härmed uttalade sig 1936 års lönekommitté för ett successivt avvecklande av de statsverket

tillhöriga bostäder vid vederbörande verk, vilka icke vore betingade av direkta tjänstehänsyn. Nämn da kommitté anförde därvid följande.

»Lönekommittén förbiser härvid ingalunda, att en sådan avveckling kan på sina håll medföra förluster för statsverket, särskilt beträffande sådana bostadshus, vilka uppförts under kristiden med dess höga arbets- och materialkostnader. Det synes dock rimligen icke kunna krävas av tjänstemännen, att dessa skola, allenast för att tillgodose statsverkets ekonomiska intresse i fastighetsbeståndet, fortsättningsvis vara skyldiga att mot sin vilja bebo lägenheter, vilka tillkommit under kristidens onormala förhållanden på bostadsmarknaden och fördenskull ofta icke motsvara nutida krav på fullgoda bostäder.

En avveckling av det statens bostadsbestånd, som icke är betingat av det direkta tjänstetresset, kommer givetvis att kräva en viss övergångstid. Under denna tid synes den princip för användningen, som föreslagits i 1930 års betänkande, vara ändamålsenlig. Sådana i statens hus befintliga lägenheter, som icke kunna betraktas såsom tjänstebostäder i egentlig mening, böra sålunda i avvaktan på lämpliga tillfällen för avyttring uthyras i den öppna bostadsmarknaden.»

Den allmänna bestämmelsen i civila avlöningsreglementet om skyldighet att bebo tjänstebostad har utformats i överensstämmelse med 1936 års lönekommittés förslag. För tjänstemännen vid statens sinnessjukhus och statens järnvägar gäller emellertid icke ifrågavarande begränsning av skyldigheten att bebo anvisad bostad, och någon sådan begränsning gäller ej heller för personalen inom försvaret. Här gäller i stället, att befrielse från skyldighet att mottaga och bebo anvisad tjänstebostad kan medgivas, om med hänsyn till tjänstemannens ekonomiska förhållanden eller andra särskilda omständigheter avsevärda olägenheter prövas för honom vara förenade med skyldigheten att inneha anvisad bostad; vid statens sinnessjukhus och statens järnvägar, men däremot ej vid försvaret, skola särskilda personalombud finnas, som erhålla tillfälle att yttra sig i dylika frågor. Såsom skäl för att meddela särskilda bestämmelser för statens järnvägar anförde 1936 års lönekommitté, att många av de till personalen vid detta verk upplåtna bostäderna låge inom statens järnvägars inhägnade områden, inom bangårds-, stations- eller verkstadsområden, och att dessa bostäder icke lämpligen kunde avyttras eller uthyras till hyresgäster utom verket. Liknande skäl ha anförts i fråga om försvaret och statens sinnessjukhus.

För egen del har lönekommittén ansett sig böra förorda, att skyldigheten att mottaga och bebo tjänstebostad under den nya löneregleringsperioden för de olika personalgrupperna begränsas på samma sätt som för närvarande. De bestämmelser i detta ämne, som lönekommittén föreslår, äro således, oavsett olika jämkningar av redaktionell natur, av samma innebörd som de nu gällande. Lönekommittén har emellertid funnit sig böra föreslå, att, då tjänstebostadsbegreppet för försvarets del givits samma innebörd som för statens sinnessjukhus och statens järnvägars del, anordningen med personalombud, vilka skola erhålla tillfälle att yttra sig i frågor om befrielse från skyldighet att bebo tjänstebostad, skall införas även vid försvaret. I övrigt vill lönekommittén ansluta sig till 1936 års lönekommittés uttalande angående avveckling av sådana bostäder, vilkas upplåtande icke är påkallat ur tjänstesynpunkt. 1945 års lönekommitté anser för sin del önskvärt att en successiv avveckling, i den mån så befinnes möjligt och lämpligt, kommer till stånd även i fråga om motsvarande tjänstebostäder vid försvaret, statens sinnessjukhus och statens järnvägar. I detta sammanhang får lönekommittén även understryka angelägenheten av att, då nybyggnad skall ske av sådana personalbostäder, om vilkas framtida behövlighet ur

tjänstesynpunkt full visshet icke råder, byggnaden såvitt möjligt förläggas utanför det egentliga institutions- eller anstaltsområdet, så att en avveckling sedermera kan komma till stånd, när så anses lämpligt.

För vissa statstjänstemän förekommer det, att tjänstebostad tillhandahålles av vederbörande kommun eller av flera kommuner gemensamt. Detta är förhållandet i fråga om provinsialläkare och distriktsveterinärer samt rektorer och vaktmästare vid vissa läroanstalter. Vidare förutsättes i gällande avlöningsbestämmelser, att tjänsteman vid akademien för de fria konsterna med konsthögskolan — därunder inbegripen professor vid konsthögskolan — kan erhålla tjänstebostad i akademiens hus. Där fråga är om bostad, som tillhandahålles provinsialläkare eller distriktsveterinär, kan upplåtelsen ske utan ersättning, om den som tillhandahåller bostaden därom besluter, men i övrigt är här fråga om tjänstebostad, för vilken tjänstemannen har att erlægga ersättning. Rektorererna intaga i så måtto en särställning, att de visserligen äro skyldiga att mottaga anvisad tjänstebostad men ej att bebo densamma. I vad sålunda gäller föreslår lönekommittén ej ändring.

I Saar meddelas vissa bestämmelser angående tjänstebostad i avdelningen med allmänna förvaltningsbestämmelser; sålunda finnas i 10 § bestämmelser rörande skyldigheter i fråga om tjänstebostad och i 13 § vissa närbesläktade bestämmelser om skyldigheter i förhållande till vikarie. I avdelningen med avlöningsbestämmelser återfinnas däremot — i 44 och 45 §§ — bestämmelser om fri bostad eller hyresavdrag och om tillbehör till tjänstebostad m. m. Vid överarbetningen av reglementet ha praktiska skäl ansetts tala för att bestämmelserna i ämnet sammanföras i en paragraf. Beträffande de i denna meddelade bestämmelserna må nämnas följande.

1 mom. Detta moment motsvarar 10 § 1 och 2 mom. Saar och innehåller stadganden om tjänstemännens skyldighet att mottaga och bebo tjänstebostad. I allmänhet åtfölja de båda skyldigheterna varandra men för vissa tjänstemän föreligger ej skyldighet att bebo bostaden och för andra tjänstemän kan Kungl. Maj:t dispensera från sistnämnda skyldighet.

För att skyldighet att mottaga tjänstebostad skall föreligga erfordras, att bostaden till beskaffenhet och storlek överensstämmer med vad därom föreskrives i gällande hälsovårdsstadga och i särskilda av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet meddelade bestämmelser. Beträffande förstnämnda villkor, som icke tidigare angivits i avlöningsreglementena men givetvis gällt även tidigare, har 1945 års lönekommitté uttalat, att med författningsbestämmelsen naturligtvis ej avses att detta minimikrav skall godtagas såsom norm för tjänstebostädernas standard. Tvärtom har lönekommittén uttalat, att tjänstebostäderna skola vara i fullgott skick. Skyldighet att mottaga tjänstebostad skulle endast föreligga, om bostaden stode i överensstämmelse med av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet meddelade bestämmelser. Den, som ålagts mottaga tjänstebostad, vilken enligt hans mening icke uppfyllde dessa krav, ägde anföra klagomål hos Kungl. Maj:t. Före behandlingen av dylika klagomål borde yttrande i allmänhet inhämtas av statens bostadsnämnd.

Skall ersättning utgå för av statsverket ägd eller disponerad tjänstebostad, har ytterligare ett villkor stadgats för att tjänsteman skall vara skyldig att mottaga bostaden. I andra stycket av förevarande moment utsäges nämligen, att skyldigheten i dylika fall föreligger endast om bostadens upplåtande är påkallat ur tjänstesynpunkt.

Enligt tredje stycket i förevarande moment är en tjänsteman, som är skyldig att mottaga en tjänstebostad, också skyldig att bebo densamma, så framt ej Kungl. Maj:t på grund av särskilda omständigheter annat medgivit.

Det sistnämnda villkoret för skyldighet att mottaga tjänstebostad gäller emellertid icke generellt, och detta är ej heller fallet beträffande regeln om skyldighet att bebo tjänstebostad. För tjänstemän vid försvaret, statens sinnessjukhus, statens anstalt för fallandesjuka och statens järnvägar gäller i stället, att befrielse från skyldighet att mottaga och bebo anvisad tjänstebostad kan medgivas, om med hänsyn till tjänstemannens ekonomiska förhållanden eller andra särskilda omständigheter avsevärda olägenheter prövas för honom vara förenade med skyldigheten att inneha anvisad bostad. Beträffande orsakerna till denna särreglering för vissa befattningshavargrupper hänvisas till vad i det föregående anförts. Sakligt överensstämma undantagsbestämmelserna med motsvarande bestämmelser i de tidigare avlöningsreglementena.

2 mom. I detta moment ha intagits bestämmelser om ersättning för tjänstebostad och vad därmed följer. Momentet motsvarar 44 § 1 och 2 mom. samt 45 § Saar.

I de tidigare avlöningsreglementena stadgades, att ersättningen för tjänstebostad — däri inbegripen i förekommande fall gottgörelse för centraluppvärmning eller för tillhandahållande av möbler, ävensom för ladugård, planteringsland eller dylikt, som följde med bostaden — skulle bestämmas med hänsyn till det pris, som å orten i allmänhet gällde för lägenhet, vilken beträffande storlek och bekvämlighet samt beskaffenhet i övrigt kunde anses likvärdig med tjänstebostaden. Om tjänstebostaden vore belägen å ort, där hyresmarknad, som kunde tjäna till ledning vid ersättningens bestämmande, saknades, finge i stället skälig hänsyn tagas till det hyrestal, som för orten beräknats i samband med dyrortsgrupperingen.

1947 års riksdags beslut om allmän lönerreglering innebar ett godkännande av följande av 1945 års lönekommitté gjorda uttalanden i fråga om ersättning för tjänstebostad.

Lönekommittén har den principiella uppfattningen att i de fall, då tjänsteman ålägges att bebo tjänstebostad, ersättningen därför bör bestämmas så, att denna skyldighet varken medför en utanför lönesättningen liggande indirekt löneförmån eller en belastning i jämförelse med de fall, då sådan skyldighet ej finnes. Då ersättningen bestämmes från denna utgångspunkt, måste enligt lönekommitténs mening beaktas, att en tjänstebostad i vissa fall kan ha lägre hyresvärde än eljest likvärdiga bostäder å orten. Detta kan bero på bostadens belägenhet, varav i vissa fall också kunna följa sär-

skilda besvär på tjänstefri tid för bostadshavaren, för vilka ersättning icke utgår, eller på annan dylik omständighet. Tvånget att bebo tjänstebostad bör också tillerkännas betydelse för sådana fall, då bostaden har sådan storlek eller beskaffenhet, att den — med hänsyn bland annat till befattningshavarens tjänsteställning — icke kan antagas överensstämma med dennes behov och rimliga önskemål. Lönekommittén har ansett, att dessa synpunkter böra komma till uttryck i avlöningsbestämmelserna. I de av kommittén föreslagna författningsbestämmelserna i ämnet har, jämte det nuvarande bestämmelser om ersättningsgrunderna oförändrade medtagits, föreskrivits, att vid ersättnings bestämmande jämväl skola beaktas bostadens belägenhet och karaktär av tjänstebostad.

Enligt nu gällande bestämmelser kunna närmare föreskrifter om ersättningens bestämmande meddelas av Kungl. Maj:t eller vederbörande myndighet. Under erinran om att statens bostadsnämnd den 29 september 1927 avgivit förslag till riktlinjer för bestämmandet av ersättning för tjänstebostad (SOU 1927: 30) uttalade sig 1936 års lönekommitté för att dylika riktlinjer bleve utfärdade för att tjäna till vägledning för verken vid hyresersättningsbestämmande. Statens bostadsnämnd har sedermera avgivit ett förnyat förslag i ämnet den 26 september 1938 (SOU 1939: 36). 1945 års lönekommitté får för sin del förorda, att Kungl. Maj:t utfärdar föreskrifter i syfte att åvägabringa en enhetlig tillämpning av bestämmelserna om hyresbeloppens fastställande.

Vid de förhandlingar, som förts mellan lönekommittén och tjänstemännens huvudorganisationer, har även berörts frågan i vilken ordning tjänstebostadsinnehavare bör kunna beredas lindring i bostadsutgifterna på grund av försörjningsskyldighet mot barn. Enighet har därvid uppnåtts om att en sådan lindring icke bör åvägabringas genom nedsättning av ersättningen för tjänstebostaden. Man har härvid utgått från att bestämmelserna om de sociala förmåner, som tillerkännas familjeförsörjare, komma att utformas så, att innehavare av tjänstebostad kan bli delaktig av sådana förmåner under samma villkor som andra bostadsinnehavare.

De kommunala tjänstebostäder, som tillhandahållas provinsialläkare och distriktsveterinärer, intaga i fråga om ersättningens bestämmande en särställning. I civila avlöningsreglementet stadgades om denna ersättning endast, att ersättning skulle av tjänstemannen erläggas till vederbörande distrikt, kommun eller kommuner med belopp, som, där överenskommelse ej kunde träffas, skulle bestämmas av länsstyrelsen; dessa regler ha bibehållits, ehuru med betydande redaktionella ändringar.

Enligt gällande bestämmelser erlägges ersättningen för tjänstebostad i allmänhet genom avdrag å avlöningen. Huruvida ersättningen skulle bestriktas i förskott eller efterskott var tidigare icke bestämt genom någon enhetlig, för hela statsförvaltningen gällande regel. Enligt Saar skall ersättningen erläggas i efterskott. Härom må anföras följande.

Tidigare har allmänt gällt, att hyresersättningen skulle erläggas månadsvis i förskott. 1928 års lönekommitté förklarade emellertid på sin tid, att enligt vad den erfarit starkt delade meningar på denna punkt rådde bland ämbetsverk och personalorganisationer, och ansåg det därför vara lämpligast att överlåta åt ämbetsverkens eget avgörande, i vilken ordning ersättningen skulle erläggas. Denna mening delades av 1936 års lönekommitté, och någon bestämmelse i ämnet meddelades ej i civila avlöningsreglemen-

tet. I militära avlöningsregimentet däremot stadgades, att ersättningen skulle utgå i förskott. 1945 års lönekommitté föreslog övergång till systemet med hyresersättningens erläggande i efterskott jämväl vid försvaret och vid de civila verk där ersättningen för det dåvarande erlades i förskott. Som motivering för detta förslag angav lönekommittén, att därigenom vunnes dels jämställdhet i detta hänseende för samtliga statliga tjänstebostadsinnehavare, dels ock bättre överensstämmelse med reglerna om avlönings utbetalande. I propositionen 1947:281 biträdades lönekommitténs förslag, och sedan även riksdagen lämnat förslaget utan erinran, intogs i Saar en generell regel att tjänsteman, åt vilken anvisas tjänstebostad, skall för denna erlagga ersättning månadsvis i efterskott.

I yttrandena över Saar ha *järnvägsstyrelsen* och *vattenfallsstyrelsen* förordat den ändringen av bestämmelserna om ersättning för tjänstebostad, att sådan ersättning skulle utgå i förskott. Därvid har framhållits, dels att förskottsbetalning är regeln på den allmänna hyresmarknaden, dels ock att med nuvarande bestämmelse en tjänsteman, som ingår i pensionsåldern eller som eljest överflyttar från tjänstebostad till privat bostad, nödgas vid ett månadsskifte samtidigt erlagga hyra för två bostäder.

Förslaget till definitivt reglemente överensstämmer i detta avseende med Saar; vid beaktande av de olika skäl, som tala för och emot ett bibehållande av systemet med ersättningens erläggande i efterskott, ha övervägande skäl ansetts tala för denna anordning.

3 och 4 mom. Dessa moment, som motsvara 10 § 3 och 4 mom. Saar, innehålla vissa bestämmelser i fråga om skyldighet för innehavare av tjänstebostad eller, om han avlidit, hans dödsbo att upplåta utrymme till vikarie eller efterträdare och om tjänstebostads avträdande. I anslutning till författningstexten må erinras om att fardagar för tillträdande och avträdande av förhyrd lägenhet äro den 1 april och den 1 oktober. I nyttjanderättslagen stadgas att, om fardag infaller å söndag eller annan allmän helgdag, tillträde eller avträde skall ske nästa söckendag, och detta bör, utan att särskilt stadgande därom erfordras, gälla även i fråga om tjänstebostad. Om för innehavare av tjänstebostad pensionsåldern inträder vid utgången av mars eller september och vederbörande då avgår, är närmaste fardag efter avgången nästföljande dag och alltså den 1 april respektive den 1 oktober, icke nästföljande 1 oktober respektive 1 april.

5 mom. Förevarande moment, som motsvarar 10 § 5 mom. Saar, innehåller i fråga om tjänstebostads begagnande samt vård och underhåll en föreskrift, vari hänvisas till vad som i ämnet bestämmes av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet. Här till må anföras följande.

I de tidigare avlöningsreglementena stadgades, att angående begagnandet av tjänstebostad skulle gälla de närmare föreskrifter, som meddelades av Kungl. Maj:t eller vederbörande myndighet. Föreskrifter härom funnos och finnas alljämt dels i reglementet den 30 december 1922 (nr 626) angående tjänstebostäder i vissa statsverket tillhöriga byggnader, dels, och framför

allt, i särskilda bestämmelser, som utfärdats av vederbörande myndigheter. 1945 års lönekommitté uttalade, att den närmare regleringen borde ske i en eller, i den mån så ansåges erforderligt eller lämpligt, flera boställsordningar; en sådan närmare reglering borde komma till stånd snarast möjligt. På samma sätt som den, som ålagts mottaga tjänstebostad, vilken enligt hans mening icke uppfyllde föreskrivna villkor, ägde anföra klagomål hos Kungl. Maj:t, skulle självfallet detsamma gälla, om en tjänsteman mottagit tjänstebostad och ansåge att den fastighetsförvaltande myndigheten icke vidtoge erforderliga åtgärder för tjänstebostadens hållande i fullgott skick. Före behandlingen av dylika klagomål skulle i allmänhet yttrande inhämtas av statens bostadsnämnd.

De *särskilda bestämmelserna* i reglementsförslaget överensstämman till sitt sakinnehåll med motsvarande bestämmelser i Saar; några ändringar ha ej ifrågasatts i yttrandena över Saar och ej heller vid överarbetningen inom finansdepartementet befunnits erforderliga.

39 §.

Tjänstedräft och tjänstetecken m. m.

Tidigare gällande avlöningsbestämmelser. Enligt omedelbart före 1947 års allmänna lönereglering gällande bestämmelser i fråga om tjänstedräft tillämpades för civila tjänstemän i huvudsak ett slags rabattsystem men för militära och civilmilitära beställningshavare ett system med kontanta bidrag. Beträffande bestämmelserna må erinras om följande.

De i civila avlöningsreglementet meddelade bestämmelserna om tjänstedräft grundade sig på ett förslag, som på sin tid framlades av 1928 års lönekommitté. Nämnda kommitté framhöll bland annat, att verk, som ålade tjänstemännen att vara iförda tjänstedräft eller bära tjänstetecken, även borde tillhandahålla erforderliga persedlar och materialier, varigenom anskaffningskostnaderna kunde hållas lägre än om tjänstemännen nödgades själva inköpa persedlar och tillbehör hos detaljhandlare. Tjänstemän, vilka vore pliktiga att under tjänstgöring bära fullständig uniform, borde utan undantag vara berättigade till viss rabatt å priset för bekomna persedlar och materialier. Avdragets storlek borde göras direkt beroende av brukningstidens längd och bestämmas till lägst 30 och högst 50 procent av verkets självkostnadspris. 1936 års lönekommitté upptog i sitt förslag till civilt avlöningsreglemente 1928 års lönekommittés berörda förslag med en jämkning i avfattningen, som mera direkt angav att ett avdrag av 30 procent skulle vara att betrakta såsom det normala och att större avdrag borde ifrågakomma endast mera undantagsvis, då särskilda skäl därtill föranledde.

Jämte nu angivna bestämmelser, vilka förutsatte att ifrågavarande persedlar av tjänstemännen förvärvades med äganderätt, föreslogs även att tjänstetecken och skyddsbeklädnad skulle kunna av vederbörande myndighet tillhandahållas tjänstemännen såsom lån. En dylik anordning föreslogs i fråga om de statliga sinessjukhusen kunna få tillämpas även beträffande

andra klädespersedlar och materialier än skyddsbeklädnad och tjänstetecken.

Civila avlöningsreglementets bestämmelser i ämnet överensstämde med 1936 års lönekommittés förslag. Vissa särbestämmelser hade därutöver meddelats angående rätt för särskilda befattningshavargrupper att, därest tjänstemännen själva ombesörjt tillverkning av uniformspersedlar, till vilka tyg tillhandahållits av vederbörande myndighet, erhålla kontant bidrag till täckande av styrkta kostnader för tillverkningen högst motsvarande statsverkets andel för det fall att persedlarna hade tillverkats genom myndighetens försorg.

Beträffande försvaret gällde andra bestämmelser än de ovan återgivna. Uniformspliktiga militära och civilmilitära beställningshavare ägde vid tillträdet av första ordinarie beställning eller av beställning som fänrik eller extra ordinarie underofficer eller av extra ordinarie civilmilitär beställning uppbära ekiperingshjälp med i allmänhet 500 kronor eller, vad angick underbefäl med ordinarie anställning, 300 kronor. Härutöver utgick, på grund av förslag av 1936 års lönekommitté, för underhåll och förnyelse av uniformspersedlar ett årligt ekiperingsbidrag med 180 kronor (för underbefäl 120 kronor). Beställningshavare ägde, mot ersättning, utbekomma erforderliga persedlar och materialier från kronans förråd eller låta tillverka persedlarna vid kronans verkstäder. Ersättningen skulle motsvara kronans självkostnadspris för materialanskaffning samt tillverkningsarbeten.

För det icke-ordinarie militära manskapet ingick bland avlöningsförmånera fri beklädnad över huvud taget och således även fri tjänstedrätt.

S a a r. I Saar meddelas dels i 11 § ett summariskt stadgande om skyldighet i fråga om tjänstedrätt och tjänstetecken m. m., dels ock i 46 § bestämmelser om bidragsformer m. m. I enlighet med förslag av 1945 års lönekommitté ha de båda tidigare formerna för bidrag från statens sida till kostnader för tjänstedrätt bibehållits. Lönekommittén uttalade visserligen, att verkställd utredning givit vid handen, att skäl kunde anföras för att tillämpa rabattsystemet även för försvarets beställningshavare; övervägande skäl hade dock synts tala mot en sådan omläggning. I propositionen 1947: 281 biträdde lönekommitténs förslag under framhållande att, om övergång till rabattsystem för försvarets beställningshavare senare skulle anses böra ske, formell möjlighet funnes att genomföra en sådan ändring även under löpande löneregleringsperiod.

Beträffande fördelningen mellan statsverket och den enskilde av kostnaderna för tjänstedrätt grunda sig bestämmelserna i Saar på tankegången att kostnadsfrågan så vitt möjligt bör regleras så, att det för varje tjänsteman blir i ekonomiskt avseende i stort sett likgiltigt, om han är underkastad uniformsplikt eller icke.

Beträffande bidraget till civila tjänstemän gjorde 1945 års lönekommitté följande uttalanden.

De gjorda övervägandena ha givit till resultat, att någon anledning icke finnes att i fråga om civila tjänstemän i princip överge det system, som nu tillämpas och som i korthet kan betecknas såsom rabattsystemet. Bestämmelserna böra emellertid kompletteras i två hänseenden. Dels bör rabatten väsentligt höjas, såvitt angår den första anskaffningen av uniformspersedlar för uniformspliktig tjänsteman. Dels bör det för närvarande inom vissa

förvaltningsområden medgivna förfaringsättet, enligt vilket tjänstemännen äga att själva ombesörja persedlarnas tillverkning och erhålla sömnadsbidrag högst motsvarande vad statsverket eljest skulle gälda, fastställas för allmän tillämpning. Å andra sidan bör, i konsekvens med den nyss angivna allmänna utgångspunkten, den inskränkningen i nuvarande grunder vidtagas, att någon lägsta gräns för storleken av den rabatt, som må medgivas tjänsteman vid nyanskaffning av persedlar, icke fastställas.

I enlighet härmed har rabatten — d. v. s. statens bidrag till uniformskostnaden — vid första anskaffningen av obligatoriska uniformspersedlar i egentlig mening fastställts till 75 procent av myndighetens självkostnadspris. För senare nyanskaffning av persedlar gäller en högsta rabatt av 50 procent av självkostnadspriset — den tidigare maximiprocentsatsen har alltså bibehållits — men ingen lägsta procentsats för bidraget. Det ankommer på Kungl. Maj:t att bestämma rabattsatsen för olika ifrågakommande personalgrupper, och det har förutsatts att beslut härom skall meddelas på framställning av vederbörande myndigheter, som därvid ha att förebringa åtminstone en summarisk utredning om uniformskostnaden per tidsenhet, beräknad med utgångspunkt från antalet erforderliga persedlar, myndighetens självkostnadspris för dem och deras beräknade normala brukningstid. Då Kungl. Maj:t av särskilda skäl därtill lämnar medgivande, må såsom lån mot ersättning utlämnas klädespersedlar och materialier, som tjänstemannen eljest haft att förvärva med äganderätt. Ersättningen härför skall fastställas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet och avvägas så, att den motsvarar den besparing av tjänstemans utgifter för beklädnad, som kan anses uppkomma genom persedlarnas eller materialiernas tillhandahållande. Liksom tidigare kunna tjänstetecken och liknande utlämnas såsom lån utan ersättning, och detsamma gäller i fråga om persedlar, som tjänsteman ej är skyldig att inneha men tillfälligtvis ålagts bära.

Beträffande beställningshavare vid försvaret har, såsom av det anförda framgår, bibehållits det system, enligt vilket uniformspliktiga beställningshavare erhålla kontanta bidrag, ekiperingshjälp och ekiperingsbidrag. Bidragsbeloppen ha ändrats endast såtillvida, att ekiperingsförmånerna för det ordinarie manskapet — långtjänstunderbefälet — fastställts till samma belopp som för officerare och underofficerare.

I fråga om det icke-ordinarie manskapet innebär Saar mera betydande ändringar i förevarande hänseende i förhållande till vad som tidigare gällt. Bestämmelserna i ämnet grunda sig på förslag av 1945 års lönekommitté, som härom anförde följande.

I fråga om det icke-ordinarie manskapet har 1946 års manskapslöneutredning i sitt betänkande föreslagit, att en viss del av detsamma alltjämt skall erhålla s. k. blandavlöning, d. v. s. vissa fria naturaförmåner och en under hänsynstagande till dem avvägd kontant lön. Dessa beställningshavare avses även i fortsättningen skola erhålla fri beklädnad. Det övriga manskap, som innehar icke-ordinarie anställning, föreslås däremot skola i princip erhålla hela sin avlöning i form av kontantlön och sålunda, såvitt här är i fråga, självt bestrida kostnaderna för tjänstedräkt. Manskapslöneutred-

ningen har förordat, att sist avsedda beställningshavare må såsom lån utbekomma erforderliga uniformspersedlar från kronans förråd, samt därvid framhållit, att ett betydande antal beställningshavare efter en relativt kort anställningstid måste lämna den militära tjänsten, varför anskaffning av egna persedlar i flertalet fall för den enskilde beställningshavaren skulle medföra kostnader, vilka icke stode i rimlig proportion till den tid, varunder persedlarna kunde användas. I fråga om storleken av den ersättning, som beställningshavarna skulle ha att erlægga till staten för erhållen tjänstedräkt, har utredningen anfört, att den vid avvägningen av den föreslagna kontanta lönen utgått från att staten skulle betala halva kostnaden och att beställningshavaren skulle ha att för begagnandet erlægga ersättning med belopp motsvarande hälften av statens kostnader för persedlarna ifråga.

Lönekommittén anser sig för sin del kunna biträda vad manskapslöneutredningen sålunda föreslagit. Kommittén har visserligen icke haft möjlighet att utröna, huruvida den föreslagna hälftindelningen av uniformskostnaderna mellan staten och beställningshavaren står helt i överensstämmelse med lönekommitténs i det föregående uttalade uppfattning om att vid tillämpning av lånesystemet ersättningen bör motsvara den inbesparing av tjänstemannens egna utgifter för beklädnad, som kan beräknas uppkomma genom persedlarnas tillhandahållande. Med hänsyn till grunderna för den av manskapslöneutredningen föreslagna lönesättningen och då någon större avvikelse i berörda hänseende knappast kan antagas föreligga, anser sig emellertid lönekommittén icke böra göra invändning mot manskapslöneutredningens förslag att i detta fall tillämpa den föreslagna halveringsregeln.

I detta sammanhang må slutligen framhållas, att de sistberörda beställningshavarna enligt manskapslöneutredningens förslag skola kunna erhålla även andra beklädnadsartiklar än som tillhöra tjänstedräkt, utlämnade till sig såsom lån. För sådana artiklar bör givetvis, såsom manskapslöneutredningen också förutsatt, ersättningen bestämmas på sådant sätt, att statens egna kostnader för desamma helt täckas.

Yttranden a. Bestämmelserna om tjänstedräkt m. m. ha berörts i vissa yttranden. Härom må nämnas följande.

Fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen ha erinrat om en av vissa myndigheter gjord framställning om närmare bestämmelser rörande innebörden av begreppen tjänstedräkt, tjänstetecken och skyddsbeklädnad. Generaltullstyrelsen har vidare framhållit, att tvekan uppstått, huruvida förmånen av 75 procent bidrag skulle gälla endast i det fall, då tjänsteman anskaffade sin första uppsättning överhuvudtaget av viss uniformspersedel, eller om den finge tillgodonjutas även då tjänsteman tidigare själv anskaffat persedeln men anskaffning genom myndighets försorg nu skedde första gången. Därest förmånen skulle gälla endast då tjänstemannen anskaffade sin första uppsättning av uniformspersedeln, uppkomme spörsmålet, om förmånen finge tillgodonjutas även om tjänstemannen varit uniformsplik-tig före den 1 juli 1947 men icke dessförinnan anskaffat persedeln.

Rikets allmänna kartverk har funnit anskaffning av obligatoriska tjänstedräktspersedlar för kartverkets fältarbetspersonal vålla ett icke obetydligt arbete och ansett en smidigare och mindre arbetskrävande väg vara, att personalen själv finge anskaffa persedlarna mot erhållande av kontant bidrag beräknat efter de allmänna grunderna. Kartverket, som erhållit Kungl. Maj:ts medgivande att intill den 1 juli 1948 tillämpa ett dylikt förfarande, har nu föreslagit, att författningsbestämmelserna skola ändras så att kontant bidrag kan utgå, även om tyg ej tillhandahållits utan anskaffningen i sin helhet ombesörjts av tjänstemannen.

Statens lönenämnd har beträffande sistberörda fråga anfört följande.

Lönenämnden är icke beredd tillstyrka sådan ändring, som föreslagits av rikets allmänna kartverk och som skulle innebära ett generellt bemyndigande för myndighet att besluta om kontant bidrag till uniformsanskaffning, som i sin helhet ombesörjts av tjänstemannen. I tider, då materialbrist råder och myndighet därför har svårt att anskaffa tillräckliga mängder tyg, bör emellertid Kungl. Maj:t äga möjlighet att medgiva myndighet att bidra till kostnaden för uniformsanskaffning, som tjänstemannen helt ombesörjt. Bidraget bör beräknas med utgångspunkt från myndighetens självkostnadspris för av myndigheten tillhandahållna uniformer.

Förslaget till definitivt reglemente. Samtliga bestämmelser om tjänstedräkt och tjänstetecken m. m. ha i reglementsförslaget intagits i förevarande paragraf. Sakligt sett överensstämmer de föreslagna bestämmelserna, som undergått en redaktionell överarbetning, nästan helt med de under innevarande budgetår gällande bestämmelserna. Med anledning av vad rikets allmänna kartverk och statens lönenämnd anfört har emellertid ansetts lämpligt att genom bestämmelse i reglementet öppna en möjlighet att efter Kungl. Maj:ts medgivande och när särskilda skäl därtill föreligga tillerkänna tjänsteman kontant bidrag till tjänstedräkt, vars anskaffning helt ombesörjts av honom. Vidare har bestämmelsen om 75 procents rabatt ansetts böra förtydligas, så att av densamma klart framgår, att bestämmelsen endast är tillämplig beträffande obligatorisk uniformspersedel, som tjänsteman anskaffar i samband med att han blir ålagd inneha persedeln. Slutligen må framhållas, att en viss tid torde förflyta, innan sådana kostnadskalkyler, som erfordras för rabattsatsernas fastställande, hunnit göras på alla områden, varför det måste förutsättas, att tidigare tillämpade rabattsatser måste tillämpas under en övergångstid.

40 §.

Vissa andra förmåner in natura.

1 mom. I de tidigare avlöningsreglementena stadgades på skilda ställen att, om tjänsteman mottog kost in natura eller om genom kronans försorg tvätt verkställdes för tjänstemans enskilda räkning, han hade att härför erlagga ersättning genom avdrag å avlöningen i enlighet med bestämmelser, som meddelades av — i regel — vederbörande centrala förvaltningsmyndighet. I civila avlöningsreglementet funnos stadganden av angivna innebörd beträffande tjänstemän vid fångvårdsanstalterna, garnisonssjukhusen, statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, statens sinnessjukhus, statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar, statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor, statens anstalt för fallandesjuka, karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet. Enligt civila icke-ordinariereglementet gällde samma regel för extra ordinarie och extra tjänstemän vid flertalet av de nämnda verken. Militära icke-ordinariereglementet innehöll ett stadgande av samma innebörd, generellt giltigt beträffande alla extra

ordinarie och extra tjänstemän som voro underkastade detta reglemente. Enligt 17 § manskapsavlöningsreglementet ägde beställningshavare att av kronan kostnadsfritt erhålla inkvartering, beklädnad och förplägnad eller ersättning för dylik förmån enligt vissa bestämmelser.

I Saar sammanfördes alla dessa bestämmelser i 47 § 1 mom., vilket gavs generell tillämplighet å alla Saar underkastade tjänstemän. Den sakliga innebörden förblev oförändrad. Det angivna stadgandet i 17 § manskapsreglementet intogs — även det till sin innebörd i huvudsak oförändrat — bland de särskilda bestämmelserna under 47 § Saar. Förslaget till definitivt reglemente innebär ingen ändring i dessa avseenden.

2 mom. Detta moment, som motsvarar 44 § 3 mom. och 47 § 2 mom. Saar, innehåller ett generellt stadgande om att fri inkvartering och fri förplägnad kunna beredas tjänsteman vid resa för förrättning i statens ärenden samt vid tjänstgöring, vid vilken tjänstgöringstraktamente kan utgå, samt att i sådant fall hänsyn skall tagas till dylik förmån vid bedömande av i vad mån ersättning må utgå för resan eller tjänstgöringen.

De särskilda bestämmelserna upptaga vissa i 47 § Saar meddelade specialföreskrifter rörande fri kost för vissa personalgrupper ävensom ett par nu i Ars meddelade specialföreskrifter.

7 kap. Sjukvård.

41—48 §§.

Vid tillkomsten av Saar ansågs att i avvaktan på genomförandet av en allmän sjukförsäkring de sjukvårdsförmåner tills vidare borde utgå, till vilka tjänstemännen dittills varit berättigade. De i 48—55 §§ Saar meddelade sjukvårdsbestämmelserna inneburo därför ingen egentlig ändring i förhållande till tidigare gällande bestämmelser. I ett hänseende medförde emellertid de nya bestämmelserna en skärpning i förhållande till vad tidigare gällt. I samband med den omläggning beträffande rätten till sociala förmåner, som genomfördes genom det nya avlöningsreglementet, blevo tjänstemän tillhörande avdragsgrupp 1 (aspiranter och extra tjänstemän med mindre än 6 anställningsmånader) undantagna från rätt till sjukvårdsförmåner, medan enligt tidigare bestämmelser aspiranter och extra tjänstemän generellt varit tillförsäkrade samma förmåner i detta hänseende som ordinarie tjänstemän.

I vissa av de avgivna remissyttrandena ha upptagits frågor berörande sjukvårdsbestämmelserna. Då i allmänhet ej heller i detta sammanhang ändringar i dessa bestämmelser ansetts böra ske, ha endast följande i yrkandena framlagda förslag ansetts böra beaktas.

Efter påpekanden av *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* och *telegrafstyrelsen* har stadgandet i 41 § 3 mom. reglementsförslaget utformats så, att

C-avdragsledigheter för offentligt uppdrag icke i något fall inverka på rätten till sjukvårdsförmåner.

Telegrafstyrelsen har ansett, att tjänsteman tillhörande avdragsgrupp 1 bör beredas rätt till sjukvård åtminstone i den omfattningen, att han skulle äga kostnadsfritt anlita verksläkaren för erhållande av läkarvård och intyg, som i tjänsten erfordrades rörande tjänstemannens hälsotillstånd, ävensom att kostnaden för sådan för ställande av diagnos erforderlig undersökning, vilken ej lämpligen kunde utföras av verksläkaren, skulle bestridas av statsmedel. Detta vore enligt styrelsens mening motiverat med hänsyn till nödvändigheten att på samma sätt som gällde i fråga om annan personal öva kontroll över sjukledigheter, som begärdes av tjänstemän tillhörande denna avdragsgrupp. Enligt styrelsens uppfattning skulle de ringa kostnaderna för en sådan utvidgning av rätten till fri sjukvård väl uppvägas av den nytta för statsverket, som den skulle medföra. Ifrågavarande förslag har tillstyrkts av *statens lönenämnd*.

Vad telegrafstyrelsen anfört beträffande utömandet av kontroll över begärda sjukledigheter har syntts beaktansvärt. Då vidare fråga är endast om en återgång — och därtill i mycket begränsad utsträckning — till vad som för ifrågavarande personal gällde intill den 1 juli 1947, har förslaget ansetts böra tillmötesgåas genom införande av ett särskilt stadgande i 43 § 3 mom. förslaget till definitivt avlöningsreglemente.

Vissa i yttrandena berörda frågor synas böra närmare regleras i de blivande tillägsbestämmelserna till avlöningsreglementet. På nämnda sätt torde för försvarets del böra regleras i vilka fall bestämmelserna i sjukvårdskapitlet om verksläkare i stället skola gälla tjänsteläkare. Vidare torde i tillägsbestämmelserna — i anslutning till i flera yttranden framförda önskemål — böra meddelas en klarläggande föreskrift beträffande innebörden av bestämmelsen att av statsmedel helt bestrides kostnad för specialistvård, som meddelas å poliklinik vid allmänt sjukhus. Stadgandet torde icke böra givas en så restriktiv tillämpning, att det endast blir av betydelse i fråga om specialistvård å poliklinikerna i teknisk mening, vilka enligt vad medicinalstyrelsen framhållit endast finnas i Stockholm och Göteborg samt vid universitetssjukhusen i Uppsala och Lund. Specialistvård, som meddelats å sådan öppen mottagning vid allmänt sjukhus som ej är poliklinik i egentlig mening, bör i överensstämmelse med vad medicinalstyrelsen uttalat i ett cirkulär till direktionerna för statens sjuksjukhus och statens anstalt för fallandesjuka och jämväl i överensstämmelse med vad som redan tillämpas inom vissa större verk, bekostas av statsmedel i den mån ersättningen ej överstiger det belopp som skulle ha utgått, om vården meddelats å egentlig poliklinik. Tillägsbestämmelsen, som synes böra få detta innehåll, bör givetvis icke föranleda att ersättning skall utgå med lägre belopp än som följer av den allmänna bestämmelsen angående ersättning för specialistvård.

8 kap. Begravningshjälp m. m.

49 §.

Bestämmelserna i denna paragraf motsvara föreskrifterna i 56 § Saar samt 2 kap. 9 §, 3 kap. 9 § och 4 kap. 6 § Ars. Berörda under innevarande budgetår gällande bestämmelser överensstämma i huvudsak med tidigare gällande bestämmelser om begravningshjälp och transport av avliden tjänsteman. Från den tidigare föreliggande rätten till begravningshjälp har dock, i anslutning till vad som föreskrivits i fråga om sjukvård och övriga sociala förmåner, undantagits aspiranter och extra tjänstemän med mindre än sex anställningsmånader. Däremot ha aspiranter och extra tjänstemän med mer än sex anställningsmånader, i motsats till vad tidigare varit fallet, likställts med övriga tjänstemän i fråga om transport av avliden tjänsteman. Vid de med tjänstemännens huvudorganisationer hållna överläggningarna rörande de nya avlöningsbestämmelserna har från organisationernas sida framhållits, att vid vissa verk även tämligen nyanställda aspiranter och extra tjänstemän beordras tjänstgöra långt från stationeringsorten. Med beaktande härav har vid överarbetningen av reglementet — utan att återgång ansetts böra ske till tidigare gällande bestämmelser om kontant bidrag till begravningskostnaderna — ansetts skäligt, att staten bestrider kostnaderna för transport av avliden tjänstemans stoft till stationeringsorten, oavsett huru lång tid han varit anställd.

9 kap. Beräkning och utbetalning av kontanta löneförmåner.

50 §.

1 mom. I första stycket av detta moment — som motsvarar 57 § 1 mom. första stycket Saar utan saklig ändring — fastslås såsom huvudregel, att både beräkning och utbetalning varje kalendermånad för sig skall ske av det belopp, som tillkommer tjänsteman på grund av de i reglementet innefattade eller med stöd av detsamma meddelade bestämmelserna om lön och löneavdrag, vikariatsersättning och annan därmed jämförlig ersättning, fyllnadslön, kallortstillägg, enslighetstillägg, avlöningsförstärkning, befattningsarvode, ställföreträdararvode och sådant arvode för särskilt uppdrag eller dylikt, som utgår på grund av under viss tid fullgjord tjänstgöring och beträffande vilket meddelats särskild föreskrift att det skall avstås för tid, då C-avdrag verkställs å lönen. I fråga om ordningen för utbetalning av annan i reglementet avsedd löneförmån — exempelvis övertidsersättning, tjänstgöringstraktamente och ersättning för flyttningskostnad — äger enligt 4 mom. vederbörande myndighet, i den mån ej Kung. Maj:t härom förordnat, besluta efter vad som synes myndigheten lämpligast. Bestämmelserna utgöra motsvarighet till den tidigare föreskriften, att av-

löning skall utbetalas månadsvis, i den mån icke beträffande särskild ersättning utbetalning i annan ordning är särskilt stadgad eller eljest finnes lämpligen böra ske.

I 1 mom. andra stycket meddelas vissa föreskrifter angående beräkning-
en av i momentet avsedda avlöningsförmåner. Härom må nämnas följande.

Under a) angives huruvida tillämpning skall ske av månadslön eller daglön, en föreskrift varav behov finnes av den anledningen, att daglönebeloppen jämkas så att deras summa ej alltid är exakt lika med månadslönen. Föreskriften i ämnet innebär, att tillämpning skall ske av månadslön, så framt icke tillämpning av daglön påkallas till följd av att lönen avser allenast en del av månaden eller för olika delar av månaden skall beräknas enligt olika löneklasser eller ortsgupper eller eljest enligt olika grunder eller skall utbetalas från skilda tjänsteställen, eller läsårsdaglön skall tillämpas. Det må framhållas, att med lön här avses det belopp, som i avlöningslistan skall upptagas i kolumnen för lön. Stadgandet att daglön skall tillämpas, om lönen avser allenast en del av månaden eller för olika delar av månaden skall beräknas enligt olika grunder, kommer alltså i tillämpning, om tjänstemannen under löpande kalendermånad tillträder eller frånträder i reglementet avsedd tjänst eller vikariatslöneförordnande eller i fall, som avses i 6 §, under kalendermånaden tillträder eller frånträder utövningen av viss tjänst eller övergår från deltidсанställning till heltidсанställning eller vice versa. Stadgandet är däremot, på sätt anförts under 27 § 2 mom., icke tillämpligt av den anledningen, att tjänstemannen under en del av kalendermånaden har att vidkännas helt eller partiellt C-avdrag.

Vad under b) stadgas innebär, att tillämpning skall ske av C-avdrag efter månadslön, så framt icke tillämpning av C-avdrag efter daglön påkallas till följd av att C-avdraget avser allenast en del av månaden eller för olika delar av månaden skall beräknas enligt olika löneklasser eller ortsgupper eller eljest enligt olika grunder eller skall avdragas vid olika tjänsteställen, eller C-avdrag efter läsårsdaglön skall tillämpas. Med uttrycket en del av månaden avses detsamma som vissa dagar i månaden. Vid kontinuerlig deltidсанställning hela månaden bör således tillämpas partiellt C-avdrag efter månadslön, ej efter daglön.

Under c) stadgas, att beträffande sådan annan förmån än lönen, som är upptagen med visst belopp för år räknat, vad under a) sagts skall äga motsvarande tillämpning, varvid förmånen skall anses belöpa med lika stort belopp å varje kalendermånad och månadsbelopp med lika stor del å varje dag under månaden. Är förmånen upptagen med årsbelopp, skall den alltså exempelvis å 30-dagarsmånad anses belöpa med $\frac{1}{12 \cdot 30}$ på varje dag.

På frågan om avrundning av beräknat belopp kunna olika synpunkter anläggas. Enligt statens löneplansförordning sluta månadslönerna, såväl de i grundlönetabellerna angivna som de höjda beloppen, på helt kron-tal. Övriga lönebelopp enligt löneplansförordningen avrundas till närmaste hela femtal ören — de skola följaktligen sluta å en hel mångfald av fem öre, varvid belopp, som före avrundningen sluta å $2\frac{1}{2}$ eller $7\frac{1}{2}$ öre, böra höjas — och samma avrundningsregel tillämpas beträffande daglön för deltidсанställd personal, läsårsdaglön för extra lärare samt A-avdrag för nyss nämnd personal; den är också avsedd att tillämpas beträffande vikariatsersättning. I nu angivna fall är fråga om belopp, som enligt avlöningsförfattningarna skola upptagas i tabeller eller beträffande vilka anledning

finnes antaga att vederbörande myndighet själv upprättar tabeller. För andra fall än då särskild jämningsföreskrift gäller angives under d), att vad av månads- eller dagbelopp överskjuter helt öretal skall bortfalla.

I fråga om tidpunkten för utbetalning av här avsedda förmåner har en viss valfrihet ansetts böra beredas myndigheterna, dock inom vissa gränser; härmed har avsetts att möjliggöra en utjämning av arbetsbelastningen såväl för redogörarna som ock i viss mån inom andra områden, särskilt för postverkets personal. Enligt tredje stycket i förevarande moment skall utbetalningen ske tidigast den tjugufemte dagen och senast den sista helgfria dagen i månaden; oavsett på vad sätt utbetalningen sker, skall beloppet av vederbörande myndighet utanordnas i så god tid, att det kan beräknas vara för tjänstemannen tillgängligt senast den sista helgfria dagen i månaden.

Upphör tjänstemannens anställning hos staten vid annan tidpunkt än kalendermånads utgång, skall utbetalningen enligt sista stycket i momentet ske i samband med anställningens upphörande. *Rikets allmänna kartverk* har ansett detta stadgande, som finnes även i Saar, vara alltför kategoriskt. Ändring har emellertid icke ansetts böra ske; stadgandet bör icke anses medföra hinder för myndigheten att uppskjuta utbetalningen någon dag, om så finnes erforderligt,

2 mom. Enligt de avlöningsreglementen, som gällde närmast före innevarande budgetår, skulle avlöningen utbetalas månadsvis i efterskott. 1945 års lönekommitté framhöll i sitt betänkande II, att därvid måste med avlöning förstås den lön jämte rörliga och fasta tilläggsförmåner, som belöpte på vederbörande månad och uträknats med beaktande av de på förmånernas storlek inverkan tjänstgöringsförhållandena under samma månad. Ett sådant förfaringssätt vore emellertid i vissa fall omöjligt att tillämpa och medförde i andra fall praktiska olägenheter, varför lönekommittén, efter att ha hört ett 20-tal myndigheters uppfattning, framlade förslag till de bestämmelser i ämnet, som återfinnas i 57 § 2 mom. Saar och i förevarande moment av det nu utarbetade förslaget till definitivt reglemente. Bestämmelserna innebära, att efter vederbörande myndighets beslut utbetalning må grundas på preliminär beräkning, vid vilken hänsyn icke tages till tjänstgöringsförhållandena under den löpande kalendermånaden eller hänsyn allenast tages till tjänstgöringsförhållandena intill viss dag i kalendermånaden; i stadgandet, som möjliggör att tjänstledigheter och vikariat regleras i efterhand, förutsättes att vederbörande myndighet bestämmer sig för en viss ordning härvidlag. Om efter dylik beräkning utbetalat belopp understiger eller överstiger det, som skolat utgå om hänsyn kunnat tagas till alla tjänstgöringsförhållandena under månaden, skall skillnaden vid nästföljande utbetalningstillfälle utbetalas till tjänstemannen respektive avdragas från det belopp, som då eljest skolat utbetalas. I den mån i sistnämnda fall skillnadsbeloppet icke kan avdragas, skall tjänstemannen vara skyldig att återbetala detsamma inom tid och i den ordning, som vederbörande myndighet bestämmer.

Kammarrätten har beträffande bestämmelsen om återbetalningsskyldighet anfört följande.

Enligt hittills rådande praxis (jfr exempelvis kammarrättens årsbok årgång 1944 not. 309, 344 och 683) har myndighet — bortsett från de fall, då vederbörande såsom redogörare kunnat i anmärkningsprocess förklaras ersättningskyldig — icke ansetts äga förpliktade tjänsteman att återbetala för mycket utbetald avlöning. Denna praxis torde stå i överensstämmelse med allmänna processuella rättsgrunder. Mot ovanberörda bestämmelse, som endast har begränsad räckvidd, synas måhända ej så stora betänkligheter av principiell art kunna riktas, men kammarrätten anser sig böra framhålla, att i de fall då tjänsteman, som avgått från statstjänsten eller icke vidare uppstår lön från staten, vägrar att frivilligt fullgöra honom ålagd återbetalningsskyldighet, det synes tveksamt, om myndighets beslut om återbetalning kan verkställas.

Vid utarbetandet av förslaget till definitivt reglemente har tillräcklig anledning icke ansetts föreligga att i anledning av vad kammarrätten anfört frågå den ståndpunkt i förevarande fråga, som intogs i propositionen 1947: 281; i nämnda sammanhang beaktades det av kammarrätten berörda spörsmålet, och därvid uttalades, att hinder icke kunde anses föreligga att genomföra de av lönekommittén framlagda förslagen, vilka finge anses vara i sak lämpliga.

3 mom. I detta moment meddelas bestämmelser om vissa undantag från regeln, att avlöningsförrättning skall förläggas till tiden fr. o. m. den 25:e dagen i månaden.

Utbetalning kan enligt a) ske tidigare i samband med övergång från anställning, i vilken de kontanta löneförmånerna uppburits för kortare tid än månad, till i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst; beträffande motsvarande bestämmelse i Saar anförde 1945 års lönekommitté, att det syntes skäligt att hänsyn på detta sätt kunde tagas till de temporära svårigheter, som för tjänstemannen och hans familj kunde vara förenade med övergången från en kortare till en längre hushållningsperiod. Bestämmelsen bör kunna tillämpas även om vid den tidigare anställningen utgått månadslön men regelmässigt tillämpats utbetalning vid mer än ett tillfälle i månaden.

Stadgandet under b) utgör motsvarighet till vissa före innevarande budgetår gällande föreskrifter, innefattade i cirkuläret 1940: 679; såväl av allmänna ordningshänsyn som i betraktande av frågans principiella vikt har stadgandet ansetts böra meddelas i själva avlöningsreglementet.

4 mom. Beträffande innehållet i detta moment hänvisas till vad i det föregående anförts under 1 mom.

10 kap. Tjänstemans skyldighet att underkasta sig ändring i avlöningsbestämmelserna.

51 §.

Denna paragraf motsvarar 23 § Saar och vissa stadganden i Ars. I anslutning till författningstexten må följande nämnas beträffande tjänstemans skyldighet att underkasta sig ändring i avlöningsbestämmelserna samt angående motiven härför.

Föreskriften om skyldighet att underkasta sig ändring i vissa i 19 § meddelade bestämmelser överensstämmer med vad som gäller under innevarande budgetår.

Skyldighet att underkasta sig ändrade bestämmelser angående löneklassplacering och löneklassuppflyttning — 21, 22 och 23 §§ reglementsförslaget — infördes i det för innevarande budgetår gällande reglementet efter förslag av 1945 års lönekommitté, som grundades på det med tjänstemannaorganisationerna uppnådda förhandlingsresultatet. Föreskriften i ämnet meddelades närmast med hänsyn till den betydande omläggning i olika avseenden, som Saar innebar i fråga om förutsättningarna för löneklassuppflyttning. Ur denna synpunkt skulle ett bibehållande av föreskriften i det nya reglementet strängt taget icke vara erforderligt, eftersom den närmare regleringen av uppflyttningen enligt vad i det föregående förordats skall ske i tilläggsbestämmelserna till reglementet. Det har emellertid ansetts motiverat att medtaga föreskriften även i det nya reglementet, bl. a. med tanke på sådana däri meddelade bestämmelser som de, vilka avse hänsynstagande för löneklassplacering till anställning, vilken icke innehafts omedelbart före den nya tjänstens tillträddande, samt garantiregeln för löneklassplacering med hänsyn till kollektivavtalsanställning. Att skyldighet att underkasta sig ändring i innehållet i bilaga A föreligger har ansetts framgå redan av att denna utgör ett bihang till 22 §.

Skyldigheten att underkasta sig ändring i bestämmelserna om lön vid tjänstledighet för militärtjänstgöring föreligger jämväl enligt Saar. Stadgandet sammanhänger bl. a. med att ändrad försvarsorganisation kan komma till stånd och att ändrade bestämmelser kunna komma att meddelas angående de avlöningsförmåner, som utgå vid den militära tjänstgöringen.

Såsom i annat sammanhang nämnts har det förutsatts, att genomförandet av allmän sjukförsäkring kan komma att medföra behov av ändrade bestämmelser i fråga om sjukvårdsförmånerna. Vad angår sjukavlöningsbestämmelserna har 1945 års lönekommitté i sitt betänkande I anført, att vid lönekommitténs förhandlingar med vederbörande personalorganisationer rätt enighet om att avlöning vid sjukdom bör utgå även efter det en allmän sjukförsäkring genomförts, men att det förutsattes att tjänstemannen icke därutöver skulle äga uppbära sjukpenning jämte eventuella tillägg. Det belopp, som på grund av sjukförsäkringen tillkomme tjänstemannen, borde inlevereras till verket, som skulle ha att tillse att tjänstemannens sjukavlöning icke understeg nämnda belopp. Med hänsyn till att statsmakterna icke tagit definitiv ställning till nämnda förslag, vilket torde böra upptagas till närmare prövning i samband med förutsatt utredning i fråga om sjukvårdsförmånerna, har i reglementsförslaget stadgats skyldighet för tjänsteman att underkasta sig de ändringar i sjukavlöningsbestämmelserna, som kunna påkallas av genomförandet av allmän sjukförsäkring.

Under tid, då krigsavlöningsreglementet är å tjänsteman tillämpligt, må han komma i åtnjutande av tjänstledighet i enlighet med särskilda för krigstjänstgöring gällande bestämmelser. Denna tjänstledighet är i viss mån likställd med semester (ferier). Skäl kunna därför föreligga för att tjänstemannen icke skall erhålla jämväl den semester, som eljest tillkommer honom. För att hålla möjlighet öppen för en närmare reglering härav har tjänstemannen ansetts böra vara skyldig att underkasta sig ändrade bestämmelser om semester och semesterersättning, såvitt angår tid varunder krigsavlöningsreglementet är å honom tillämpligt. Det må framhållas, att med stöd av stadgandet bör kunna föreskrivas, dels att de semesterdagar, som eljest skulle ha intjänats under ifrågavarande tid, skola begränsas eller bortfalla, dels att intjänad semester skall anses kompenserad genom ledighet under krigstjänstgöring, dels ock att tjänstemannen icke må enligt reglementet åtnjuta semester eller ferier under berörda tid.

Liksom enligt Saar skall tjänsteman vara skyldig att underkasta sig ändring i de särskilda bestämmelserna angående vikariatsersättning men ej i de allmänna bestämmelserna i ämnet. Det må emellertid framhållas, att själva vikariatsersättningsbeloppen enligt reglementsförslaget skola fristående från reglementet bestämmas av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut och att ändring i sådant beslut därför kan göras tillämplig även på redan anställda tjänstemän.

I övrigt innebär reglementsförslaget i denna del endast den ändringen i förhållande till Saar, att skyldighet har ansetts böra stadgas för tjänsteman att underkasta sig minskning eller upphörande av avlöningsförstärkning i samband med förhöjd lönegradsplacering.

Att tjänstemännen äro skyldiga att underkasta sig sådana ändringar i avlöningsbestämmelserna, som äro av endast formell natur, har icke ansetts behöva särskilt stadgas.

Slutligen må framhållas, att det, om riket skulle råka i krig, kan bliva nödvändigt att meddela särskilda avlöningsbestämmelser; att tjänstemännen skola vara skyldiga att finna sig däri under dylika extraordinära förhållanden, har icke heller ansetts behöva särskilt stadgas.

4 avd. Bestämmande av avlöningsförmåner för innehavare av arvodesbefattning.

52 §.

I 58 § Saar, som intagits under rubriken Avlöningsbestämmelser för övriga icke-ordinarie tjänstemän — d. v. s. för andra icke-ordinarie tjänstemän än extra ordinarie tjänstemän, aspiranter, extra tjänstemän, innehavare av icke-ordinarie, medelst kontrakt tillsatta manskapsbeställningar samt vissa med ordinarie tjänstemän jämförliga tjänstemän vid bank- och fondinspektionen och sparbanksinspektionen — stadgas, att avlöningsförmånerna för ifrågavarande tjänstemän fastställas av vederbörande myndighet, i den mån ej Kungl. Maj:t härutinnan meddelar beslut. Därvid skall föreskrift meddelas angående semester och semesterersättning. Slutligen skall, om tjänstemannen är berättigad att av statsmedel uppbära tjänstepension eller årligt understöd eller lön för beställning å reservstat vid försvaret,

hänsyn därtill tagas vid avlöningens bestämmande, i den mån icke pensionsförmånen utgöres av reservpension eller däremot svarande engångsbelopp.

Bestämmelser av samma innebörd ha i reglementsförslaget upptagits i 52 § under rubriken Bestämmande av avlöningsförmåner för innehavare av arvodesbefattning. I detta sammanhang må hänvisas till vad under 1 § sagts i fråga om gränsen mellan anställning och uppdrag. Vidare må hänvisas till vad under 4 § anförts om att användandet av arvodesformen för personal med heltidsarbete bör begränsas i största möjliga omfattning. Frågan i vilka fall sådan anställning bör anlitas vid anställning av partiellt arbetsföra är i anledning av avgivet kommittébetänkande föremål för övervägande inom social- och finansdepartementen.

Reglementets ikraftträdande m. m.

Reglementet föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1948.

I Saar och Ars meddelas i samband med stadgandet om reglementets ikraftträdande bestämmelser, enligt vilka vissa tjänstemän äro undantagna från reglementets tillämpning. Dylika bestämmelser ha icke upptagits i förslaget till definitivt reglemente, utan det har avsetts att de skola inflyta i tilläggsbestämmelserna till reglementet, en anordning som överensstämmer med vad 1928 års lönekommitté på sin tid förordade. Beträffande de särskilda undantagen må nämnas följande.

Från Saars tillämpning äro, i avbidan på lönereglering, undantagna innehavare av vissa närmare specificerade övningslärartjänster, bl. a. slöjdlärrarinnan vid dövstumskola och vid dylik skola anställd skolkökslärarinnan, vilken tjänst icke tillika avser kindergartnarbete. *Skolöverstyrelsen* har under erinran om att vid dövstumskolas fortsättningsskola anställda lärarinnor i slöjd och hushållsgöromål ha ett arbetsår å 46 veckor eller avsevärt längre än det, som eljest gäller för övningslärare, föreslagit att nämnda lärarinnor vid dövstumskolas fortsättningsskola skulle inordnas under Saar. *Statens lönenämnd* har i och för sig icke haft något att erinra mot skolöverstyrelsens förslag men ifrågasatt, huruvida icke med genomförandet av detsamma borde anstå till dess löneregleringen för övningslärare genomföres. Då frågan närmare övervägts i samband med utarbetandet av förslaget till definitivt avlöningsreglemente ha övervägande skäl ansetts tala för vad lönenämnden förordat. Den ifrågavarande kategori lärare, som bör undantagas från tillämpningen av det nya reglementet, synes alltså tillsvidare böra avgränsas på samma sätt som enligt Saar.

På motsvarande sätt som enligt Saar bör vidare från reglementets tillämpning undantagas tjänsteman, som före den 1 juli 1947 uppförts å indragnings- eller övergångsstat utan tjänstgöringsskyldighet eller å avgångsstat.

Fråga uppkommer jämväl, i vad mån ordinarie tjänsteman, som eljest skolat bliva underkastad reglementet, efter egen önskan skall äga kvarstå å tidigare gällande avlöningsbestämmelser. Såvitt angår tjänstemän, å vilka

Saar eller Ars tillämpats, torde emellertid frågan vara av övervägande teoretisk natur, eftersom Saar och Ars ha en till innevarande budgetår begränsad giltighet och tjänstemannen, om han ej önskar övergå till det nya reglementets tillämpning, skulle få på sig tillämpade sådana äldre avlöningsbestämmelser, enligt vilka avlöningsförmånerna voro mindre förmånliga än enligt det nya reglementet. Av formella skäl bör emellertid rätt att kvarstå på sådana bestämmelser tillerkännas ordinarie tjänsteman, å vilken Saar eller Ars blivit tillämpligt, om han före av Kungl. Maj:t fastställd tidpunkt gör skriftlig anmälan, att han icke vill underkasta sig det nya reglementets villkor och bestämmelser. Enligt till finansdepartementet gjord anmälan har Ars icke erhållit tillämpning å vissa ordinarie lärare vid sinnesslö- eller epileptikerskola; sådan lärare synes nu böra erhålla tillfälle att, om han så önskar, övergå på det nya reglementet. På motsvarande sätt som gällt enligt Saar och Ars bör den, som efter egen önskan kvarstår vid tillämpning av äldre avlöningsbestämmelser, bliva underkastad det nya reglementet, om han den 1 juli 1948 eller därefter erhåller förnyad anställning till följd av befordran eller till följd av nytt förordnande eller kontrakt. Vad angår avlöningsförmånerna vid kvarstående å äldre bestämmelser bör också, på motsvarande sätt som tidigare bestämts i samband med Saar och Ars, gälla, att tjänstemannen, där ej Kungl. Maj:t och riksdagen annorlunda besluta, äger utöver lön och övriga förmåner — i vilka icke ingår provisoriskt lönetillägg — åtnjuta rörligt tillägg, dyrtidstillägg och kristillägg enligt därom gällande bestämmelser; barntillägg eller förhöjning av dyrtidstillägg i anledning av försörjningsplikt mot barn bör i intet fall få åtnjutas, med mindre sådan förhöjning tillkommit tjänstemannen vid utgången av juni 1947.

I anslutning till ikraftträdandet av Saar och Ars meddelades vissa bestämmelser för övergång till sagda reglementen. I den mån sakliga ändringar icke förordats i förslaget till definitivt avlöningsreglemente, torde övergångsbestämmelser av samma innebörd i allmänhet böra gälla jämväl vid ikraftträdandet av det definitiva reglementet. För tjänsteman, för vilken beslut om personlig löneförmån meddelats, synes detta beslut böra gälla jämväl i förhållande till det nya reglementet, i den mån ej Kungl. Maj:t i samband med reglementets ikraftträdande finner skäl att annat föreskriva. Med hänsyn till vissa föreslagna ändringar i förhållande till de provisoriska avlöningsreglementena samt erfarenheterna i övrigt från dessas tillämpning synes emellertid erforderligt att utfärda särskilda övergångsbestämmelser till det nya avlöningsreglementet. De mindre skiljaktigheter, som förslaget till definitivt reglemente innefattar i jämförelse med Saar och Ars, böra givetvis icke föranleda till förnyad omräkning av tjänstemännens lönetur. Förutom i det föregående berörda särskilda övergångsfrågor må erinras om följande.

I övergångsbestämmelserna till 5 § Saar föreskrives, att vad i 5 § 1 mom. avlöningsreglementet sägs om viss lägsta levnadsålder för innehav av extra ordinarie tjänst skall, såvitt angår beställning i lönegraden Me 1, icke äga tillämpning för den, som före den 1 juli 1947 tillträtt furirsbeställning

(motsvarande) eller undergått furirsutbildning eller som vid nämnda tidpunkt undergår sådan utbildning. *Chefen för marinen* har föreslagit, att ifrågavarande övergångsbestämmelser utökas att omfatta allt i tjänst varande manskap, som anställts före den 1 juli 1947. Såsom skäl härför har anförts, att med nuvarande underbefälsvakanser vid marinen beställningshavarna efter erhållen utbildning utnyttjas i tjänsteuppgifter för furir. I anledning av vad sålunda förekommit torde en övergångsbestämmelse böra meddelas av i huvudsak den innebörd, som förut angivits. För undvikande av ojämnheter beställningshavarna emellan torde i samband med bestämmelsens meddelande böra övervägas, om icke den ifrågavarande övergångsbestämmelsen bör gälla samtliga beställningshavare, för vilka anställningsåret räknats börja före den 1 juli 1947.

III. Specialmotivering till förslaget till avlöningsreglemente för folkskolan.

I det föregående har i samband med frågan om avlöningsbestämmelsernas allmänna utformning och uppställning anförts, att för folkskolan alltjämt borde finnas ett särskilt avlöningsreglemente. Anledningen härtill är, att på detta område delvis göra sig gällande andra synpunkter än som äro tillämpliga i fråga om det statliga lönesystemet i övrigt. I sakligt hänseende ha visserligen de för folkskolan gällande avlöningsbestämmelserna alltmer anpassats efter vad som gäller för statstjänstemännen. Alltjämt gälla dock i vissa betydelsefulla hänseenden särskilda avlöningsbestämmelser för folkskolan. Ett exempel härpå är det automatiska extraordinarieblivandet, vilket är beroende av lärarens personliga anställningsförhållanden. Andra exempel äro bestämmelserna om löneklassuppflyttning, enligt vilka ferietid ej tillgodoräknas för uppflyttning men å andra sidan ett mindre antal tillgodoräkningsbara dagar fordras för uppflyttning, och vidare bestämmelserna om löneklassplacering med hänsyn till tidigare innehavd tjänst, vilka väsentligen bygga på tillgodoräkningssystemet även om de givits sådan innebörd, att de genomsnittligt sett skola leda till samma resultat som den för statstjänstemännen tillämpade sneddningsprincipen. För att ett särskilt avlöningsreglemente bibehålles för folkskolans lärare talar också, att detta reglemente skall tillämpas av ett stort antal kommunala myndigheter, vilka i övrigt ej ha befattning med det statliga lönesystemet.

Såsom nyss nämnts ha emellertid avvikelserna från motsvarande för statstjänstemän gällande avlöningsbestämmelser successivt minskats. Detta gör, att de motiveringar och tolkningsanvisningar, som i det föregående lämnats till förslaget till definitivt statens allmänna avlöningsreglemente, i stor utsträckning äga giltighet även beträffande folkskolans avlöningsbestämmelser. I andra delar, där speciella förhållanden äro gällande vid folkskolan, innebär det reglementsförslag, som nu framlägges, inga betydande

ändringar i förhållande till vad som gällt alltsedan den 1 juli 1942, varför anvisningarna till det nämnda år utfärdade folkskolans avlöningsreglemente i dessa delar alltjämt äro tillämpliga. Med hänsyn till vad nu anförts har det icke ansetts erforderligt att i detta sammanhang meddela någon sådan ingående specialmotivering till det nu förevarande reglementsförslaget som i det föregående lämnats till förslaget till statens allmänna avlöningsreglemente. Det synes emellertid lämpligt, att skolöverstyrelsen sammanställer de uttalanden, som enligt vad här förutsatts skola vara tillämpliga beträffande avlöningsförhållandena för folkskolans lärare, och i samband därmed lämnar de ytterligare anvisningar, som kunna anses erforderliga eller praktiskt lämpliga till hjälp för avlöningsförrättarna. Detta är motiverat icke minst i betraktande av det stora antal myndigheter, som skola ha att tillämpa reglementet. Erinras må, att reglementet skall tillämpas inom omkring 2 400 skoldistrikt, vid vilka finnas omkring 27 000 folk- och småskollärare, och att den omedelbara tillsynen av folkskolan ankommer på 52 statliga folkskolinspektörer, vilka äro underställda skolöverstyrelsen. Från den nu angivna utgångspunkten lämnas i det följande redogörelse huvudsakligen för de ändringar, som det nu upprättade reglementsförslaget innebär i jämförelse med det under innevarande budgetår gällande reglementet.

Såsom i det föregående anförts ha i det föreslagna avlöningsreglementet för folkskolan införts de bestämmelser, som tidigare meddelats i avlöningsreglementet för nomadlärare samt kungörelsen 1947: 890. Tillräckliga skäl ha icke ansetts föreligga att i anledning därav giva reglementet ändrad benämning.

Föreliggande förslag till avlöningsreglemente för folkskolan har utformats i nära anslutning till förslaget till statens allmänna avlöningsreglemente. Då antalet erforderliga bestämmelser är väsentligt mindre än för statsförvaltningen, ha de dock kunnat disponeras på ett enklare sätt än i det statliga reglementet.

I sak föreslås endast mindre ändringar av nu gällande föreskrifter. Ändringarna betingas väsentligen av motsvarande ändringar i det statliga avlöningsreglementet. Dessutom har i viss utsträckning beaktats vad som i särskilda yttranden angående erfarenheter av folkskolans avlöningsreglemente anförts av skolöverstyrelsen, statens lönenämnd och tjänstemännens centralorganisation ävensom vad som anförts av vissa folkskolinspektörer m. fl. i yttranden, som bifogats länsstyrelsens i Värmlands län yttrande angående erfarenheter av 1947 års avlöningsreglementen. De sakliga och formella ändringarna redovisas i det följande i den ordning de införts i reglementsförslaget; de inom parentes angivna paragraferna avse motsvarande stadgandes placering i 1947 års avlöningsreglemente för folkskolan (1947: 414) i fall, då placeringen skiljer sig från den som tillämpas i reglementsförslaget.

I 1942 års reglemente infördes en skillnad mellan begreppen tjänst och anställning, vilken grundar sig därå, att terminsvikarier, vilka ej inneha egna tjänster, anställas som extra ordinarie tjänstemän. Denna skillnad,

som borttogs i 1947 års reglemente, har återinförts på framställning av skolöverstyrelsen och i enlighet med vad statens lönenämnd förordat.

1 §. *Reglementets tillämpningsområde.* I 1 mom. ha med endast obetydliga formella jämkningar upptagits bestämmelserna i nuvarande 1 §. Bestämmelse om reglementets tillämpning å nomadlärare m. fl. har meddelats i 2 mom., därvid hänvisning skett till de särskilda bestämmelserna i 5 och 6 kap.

2 §. *Vissa grundläggande bestämmelser.* Förslaget innebär ingen ändring i förhållande till nu gällande stadgande.

3 §. *Anställning såsom extra ordinarie eller extra lärare.* I 1 mom. har första stycket delvis omformulerats i förtydligande syfte. I andra stycket har på förslag av skolöverstyrelsen införts bestämmelser, enligt vilka Kungl. Maj:t erhåller möjlighet att med hänsyn till särskilda omständigheter medgiva dispens från de i 3 § under b) och c) nämnda villkoren för anställning såsom extra ordinarie lärare. Sådan dispens bör emellertid, i överensstämmelse med vad statens lönenämnd förordat, ifrågakomma endast undantagsvis och då synnerliga skäl därtill prövas föreligga. I allmänhet bör för dispens förutsättas, att läraren haft en långvarig tjänstgöring före examen. Andra fall kunna dock uppkomma, där det kan vara skäligt att medgiva dispens. Exempelvis må nämnas, att vid folkskoleseminarierna de elever, som tillhört den särskilda studentlinjen, år 1947 avlade folkskolläraryxamen först i juli, medan sådan examen eljest regelmässigt avlägges i maj eller juni; enligt gällande bestämmelser kunna de av denna anledning icke erhålla ordinarie eller extra ordinarie anställning den 1 juli 1949 på samma sätt som andra elever, vilka avlagt examen år 1947. I skrivelse den 16 december 1947 har skolöverstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för att nämnda lärare, oaktat två år ej förflutit från examen, måtte medgivas rätt att från och med den 1 juli 1949 söka och inneha befattning som ordinarie eller extra ordinarie folkskollärare; villkoren för sådan anställning skulle givetvis i övrigt gälla. Statens lönenämnd har i yttrande den 4 februari 1948 framhållit, att undervisningsplanen för den särskilda studentlinjen upptagit ett sammanlagt antal lektioner, som endast obetydligt understeger det för den ordinarie studentlinjen gällande; det förhållandet, att undervisningen å den särskilda studentlinjen icke pågått under fyra hela terminer och sålunda i viss mån haft karaktär av snabbutbildning, syntes därför icke kunnas åberopas som skäl för bibehållande av den av skolöverstyrelsen påtalade ojämnheten. Vid utarbetandet av förslaget till nytt reglemente ha skolöverstyrelsens önskemål ansetts böra tillmötesgå.

Det har vidare — i enlighet med ett av skolöverstyrelsen framlagt och av statens lönenämnd tillstyrkt förslag — ansetts, att de i 3 § under b) och c) upptagna villkoren icke böra gälla i fråga om lärare som, ehuru han ej avlagt vederbörlig examen, förklarats behörig att anställas som ordinarie eller extra ordinarie lärare. I fråga om sådan lärare har Kungl. Maj:t — då villkoren för ordinarie anställning regleras i folkskolestadgan — kunnat medgiva, att ordinarie anställning må innehavas redan inom två år efter

behörighetsförklaringen. I fråga om extra ordinarie anställning åter har tvekan uppstått, huruvida icke nämnda båda villkor måste tillämpas, eftersom de angivits i avlöningsreglementet och därvid icke gjorts något undantag för fall, då behörighetsförklaring lämnats. Lärare erhålla emellertid i regel behörighet först efter en längre tids lärartjänstgöring, varför det icke synes motiverat att för dem uppställa dessa villkor. Av den föreslagna bestämmelsen bör givetvis följä, att behörighetsförklaring framdeles icke i något fall meddelas, med mindre läraren under ett par år tjänstgjort inom undervisningsväsendet.

I 3 § 2 och 3 mom. ha vissa formella jämkningar vidtagits, vilka icke innebära någon saklig ändring.

4 §. *Tjänstgöringsföreskrifter* (5 §). I 1 mom. har ändring ej vidtagits, och i 2 och 3 mom. ha endast formella omredigeringar verkställts i förtydligande syfte.

I 4 mom. har efter särskild framställning av skolöverstyrelsen tillagts, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma undervisningsskyldigheten för lärare, vilken tjänstgör såsom assistent inom den psykiska barna- och ungdomsvården. För närvarande kan sådan lärare av skolöverstyrelsen medgivas nedsättning av undervisningsskyldigheten med högst 8 veckotimmar, vilket visat sig vara en för ringa nedsättning för att hans kapacitet såsom psykolog skall kunna utnyttjas i erforderlig omfattning. I vilken utsträckning nedsättning skall kunna medgivas, torde efter närmare utredning böra fastställas av Kungl. Maj:t.

I 5 mom. regleras frågan om avlöning vid återläsning. Enligt § 43 folkskolestadgan kan återläsning äga rum, då undervisningen inställts på grund av smittsam sjukdom eller av annan oförutsedd anledning, och i § 31 mom. 4 första stycket folkskolestadgan föreskrives, att undervisningstid, som gått förlorad till följd av kortare ledighet för lärare, skall återläsas efter anvisning av den kommunale skolledaren eller, därest sådan icke är anställd, skolrådets ordförande. Enligt under senare år utfärdade kungörelser, senast 1948: 89, kan emellertid återläsning äga rum även efter ledighet för deltagande i lantbruksarbete m. m. I gällande reglemente regleras avlöning vid återläsning endast för de fall, då undervisningen inställts på grund av smittsam sjukdom eller på grund av krig, krigsfara eller därmed sammanhängande förhållanden, men då samma regler som vid smittsam sjukdom uppenbarligen böra gälla i övriga ovan angivna fall, har stadgandet i enlighet med förslag av skolöverstyrelsen, vilket biträtts av statens lönenämnd, kompletterats med föreskrifter i detta hänseende. Att ersättning icke skall utgå vid återläsning, som avses i § 31 mom. 4 första stycket folkskolestadgan, har ansetts självklart, varför uttryckligt stadgande härom icke syntes erforderligt.

I 6 mom. har på förslag av skolöverstyrelsen och statens lönenämnd införts en ny bestämmelse, att särskild ersättning ej skall utgå för det biträde, som kan påkallas av lärare för undervisningens uppehållande vid tillfälligt förfall för annan lärare. Skyldigheten att biträda i sådana fall regleras i § 31 mom. 4 andra stycket folkskolestadgan. Lärarna ha hittills läm-

nat sådant biträde utan att ersättning härför ifrågasatts. Då nu krav å ersättning i vissa fall framställts, har en bestämmelse i ämnet blivit nödvändig. Det torde få ankomma på skolöverstyrelsen att meddela närmare bestämmelser i ämnet i anslutning till motsvarande bestämmelser i 132 § 5 mom. läroverksstadgan.

Till följd av att ett nytt moment tillkommit har nuvarande 6 mom. be-tecknats 7 mom.

5 §. *Förening av lönegradsplacerade tjänster m. m.* (8 §). Stadgandet har begränsats till att reglera rätten att med anställning såsom ordinarie eller extra ordinarie lärare förena annan ordinarie eller extra ordinarie tjänst med avlöning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser och därmed jämförlig kommunal befattning eller ock militär beställning å reservstat, avgångsstat eller övergångsstat. Dessutom har på förslag av skolöverstyrelsen och i enlighet med vad statens lönenämnd förordnat öppnats möjlighet att utan särskilt tillstånd med ordinarie tjänst — vars utövning frånträdes — förena tjänst vid fortsättningsskolan.

Stadgandet innebär, att ordinarie lärare, därest han frånträder utövningen av sin tjänst, må inneha ordinarie statlig tjänst, som tillsättes medelst förordnande tills vidare och ej är förenad med pensionsrätt eller extra ordinarie anställning i högre lönegrad. Under nämnda villkor må sålunda ordinarie småskollärare anställas som extra ordinarie folkskollärare samt ordinarie folkskollärare som extra ordinarie adjunkt (Ce 24) eller som extra ordinarie övningsskollärare (Ce 22). Så snart en sådan lärare återgår att utöva sin ordinarie tjänst, måste han avstå från den extra ordinarie anställningen. Uttrycket högre extra ordinarie tjänst avser i första hand anställningens lönegradsnummer jämfört med den ordinarie tjänstens. Om den extra ordinarie anställningen ej ingår i det nya statliga lönesystemet, bör i stället jämförelsen ske mellan slutlönerna.

Däremot må ordinarie tjänst utom folkskolan ej förenas med högre extra ordinarie anställning inom folkskolan. Ordinarie tjänster vid nomadskolor samt, därest statsbidrag utgår till lärarens avlöning, ordinarie tjänster vid sjukvårdsanstalter, barnhem, arbetsstugor och skolhem — tjänster avsedda i 5 och 6 kap. förslaget till nytt reglemente — böra dock härvid räknas tillhöra folkskolan.

Stadgandet innehåller icke något förbud för ordinarie eller extra ordinarie lärare att inneha extra tjänst eller aspiranttjänst. En ordinarie folkskollärarinna kan alltså inneha anställning som extra småskollärare. Statliga extra tjänster eller aspiranttjänster må emellertid enligt förslaget till statens allmänna avlöningsreglemente icke innehas av ordinarie eller extra ordinarie tjänstemän i samma eller högre lönegrad, där ej Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet lämnar medgivande därtill. Sistnämnda föreskrift får även anses gälla, då ordinarie eller extra ordinarie lärare vid folkskolan önskar inneha statlig extra tjänst eller aspiranttjänst. Om så anses erforderligt, kan emellertid med stöd av nämnda föreskrift ett allmänt medgivande lämnas att förena extra lärartjänst med ordi-

narie eller extra ordinarie lärartjänst i samma eller högre lönegrad; huruvida ett sådant allmänt medgivande bör lämnas, har icke synts böra upp- tagas till övervägande i detta sammanhang.

6 §. *Förening av tjänst med tjänstebefattning eller uppdrag* (9 §). Stad- gandet har endast undergått obetydliga formella ändringar, varjämte före- skriften om förening av lärartjänst med vissa kyrkliga befattningar över- flyttats till denna paragraf såsom ett 4 mom.

7—10 §§ (4, 7, 10 och 11 §§) ha ej ändrats.

11 §. *Lärares rätt till avlöningsförmåner m. m.* (12 §). I 1 mom. ha vid- tagits mindre formella ändringar i anslutning till vad i det föregående före- slagits beträffande motsvarande bestämmelse i statens allmänna avlönings- reglemente, medan 2 mom. är helt oförändrat. Föreskrifterna i 3 mom. om frånträdande av utövningen av egen tjänst på grund av innehav av annan tjänst ha begränsats till innehav av anställning med avlöning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser såsom ordinarie, extra ordinarie eller extra tjänsteman eller såsom aspirant. Då innehavet av annan anställning omfattar hel termin, skall läraren avstå samtliga avlöningsförmåner å den i stadgandet först nämnda tjänsten för hela det kalenderhalvår, varunder terminen infaller; vid innehav av annan lärartjänst skall härvid i regel fäs- tas avseende vid den för denna tjänst gällande terminen, men i andra fall skall däremot avses terminen å den tjänst, vars utövande läraren frånträder.

Motsvarande stadgande i statens allmänna avlöningsreglemente är konst- ruerat så, att statstjänsteman vid innehav av annan tjänst ej anses vara tjänstledig, vilket sammanhänger med att en statstjänsteman därvid likväl i allmänhet kvarstår i tjänst hos samma huvudman, staten. Vid folkskolan åter växlar läraren i regel huvudman vid uppehållande eller innehav av an- nan tjänst enligt 11 § 2 eller 3 mom. På grund härav bör frånträdande av utövningen av tjänst enligt dessa stadganden anses innebära tjänstledighet. Vad i folkskolestadgan och statsbidragsbestämmelserna föreskrives om tjänstledighet och om inspektörs medgivande till tjänstledighet längre tid bör alltså gälla även i dessa fall.

I 4 mom. ha endast vidtagits formella ändringar och förtydliganden.

12 §. *Avlöningsförmåner av olika slag. Sammanträffande av förmåner* (14 §). Den anmälningsskyldighet, som för närvarande åligger lärare i fråga om sådan förmån, som omförmäles i 3 och 4 mom., har utsträckts att gälla jämväl förmån, som avses i 2 mom. En gemensam föreskrift om sagda an- mälningsskyldighet har därför intagits såsom ett särskilt moment (5 mom.). I övrigt ha endast obetydliga formella ändringar vidtagits.

13 §. *Lönegrader. Löneklasser. Lönebelopp* (13 §, 16 § 1 mom. andra och tredje styckena, 19 § 1 mom. och 20 §). I syfte att bestämmelserna skola bli mera överskådliga ha här i viss anslutning till vad skolöverstyrelsen förordat sammanförts föreskrifterna om lönegrader, löneklasser och löne- belopp, vilka i 1947 års reglemente varit intagna under olika stadganden. I den mån särskilda bestämmelser härom finnas på annat håll i reglementet, har hänvisning skett till dessa stadganden. Så är fallet i fråga om lönegra-

der, 11 § 2 och 4 mom., samt beträffande löneklasser, 14—16 §§. I sakligt hänseende har endast den ändringen vidtagits, att föreskriften i 19 § 2 mom. av 1947 års reglemente uteslutits; lärare, som till följd av sitt förhållande i tjänsten förflyttats till lägre tjänst, varå reglementet ägde tillämpning, från ordinarie tjänst, som icke avsåges i reglementet, skulle enligt sagda föreskrift, om han före förflyttningen tillhörde högre löneklass än den högsta för den lägre tjänstens lönegrad gällande, åtnjuta lön enligt nämnda högre löneklass. Föreskriften har ej ansetts behövlig, då en av tjänstemannens förhållande i tjänsten föranledd förflyttning till folkskoleväsendet ej lämpligen bör förekomma.

14 §. *Grundläggande bestämmelser om löneklassplacering.* 15 §. *Löneklassplacering med hänsyn till tidigare anställning* (17 § 1—3 mom. och 18 § 1—4 mom.). Vid upprättandet av förslaget till statens allmänna avlöningsreglemente har biträts ett av statens lönenämnd framlagt förslag om att vissa bestämmelser, som i praktiken äro av ingen eller obetydlig praktisk betydelse, skola bortfalla. Detta är fallet beträffande bestämmelserna om uppskov med uppflyttning i löneklass samt om verkan av tjänstledighet med A- eller B-avdrag för sjukdom, tvångsvis anordnad läkarundersökning och svag hälsas vårdande. Samma ändringar ha även vidtagits i avlöningsreglementet för folkskolan. I anledning av framställningar av skolöverstyrelsen och tjänstemännens centralorganisation ha vidare vidtagits följande sakliga jämkningar, vilka även förordats av statens lönenämnd.

Den undantagsställning folkskolans extra lärare intagit såtillvida, att de icke kunnat uppflyttas i löneklass under löpande anställningsperiod, har ansetts böra borttagas. Vidare har extra anställning ansetts böra behandlas som om den innehafts från ingången av det kalenderkvartal, varunder läraren tillträder sin anställning, såvida den därmed förbundna tjänstgöringen omfattar eller skall anses omfatta hel termin. Avdragstiden å minst fem år för tillgodoräknande av tidigare anställning vid placering i löneklass vid tillträde av ordinarie tjänst har begränsats till att avse endast icke-ordinarie anställning mot förut även ordinarie anställning; ändringen har vidtagits för att erhålla närmare anpassning till vad som skulle ha gällt, om sneddningsregeln i stället för tillgodoräkningsregeln tillämpats. Då folkskollärare på grund av lärarbristen numera i viss utsträckning måste anlitas för tjänstgöring i högre skolformer, ha de ansetts böra erhålla rätt att tillgodoräkna full tjänstgöring vid folk- och småskoleseminarier, allmänna läroverk och högre kommunala skolor utan att Kungl. Maj:ts beslut särskilt påkallas. Slutligen skall enligt förslaget med tjänstgöring vid folkskolan i förevarande avseende jämföras tjänstgöring som övningskollärare, full tjänstgöring vid fortsättningskolan, tjänstgöring som folkskollärare vid skola tillhörande barna- och ungdomsvården och tjänstgöring i anställning, vilken avses i 5 eller 6 kap. reglementsförslaget.

Stadgandena ha helt omformulerats. Liksom i statens allmänna avlöningsreglemente ha föreskrifterna om uppflyttning i löneklass införts före bestämmelserna om löneklassplacering med hänsyn till tidigare anställning.

Genom denna omläggning ha bestämmelserna kunnat givas en avsevärt kortare utformning än i avlöningsreglementena av 1942 och 1947.

Föreskrifterna i 16 § 2 mom. av 1947 års reglemente om det administrativa förfarandet vid placering i löneklass äro av den natur, att de lämpligen ej böra inflyta i ett avlöningsreglemente. I stället böra de intagas i tilläggsbestämmelserna.

16 §. *Löneklassplacering i vissa undantagsfall* (17 § 2 och 4 mom., 18 § 5 mom.). Föreskrifterna om rätt för Kungl. Maj:t att i vissa fall medgiva en förmånligare löneklassplacering än enligt 14 och 15 §§ ha sammanförts under 1 mom. i denna paragraf. Vidare har som 2 mom. intagits ett stadgande med avseende å fall, då lärare enligt beslut av Kungl. Maj:t eller eljest i vederbörlig ordning erhållit en förmånligare löneklassplacering än som följer av 14 § och 15 § 1 och 2 mom. Stadgandet motsvarar delvis 17 § 2 mom. i det nuvarande reglementet men har i motsats till föreskriften i sistnämnda stadgande icke begränsats att avse fall av omedelbar övergång till ny anställning.

17 §. *Tid varunder lön utgår. Löneavdrag och avdragsgrupper* (16 § 1 mom. första och femte styckena, 21 §). Stadgandet har uppställts i anslutning till motsvarande föreskrifter i statens allmänna avlöningsreglemente.

18 §. *Lön under tjänstledighet* (22 § I). Vid folkskolan kan tjänstledighet endast avse tid under själva läsåret utom i fall, som avses i 11 § 2 och 3 mom. Under ferietid kan emellertid det oaktat verkställas avdrag å lönen vid längre tids tjänstledighet under de båda terminerna närmast före ferierna. Vid statliga skolor kan däremot tjänstledighet även omfatta ferietid. Bland annat med hänsyn till denna olikhet har det ansetts lämpligt att i avlöningsreglementet för folkskolan intaga bestämmelserna om lön under tjänstledighet, tjänstgöringshinder och ferier under tre särskilda paragrafer.

Tjänstledighetstabellen har uppställts på samma sätt och med samma sakliga innehåll som i statens allmänna avlöningsreglemente. I fråga om tjänstledighet för iakttagelser och studier m. m. (punkt 5) innebära dock bestämmelserna en mindre avvikelse från nämnda reglemente. Denna olikhet har förelegat i såväl 1942 som 1947 års reglementen.

Frånträdande av utövningen av lärartjänsten enligt 11 § 2 och 3 mom. bör jämföras med sådan tjänstledighet, som ej anges i tabellen och under vilken alltså C-avdrag skall verkställas.

19 §. *Lön under tjänstgöringshinder m. m.* (22 § III—V). I sak föreslås samma bestämmelser som i gällande reglemente. Föreskrifterna om lön, då undervisningen inställes, ha dock kompletterats för att korrespondera mot bestämmelsen om återläsning i 4 § 5 mom. Bestämmelserna ha uppställts i tabellform.

20 §. *Ferier och semester* (23 §). I stadgandet ha endast vidtagits vissa formella jämkningar.

21 §. *Lön under ferier* (22 § II). Under ferier skola ordinarie och extra ordinarie lärare uppbära oavkortad lön, där ej annat särskilt stadgas.

Föreskrifterna i 2 mom. ha utformats på liknande sätt som i statens allmänna avlöningsreglemente. De innebära bland annat, att tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd med A- eller B-avdrag icke skall medföra A-avdrag å lönen under ferietid.

Även föreskrifterna i 3 mom. ha utformats i anslutning till statens allmänna avlöningsreglemente. De ha kunnat givas en allmän avfattning, då det skall ankomma på skolöverstyrelsen att i varje särskilt fall bestämma avdragets storlek.

22—25 §§ (24—27 §§). Stadgandena äro oförändrade.

26 §. *Tjänstebostad* (6 och 28 §§). Stadgandet är avfattat i anslutning till motsvarande bestämmelse i statens allmänna avlöningsreglemente. Några sakliga ändringar ha ej skett.

27—35 §§. *Sjukvård. Begravningshjälp* (29—37 §§). Bestämmelserna ha ej ändrats.

36 §. *Beräkning och utbetalning av kontanta löneförmåner* (38 §). Stadgandet är oförändrat bortsett från en formell jämkning under 1 mom. c).

37 §. *Lärares skyldighet att underkasta sig ändring i avlöningsbestämmelserna* (15 §). Utöver i 1947 års reglemente angivna bestämmelser föreslås lärare nu vara pliktig att underkasta sig jämkning jämväl i 18 § punkt 6 angående tjänstledighet för sjukdom m. m., i den mån ändrade bestämmelser påkallas av genomförandet av allmän sjukförsäkring, och 20 och 21 §§ angående lön under ferier m. m., såvitt angår tid, då krigsavlöningsreglementet är för läraren tillämpligt. Motsvarande utvidgning föreslås även i statens allmänna avlöningsreglemente.

38 §. *Bestämmande av avlöningsförmåner för pensionerade lärare och timlärare* (39 §). Stadgandet är oförändrat, bortsett från en mindre formell jämkning.

39—48 §§. *Särskilda bestämmelser för nomadlärare m. fl.* Bestämmelserna i nuvarande avlöningsreglemente för nomadlärare samt i kungörelsen 1947: 890 ha med allenast mindre jämkningar införts i reglementsförslaget. Beträffande 48 § må nämnas följande.

Vid 1942 års lönereglering för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor samt vikarier för dessa vid skolhem, som tillhörde skoldistrikt eller Skytteanska skolan i Tärna, eller vid arbetsstugor, som tillhörde stiftelserna Västerbottens läns arbetsstugor och Norrbottens läns arbetsstugor, anpassades avlöningsbestämmelserna för dessa befattningshavare i det stora hela till bestämmelserna i folkskolans avlöningsreglemente. Ett undantag utgjorde emellertid bestämmelserna angående tjänstebostad. Nämda föreståndarinnor tilldelades undantagslöst icke någon särskild bostad utan för dem uppläts i regel ett möblerat rum inom själva skolhemmet eller arbetsstugan, oftast i omedelbar anslutning till elevernas sovsalar. Denna anordning har ansetts påkallad i vederbörande anstalts intresse. Vid sådant förhållande kunde man emellertid icke göra boställsordningen för folkskolans lärare tillämplig å dessa föreståndarinnors tjänstebostäder, liksom ej heller folkskolans avlöningsreglementes bestämmelser angående hyresavdrag för tjänstebostad. Å andra sidan gällde beträffande dessa före-

ständerinnor, att de åtnjoto vissa naturaförmåner, som ej tillkommo folkskolans lärare, nämligen lyse för bostaden samt kost under tjänstgöringstiden vid skolhemmet respektive arbetsstugan. I anledning härav befanns lämpligt att i kungörelsen angående bland andra dessa föreståndarinnors och biträdande föreståndarinnors avlöningsförhållanden (SFS 1942:704) införa ett stadgande av innebörd, att de skulle för tjänstebostad jämte bränsle och lyse ävensom för kost under den del av året, då skolhemmets eller arbetsstugans verksamhet påginge, vidkännas hyresavdrag för ett rum och kök på sätt i 38 § folkskolans avlöningsreglemente föreskrevs.

I 1946 års statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, framlades förslag till löneroglering för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid nomadskolhem, i huvudsak överensstämmande med vad som enligt 1942 års löneroglering gällde för motsvarande personal vid folkskoleväsendets skolhem och arbetsstugor. Dock föreslogs en modifikation, nämligen beträffande ersättningen för naturaförmånerna. Härom anförde chefen för ecklesiastikdepartementet i propositionen (s. 349):

»Såsom statskontoret påpekat, ha sistnämnda befattningshavare att för åtnjutna naturaförmåner — i form av tjänstebostad med bränsle och lyse samt under läsåret jämväl kost — erlagga ett avdrag, vilket bestämts till samma belopp som det småskollärlarinnor ha att erlagga för endast tjänstebostad jämte bränsle. Dessa befattningshavare ha sålunda, även med beaktande av att deras tjänstebostäder i allmänhet torde omfatta allenast ett rum och ej därjämte kök, kommit att intaga en gynnsammare ställning i berörda avseende än vissa personalgrupper med i viss mån motsvarande arbetsuppgifter, exempelvis vård- och ekonomipersonalen vid abnormundervisningsanstalterna. Frågan om en ändring härutinnan torde komma att upptagas till övervägande i samband med det nu pågående lönerogleringsarbetet. För egen del anser jag det skäligt, att nomadskolhemmens föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor i samband med den av mig ifrågasatta lönerogleringen, såsom ett provisorium i avvaktan på definitiva bestämmelser i ämnet, åläggas att i ersättning för tjänstebostad jämte bränsle och lyse samt kost under läsåret, i form av avdrag å lönen erlagga ett belopp, motsvarande det i 38 § folkskolans avlöningsreglemente bestämda hyresavdraget för ett rum och kök med tillägg av ett belopp av 250 kronor.»

Riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen anført meddela bestämmelser om avlöningsförmåner åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid nomadskolhem. Med stöd härav utfärdade Kungl. Maj:t den 14 juni 1946 kungörelse (nr 514) med vissa bestämmelser angående föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem tillhöriga nomadskolväsendet. Beträffande ersättningen för naturaförmåner stadgades i denna kungörelse följande (5 §).

»Befattningshavare, som avses i denna kungörelse, skall såsom ersättning för tjänstebostad jämte bränsle och lyse ävensom för kost under den del av året, då skolhemmets verksamhet pågår, genom avdrag å lönen erlagga dels ett belopp, motsvarande i 38 § folkskolans avlöningsreglemente för vederbörlig hyresgrupp bestämt hyresavdrag för ett rum och kök, dels ock ett belopp av 250 kronor för år. I fråga om sättet för ersättningens erläggande skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse de i angivna paragraf av avlöningsreglementet meddelade föreskrifterna beträffande hyresavdrag.»

Vid den allmänna lönerogleringen våren 1947 framlades icke något för-

slag för riksdagen om enhetliga bestämmelser på förevarande område. I anledning härav stadgades i den kungörelse av den 31 oktober 1947 (nr 890), vilken med giltighet för tiden 1 juli 1947—30 juni 1948 bland annat ersatte de tidigare kungörelserna 1942:704 och 1946:514 angående föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor, att beträffande ersättning för tjänstebostad jämte bränsle och lyse ävensom kost skulle gälla enahanda bestämmelser som under budgetåret 1946/47.

Vid den nu skedda överarbetningen av avlöningsbestämmelserna har frågan om enhetliga bestämmelser rörande ersättningen för ifrågavarande föreståndarinnors naturaförmåner varit föremål för övervägande. Med hänsyn till vissa omständigheter har dock definitiv ställning till frågan icke ansetts kunna tagas för närvarande. Frågan torde böra göras till föremål för ytterligare överväganden och de hittillsvarande ersättningsnormerna givas förlängd giltighet under budgetåret 1948/49. I likhet med vad som enligt 1947 års avlöningsreglemente för folkskolan gäller i fråga om bestämmelserna rörande folkskolans tjänstebostäder, har bestämmelsen i det nya reglementet om förevarande ersättning för naturaförmåner ansetts böra givas formen av en hänvisning till bestämmelser som utfärdas av Kungl. Maj:t.

IV. Sjötillägg m. m.

Gällande sjötilläggsbestämmelser.

1945 års lönekommitté har i sin i det föregående omnämnda promemoria lämnat en utförlig redogörelse för de gällande bestämmelserna och deras tillkomst. Ur denna må här anföras följande.

1. Sjötilläggets lönetekniska natur.

Av de sedan gammalt under sjötjänstgöring utgående särskilda förmånerna har sjötillägget lönetekniskt sett behandlats såsom ett lönetillägg; detta framgår av det sätt, varpå förmånen avvägts och varpå förutsättningarna för dess utgående bestämts. Sjötillägget har icke på motsvarande sätt som traktamentsförmåner avsetts skola motsvara av tjänstgöringen föranledda merkostnader. Även skattetekniskt behandlas sjötillägget såsom en förmån likställd med lönen och skall följaktligen upptagas såsom beskattningsbar intäkt av tjänsten. 1936 års lönekommitté fann sjötilläggets bibehållande vara motiverat med hänsyn såväl till det ökade ansvar och den skärpning i arbetsuppgifterna, vilka åtföljde tjänsten ombord, som ock till den större bundenhet i tjänsten, som följde av sjötjänstgöringens natur, samt till de olägenheter av personlig och i någon mån även ekonomisk art, vilka åsamkades personalen genom sjökommenderingen. Jämväl för rekryteringen av flottans personal finge enligt kommitténs uppfattning sjötillägget anses vara av betydelse; i fråga om vissa särskilda tjänstegrenar syntes det spela en avgörande roll för möjligheten till en tillfredsställande rekrytering. Kommittén, som föreslog att huvudbestämmelserna angående sjö-

tillägg skulle införas i själva avlöningsreglementet, åberopade såsom skäl härför, att sjötillägget hade karaktär av ett lönetillägg i egentlig mening.

Vid den systematisering av olika tilläggsförmåner, som 1945 års lönekommitté företog under den andra avdelningen av sitt arbete, klassificerades sjötillägget såsom ett egentligt lönetillägg, motiverat av tjänstgöringens särskilda beskaffenhet. I enlighet härmed ha sjötilläggsbestämmelserna upptagits i 41 § 2 mom. Saar under huvudrubriken »Lönetillägg, som utgå vid tjänstgöring av visst slag».

2. Sjötilläggets differentiering.

Sjötillägget är enligt gällande bestämmelser i princip differentierat dels efter beställning — i vissa fall även efter tjänstbarhetsklass och yrkesgren — dels ock efter tjänstgöringsförhållanden. För personal i örlogsvarvens sjöreserver och vid Hårsfjärdens depå samt för personal vid kustartilleriet och flygvapnet gälla i vissa avseenden speciella regler.

A. *Flottans personal i allmänhet och personal vid för marinen gemensam personalkår.* De för ifrågakommande personalgrupper tillämpliga sjötilläggsbeloppen — utöver vilka dock i vissa i det följande angivna fall kan utgå särskild förhöjning — meddelas i en i 41 § 2 mom. Saar intagen tabell.

Av kolumn 1 i tabellen — vari upptagas de kategorier av beställningshavare för vilka sjötjänstgöring i allmänhet förekommer — framgår differentieringen beställningshavarna emellan i avseende å rätten att uppbära sjötillägg. I motsats mot vad tidigare gällt är sjötillägget för närvarande i princip beroende av löneställningen (för furirerna, vilka enligt reglerad befordringgång tillhöra någon av lönegraderna Me 1 och 2, tillämpas enhetliga sjötilläggsbelopp oavsett lönegradsplaceringen). Sjötillägg åtnjutes sålunda efter *beställning, som innehaves å stat*; en kapten i flottan, som innehar beställning å stat såsom löjtnant, åtnjuter alltså under sjötjänstgöring sjötillägg med för löjtnant gällande belopp.

Den omständigheten, att sjötillägget differentierats efter beställning, innebär icke undantagslöst att samma sjötilläggsbelopp gälla för samtliga innehavare av visst slags beställning. Följande ytterligare differentieringar förekomma.

a. Inom lönegraden Mha 1, vilken på förut nämnt sätt vid flottan omfattar meniga av två tjänstbarhetsklasser (2. klass sjömän och 3. klass sjömän), tillämpas vid viss tjänstgöring olika belopp för de olika *tjänstbarhetsklasserna*, under det att i andra fall sjötillägg endast utgår till 2. klass sjömän.

b. I fråga om 2. klass sjömän samt beställningshavare tillhörande lönegraderna Mha 2, Me 1 och 2 samt Ma 3—6 gälla högre sjötilläggsbelopp för vissa uppräknade befattningshavare tillhörande *särskilda yrkesgrenar* än för andra befattningshavare. Förhöjda belopp gälla sålunda inom manskaps- och underbefälslönegraderna för hovmästare, kockar, eldare och torpedhantverkare och inom underofficerslönegraderna för maskinister och torpedmästare. Den här ifrågakommande differentieringen har väsentligen motiverats med den i olika hänseenden särskilt krävande och ansvarfyllda tjänstgöring, som åvilade dessa befattningshavare ombord. Jämväl rekryteringskäl ha tillmätts viss betydelse; detta var exempelvis fallet, då torpedpersonalen berättigades åtnjuta förhöjda sjötillägg.

c. Inom vissa lönegrader förekommer i realiteten vid s. k. rörlig för-

läggning en ytterligare differentiering, nämligen mellan å ena sidan beställningshavare, vilken utövar befattning såsom *chef för eskader, avdelning eller division* eller som i annat fall utövar befattning såsom *fartygschef* och å andra sidan övriga beställningshavare inom respektive lönegrad. Denna förhöjning åstadkommes genom särskilda bestämmelser om förhöjning av sjötillägget för angivna befattningshavare. Förhöjning med 1 krona för dag räknat skall sålunda utgå till kommendörkapten av 1. eller 2. graden (Ma 11 resp. 10), vilken under rörlig förläggning utövar befattning såsom *chef för eskader, avdelning eller division*. Vidare skall beställningshavare, som i annat fall än nyss sagts under rörlig förläggning utövar befattning såsom *fartygschef*, alltefter den klass, vartill fartyget enligt beslut av Kungl. Maj:t är att hänföra, åtnjuta förhöjning med följande belopp för dag, nämligen

	kronor
chef å fartyg av klass 1	1,00
» » » » » 2	0,80
» » » » » 3	0,60
» » » » » 4	0,40

Indelning på fartygsklasser har skett genom kungl. brev den 22 juni 1939 (TS A: I nr 16).

Ifrågarande förhöjningar infördes genom 1939 års lönereglering. Beträffande förhöjningen till fartygschef uttalades av 1936 års lönekommitté, att den ansetts påkallad i betraktande av de maktpåliggande uppgifter och det merendels betydande ansvar, som åvilade beställningshavare under utövande av dylik befattning. I anslutning härtill fann kommittén böra genomföras en förhöjning jämväl för ovannämnda beställningshavare under utövande av befattning såsom förbandschef; dessa borde nämligen icke sättas i sämre ställning, då de utövade chefskap över högre förband, än då de enbart tjänstgjorde såsom fartygschefer. Förhöjning av sjötillägg tillämpas icke för beställningshavare i lönegrad Ma 12; det gällande normalsjötillägget för beställningshavare i denna lönegrad bestämdes nämligen med utgångspunkt från att det skulle innefatta gottgörelse för det större ansvar, som åtföljer det med dylik beställning regelmässigt förenade chefskapet över högre förband.

Enligt särskild bestämmelse i avlöningsreglementet må vikariatsersättning icke utgå på grund av tjänstgöring i viss befattning ombord under sjötjänstgöring. I regel inverkar ett sådant förhållande ej heller på beställningshavarens rätt att åtnjuta sjötillägg. Från vad sist sagts gäller dock ett undantag beträffande uppehållande av sådan befattning, som avses under c. här ovan, så att beställningshavare vid placering i dylik befattning, som företrädesvis skall uppehållas av högre beställningshavare, i fråga om rätt till sjötillägg och förhöjning av sådant tillägg likställas med beställningshavare i den högre lönegraden. Såsom av det nämnda framgår avser undantaget dels kommendering i sådan befattning såsom förbandschef, vilken enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter företrädesvis skall bestridas av beställningshavare i lägst lönegraden Ma 10, dels ock kommendering i annat fall i befattning såsom fartygschef, vilken enligt dylika föreskrifter företrädesvis skall uppehållas av beställningshavare i viss lönegrad. Föreskrifter angående bestämmande av den lönegrad, som avdelnings-, divisions- eller fartygschef företrädesvis skall tillhöra, ha meddelats genom kungl. brev den 30 juni 1944 (TS A: I nr 24).

Beträffande sistnämnda anordning, vilken infördes genom 1939 års löne reglering, uttalade 1936 års lönekommitté, att befattning såsom fartygschef utgjorde ett undantag från det i allmänhet rådande förhållandet att något direkt samband mellan beställning och befattning ombord icke förefunnnes. Vid placering i viss befattning ombord kunde valet regelmässigt stå mellan beställningshavare tillhörande olika lönegrader, men fartygschefs befattning vore avsedd att uppehållas av beställningshavare tillhörande viss bestämd lönegrad och endast i händelse av bristande tillgång på sådan beställningshavare av beställningshavare i lägre lönegrad. Med hänsyn härtill liksom och till det särskilt framträdande ansvar, som under sjötjänstgöring åvilade fartygschef, hade kommittén ansett sig böra föreslå här avsedda regel, som jämväl borde gälla i fråga om berörda befattningar såsom förbandschef.

Av *kolumnerna 2—6* i den gällande sjötilläggsstabellen framgår, att olika sjötilläggsbelopp gälla för de särskilda kategorierna av beställningshavare alltefter de *förhållanden, under vilka sjötjänstgöringen fullgöres*. Härvid gäller till en början en indelning efter fartygstyper på två huvudgrupper: övervattensfartyg och undervattensbåtar. Inom dessa grupper förekommer en ytterligare differentiering efter sjötjänstgöringens art, varvid skiljes mellan s. k. rörlig och stationär förläggning samt för personal å övervattensfartyg därutöver mellan stationär förläggning å egen och å annan än egen stationeringsort. Sjötilläggsbeloppen vid rörlig förläggning å övervattensfartyg ha sedan gammalt avvägts i viss relation till lönen. Med utgångspunkt från de belopp, som sålunda ansetts skäligen för nämnda tjänstgöringsförhållanden (*normalsjötilläggen*), ha för andra tjänstgöringsförhållanden bestämts belopp, som inneburit viss sänkning eller höjning av normalsjötilläggen. Den nu i fråga om stationär förläggning å övervattensfartyg gällande differentieringen mellan egen och annan än egen stationeringsort tillkom i slutet av 1920-talet, då viss förhöjning av sjötillägget under stationär förläggning å annan än egen stationeringsort infördes. Sjötilläggsbeloppen för tjänstgöring å undervattensbåt ha med hänsyn till de särskilda tjänstgöringsförhållandena å dessa båtar alltid varit avsevärt högre än de för tjänstgöring å övervattensfartyg tillämpliga.

B. Personal i örlogsvarvens sjöreserver samt vid Hårsfjärdens depå. Vid örlogsvarven i Stockholm, Karlskrona och Göteborg finnas s. k. sjöreserver, till vilka kommenderas underofficerare och manskap, såväl stampersonal som värnpliktig personal. Ehuru baserad i land inmönstras den till sjöreserven kommenderade personalen och behandlas i olika avseenden såsom sjökommenderad personal. Sedan början av 1900-talet har personalen i sjöreserverna åtnjutit sjötillägg enligt de grunder, som för flottans beställningshavare i allmänhet tillämpats vid stationär förläggning — å egen stationeringsort — å övervattensfartyg. Någon differentiering efter tjänstgöringsförhållanden förekommer således icke för den här ifrågasvarande personalen.

Den i land förlagda personalen vid Hårsfjärdens depå — i vilken ingå jämväl officerare — äger likaledes uppbara sjötillägg. Bestämmelser här om ha vid sidan av avlöningsreglementet meddelats i kungl. brev den 8 oktober 1943. Dessa innebära, att personalen i fråga på samma sätt som sjöreservernas personal äger åtnjuta sjötillägg enligt bestämmelserna för stationär förläggning å egen stationeringsort.

I detta sammanhang kan förtjäna nämnas, att de här ovan avsedda kategorierna av beställningshavare i likhet med sjötjänstgörande personal erhålla mässpenningar. Härvid tillämpas särskilt fastställda belopp för

personal i sjöreserven, varemot förmånen för personal vid Hårsfjärdens depå bestämmes enligt de allmänna grunderna.

C. Personal vid kustartilleriet. Beställningshavare vid kustartilleriet äger under sjötjänstgöring uppbära sjötillägg enligt för personal vid flottan gällande grunder, med iakttagande dock av att tillägget utgår med belopp, som angivas i kol. 3 av sjötilläggsstabellen (stationär förläggning å egen station), där tjänstgöringen fullgöres å fartyg eller båt, som är bemannad av kustartilleriets eller av för dess räkning förhyrd personal, liksom av att till maskinavdelningen hörande underofficer vid kustartilleriet åtnjuter sjötillägg i likhet med underofficer, ej maskinist, vid flottan. Differentiering efter tjänstgöringsförhållanden och befattningar ifrågakommer sålunda endast, då här avsedd beställningshavare fullgör sjötjänstgöring å av flottans personal bemannat fartyg. Nämnas må i detta sammanhang, att några bestämmelser icke finnas meddelade, som reglera grunderna för sjötilläggs utgående till personal vid flottan för tjänstgöring å kustartilleriets båtar.

Förutom sjötillägg enligt kol. 3 äger beställningshavare vid kustartilleriet under tjänstgöring å vapnets båtar åtnjuta visst traktamente, vad angår beställningshavare i lönegraderna Mha 1 och 2 dock allenast såframt vederbörande är gift eller ock varit gift och har minderårigt barn hos sig. Mässpenningar utgå däremot icke till personal i kustartilleriet under dylik tjänstgöring.

D. Personal vid flygvapnet m. fl. Under tjänstgöring å rustad sjöstyrka äger beställningshavare, som tillhör eller som är kommenderad till tjänstgöring vid flygvapnet, uppbära sjötillägg enligt för personal vid flottan gällande grunder med iakttagande dock av vissa särskilda föreskrifter. Till underofficer utgår sålunda tillägg såsom för underofficer, ej maskinist, vid flottan. Vidare utgår till beställningshavare tillhörande lönegraden Mha 1 tillägg med för 2. klass sjöman gällande belopp. Sjötillägg må icke utgå samtidigt med flygtillägg, mekanikertillägg eller elevtillägg.

3. Sjötilläggens avvägning.

A. Normalsjötilläggen. De i enlighet med 1936 års lönekommittés förslag vid 1939 års lönereglering fastställda och alltjämt gällande normalsjötilläggen för officerare och underofficerare äro, i anslutning till tidigare tillämpade beräkningsgrunder, i allmänhet avvägda att motsvara en sjättedel av den genomsnittliga bruttodaglönen å medeldyr ort enligt militära avlöningsreglementets löneplaner. Endast i fråga om kommendör i lönegrad Ma 12 har en mera betydande jämkning uppåt av det enligt angivna grunder beräknade beloppet förekommit; ifrågavarande belopp avvägdes nämligen så, att det med icke alltför ringa belopp skulle överstiga det sammanlagda sjötillägg, som tillkomme beställningshavare i lönegraden Ma 11 inräknat sådan förhöjning av sjötillägget vid tjänstgöring såsom fartygs- eller högre förbandschef, för vilken i det föregående redogjorts.

De för civilmilitär personal fastställda normalsjötilläggen ha avvägts med tillämpning av i princip samma grunder, som kommit till användning för officerare och underofficerare.

Den för officerare och underofficerare av ålder tillämpade avvägningen av normalsjötilläggen i förhållande till den fasta lönen hade icke tidigare tillämpats för manskap och ansågs icke heller böra införas vid 1940 års lönereglering för denna personal. Normalsjötilläggen för manskap ha bestämts efter skälighetsgrunder med utgångspunkt från tidigare utgående sjötilläggsbelopp.

Den relation, som genom 1939 och 1940 års löneregleringar uppkom och alltjämt föreligger mellan å ena sidan de förhöjda normalsjötilläggen för vissa befattningshavare tillhörande särskilda yrkesgrenar och å andra sidan normalsjötilläggen för motsvarande befattningshavare i allmänhet, innebär jämförd med den tidigare gällande en viss utjämning, vilken ansetts berättigad med hänsyn till sjökrigsmaterielens utveckling och den därav föranledda skärpningen av kraven på arbetsprestationer, duglighet och kunighet hos personalen i allmänhet.

B. Sjötillägg för stationär förläggning å övervattensfartyg. De vid stationär förläggning å egen stationeringsort utgående sjötilläggen motsvarade tidigare i princip hälften av normalsjötilläggen, medan vid förläggning å annan än egen stationeringsort tilläggen utgingo med 50 procents förhöjning av beloppen för egen stationeringsort, d. v. s. motsvarade 75 procent av normalsjötilläggen. 1936 års lönekommitté övervägde att i förenklingsyfte slopa skillnaden mellan tilläggen vid förläggning å egen och å annan än egen station men ansåg sig böra avstå härifrån med hänsyn till skäl, som ur rättvisesynpunkt anförts mot en dylik utjämning. Då emellertid motiven för tilläggsförmåner under sjötjänstgöring vid stationär förläggning — och särskilt i fråga om förläggning å egen station — enligt kommitténs mening gjorde sig gällande med mindre styrka än eljest, ansågos vissa jämkningar nedåt i allmänhet vara påkallade.

I enlighet med förslag av 1936 års lönekommitté ha ifrågavarande sjötillägg i princip bestämts till 40 respektive 60 procent av normalsjötilläggen. Såsom antytts i samband med redogörelsen för sjötilläggets differentiering utgår sjötillägg ej till 3. klass sjöman under stationär förläggning.

C. Sjötillägg för rörlig förläggning å undervattensbåt. Ifrågavarande sjötillägg motsvarade tidigare, inklusive i särskild ordning beviljade förhöjningar, för officerare och för manskap (utom flaggkorpral, ej maskinist) 3 gånger normalsjötilläggen samt för underofficerare, ej maskinist, och flaggkorpral, ej maskinist, 4 gånger sistnämnda tillägg. 1936 års lönekommitté, som i anslutning till uttalanden av de marina myndigheterna fann en viss utjämning mellan dessa tillägg och normalsjötilläggen vara motiverad, ansåg lämpligast, att en viss bestämd relation till det vanliga sjötillägget alltjämt upprätthölls. Vissa rekryteringsskäl, avseende särskilt underofficerare och kompaniofficerare, tillmättes betydelse för avvägningen. Kommittén stannade för att, med lämpliga avrundningar, sjötilläggen borde utgöra 275 procent för officerare, 375 procent för underofficerare, ej maskinister, 300 procent för flaggkorpraler, ej maskinister, och 250 procent för övrigt manskap, allt i förhållande till normalsjötilläggen. För underofficerare, maskinister, bestämdes tilläggsbeloppen med utgångspunkt från dittillsvarande belopp på motsvarande sätt som skedde vid fastställandet av normalsjötilläggen för dylik personal.

D. Sjötillägg för stationär förläggning å undervattensbåt. Ifrågavarande sjötillägg, som tidigare i princip motsvarat 75 procent av sjötillägget i allmänhet vid rörlig förläggning å undervattensbåt, bestämdes vid 1939 och 1940 års löneregleringar med en viss mindre jämkning nedåt — i analogi med vad som skedde beträffande tillägg vid stationär förläggning å övervattensfartyg — så att de i genomsnitt motsvara omkring 70 procent av de för rörlig förläggning fastställda beloppen.

4. Vissa specialbestämmelser angående sjötillägg m. m.

Enligt stadgande i Saar skall i fråga om särskilda förmåner under tjänstgöring å fartyg som är beordrat till expedition för undersökningar och mät-

ningar av militärleder, å fartyg som användes för sjökarteverkets mätningsarbeten och å statens isbrytarfartyg gälla vad Kungl. Maj:t därom förordnar.

I fråga om förmåner vid sjömätningsexpeditioner ha bestämmelser utfärdats genom kungl. brev den 29 september 1939 med däri genom brev den 23 augusti 1946 företagna ändringar (TS A: I nr 32; ändr. 66/1946). Bestämmelser angående förmåner åt personal vid flottan under sjötjänstgöring å till isbrytningsexpedition beordrat statens isbrytarfartyg ha meddelats genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 juli 1940 (TS A: I nr 26).

Tillämpningen av gällande sjötilläggsbestämmelser.

Flottans personal i allmänhet och personal vid för marinen gemensam personalkår. Inom dessa personalgrupper räknas såsom sjötjänstgörande beställningshavare, vilken sjökommenderats och tillika inmönstrats å fartyg. Sjötillägg utgår i princip från och med dagen för inmönstringen till och med dagen för avmönstringen (avpolletteringen). Bestämmelser angående hur med sjötillägget skall förhållas vid olika slag av ledigheter ha meddelats genom av försvarets civilförvaltning den 9 juli 1945 fastställda föreskrifter. Enligt dessa utgår sjötillägg icke vid semester eller tjänstledighet samt ej heller under tid, då beställningshavare icke åtnjuter full avlöning; beställningshavare, som på grund av sjukdom hindras att förrätta sin tjänst, äger dock åtnjuta sjötillägg så länge han vårdas ombord (jämväl under vård å lasaretsfartyg). När i föreskriften talas om tid, varunder beställningshavare icke åtnjuter full avlöning, avses fall, då löneavdrag tillämpas utan att fråga är om tjänstledighet, såsom under avtjänande av arrest eller annat frihetsstraff, vid avhållande eller avstängning från tjänstgöring etc.

Avgörande för frågan vilken personal, som skall sjökommenderas, är den omfattning i vilken flottans fartyg skola vara rustade enligt särskild, genom generalorder utfärdad rustningsplan. Sjökommenderingarna ske för officerare och underofficerare väsentligen genom två gånger årligen av chefen för marinen eller, i fråga om underofficerare, av vederbörande stationschef utfärdade order. Manskaper sjökommenderas av vederbörande stationschef genom upptagande på s. k. kommenderingsförteckningar, vilka med hänsyn till den större omsättningen på sådan personal upprättas successivt.

I fråga om sjötilläggens differentiering efter tjänstgöringsförhållanden gäller, såsom framgår av vad förut anförts, en anknytning till begreppen rörlig och stationär förläggning samt i fråga om stationär förläggning å övervattensfartyg jämväl till förläggning å egen och å annan än egen stationeringsort. Huruvida fartyg skall vara rörligt eller stationärt förlagt ankommer på chefsens för marinen bestämmande. I vissa hänseenden tillämpas härutinnan generella regler; sålunda anses fartyg vara stationärt förlagt under tid för rustning eller avrustning, och vidare skola i fråga om fartyg, för vilket stationär förläggning anbefallts, de för rörlig förläggning gällande sjötilläggsbestämmelserna tillämpas vid uppdrag av minst sex timmars varaktighet (för torpedbåt två timmar) utanför baseringshamnen. I övrigt tillämpas i fråga om förläggningsformen i allmänhet följande grunder. För flottans fartyg, vilka tillhöra antingen ostkustens, sydkustens eller västkustens marindistrikt, tillämpas i operativt hänseende en indelning i kustflottan, vilken omfattar fartyg från de olika marindistrikten, samt till örlogsstationerna förlagda lokalstyrkor, Stockholms- och Göteborgsgeskadrarna samt Karlskronaavdelningen; vidare sammandragas under viss tid av

året fartyg till en sjökrigsskoleavdelning. För de till kustflottan hörande fartygsenheter galler i princip rörlig förläggning; emellertid anbefalles regelmässigt stationär förläggning från mitten av december till mitten av mars. Lokalstyrkorna äro i princip stationärt förlagda; härifrån kunna dock förekomma relativt omfattande undantag. Vad slutligen angår i sjökrigsskoleavdelningen ingående fartyg tillämpas rörlig förläggning under den tid avdelningen är samlad. Stationär förläggning av fartyg kan över huvud taget förekomma endast i Stockholm, Karlskrona och Göteborg, vilka utgöra stationerings-(förläggnings-)orter för huvuddelen av flottans personal. Sålunda galler alltid rörlig förläggning för tid, under vilken fartyg ligger i annan hamn, exempelvis då kustflottan ligger vid övningsbasen Hårsfjärden.

Den i fråga om stationär förläggning å överbattensfartyg tillämpade distinktionen mellan förläggning å egen och å annan än egen stationeringsort har avseende å vederbörande beställningshavares stationerings-(förläggnings-)ort. Till tjänstgöring å visst fartyg kommenderas såvitt möjligt beställningshavare från det marindistrikt fartyget tillhör. Endast i den mån det i särskilda fall befinnes nödvändigt erhåller exempelvis beställningshavare, vilken har Stockholm som stationeringsort, sjökommendering å fartyg tillhörande sydkustens marindistrikt; sådana kommenderingar förekomma huvudsakligen i fråga om officerare och, i viss utsträckning, underofficerare. Under stationär förläggning ligger i regel fartyg tillhörande ostkustens, sydkustens respektive västkustens marindistrikt i Stockholm, Karlskrona respektive Göteborg, varvid sjötillägg efter de grunder, som äro tillämpliga för annan än egen stationeringsort, endast kommer att åtnjutas av sådan beställningshavare, vilken har annan stationeringsort. Det kan dock förekomma, att fartyg förläggas stationärt till annan örlogsstation än den, som utgör stationeringsort för huvuddelen av besättningen; detta har exempelvis för i kustflottan ingående fartyg tillhörande ostkustens och västkustens marindistrikt inträffat, när kustflottan legat samlad i Karlskrona under vintertid anbefalld stationär förläggning. I dylika fall kunna för samtliga eller flertalet i besättningen ingående beställningshavare de grunder bli tillämpliga, som gälla vid stationär förläggning å annan än egen stationeringsort.

I vissa här berörda avseenden innefattar det av 1945 års försvarskommitté framlagda förslaget till ny försvarsorganisation förändringar. Enligt förslaget skola i fred de nuvarande lokalstyrkorna utgå ur organisationen och flottans rustade fartyg i princip sammanföras i en övningsflotta, dock att ubåtsdepåer skola förläggas till Stockholm, Karlskrona och Göteborg. I samband härmed ha också framlagts förslag till ändrade riktlinjer för övningarnas bedrivande, innefattande att i princip samtliga rustade fartyg i operativt hänseende skola vara rörliga året runt. Enligt från chefen för marinen inhämtad uppgift torde emellertid årligen s. k. övningsuppehåll komma att äga rum under sammanlagt omkring 60 dagar, fördelade på perioder kring jul, påsk och midsommar samt under hösten, varjämte varje fartyg beräknas komma att undergå årlig översyn under en period, omfattande ca 35 dagar.

Personal i örlogsvarvens sjöreserver samt vid Hårsfjärdens depå. På sätt av redogörelsen för gällande bestämmelser framgår, behandlas den till örlogsstationernas sjöreserver hörande personalen samt personalen vid Hårsfjärdens depå bland annat i fråga om rätt till sjötillägg såsom sjötjänstgörande och åtnjuter sådant tillägg enligt de grunder, som för flottans personal i allmänhet tillämpas vid stationär förläggning — å egen stationeringsort — å överbattensfartyg.

Frågan om det berättigade i att sjöförmåner — sjöstillägg och mässpenningar — utgå till i örlogsvarvens sjöreserver inmönstrad personal har under de senaste åren i olika sammanhang berörts av statens krisrevision och sedermera av statens sakrevision.

I skrivelse till chefen för marinen år 1943 påtalade sålunda krisrevisionen, att en stor del av den i sjöreserverna inmönstrade personalen numera icke kunde anses fullgöra sådan tjänstgöring som motiverade erhållande av sjöförmåner. Krisrevisionen hade funnit sig böra indela den ifrågavarande personalen i tre kategorier alltefter tjänstgöringsförhållandena. Till en kategori I fann revisionen böra hänföras viss uppräknad personal omfattande bland annat chaufförer, brandmän, trädgårdsskötare, kökspersonal, ordonnanser och skrivbiträden, d. v. s. personal som sällan eller aldrig hade anledning att i tjänsten befatta sig med fartyg eller som icke heller i annat avseende kunde anses ha mera ansträngande eller ansvarsfullt arbete än motsvarande kategorier inom försvaret i övrigt. Till kategori II hänförde revisionen sjöreservernas egentliga arbetsgrupper, de s. k. halarlagen samt vissa special- och diversearbetare. För hithörande personal fann revisionen i viss omfattning föreligga sådana arbetsuppgifter, vilka ursprungligen ansetts böra medföra särskilda förmåner. Det anmärktes dock, att ifrågavarande arbetsuppgifter bland annat på grund av moderna tekniska hjälpmedel i olika avseenden kunde anses mindre ansträngande eller riskfyllda än tidigare. Vidare kunde det heller icke förbises, att en ganska stor del av hithörande personal helt eller väsentligen sysselsattes med arbetsuppgifter, vilka i huvudsak motsvarade de, som utfördes av örlogsvarvens civila arbetare och vilka i och för sig knappast kunde anses påkalla utgåendet av särskilda förmåner. Kategori III slutligen utgjordes av besättningarna på örlogsvarvens olika båtar. Även om denna personal fullgjorde sjötjänstgöring, fann revisionen att åtminstone vissa av dessa båtar endast intermittent användes, varför besättningsmännen — i den mån de icke avpolletterades — under mellantiderna användes i annan tjänst inom sjöreserven. Arten av denna tjänst ansågs — där avbrotten i sjötjänstgöringen voro av längre varaktighet — böra tillmätas betydelse för rätten till sjöförmåner under dylika perioder.

Krisrevisionens skrivelse utmynnade i förslag, att frågan om den utsträckning, i vilken i sjöreserv tjänstgörande personal borde åtnjuta sjöförmåner, snarast borde tagas under omprövning. Revisionen framförde tanken, att i sjöreserv endast skulle inmönstras sådan personal, vars tjänstgöringsförhållanden vid omprövningen befundes fullt jämförbara med sjökommenderad personals.

I anledning av krisrevisionens skrivelse verkställdes år 1944 genom de marina myndigheternas försorg viss revision av sjöreservens besättningslistor.

Statens sakrevision verkställde under hösten 1946 i samband med granskning av beredskapens avveckling en undersökning av förhållandena vid sjöreserverna. I en inom sakrevisionen utarbetad promemoria ha redovisats resultatet av ifrågavarande undersökning och de åtgärder i vilka denna utmynnat; däri har även lämnats en redogörelse för ett inom revisionen övervägt sätt att lösa hithörande spörsmål. Av undersökningen framgick, att personal tillhörande ovannämnda kategori I forlfarande — om också i mindre utsträckning än tidigare — var inmönstrad i sjöreserverna. I fråga om kategori II bestyrktes genom undersökningen, att arbetsuppgifterna till en betydande del voro av den art, att de icke kunde anses motivera särskilda förmåner; å andra sidan förekommo i viss utsträckning — och för en mindre del av den hithörande personalen tämligen kontinuerligt — arbetsuppgif-

ter och ansvarsförhållanden, som voro jämförbara med motsvarande förhållanden under sjötjänstgöring. Beträffande kategori III slutligen hade ovan relaterade förhållanden befunnits alltjämt äga giltighet. Enligt sakrevisionen kunde tjänstgöring i sjöreserv ur en synpunkt generellt anses innebära en belastning, som erinrade om tjänstgöringsförhållandena ombord. Sålunda skulle personalen enligt meddelade föreskrifter vartannat eller vart tredje dygn kvarligga i beredskap utom ordinarie arbetstid. Under denna jourtjänstgöring utfördes mera sällan några egentliga arbetsuppgifter, men en viss bundenhet förelåg, vilken åtminstone vid varannandagsjour sträckte sig utöver vad som brukar anses skäligt vid vanlig landkommendering. Viss uppmjukning i fråga om bundenheten förelåg i fråga om vissa underofficerare, vilka voro undantagna från regelbunden jourtjänstgöring och hade att inställa sig utom arbetstid endast efter särskild order.

Med utgångspunkt från vad genom undersökningen framkommit hade sakrevisionen i slutet av år 1946 gjort en ny hänvändelse till de marina myndigheterna. Under den i anledning härav förda diskussionen hade överenskommit, att en ytterligare revision av sjöreservernas besättningslistor skulle företagas.

Det inom sakrevisionen övervägda förslaget till lösning av frågan innebär i huvudsak följande. Befattningshavare hänförliga till krisrevisionens kategori I borde utgå ur sjöreservernas besättningslistor. I fråga om befattningshavare tillhörande kategori II, till vilka jämväl personal vid brandväsendet inom sjöreserven i Karlskrona måhända kunde räknas, hade i vissa hänseenden eller under vissa tidsperioder arbetsuppgifter syntts föreligga, vilka kunde jämföras med sådana, för vilkas fullgörande sjötilläggen närmast voro avsedda. Med hänsyn härtill och till svårigheten att draga en rättvis gräns mellan personal med tjänstgöring, som borde respektive icke borde berättiga till sjötillägg, hade samtliga hithörande befattningshavare syntts böra bibehållas till rätten till sjötillägg. Härvid anmärktes emellertid, att benämningen sjötillägg kunde förefalla i viss mån oegentlig. I fråga om personal tillhörande kategori III (den personal som huvudsakligen tjänstgjorde å örlogsvarvens båtar) fann sakrevisionen det vara sakligt motiverat att sjötillägg utginge.

För den i land förlagda personalen vid Hårsfjärdens depå gäller i viss utsträckning, att tjänstgöringen helt fullgöres i land. Bland personalen ingå dock jämväl besättningen på vissa depån tillhörande båtar; för sistnämnda personal torde tjänstgöringsförhållandena erbjuda viss likhet med för besättningen å sjöreservernas båtar gällande förhållanden.

Personal i kustartilleriet. Kustartilleriförsvarets utveckling under senare år innebär, att försvarsanstalterna förlagts till kustbandet och att truppförbandens verksamhet under större delen av året är förlagd till befästningar m. m. inom de marina försvarsområdena, vilka områden ha en väsentligt större omfattning än de tidigare kustfästningarnas fredsområden. Vidare finnas jämväl utanför de marina försvarsområdena försvarsanläggningar bemannade av kustartilleriets personal. Från marint håll har framhållits, att genom nämnda förhållanden kustartilleriets båtmaterial fått väsentligt vidgade uppgifter och i samband därmed erhållit ökad storlek och sjöduglighet. I nämnda materiel ingå för närvarande båtar och fartyg av olika typer och med skiftande uppgifter. Förutom småbåtar och vissa kommunikationsbåtar med i huvudsak mycket lokalt betonad användning förekomma sålunda jämväl fartyg av större, sjögående typer, vilka äro utrustade för besättningens förplägnad och förläggning ombord, såsom minutläggare, vedettbåtar, bogserbåtar och artilleritransportfärjor. För närvarande gäller,

att inmönstring förekommer jämväl å båtar av förstnämnda typer och att sjötillägg sålunda under tiden för inmönstringen kontinuerligt åtnjutes av deras besättningar, oavsett att tjänstgöringen till sin omfattning kan vara mycket växlande och icke alltid har karaktär av sjötjänstgöring i verklig mening. Å andra sidan kan för fartyg av uppräknade större typer förekomma en fortlöpande sjötjänst under längre tid av året.

Personal vid flyg vapnet m. fl. De för ifrågavarande personal meddelade bestämmelserna angående sjötillägg ha erhållit en minskad tillämplighet i och med att dels, efter kryssaren Gotlands ombyggnad, någon flygplankryssare icke längre ingår i flottan och dels något särskilt depåfartyg icke längre avses för flottan tilldelat flygförband. Tjänstgöring å rustad sjöstyrka torde numera endast undantagsvis förekomma för dylik personal.

1945 års lönekommitté.

Frågan om särskild förhöjning av lönen med hänsyn till sjötjänstgöring.

1945 års lönekommitté har till en början berört frågan, huruvida de med kommendering ombord följande tjänstgöringsförhållandena över huvud taget kunde anses motivera en särskild förhöjning av lönen. Efter att ha erinrat om att i princip en gemensam löneställning råder för motsvarande beställningshavare inom de olika försvarsgrenarna har lönekommittén anfört följande.

Löneavvägningen för den militära personalen har uppenbarligen skett under hänsynstagande till att för densamma förekomma med militärtjänstgöringens särskilda natur sammanhängande tjänstgöringsförhållanden av speciellt krävande beskaffenhet. Erinras må att vid vissa vapenslag någon särskild kompensation av lönenatur icke utgår exempelvis vid de särskilt pressande förhållandena under fältmässigt bedrivna övningar. Även för flottans beställningshavare måste löneställningen anses ha avvägts under visst hänsynstagande till faktorer av nyssberörda slag, vilka för denna personal göra sig gällande under sjötjänstgöring. Även om således i den egentliga lönen måste anses ingå en viss kompensation för de krav, som ställas på den sjötjänstgörande personalen, torde en särskild förhöjning av denna personals löneställning få anses motiverad med hänsyn till de av kommendering ombord följande tjänstgöringsförhållandena samt omfattningen av dylik tjänstgöring. Med avseende å tjänstgöringsförhållandena synas de faktorer, som senast vid 1939 och 1940 års militära löneregleringar ansågos motivera förekomsten av ett särskilt lönetillägg under sjökommendering — nämligen den mera krävande tjänstgöringen, den större bundenheten i tjänsten och det ökade ansvaret under sjötjänstgöring i jämförelse med annan tjänstgöring samt de olägenheter i olika avseenden, som kunde föreligga för sjökommenderad personal — numera i varje fall icke göra sig mindre gällande än tidigare.

Lönekommittén har sålunda funnit en viss förhöjd löneställning med hänsyn till sjötjänstgöring vara motiverad. I fråga om det sätt, på vilket ifrågavarande förhöjning bör åvägabringas, har kommittén anfört följande.

Att märka är till en början att den omfattning, vari sjötjänstgöring fullgöres, så avsevärt växlar olika beställningshavare emellan att åtnjutan-

det av förhöjningen alltså bör anknytas till fullgörandet av sjötjänstgöring och att förmånen icke bör inläggas i lönen genom en förhöjd lönegradsplacering. Däremot kunde anledning finnas att överväga en sådan anordning, att i stället för lön jämte särskilt sjötillägg finge under sjötjänstgöring åtnjutas en förhöjd lön; denna kunde exempelvis utgå enligt viss högre löneklass än den, vari beställningshavaren är placerad, en anknytning till löneplanen, vilken skulle innebära ett fixerande på liknande sätt som genom lönegradsplacering av relationen mellan löneställningen vid sjötjänstgöring och eljest gällande löneställningar. En sådan anordning skulle emellertid icke kunna genomföras för värnpliktig personal, utan för denna komme fortfarande att erfordras särskilda sjötilläggsbelopp. Genomförandet av en sådan anordning skulle vidare för den fast anställda personalen förutsätta en omläggning av sättet för sjöavlöningens utbetalning; under det att sjötillägg för närvarande utbetalas vid annan tidpunkt och av annan myndighet än lönen skulle den här ifrågasatta anordningen medföra, att sjöavlöningen finge behandlas enhetligt i utbetalningshänseende. Erinras må dessutom, att sjötillägget, som enligt gällande krigsavlöningsreglemente behandlas såsom en integrerande del av terminslönen, i stället finge inläggas i månadslönen. Med hänsyn till de omfattande omläggningar, som således skulle bliva erforderliga, synes ovan angivna konstruktion av sjöavlöningen icke böra förordas.

I detta sammanhang må även beröras frågan om en sammanslagning av sjötillägg och mässpenningar till en enhetlig sjöförmån. Det förefaller tvevelaktigt, om därigenom verkligen skulle vinnas någon administrativ förökning. Att de ifrågavarande särskilda förmånerna tillgodose helt olika syften medför, att förutsättningarna för deras utgående icke behöva överensstämma samt att skiljaktiga grunder äro tillämpliga för deras avvägning. I sistnämnda hänseende må framhållas, att mässpenningarna väsentligen äro avsedda att täcka merkostnader och därför på ett annat sätt än sjötilläggen böra avvägas med hänsynstagande till levnadskostnadsnivån. Vidare må erinras om de svårigheter av skatteteknisk natur, som skulle följa av en sammanslagning av förmåner, för vilka gälla och bör gälla en olika behandling i skattehänseende. Frågan om en revision av gällande bestämmelser angående förmåner av traktamentsnatur har också ansetts böra handläggas i särskilt sammanhang.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har lönekommittén förordat, att förhöjningen av lönen tekniskt sett liksom hittills bör ha formen av ett särskilt sjötillägg.

Förutsättningarna för sjötilläggs utgående.

Lönekommittén anser en granskning av de hittillsvarande sjötilläggsbestämmelsernas utformning och det sätt, varpå de praktiskt tillämpats, giva stöd för den uppfattningen, att sjötilläggsregleringen i vissa hänseenden utsträckt utöver vad som kan anses förenligt med de motiv för sjötilläggen, som i det föregående ansetts bärande. En omprövning av nu gällande förutsättningar för sjötilläggs utgående har därför synts lönekommittén vara motiverad, vid vilken icke minst ansetts böra uppmärksammas, att sjötillägg för närvarande utgår vid viss sådan tjänstgöring i sjöreserven eller eljest, som fullgöres i land.

Att sjötillägg icke bör utgå vid annan tjänstgöring än sådan, som fullgöres ombord, anser kommittén till en början med hänsyn till de för den ifrågasvarande förmånen anförda motiven vara uppenbart. Sakligt sett syntes anledning icke finnas att låta en förmån, som avvägs med tanke på tjänstgöringsförhållandena vid tjänstgöring ombord, utgå ens vid sådan landtjänstgöring, under vilken tjänstgöringsförhållandena i ett eller annat avseende påminde om de, som föreligga under tjänstgöring ombord. Huruvida vid viss landtjänstgöring sådana omständigheter föreläge, som kunde utgöra tillräcklig anledning för en särskild förmån vid sidan av lönen, vore en fråga, som borde besvaras från andra utgångspunkter än de här föreliggande. Denna fråga, som vore aktuell med avseende å sjöreservernas personal, upptoge kommittén till behandling i annat sammanhang. För att sjötillägg skulle utgå under tjänstgöring ombord, borde vidare förutsättas, att vederbörande beställningshavare vore inmönstrad å fartyget eller båten eller eljest tillhörde dess besättning. Från vad nu angivits borde undantag endast efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmande medgivas i fråga om sådana lärare, instruktörer och elever vid marinens skolor och kurser, vilka fullgjorde tjänstgöring ombord utan att nämnda förutsättningar uppfylldes; i sistnämnda fall borde sjötillägg utgå enligt samma grunder, som skulle gälla i fråga om personal, som tillhörde båtbesättning utan att vara inmönstrad. Sjötillägg borde icke utgå till den som under andra förhållanden än nyss sagts medföljde å fartyg eller båt, även om detta skedde i tjänsten.

Vid tjänstgöring ombord å fartyg göra sig naturligen, enligt vad kommittén framhåller, de faktorer, vilka åberopats såsom skäl för sjötilläggs utgående, gällande med olika styrka alltefter de särskilda tjänstgöringsförhållandena. Dessa faktorer komma främst till uttryck under tjänstgöring ombord å fartyg, som är till sjöss, och kommittén anser icke någon tvekan behöva råda om det berättigade i att sjötillägg utgår under dylik tjänstgöring. I vilken mån tjänstgöringsförhållandena i andra fall kunna anses motivera sjötilläggs utgående finner kommittén vara mera svårbedömligt. Kommittén uttalar härom följande.

Rent principiellt sett borde väl denna fråga lösas under beaktande av de vid den ifrågasvarande tjänstgöringen aktuella tjänstgöringsförhållandena jämförda med å ena sidan motsvarande förhållanden ombord å fartyg, som befinner sig till sjöss, och å andra sidan tjänstgöringsförhållandena vid landkommendering. En sådan jämförelse utfaller emellertid olika för olika fartygsbesättningar, alltefter typen å det fartyg, varå tjänstgöringen fullgöres, och det sätt, varpå fartyget användes, och även olika för skilda medlemmar av samma besättning, efter vederbörandes beställning, hans befattning ombord och hans samhörighet med den ort, på vilken fartyget befinner sig. Det är uppenbart, att man av administrativa skäl endast inom vissa gränser kan utforma sjötilläggsbestämmelserna på sådant sätt, att full hänsyn toges till de skiljaktiga förhållandena, och att en viss generalisering sålunda måste tillåtas. Vid ett bedömande av frågan synes i princip böra beaktas angelägenheten av att sjötilläggs utgående anknytes till klart påvisbara objektiva förutsättningar. Det synes jämväl böra uppmärksammas, att frågan om förutsättningarna för sjötilläggs utgående har visst samband med

frågan om på vad sätt sjötilläggen till sin storlek avvågas för tjänstgöring till sjöss och för annan tjänstgöring ombord. Om det anses i och för sig motiverat, att sjötillägg utgår dels vid tjänstgöring till sjöss med visst belopp, dels ock under vissa förutsättningar vid annan tjänstgöring ombord med visst avvikande belopp, kan en sammanlagd förmån av väsentligen samma värde beredas genom tillämpning av ett enhetligt belopp, som sättes högre eller lägre med hänsyn till om mera eller mindre restriktiva förutsättningar föreskrivas för dess utgående. Vid det val mellan olika lösningar, som av denna anledning kan ifrågakomma, synes böra beaktas önskvärdheten av att i möjligaste mån undvika differentieringar i fråga om själva tilläggens storlek dels olika fartygstyper emellan vid tjänstgöring till sjöss, dels ock alltefter det tjänstgöringen fullgöres till sjöss eller icke.

Med utgångspunkt från angivna allmänna riktlinjer har lönekommittén ansett följande böra gälla i fråga om förutsättningarna för sjötilläggs utgående. Under tjänstgöring, som fullgöres till sjöss, bör sjötillägg utgå oavsett typen å det fartyg, ombord på vilket tjänstgöringen fullgöres, och oavsett vilket vapenslag fartyget tillhör. Anledning synes vidare icke föreligga att för dylik tjänstgöring tillämpa olika sjötilläggsbelopp vid tjänstgöring på olika kategorier av fartyg, med undantag dock för att alltjämt högre sjötilläggsbelopp böra gälla vid tjänstgöring å undervattensbåt. I vissa fall böra sjötillägg utgå endast i den mån tjänstgöring till sjöss förekommer medan i andra fall det kan anses motiverat, att sjötillägg får utgå jämväl under vissa andra förutsättningar.

Rätt till sjötillägg endast i den mån tjänstgöring till sjöss föreligger anser lönekommittén böra gälla med avseende å besättningen å sådana båtar och mindre fartyg, vilka icke äro avsedda för längre sjöexpeditioner utan närmast för tjänst inom visst begränsat område. Detta har främst avseende å båtar och mindre fartyg tillhörande sjöreserven, Hårsfjärdens depå och kustartilleriet. Besättningen å dessa fartyg, vilka ofta jämväl ha en intermittent användning, torde i allmänhet vara förlagd i land och kan icke — oavsett om förläggning ombord förekommer — anses vara så hänvisad till fartyget under tiderna mellan dess användning, att motiv kan anses föreligga för att sjötillägg skulle utgå under dessa tider. För att besättningen å dessa båtar och fartyg skall få åtnjuta sjötillägg, bör enligt lönekommitténs förslag i princip förutsättas dels att fartyget lämnar det närmaste området kring baseringsorten, dels ock att härvid är fråga om uppdrag av en viss minsta tidsomfattning. Lönekommittén förordar, att i förevarande fall — i viss överensstämmelse med för personal å flottans stationärt förlagda fartyg nu gällande förutsättningar för rätt till sjötillägg såsom vid rörlig förläggning — sjötillägg skall utgå för dygn, varunder båten eller fartyget för uppdrag av minst 6 timmars sammanhängande varaktighet går utanför ett i särskild ordning fastställt område kring stationeringsorten, *stationeringsområdet*. Gränserna för detta område böra med hänsynstagande till förhållandena på orten dragas så, att för där stationerade fartyg vanligen förekommande, rent lokala turer falla inom detsamma. Den närmare utsträckningen av ifrågavarande stationeringsområden bör för olika förekommande stationeringsorter fastställas efter förslag av de marina myndigheterna.

I fråga om flottans fartyg i allmänhet, vilka äro avsedda för längre sjöexpeditioner, har lönekommittén funnit delvis andra synpunkter göra sig gällande, vilka kunna anses motivera att sjötillägg utgår jämväl under andra förutsättningar än då fartyget är till sjöss. Kommittén anför i detta sammanhang.

Det torde sålunda vara uppenbart, att den ombord å dessa fartyg tjänstgörande personalen, vilken i allmänhet både förlägges och bespisas ombord, är i relativt betydande utsträckning hänvisad till och bunden vid fartyget, även då detta under pågående sjöexpedition ligger i hamn. Då vidare tjänstgöringens intensitet snarast är beroende av huru övningarna ombord bedrivs, kunna tjänstgöringsförhållanden likartade med dem, som föreligga under fartygets gång till sjöss förekomma även under andra omständigheter. Det torde med visst fog kunna sägas, att för vissa beställnings- och befattningshavare tjänstgöringen jämväl under uppehåll i hamn kan anses i stort sett lika krävande som under tjänstgöring till sjöss. Såsom i det föregående anförts, torde det icke låta sig göra att på ett rättvisande sätt bedöma den inverkan faktorer av detta slag böra tillmätas i fråga om rätten till sjötillägg under andra förhållanden än då fartyget är till sjöss. Därtill äro förhållandena i olika hänseenden alltför växlande jämväl i vad gäller olika beställningshavare ingående i samma fartygs besättning.

Lönekommittén anser skäligt att, när fråga är om dylik för längre tid inmönstrad personal, sjötillägget får behållas, då fartyget gör ett tillfälligt uppehåll under pågående sjöexpedition. Motsvarande bör gälla under tid för fartygs rustning och avrustning liksom under sådana uppehåll av längre varaktighet, då övningarna ombord fortgå. Däremot bör sjötillägg i princip icke utgå under sådana i redogörelsen för gällande bestämmelsers tillämpning omnämnda perioder, då övningsuppehåll anbefallts, eller i fall då fartyget undergår översyn. Sjötillägg bör heller icke utgå vid uppehåll i samband med reparations- eller andra motsvarande arbeten å varv, vilket kan väntas få en varaktighet av åtta dagar eller mera. I enlighet med vad kommittén allmänt uttalat om rätt till sjötillägg vid tjänstgöring till sjöss och i viss anslutning till vad som förordats i fråga om båtar och mindre fartyg bör dock sjötillägg utgå, i den mån fartyg under här avsedd period fullgör uppdrag utanför stationeringsområdet eller eljest särskilt anbefalld uppehållsort med en sammanhängande varaktighet av i princip minst 6 timmar — för torpedbåt 2 timmar — för dygn.

Lönekommittén har härefter framhållit, att enligt uppgift från chefen för marinen det måste förutsättas, att ubåtar och eventuellt även andra fartyg kunna komma att hållas rustade huvudsakligen med hänsyn till fartygsmaterielens underhåll. Beträffande dessa fartyg torde man endast behöva räkna med kortare provturer. Under sådana förhållanden har kommittén ansett sjötillägg till besättningar å dessa fartyg icke böra utgå under andra förutsättningar än som förordats för besättningarna å icke inmönstrade båtar och fartyg, dock att därest fråga är om torpedbåt, den angivna tiden av 6 timmar bör reduceras till 2 timmar.

Lönekommittén har ansett vad som förordats med avseende å flottans

fartyg i allmänhet böra få i huvudsak motsvarande tillämpning beträffande vissa av kustartilleriets större fartyg, på vilka tjänstgöringsförhållandena erbjuda likheter med de på flottans fartyg förekommande. En gränsdragning i förhållande till kustartilleriets övriga båtar och fartyg kunde därvid lämpligen göras på så sätt, att inmönstring vid kustartilleriet endast skulle förekomma å minutläggningsfartyg och vedettbåtar samt eventuellt å vissa båtar eller fartyg av annan typ. De närmare bestämmelserna härvidlag borde utfärdas av Kungl. Maj:t. Kommittén har i detta sammanhang anmärkt, att för besättningarna på ifrågavarande fartyg längre avbrott i tjänstgöringen ombord kunna förekomma utan samband med anbefallt övningsuppehåll. Det torde enligt vad kommittén framhåller böra ankomma på inspektören för kustartilleriet att genom beslut eller bestämmelser om partiell avmönstring reglera rätten till sjötillägg i fall, då fartyg av här ifrågavarande kategori under längre tid ligger inom stationeringsområde och allenast reducerad besättning tages i anspråk för tjänstgöring ombord.

För besättningarna å flottans och kustartilleriets inmönstringsbara fartyg skulle genom vad kommittén sålunda förordad komma att gälla i stort sett enhetliga förutsättningar med avseende å rätten till sjötillägg av innebörd, att sjötillägg skulle utgå från och med dagen för inmönstring till och med dagen för avmönstring (avpolletering), dock att under tid för anbefallt övningsuppehåll, under årlig översyn av fartyget eller under uppehåll å varv under åtta dagar eller mera för övriga reparations- eller motsvarande arbeten sjötillägg skulle utgå endast, där fartyget fullgjorde uppdrag av i det föregående angiven minsta omfattning.

Regler angående förmånens avstående har kommittén funnit erforderliga endast för inmönstrad personal. Beträffande innebörden av dylika regler, vilka borde meddelas i tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementet, har kommittén anfört följande.

Någon anledning att medge förmånens behållande under semester för det fall, att denna icke erhålles under nyssnämnt uppehåll, synes med hänsyn till de grunder, som åberopats för förmånens utgående, icke föreligga. I saklig överensstämmelse jämväl i övrigt med vad i förevarande hänseende gäller enligt förutnämnda av försvarets civilförvaltning utfärdade föreskrifter, synes bestämmelsen härom böra innefatta, att sjötillägg skall avstås under semester och under annan tjänstledighet än sådan sjukledighet, under vilken vederbörande vårdas ombord, ävensom under tid, då vederbörande beställningshavare vidkännes löneavdrag av anledning, som omförmäles i 31 § Saar under III, jämförd med punkten 2 under de särskilda bestämmelserna för försvaret, samt under IV.

Bortsett från att högre sjötillägg liksom hittills ansetts böra gälla vid tjänstgöring å undervattensbåt, innebära de av lönekommittén förordade riktlinjerna för sjötilläggs utgående, att enhetliga tilläggsbelopp skulle bliva tillämpliga för all sjötjänstgöring, som anses böra berättiga till sådan förmån. Den nuvarande differentieringen efter tjänstgöringsförhållanden med fem olika sjötilläggsbelopp och en anknytning till så förhållandevis obestämda begrepp som rörlig och stationär förläggning skulle därmed ersättas

med en differentiering på två särskilda belopp, avsedda för tjänstgöring å respektive övervattensfartyg och undervattensbåt.

Lönekommittén har i anslutning till sina ovanberörda förslag angående ändrade förutsättningar för sjötilläggs utgående gjort följande uttalande med avseende å förhållandet mellan lönekommitténs förslag och frågor berörande andra förmåner för sjötjänstgörande personal.

Genom vad här och i det följande förordas i fråga om sjötilläggen avses icke att taga ställning till frågor berörande mässpenningar och övriga förmåner för sjötjänstgörande personal. Förslagen i fråga om sjötillägg få icke anses vara av natur att påverka ställningstagandet till frågan om den höjning av mässpenningarna, som eljest må anses befogad. I viss mån torde de förordade omläggningarna i avseende å förutsättningarna för sjötilläggs utgående komma att medföra behov av en omprövning av förutsättningarna för utgåendet av förmåner av traktamentsnatur. I detta sammanhang skall icke närmare ingås på hithörande spörsmål utan endast anföras vissa allmänna synpunkter. Såsom tidigare erinrats medför det förhållandet, att mässpenningar och häremot svarande förmåner lönetekniskt sett äro av annan natur än sjötillägget, att för förstnämnda förmåner kunna gälla andra förutsättningar i fråga om deras utgående än för sjötillägget. Härav synes bland annat följa, att de begränsningar, som här förordats med avseende å sjötilläggs utgående, icke i och för sig behöva medföra att det motsvarande skall gälla med avseende å mässpenningar. Å andra sidan synas vissa av de resonemang, som legat till grund för vad som förordats i fråga om sjötilläggen, kunna tillmätas en motsvarande betydelse jämväl i vad gäller mässpenningar. Det synes sålunda kunna ifrågasättas, om mässpenningar böra utgå vid sådan tjänstgöring i sjöreserven eller eljest, som fullgöres i land. Det kan med hänsyn härtill förtjäna övervägas i vilken mån mässpenningar böra ersättas med annan förmån. Med avseende å sådan tjänstgöring, som fullgöres ombord, synes det principiellt avgörande för frågan, huruvida mässpenningar eller annan motsvarande förmån skall utgå, böra vara om egentlig mässhållning förekommer eller icke. Om i enlighet härmed mässpenningar icke längre skulle anses böra utgå till vissa personalkategorier, vilka för närvarande äga rätt härtill, kan det anförda å andra sidan möjligen föranleda, att nuvarande förmån av traktamente bör ersättas med mässpenningar för besättningen å de av kustartilleriets fartyg, på vilka enligt vad i det föregående förordats inmönstring skulle ifrågakomma.

Lönekommittén har i detta sammanhang vidare framhållit, att enligt vad som förordats inmönstrad beställningshavare i vissa fall icke kommer att erhålla sjötillägg. I den mån beställningshavaren därvid tjänstgör å fartyg, som befinner sig på annan ort än beställningshavarens ordinarie tjänstgöringsort, bör enligt kommitténs mening övervägas, om han icke borde genom traktamente beredas ersättning på grund av härav föranledda merkostnader.

Sjötilläggets differentiering olika beställningshavare emellan.

Inledningsvis har kommittén lämnat följande sammanfattning av gällande differentieringsgrunder.

Sjötillägget är, om man bortser från att enhetliga belopp gälla för de båda furirslöneegraderna, i princip differentierat efter löneställningen och åtnjutes med det belopp, som gäller för den innehavda beställningen. Samma sjötilläggsbelopp gäller emellertid icke undantagslöst för samtliga innehavare av visst slags beställning; sålunda förekommer viss ytterligare differentiering efter tjänstbarhetsklass och yrkesgren. Vid rörlig förläggning förekommer härutöver ännu en differentiering genom den särskilda förhöjningen av sjötilläggen för beställningshavare, som utövar befattning såsom chef för fartyg eller för vissa fartygsförband; av de regler som i samband härmed meddelats för fall, då ifrågavarande chefsbefattningar enligt särskilt meddelade föreskrifter skola företrädesvis bestridas av beställningshavare i viss eller viss lägsta lönegrad, kan jämväl följa, att själva sjötillägget utgår med belopp, som gäller för högre lönegrad än den i vilken beställningshavaren är placerad.

Beträffande frågan om sjötillägget alltjämt borde vara differentierat efter löneställningen anför kommittén följande.

Sjötillägget har enligt hittills gällande bestämmelser alltid utgått enligt en stigande skala i viss anslutning till beställningshavarnas tjänste- eller löneställning. En dylik differentiering måste anses bygga på den förutsättningen, att förhållandena under sjötjänstgöring skulle göra sig gällande på väsentligen samma sätt för de olika beställningshavarkategorierna som de faktorer, vilka varit grundläggande för avvägningen av den fasta löneställningen. Ifrågavarande grunder ha medfört en differentiering på ett stort antal belopp och en mycket betydande beloppsmässig skillnad mellan sjötilläggen till beställningshavare i högre och lägre lönelägen. Vid överbvägandet av förevarande fråga ha gjort sig gällande uppfattningar, vilka innebära kritik av de hittills tillämpade grunderna. Det har sålunda hävdats, att de med sjötjänstgöring förenade speciella förhållanden, vilka ansetts böra kompenseras genom sjötillägget, inverka med väsentligen samma styrka för samtliga beställningshavare oavsett löneställningen, och att med hänsyn härtill sjötillägget egentligen borde utgå med ett enhetligt belopp. Den uppfattningen har även framförts, att de med tjänstgöring ombord förenade olägenheterna måste anses vara särskilt betydande för de lägre beställningshavarna med hänsyn till förläggningsförhållandena ombord.

Det är givetvis förenat med svårigheter att verkställa en prövning baserad på objektiva fakta, beträffande vilken sammanlagd inverkan de olika faktorer, som åberopats såsom motiv för sjötillägget, kunna ha för de särskilda kategorierna av beställningshavare. I fråga om vissa faktorer, såsom bundenheten i tjänsten och tjänstgöringens krävande beskaffenhet, torde någon väsentlig skillnad knappast föreligga för beställningshavare i olika lönegrader. Med avseende å förläggningsförhållandena ombord synes, trots en eftersträvad utjämning olika beställningshavargrupper emellan, visserligen få konstateras, att dessa med hänsyn till de förhållandevis begränsade utrymmen inom fartygen, som disponeras av det lägre manskapet, kunna anses jämförelsevis ogynnsammare för detta än för övriga beställningshavare. Emellertid torde detta förhållande, även om det gör sig särskilt kännbart under tjänstgöring ombord å ett fartyg, icke kunna anses utgöra något för sjötjänstgöringen särskilt utmärkande; jämväl vid landtjänstgöring i allmänhet och särskilt under övningar utom förläggningssorten göra sig i viss mån motsvarande förhållanden gällande. Om slutligen hänsyn toges till det skärpta ansvaret under sjötjänstgöring, synes någon tvekan icke kunna råda därom att, även om under sjötjänstgöring förutsättes ansvarstagande

i praktiskt taget alla funktioner ombord, ansvaret ökar alltefter omfattningen av vad som är underställt vederbörandes befäl.

Uppenbarligen komme, om sjötillägget bestämdes skola utgå med ett enhetligt belopp, detta att innebära en utjämning i viss mån av den skillnad i relativ löneställning olika beställningshavare emellan, som vid avvägningen av den fasta lönen prövats lämplig. Med särskild hänsyn till vad här förut anförts i fråga om ansvarets fördelning synas så ensartade förhållanden knappast kunna anses råda för olika beställningshavare ombord, att sjötillägget med frångående av hittills gällande principer bör bestämmas på detta sätt. En övergång till ett enhetligt sjötilläggsbelopp skulle med hänsyn till det betydligt större antalet sjötjänstgöringsdagar för beställningshavare i lägre än i högre lönegrader — därest kostnaderna skulle hållas inom rimliga gränser — endast kunna ske genom att förmånen bestämdes till ett belopp, som innebure mycket kraftiga minskningar i nuvarande belopp för flertalet lönegrader utan att höjningarna i för övriga lönegrader gällande belopp skulle bli väsentligt större, än om en differentiering bibehölls. Med hänsyn till vad här anförts synes en övergång till ett enhetligt sjötilläggsbelopp icke kunna genomföras.

Det har syntts förtjäna undersökas, om genom tillämpning av enhetliga sjötilläggsbelopp för olika grupper av beställningshavare skulle kunna genomföras en mellanform mellan den nuvarande differentieringen och tillämpningen av ett för samtliga beställningshavare gemensamt sjötilläggsbelopp. Ett för flera lönegrader gemensamt sjötillägg förekommer för närvarande, såsom nyss nämnts, endast i fråga om de båda furirslönegraderna. Emellertid skulle, oavsett hur gränserna droges mellan de grupper av lönegrader, för vilka ett enhetligt sjötilläggsbelopp skulle komma att gälla, ett sådant system att medföra betydande ojämnheter i förhållandet mellan hittills utgående och blivande förmån. Det torde härutöver få konstateras, att genom de betydande höjningar av nuvarande förmåner till beställningshavare i de lägre lönegraderna inom respektive grupper, som skulle erfordras även vid oförändrade eller något minskade förmåner i de högre lönegraderna inom grupperna, en lösning sådan som den här diskuterade jämväl komme att medföra avsevärda kostnader i den mån den genomfördes mera generellt. Att åstadkomma en enhetlig förmån för beställningshavare i närliggande lönegrader synes överhuvud taget endast vara genomförbart med avseende å en lägsta och en högsta grupp. Inom den eller de mellangrupper, som kunde komma i fråga för en sammanslagning, skulle till förekommande av minskning i större eller mindre utsträckning av förmånen för beställningshavare i den högsta lönegrad, som hänfördes till gruppen, en väsentlig höjning av nuvarande förmån få ske för beställningshavare i den lägsta lönegraden inom gruppen. En betydande ojämnhet vid förmånens avvägning skulle härigenom uppkomma mellan beställningshavare i två närliggande lönegrader, av vilka den ena komme att utgöra den högsta inom sin grupp och den andra den lägsta inom närmast högre grupp. I fråga om den lägsta gruppen åter synes, även om denna begränsas att omfatta endast beställningshavare i lönegraderna Mha 1 och 2, utrymme endast finnas för en mycket måttlig höjning av nuvarande förmån för beställningshavare i sistnämnda lönegrad, för att icke en påtagligen väl stor höjning skall ske för 3. klass sjömän inom lönegraden Mha 1. Med avseende å lönegraderna Ma 12 samt Mo 12 och 14 har en övergång till ett för dessa gemensamt sjötillägg syntts böra genomföras av skäl, som sammanhånga med frågan om särskild förhöjning av sjötillägget för vissa förbandschefer.

Lönekommittén har med hänsyn till vad sålunda anförts icke funnit annan ändring i förhållande till nu gällande differentieringsgrunder för närvarande böra genomföras än som innefattas i den föreslagna övergången till ett gemensamt sjötillägg för beställningshavare i lönegraderna Ma 12 samt Mo 12 och 14. Liksom enligt nuvarande bestämmelser bör enligt lönekommitténs mening vidare i princip den innehavda beställningen och icke tjänstegraden vara avgörande för vilket sjötillägg som skall utgå. Lönekommittén har i detta sammanhang erinrat om, att för närvarande för arméns officerare under sjötjänstgöring i samband med s. k. växeltjänstgöring sjötillägg skall åtnjutas enligt för beställningshavare i motsvarande tjänstegrad vid marinen gällande grunder. Jämväl i fråga om tjänstgöring av här avsett slag har kommittén ansett den innehavda beställningen böra tagas till utgångspunkt.

Med hänsyn till att 3. klass sjömän befinna sig på det första utbildningsstadiet anser lönekommittén det alltjämt vara motiverat, att inom lönegraden Mha 1 olika sjötilläggsbelopp skola gälla för denna tjänstbarhetsklass och för 2. klass sjömän. Någon motsvarighet till det nuvarande förhållandet, att 3. klass sjömän vid vissa tjänstgöringsförhållanden icke äga åtnjuta sjötillägg, oaktat sådant tillägg utgår till annan personal, borde däremot icke gälla efter genomförandet av kommitténs i det föregående redovisade förslag.

I fråga om de särskilda förhöjda sjötilläggen för vissa befattningshavare tillhörande *särskilda yrkesgrenar* har kommittén ansett det vara motiverat att bibehålla samtliga härtill nu berättigade kategorier vid rätten till denna förmån. Med erinran om att de föreslagna riktlinjerna för sjötilläggs utgående innebära, att väsentligen enhetliga regler komma att gälla för flottan och kustartilleriet, har kommittén icke funnit skäl föreligga för att bibehålla heller den nuvarande skiljaktigheten i fråga om rätt till åtnjutande av maskinistförhöjning av sjötillägget mellan maskinistpersonal vid kustartilleriet och flottan. Hänsyn bör enligt kommitténs mening härvid tagas till den senare tidens utveckling i riktning mot större fartygstyper inom kustartilleriet, men också till att någon motsvarande begränsning icke gäller för flottans maskinistpersonal under tjänstgöring å båtar och mindre fartyg.

Frågan om ett utsträckande av rätten till förhöjt sjötillägg till vissa ytterligare yrkesgrenar har upptagits till behandling av lönekommittén med anledning av härom gjord framställning från chefen för marinen. De i framställningen avsedda yrkesgrenarna, vilka tillkommit i samband med organiserandet av särskilda teleuppborder, ingå i respektive hantverksavdelningar och utgöras inom flottan av telemästare (underofficerare) och vidare inom flottan och kustartilleriet av telehantverkare (manskap).

Med avseende å tjänstgöringsförhållandena för ifrågakvarande personal har chefen för marinen anført följande.

Teleuppbördens materiel omfattar bl. a. radar-, radio- och hydroakustisk materiel. Den materiel, varom här är fråga, har under det senaste världskriget och under tiden därefter undergått en mycket snabb utveckling, som

lett fram till en tekniskt sett mycket komplicerad materiel. Denna materiel har vidare installerats ombord i större omfattning än vad ursprungligen räknats med. Dess underhåll och betjänande är med anledning härav mycket krävande. Utbildningen av den härmed sysselsatta personalen är omfattande och fordrar, för att kunna inhämtas, god skolunderbyggnad.

Telematerielens säkra funktion har blivit av vital betydelse för stridsmedlens utnyttjande, varför tjänsten för den personal, som svarar för materielens i fråga säkra drift, även av denna anledning måste betraktas som särskilt ansvarsfull och krävande. Chefen för marinen anser det därför vara motiverat att personal tillhörande yrkesgrenarna i fråga komma i åtnjutande av ett förhöjt sjötillägg.

Då de skäl, som åberopats till stöd för en förhöjning av sjötillägget till här avsedd personal, ansetts i stort sett jämförliga med de som gälla med avseende å de yrkesgrenar, för vilka en dylik förhöjning nu tillämpas, har kommittén funnit anledning föreligga att tillmötesgå den gjorda framställningen. Telemästare och telehantverkare föreslås sålunda inom vederbörliga lönegrader skola upptagas bland de till förhöjt sjötillägg berättigade befattningshavarna.

Lönekommittén har haft anledning upptaga ytterligare en fråga av motsvarande innebörd. Enligt vad som under hand meddelats kommittén övervägdes inom marinen att från och med våren 1948 provisoriskt anordna en ny yrkesgren med benämningen elektriker inom maskinavdelningen. Denna skulle rekryteras med nu till förhöjt sjötillägg berättigade Eldare. Det hade i samband härmed framhållits, att med hänsyn till att fråga endast vore om en ändrad benämning å en viss kategori av Eldare förhöjt sjötillägg borde utgå jämväl till den personal, som komme att hänföras till den nya yrkesgrenen. Lönekommittén har i denna fråga uttalat följande.

En ändring i tjänstebenämningen utan samband med någon egentlig ändring av arbetsuppgifterna bör givetvis icke medföra, att beställningshavare kommer att intaga en ändrad ställning i fråga om rätten till sjötillägg. Där est en anordning av antydd art skulle genomföras, torde ifrågavarande elektriker böra hänföras till de yrkesmän, vilka äga rätt till förhöjt sjötillägg. I den mån anordningen i fråga endast är provisorisk, torde bestämmelser i ämnet lämpligen böra vid sidan av reglementet få utfärdas av Kungl. Maj:t, som i sådant fall lärer böra utverka riksdagens bemyndigande därtill.

Vid sin behandling av de särskilda förhöjningarna av sjötilläggen för förbands- och fartygschefer har lönekommittén beaktat ett uttalande av 1945 års försvarskommitté i dess betänkande med förslag angående försvarets organisation (SOU 1947: 73, s. 509). Försvarskommittén hade i nämnda sammanhang berört frågan om löneställningen för flottans sjögående förbands- och fartygschefer, därvid ifrågasatts en höjning av nu till ifrågavarande chefer utgående sjöförmåner, samt härom anfört följande.

Efter år 1942 har löneställningen för vissa kårchefer vid armén och vissa förbandschefer vid flygvapnet höjts. För närvarande är flertalet av arméns regementschefer och vissa av dess kårchefer samt flygvapnets flottiljchefer placerade i lönegrad Mo 12. Någon höjning av lönegradsplaceringen för flottans sjögående befälhavare har däremot icke ägt rum. Från sjömilitärt håll

har under åberopande av det ökade ansvar, som kommit att åvila förbands- och fartygschefer på de moderna stridsfartygen, samt en jämförelse med löneställningarna för vissa beställningshavare inom andra försvarsgrenar och med internationella motsvarigheter ifrågasatts, huruvida icke löneställningarna jämväl för sjögående förbands- och fartygschefer borde förbättras. Ändamålet syntes emellertid kunna tillgodoses även genom en höjning av nu till förbands- och fartygschefer utgående sjöförmåner. Kommittén vill icke förneka, att vissa skäl tala för att en dylik kompensation beredes nämnda chefer, och föreslår, att detta göres till föremål för närmare undersökning vid den allmänna översyn av tilläggsförmåner, som ställts i utsikt av chefen för finansdepartementet vid anmälan av propositionen 1947: 281 med förslag till statens löneplansförordning m. m. (s. 177).

Lönekommittén har i anledning härav till en början anfört följande.

Även om försvarskommitténs uttalande, med hänsyn till den däri åberopade lönegradsuppflyttningen för vissa kårchefer vid armén och flottiljchefer vid flygvapnet från Ma 12 till Mo 12, får anses närmast ha avseende å löneställningen för sjötjänstgörande kommandör i lönegrad Ma 12, synes av vad däri eljest anföres få slutas, att uttalandet har en mera vittgående syftning och avser en omprövning av förmånerna för flottans förbands- och fartygschefer i allmänhet.

Såsom framgår av redogörelsen för sjötilläggens nuvarande avvägning gäller för kommandör i lönegraden Ma 12 ett enligt speciella grunder beräknat sjötilläggsbelopp. I sjötillägget ingår sålunda en motsvarighet till den särskilda förhöjning, som kommandörkapten av 1. eller 2. graden äga åtnjuta utöver sjötillägget vid tjänstgöring såsom chef för fartygsförband. Sjötillägget för kommandör överstiger något den sammanlagda förmånen av sjötillägg och dylik förhöjning för kommandörkapten av 1. graden, men är lägre än sjötillägget för beställningshavare i lönegrad Mo 12. För beställningshavare i sistnämnda lönegrad liksom i lönegraden Mo 14 torde sjökommendering förekomma endast mera undantagsvis.

Bortsett från att det icke ankommer på lönekommittén att taga ställning till frågor rörande ändrad lönegradsplacering, synes det kunna konstateras, att med hänsyn till att fråga här endast är om förmånerna under tid, då kommandör i Ma 12 fullgör sjötjänstgöring, icke föreligga omständigheter, som äro fullt jämförbara med de fall inom andra försvarsgrenar, i vilka en höjd lönegradsplacering genomförts.

Om sålunda skäl befunnits tala mot en förhöjd lönegradsplacering, har lönekommittén å andra sidan funnit det möta vissa principiella betänkligheter att genomföra en ändrad löneställning för sjötjänstgörande kommandör genom en höjning av sjötillägget. Kommittén har sålunda ansett, att en sådan förhöjning av sjötillägget för lönegraden Ma 12, som skulle medföra att detta komme att överstiga sjötillägget för lönegraden Mo 12, icke borde ske. Enligt kommitténs uppfattning kunde emellertid önskemålet om en förbättring av förmånerna för sjökommenderad kommandör i viss mån tillgodoses genom en sådan anordning, att ett enhetligt sjötilläggsbelopp motsvarande tillägget för lönegraden Mo 14 skall gälla förutom för nämnda lönegrad för lönegraderna Ma 12 och Mo 12.

Med avseende å de särskilda förhöjningarna för förbands- och fartygschefer har lönekommittén funnit motsvarande principiella synpunkter böra

vara avgörande i fråga om gränsen för en möjlig höjning. De i fråga om dylika förhöjningar förekommande högsta beloppen, nämligen förhöjningen till förbandschefer och chefer för fartyg av klass 1, ha sålunda icke ansetts kunna sättas högre än att den sammanlagda förmånen av sjötillägg och särskild förhöjning för kommandörkapten av 1. graden kommer att något understiga det gemensamma sjötilläggsbelopp, som enligt tidigare angivna princip kommer att fastställas för förutnämnda högre lönegrader. I fråga om beloppet för den förhöjning, som skall utgå till chef å fartyg av lägsta klassen, har lönekommittén ansett en viss relativ lyftning i förhållande till förhöjningen för chef å fartyg av klass 1 vara skälig, varför de nuvarande fartygsklasserna 3 och 4 föreslagits skola sammanslås till en ny klass 3.

Lönekommittén har föreslagit, att förhöjning av sjötillägg till fartygschef skall kunna utgå jämväl till chefer å kustartilleriets fartyg. För genomförande härav erfordras, att Kungl. Maj:t meddelar beslut angående klassificering i förevarande hänseende av kustartilleriets fartyg.

Kommittén har slutligen ansett det vara befogat, att jämväl i vissa andra fall än där så för närvarande är medgivet sjötillägg skall kunna utgå med belopp, som gäller för högre lönegrad än den, i vilken beställningshavare är placerad. Kommittén anför härom.

Gällande bestämmelser innebära, att vikariatsersättning icke utgår på grund av tjänstgöring i viss befattning ombord under sjötjänstgöring, var emot sjötillägg i vissa fall vid uppehållande av befattning såsom fartygs- eller förbandschef utgår med belopp, som gäller för högre lönegrad än den, i vilken beställningshavaren är placerad. Såsom motiv för sistnämnda anordning anförde 1936 års lönekommitté, bland annat, att fartygschefsbefattning vore avsedd att uppehållas av beställningshavare tillhörande viss bestämd lönegrad och endast i händelse av bristande tillgång å sådan beställningshavare av beställningshavare i lägre lönegrad. Det har nu framhållits, att även beträffande vissa andra befattningar ett likartat förhållande råder, i det att sådana befattningar enligt i kommandoväg meddelade föreskrifter skola eller företrädesvis skola bestridas av beställningshavare i viss lönegrad eller i någon av vissa alternativa lönegrader men på grund av bristande tillgång på dylika beställningshavare måste uppehållas av beställningshavare i lägre lönegrad. Bland annat förekommer det, att i befattning som artilleriofficer å kryssare, vilken befattning normalt bestrides av kapten, kommenderas löjtnant. Vidare förekommer det att underbefäl kommenderas ombord i underofficers ställe, i vilket fall vederbörande exempelvis kan ha att såsom maskinist handha andra och mera kvalificerade uppgifter än som normalt ankomma på beställningshavare i hans lönegrad. I sådana och likartade fall kan det framstå som befogat, att beställningshavaren under kommenderingen erhåller sjötillägg med det belopp, som är avvägt med tanke på den befattning han bestrider. En sådan utvidgning i förhållande till vad nu gäller bör emellertid begränsas att avse befattning, som med hänsyn till arbetsuppgiftens art och det därmed förenade ansvaret prövats normalt bära bestridas av beställningshavare i viss lönegrad. Avgörande bör i förevarande fråga vara, huruvida Kungl. Maj:t -- i konselj -- beträffande visst slag av befattning meddelat föreskrift av angivna innebörd.

Sjötilläggsbeloppen.

De av 1945 års lönekommitté förordade sjötilläggsbeloppen vid tjänstgöring å övervattensfartyg respektive undervattensbåt ävensom beloppen för förhöjning av sjötillägget till förbands- och fartygschefer framgå av 35 § 2 mom. förslaget till definitivt avlöningsreglemente. Beloppen ha framkommit såsom resultat av de mellan lönekommittén och tjänstemännens huvudorganisationer förda förhandlingarna. Vid kommitténs slutliga ställningstagande till beloppsavvägningen olika beställningshavare emellan har enligt vad kommittén anfört största möjliga hänsyn ansetts böra tagas till personalorganisationernas samfällda önskemål. Kommittén har lämnat följande redogörelse för innebörden av förslaget i denna del.

Till de personalgrupper, vilkas avlöning utgöres av kontantlön jämte naturaförmåner, utgå för närvarande sjötillägg med jämförelsevis låga belopp. För dessa grupper innebär förslaget procentuellt sett en mycket betydande höjning. Denna är likväl i kronor räknat mindre än höjningen för övriga personalgrupper. Vid beloppsavvägningen har nämligen viss hänsyn tagits till att denna personal befinner sig under utbildning och efter relativt kort tid når fram till extra ordinarie anställning såsom furir.

För den helt kontantavlönade militära och civilmilitära personalen innebär förslaget till ordinarie — för andra än vissa yrkesmän tillämpliga — sjötillägg å övervattensfartyg en viss motsvarighet till den relativa sammanpressningen av löneskalan genom 1947 års lönereglering. Den procentuella förhöjningen av nu utgående sjötillägg är sålunda störst för furirer och högbåtsmän samt faller därefter i allmänhet med stigande löneställning. En särskilt betydande förhöjning har kommit furirer och högbåtsmän till del, vilket bland annat sammanhänger med den genom löneregleringen förhöjda löneställningen för ifrågakvarande beställningshavare; förhöjningen utgör för furir 131 procent (1:05 kr.) och för högbåtsman 120 procent (1:20 kr.) av nuvarande sjötillägg. För närmast högre beställningshavare, underofficerare av 2. graden, utgör förhöjningen 50 procent (90 öre). Ovanför detta läge minskar den procentuella förhöjningen gradvis, varigenom ökningen i kronor räknat blivit ungefärligen densamma för beställningshavare i olika löneställningar. För amiralsgraden utgör ökningen 19 procent eller 1 krona 50 öre. Särskilda förhållanden gälla likväl beträffande lönegraden Ma 12 och närmast högre lönegrader, för vilka en något större förhöjning skett.

De högre sjötilläggsbelopp för tjänstgöring å övervattensfartyg, som föreslagits för kontantavlönad personal vid vissa yrkesgrenar innebära vid jämförelse med nuvarande förhållanden en viss utjämning i förhållande till de ordinarie sjötilläggen såtillvida att i kronor räknat bibehållits samma eller i det närmaste samma skillnad som för närvarande förefinnes. Ett undantag gäller dock i fråga om furirslönegraderna, där i samband med den förhållandevis stora höjningen av det ordinarie sjötillägget en viss ökning av skillnadsbeloppet skett, dock icke större än att ungefär samma relativa skillnad som för närvarande bibehålles.

I fråga om de ordinarie sjötilläggen vid tjänstgöring å undervattensbåt innebära de förordade beloppen i samliga lönelägen med endast mindre avvikelser 150 procents förhöjning av motsvarande sjötillägg vid tjänstgöring å övervattensfartyg. En utjämning av nuvarande växlande relationstal har sålunda skett.

I fråga om de förhöjda sjötilläggen för personal tillhörande vissa yrkesgrenar har i stort sett följts samma princip som i fråga om motsvarande tillägg å övervattensfartyg.

Med hänsyn till det betydande ansvar, som får anses vara förenat med utövande av befattning såsom chef för fartyg eller fartygsförband, och i anslutning till 1945 års försvarskommittés uttalande i frågan har en förbättring av förmånerna för ifrågavarande chefer ansetts skälig. Såsom redan i det föregående nämnts, har härvid en jämförelsevis större ökning ansetts böra genomföras i fråga om förhöjningen till chef å fartyg av klass 4 genom en sammanslagning av nuvarande klasserna 3 och 4 till en ny fartygsklass 3. Vid avvägningen av det för sistnämnda klass förordade beloppet har ansetts böra i görligaste mån eftersträvas ett sådant resultat, att fartygschef icke erhåller mindre sammanlagd sjötilläggsförmån än honom underställd beställningshavare ombord å fartyget. Med utgångspunkt från vad här och i det föregående anförts ha de särskilda förhöjningarna till förbands- och fartygschefer ansetts böra bestämmas till 2 kronor 50 öre för förbandschef eller chef å fartyg av klass 1, 2 kronor för chef å fartyg av klass 2 samt 1 krona 50 öre för chef å fartyg av klass 3 (nuvarande fartygsklasserna 3 och 4).

Frågan om särskild ersättning till personal i örlogsvarvens sjöreserver.

Lönekommittén har inledningsvis lämnat följande jämförande översikt av nu gällande och föreslagna grunder för sjötilläggs åtnjutande vid tjänstgöring i sjöreserven.

Enligt nu gällande bestämmelser utgår till all i örlogsvarvens sjöreserver inmönstrad personal sjötillägg enligt de grunder, som gälla för stationär förläggning å egen stationeringsort, d. v. s. med omkring 40 procent av sjötillägget vid rörlig förläggning. I förhållande härtill innebära de i det föregående förordade riktlinjerna för sjötilläggs utgående betydande ändringar. Å ena sidan skulle sålunda sjötillägg utgå endast till den egentliga båtpersonalen inom sjöreserven och till denna endast i den mån sjötjänstgöring av viss art och omfattning förekomme, men å andra sidan skulle under angivna förhållanden utgå fullt sjötillägg. Detta innebär med andra ord, att för båtpersonalen förutsättningarna för sjötilläggs utgående skulle skärpas, samtidigt som en förbättring med avseende å förmånens storlek genomfördes, samt att för annan personal än båtpersonalen rätten till sjötillägg skulle helt bortfalla.

Såsom framgår av vad som anförts i samband med behandlingen av frågan om förutsättningarna för sjötilläggs utgående, utgör motivet till att sjötillägget föreslås skola slopas med avseende å sådan personal inom sjöreserven, som icke tillhör båtbesättningarna, att anledning icke ansetts föreligga att låta en efter förhållanden vid tjänstgöring ombord avvägd förmån utgå vid tjänstgöring, som fullgöres i land. Detta har ansetts böra gälla jämväl, om med landtjänstgöringen äro förenade förhållanden, som i ett eller annat avseende påminna om dem, som föreligga under tjänstgöring ombord.

Beträffande frågan huruvida med sådan tjänstgöring i sjöreserven, som fullgöres i land, kunna anses förenade omständigheter, vilka kunna utgöra motiv för en annan förmån vid sidan av lönen än sjötillägg, har kommittén anført följande synpunkter.

Frågan huruvida en särskild ersättning utöver lönen kan anses motive-rad med avseende å sådan personal i sjöreserven, som icke ingår i båtbesättning, synes i princip böra avgöras på grundval av en jämförelse med

tjänstgöringsförhållandena för örlogsvarvens civila arbetare och för landtjänstgörande personal i allmänhet. Med hänsyn till att här ifrågavarande personal inom sjöreserven består av kategorier med inbördes mycket skiftande arbetsuppgifter, synes en dylik jämförelse, om hänsyn tages till arbetsuppgifterna, utfalla olika för olika grupper. Om sålunda beträffande en stor del av ifrågavarande personal torde få konstateras, att de ordinarie arbetsuppgifterna icke skilja sig från dem, som kunna åligga annan landtjänstgörande personal, synes i fråga om vissa grupper föreligga tjänstgöringsuppgifter, vilka kunna sägas i viss mån innebära en skärpning i jämförelse med eljest mera normalt förekommande förhållanden. Såsom emellertid, från delvis andra utgångspunkter, konstaterats av sakrevisionen i dess tidigare ommärkta promemoria, torde svårigheter föreligga för en rättvis gränsdragning efter tjänstgöringsuppgifterna olika befattningshavsgrupper emellan. Faktorer av detta slag torde därför knappast få tagas till utgångspunkt för frågan om en särskild förmån skall anses berättigad. Ett förhållande av annan beskaffenhet, som synes böra uppmärksammas vid behandlingen av förevarande spörsmål, utgör den beredskapstjänst, som förekommer inom sjöreserven. För närvarande gäller, med vissa avvikelser, skyldighet att kvarligga i beredskap utom ordinarie arbetstid vid sjöreserven i Karlskrona vartannat dygn och vid sjöreserverna i Stockholm och Göteborg vart tredje dygn. Detta innebär för den berörda personalen en inskränkning utöver vad som får anses vanligt i rätten att disponera över fritiden. Någon kompensation i form av ledighet lämnas icke härför. Beredskapsskyldigheten har, åtminstone så vitt gäller förhållandena i Stockholm, på senare tid blivit jämförelsevis mera kännbar genom de lättnader i permissionshänseende, som beretts annan flottans därvarande militära personal.

Lönekommittén har med utgångspunkt från vad sålunda anförts funnit skäligt, att i samband med bortfallandet av nuvarande förmån av sjötillägg en viss kompensation för beredskapsskyldigheten tillerkännes här ifrågavarande personal. En dylik kompensation bör enligt kommitténs mening få formen av en beredskapsersättning. Kommittén har härvid förutsatt, att till beredskapstjänstgöring endast skall uttagas så stor del av personalen, som med hänsyn till förhållandena synes erforderlig.

I fråga om rätten att komma i åtnjutande av beredskapsersättning bör enligt kommittén gälla, att ersättning skall utgå endast till den del av personalen inom sjöreserven, vilken i särskild ordning uttagits att regelbundet med viss intervall, minst vart fjärde dygn, fullgöra beredskapstjänst utom ordinarie arbetstid. I den mån nämnda förutsättning föreligger, bör beredskapsersättning kunna utgå jämväl till personal å sjöreservens båtar, dock endast för dygn, under vilket sjötillägg icke utgår. Ifrågavarande båda förmåner böra således för denna personal utgå alternativt.

Beredskapsersättningen har syntts kommittén böra konstrueras sålunda, att ersättningen utgår kontinuerligt och icke blott för dygn, under vilket beredskapstjänst förekommit. En viss differentiering efter beredskapstjänstgöringens frekvens borde genomföras på så sätt, att vissa högsta belopp fastställdes, vilka skulle äga tillämpning för personal, som fullgjorde dylik tjänst vartannat dygn, och vilka vid längre intervaller skulle i motsvarande omfattning reduceras. Även om en gradering av ersättningens belopp

motsvarande den, som gäller med avseende å sjötilläggen, icke borde ske, borde dock olika högsta belopp fastställas för vissa grupper av beställningshavare. En indelning på tre grupper borde genomföras, av vilka den första skulle omfatta lönegraderna Mha 1 och 2, den andra lönegraderna Me 1 och 2 ävensom Ma 3 samt den tredje lönegraderna Ma 4 och 5. Alternativt skulle kunna övervägas, att ett särskilt högstbelopp fastställdes för 3. klass sjömän inom lönegraden Mha 1; i sjöreserven ingående 3. klass sjömän vore icke för närvarande berättigad till sjötillägg.

Kommitténs förslag i fråga om förmånens storlek grundar sig på en skälighetsprövning. Den högsta ersättningen, som skulle bliva tillämplig för underofficerare med beredskapstjänstgöring vartannat dygn, har kommittén funnit böra fastställas till 2 kronor 40 öre för dygn. I fråga om förmånens avstående vid semester och andra ledigheter har kommittén funnit böra gälla samma regler, som förordats med avseende å sjötilläggen.

Lönekommitténs förslag till författningsbestämmelser m. m.

Lönekommittén har vid sin promemoria fogat förslag till ändrad lydelse av reglementsbestämmelserna angående sjötillägg. Lönekommittén lämnar följande kommentar till de föreslagna bestämmelserna.

I fråga om sjötilläggbestämmelserna synas till en början åtskilliga nuvarande särbestämmelser kunna bortfalla i samband med att mera enhetliga förutsättningar med avseende å sjötilläggs utgående skulle gälla för personal, tillhörande olika försvarsgrenar och vapenslag. De för närvarande till beställningshavare, som tillhöra flottan eller för marinen gemensam personalkår, begränsade allmänna bestämmelserna angående förmånens åtnjutande synas sålunda med endast få kompletterande särbestämmelser kunna utsträckas att gälla för militära och civilmilitära beställningshavare i allmänhet. Fortfarande erfordras emellertid motsvarigheter till vissa nu för beställningshavare vid flygvapnet gällande särskilda föreskrifter. Sålunda bör alltså gälla, att de för beställningshavare i allmänhet angivna sjötilläggen skola tillämpas för hithörande beställningshavare samt att för beställningshavare i lönegraden Mha 1 skall tillämpas för 2. klass sjöman gällande belopp. Ifrågavarande föreskrifter böra lämpligen utformas så, att de bli tillämpliga då fråga är om beställningshavare, som ej tillhör marinen. Vidare bör alltså gälla, att beställningshavare vid flygvapnet icke skall äga rätt till sjötillägg för tid, under vilken flygtillägg, mekanikertillägg eller elevtillägg åtnjutes.

De i nuvarande sjötilläggstabell för stationär förläggning tillämpliga beloppskolumnerna komma i fortsättningen icke att erfordras. Behov skulle i och för sig föreligga endast av en beloppskolumn för tjänstgöring å övervattensfartyg och en för tjänstgöring å undervattensbåt. Emellertid synas skäl tala för att i särskilda kolumner upptaga de för beställningshavare i allmänhet och de för vissa yrkesmän tillämpliga beloppen. I samband härmed synes den inom manskaps- och underofficerslönegraderna förekommande uppräknningen av hovmästare, kock, eldare och torpedhantverkare respektive maskinist och torpedmästare kunna ersättas av att i tabellhuvudet för respektive övervattensfartyg och undervattensbåt användas beteckningarna »beställningshavare i allmänhet» och »vissa yrkesmän», och att sistnämnda begrepp närmare preciseras i anmärkning till tabellen. Bland de till förhöjt sjötillägg berättigade yrkesmännen böra därvid för

vederbörliga lönegrader upptagas jämväl telehantverkare respektive telemästare.

I förskrifterna om förhöjning av sjötillägget för fartygschefer och vissa förbandschefer bör i anslutning till föreslagna ändrade bestämmelser i övrigt den nuvarande föreskriften om att sådan förhöjning endast utgår under rörlig förläggning bortfalla. Sådan förhöjning torde böra tillämpas i samtliga fall då rätt till sjötillägg föreligger.

De närmare bestämmelser, som erfordras för tillämpning av föreskrifterna om sjötillägg, föreslår kommittén skola meddelas i av Kungl. Maj:ts utfärdade tilläggbestämmelser till avlöningsreglementet eller eljest enligt Kungl. Maj:ts bestämmande meddelas vid sidan av avlöningsreglementet. I tilläggbestämmelserna till avlöningsreglementet borde sålunda meddelas föreskrifter om vad som skall förstås med begreppet sjötjänstgöring ävensom föreskrifter i fråga om rätt att under sjötjänstgöring åtnjuta sjötillägg. Ifrågavarande föreskrifter borde enligt lönekommittén innefatta i huvudsak följande.

För till sjötjänstgöring *inmönstrad* personal torde sjötjänstgöring böra anses fullgöras från och med dagen för inmönstringen till och med dagen för avmönstringen. Sjötjänstgöring bör dock icke anses fullgöras under tid, varunder beställningshavaren åtnjuter semester eller tjänstledighet, där fråga ej är om sjukledighet, varunder vederbörande vårdas ombord. Sjötjänstgöring bör ej heller anses fullgöras under tid, varunder beställningshavaren vistas i land av anledning, som omförmäles i 31 § Saar under III, jämförd med punkten 2 under de särskilda bestämmelserna för försvaret, samt under IV. Till sjötjänstgöring *icke inmönstrad* personal, vilken tillhör fartygs eller båts besättning, bör anses fullgöra sjötjänstgöring under tid, som för övning eller uppdrag tages i anspråk för tjänstgöring utom stationeringsområdet. Motsvarande bör gälla sådana militära och civilmilitära lärare och instruktörer samt elever vid marinens skolor och kurser, vilka fullgöra tjänstgöring ombord utan att vara inmönstrade.

Såsom allmän regel bör i fråga om rätt att under sjötjänstgöring åtnjuta sjötillägg gälla, att sjötillägg icke utgår under tid, då för fartygets besättning övningsuppehåll anbefallts, under årlig översyn av fartyget eller under sådana reparations- och andra motsvarande arbeten å varv, som beräknas komma att få en varaktighet av 8 dagar eller mera. Sjötillägg bör ej heller utgå för tid, varunder beställningshavaren av anledning, som omförmäles i 31 § Saar under III, jämförd med punkten 2 under de särskilda bestämmelserna för försvaret, samt under IV, icke fullgör tjänstgöring, oaktat beställningshavaren därvid må vistas ombord. Såsom undantag från den allmänna regeln, att sjötillägg ej utgår under nyssnämnda uppehåll m. m., bör gälla, att sådant tillägg utgår för dygn, varunder fartyget med en sammanhängande varaktighet av minst 6 timmar eller, i fråga om torpedbåt, minst 2 timmar, fullgör uppdrag utanför stationeringsområde eller eljest särskilt anbefalld uppehållsort. Till sjötjänstgöring icke inmönstrad personal bör erhålla sjötillägg endast för dygn, varav minst 6 timmar i en följd tages i anspråk för tjänstgöring utom stationeringsområdet.

De i det föregående avsedda bestämmelser, enligt vilka för rätt till sjötillägg erfordras att uppdrag omfattat viss minsta tid för dygn, synas, för det fall att uppdraget faller inom två eller flera dygn, böra få tillämpas så, att tiden för uppdraget under första och sista dyggen må sammanräknas, i den mån så erfordras för att sjötillägg skall utgå för ett av dessa dygn.

Den grundläggande bestämmelsen angående beredskapsersättning till personal i sjöreserven föreslår kommittén skola innefatta, att till beställningshavare i sjöreserven, som är skyldig att regelbundet fullgöra beredskaps-tjänst, må utgå beredskapsersättning med högst 2 kronor 40 öre för dygn enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t. Bestämmelsen har av kommittén ansetts böra upptagas i den i anslutning till 43 § 1 mom. Saar till reglementet fogade bilagan B.

De förordade nya bestämmelserna om sjötillägg samt om beredskapsersättning till viss personal i sjöreserv föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1948. Med fasthållande vid sitt tidigare gjorda uttalande angående en retroaktiv tillämpning av de blivande sjötilläggsbestämmelserna från och med den 1 oktober 1947 har lönekommittén emellertid framlagt följande förslag med avseende å genomförandet av en dylik retroaktivitet.

Förslagen innebära en så genomgripande omläggning av hela sjötilläggs-systemet, att det av administrativa skäl knappast låter sig göra att i alla enskildheter giva de föreslagna bestämmelserna tillbakaverkande kraft. Vid det samråd lönekommittén i denna fråga haft med representanter för de närmast berörda myndigheterna har också från dessas sida starkt understrukits angelägenheten av att den retroaktiva tillämpningen i olika avseenden underlättades genom vissa förenklingar. Med beaktande härav har lönekommittén efter förhandlingar med vederbörande personalorganisationer funnit sig böra förorda, att till utgångspunkt för bedömandet av detta spörsmål tages det nya sjötilläggsystemet i den utformning detta får antagas hava erhållit, om de hittillsvarande förutsättningarna för sjötilläggs utgående bibehållits och i anslutning därtill fastställts särskilda serier av sjötilläggsbelopp, upptagande för rörlig förläggning de i det föregående förordade sjötilläggsbeloppen och för stationär förläggning av olika slag sistnämnda belopp reducerade enligt hittills tillämpade normer. Med viss av administrativa skäl påkallad ytterligare förenkling innebär den anordning, som här förordas, följande.

För varje lönegrad (tjänstbarhetsklass, yrkesgren) beräknas det antal procent, varmed det nya sjötillägget överstiger det hittillsvarande sjötillägget för rörlig förläggning. Särskilda procenttal beräknas för övervattensfartyg och ubåtar. Avrundning sker till närmaste hela procenttal. Med det på sådant sätt erhållna procenttalet förhöjes den summa av sjötillägg och, i förekommande fall, förhöjning av sjötillägg, som fast anställd beställningshavare enligt hittills gällande bestämmelser uppburit för berörda tid. Engångsbeloppet bör utbetalas vid de nya sjötilläggsbestämmelsernas ikraftträdande eller snarast möjligt därefter. Erforderliga närmare föreskrifter i ämnet torde böra meddelas av försvarets civilförvaltning.

Lönekommittén har beträffande kostnaderna för genomförande av den föreslagna ändrade sjötilläggsregleringen framhållit, att en exakt beräkning härav icke vore möjlig på grund av olika omständigheter. Sjötjänstgöringen under beredskapstiden och tiden efter den 30 juni 1945 kunde sålunda icke lämpligen läggas till grund för en beräkning av sjötjänstgöringens omfattning under vanliga fredsförhållanden. Vidare rådde med hänsyn till eventuella ändringar i försvarsorganisationen ovisshet om den framtida omfattningen av sjötjänstgöring. Lönekommittén hade vid sina kostnadsberäkningar

tagit till utgångspunkt av 1945 års försvarskommitté beräknat antal sjötjänstgöringsdagar för beställningshavare vid flottan tillhörande olika lönegrader, tjänstbarhetsklasser och yrkesgrenar, varvid hänsyn dock icke tagits till tjänstgöring i sjöreserven och kommendering till Hårsfjärdens depå. Vid en från angivna utgångspunkt verkställd jämförelse mellan kostnaderna för sjötillägg vid tillämpning av nuvarande respektive av lönekommittén föreslagna grunder och sjötilläggsbelopp har kommittén funnit den totala årliga kostnadsökningen vid genomförande av kommitténs förslag kunna beräknas till omkring 432 000 kronor för fast anställd personal och, om värnpliktiga medräknas, till omkring 595 000 kronor. För här avsedd personal skulle tillkomma vissa kostnader med hänsyn till den föreslagna höjningen av den till förbands- och fartygschefer utgående förhöjningen av sjötilläggen. Personal vid kustartilleriet omfattades icke av kommitténs kostnadsberäkningar med hänsyn till svårigheten att bedöma omfattningen av sådan sjötjänstgöring, som enligt förslaget skulle berättiga till sjötillägg; ändrade bestämmelser för detta vapenslag ansågos emellertid med hänsyn till det ringa antalet sjötjänstgörande icke kunna nämnvärt påverka totalkostnaderna. Kostnaderna för den föreslagna beredskapsersättningen till viss personal i sjöreserven hade icke kunnat beräknas med hänsyn till att det framlagda förslaget i denna del endast upptog visst högsta belopp för dag; ifrågavarande kostnad ansågs emellertid icke kunna bli av någon betydande storleksordning och skulle vidare motvägas av minskade utgifter för sjötillägg till ifrågavarande personal. Kommittén har slutligen erinrat om den kostnad, som skulle uppkomma genom den förordade engångsutbetalningen av skillnaden mellan nu gällande och föreslagna sjötilläggsbelopp för tiden den 1 oktober 1947—30 juni 1948.

Yttranden.

Av de hörda myndigheterna har *statens lönenämnd* förklarat sig icke ha något att erinra mot det framlagda förslaget. *Försvarets civilförvaltning* har funnit förslaget i allt väsentligt godtagbart. *Chefen för marinen* har med vissa förbehåll, avseende bland annat beloppsavvägningen, givit sin anslutning till förslaget. *Statens sakrevision*, som endast upptagit frågor berörande sjöreserven, har icke funnit anledning till principiell erinran mot förslaget i dithörande delar. *Statskontoret* däremot har intagit en kritisk ståndpunkt på samtliga i dess yttrande berörda punkter.

Försvarets civilförvaltning har i likhet med lönekommittén funnit, att en viss förhöjd löneställning vid sjötjänstgöring är motiverad samt att förhöjningen bör ha formen av ett särskilt sjötillägg. *Statskontoret* har för sin del velat starkt ifrågasätta det principiellt riktiga eller sakligt befogade i ett bibehållande av sjötilläggen såsom särskild löneförmån men har icke velat förorda deras omedelbara borttagande, då de grundade sig på inom flottan hävdvunnen praxis och lönen syntes vara avvägd från förutsättningen av deras bibehållande i mer eller mindre begränsad omfattning.

Chefen för marinen har ansett de föreslagna sjötilläggsbeloppen alltför låga men har med hänsyn till bland annat det statsfinansiella läget icke velat i detta sammanhang föreslå någon höjning. Samtidigt har emellertid framhållits, att, om de föreslagna beloppen skulle visa sig ha en ogynnsam inverkan på rekryteringen av flottans stamkadrar, detta måste leda till att framställning gjordes om en förnyad prövning av frågan om sjötilläggen. Det vore icke uteslutet, att speciellt beträffande maskinisterna sjötilläggsfrågan ånyo kunde bli aktuell, därest begärd utredning av bland annat den tekniska underofficerspersonalens vid marinen organisation och löneställning komme till stånd. *Övriga remissmyndigheter* ha — i vissa fall under hänvisning till att beloppen framkommit genom förhandlingar — icke gjort något uttalande med avseende å den föreslagna beloppsavvägningen.

Vad angår förutsättningarna för sjötilläggs utgående har *försvarets civilförvaltning* ansett önskvärt, att de närmare bestämmelserna om vad som skulle förstås med sjötjänstgöring och om rätten att under sjötjänstgöring åtnjuta sjötillägg intagits i avlöningsreglementet i stället för, såsom lönekommittén förutsatt, i tilläggsbestämmelserna till reglementet.

Viss saklig erinran mot de föreslagna förutsättningarna för sjötilläggs utgående har framställts av *chefen för marinen* såtillvida som marinchefen icke funnit godtagbart, att för besättningarna å örlogsvarvens bogserbåtar skulle tillämpas de för icke inmönstrad personal förordade grunderna för rätt till sjötillägg; eftersom bogserbåtarnas verksamhet huvudsakligen vore förlagd inom hamnområdena, skulle deras besättningar praktiskt taget aldrig komma i åtnjutande av sjötillägg. Enligt marinchefens uppfattning vore emellertid den tjänst, som fullgjordes å dessa fartyg, krävande och ansvarsfull samt härutinnan fullt jämförbar med den sjötjänstgöring, som förekomme å fartyg till sjöss, varför besättningarna på ifrågavarande båtar borde jämföras med besättningarna å inmönstrade fartyg. *Statens sakrevision* har uttryckt vissa farhågor för att den i fråga om icke inmönstrad personal föreslagna regeln skulle verka ojämnt för sjöreservens personal, särskilt beträffande personalen å bogserbåtar.

Chefen för marinen har framlagt följande förslag till komplettering av de förordade sjötilläggsbestämmelserna. 1. I sjötilläggstabellen borde bland civilmilitära beställningshavare upptagas jämväl beställningshavare i lönegrad Ca, Ce eller Cg 20, varvid som sjötillägg borde stadgas samma belopp som lönekommittén föreslagit för lönegraden Ma 7; sjökommendering kunde nämligen förekomma jämväl för marinunderingenjörer, vilka uppå arvode motsvarande lönen i lönegraden Ce 20, löneklass 20. 2. Sedan yrkesgrenen elektriker nu provisoriskt anordnats, borde denna kategori upptagas bland de till högre sjötillägg berättigade yrkesmännen inom manskapslönegraderna. 3. I motsvarande uppräkningslista med avseende å underofficerslönegraderna borde intagas »i befattning såsom teleuppbördsman kommanderad radiostyrman», ett förslag som föranleddes av att radiostyrmän på grund av brist på telemästare kunde väntas under lång tid framåt bli

kommenderade såsom teleuppborrdsmän. 4. Med hänsyn till införandet av benämningen flottilj borde jämväl befattning såsom flottiljchef upptagas bland de befattningar såsom förbandschef, vid vilkas utövande förhöjning av sjötillägg kunde utgå.

Marinchefen har jämväl erinrat om att Kungl. Maj:t genom särskilt beslut medgivit, att en gratifikation utöver eljest utgående löneförmåner å 5 kronor per dag finge utgå till personal, som tjänstgjorde å ubåt med s. k. snorkelanläggning (*snorkeltillägg*). Denna gratifikation hade motiverats av de betydande obehag och risker av olika slag, som voro förenade med dylik tjänstgöring. Marinchefen har funnit det uteslutet att rekrytera personal för sådan tjänst, om den icke komme i åtnjutande av särskilt lönetillägg. Det hade emellertid, med hänsyn till att här avsedda försök ännu icke avslutats, ansetts lämpligast, att Kungl. Maj:t erhöle riksdagens bemyndigande att tills vidare reglera snorkeltillägget och att slutgiltigt förslag härutinnan förelades riksdagen först sedan pågående försök avslutats.

Statskontoret har riktat bestämda erinringar mot den föreslagna retroaktiva tillämpningen av sjötilläggsbeloppen från och med den 1 oktober 1947. De nya bestämmelserna borde tillämpas först från ingången av nästa budgetår; under alla förhållanden borde de personalkategorier undantagas från retroaktiv förhöjning, vilkas rätt till sjötillägg upphörde samtidigt med ikraftträdandet av samma bestämmelser. *Försvarets civilförvaltning* har uttalat principiella betänkligheter mot att nya avlöningsbestämmelser skulle göras retroaktivt tillämpliga, och härvid understrukt de besvärligheter i administrativt hänseende, som oundvikligen måste följa med en retroaktiv tillämpning. Den retroaktiva förmån, som skulle utgå i detta fall, borde uträknas och utbetalas av den myndighet i land, vilken handhade rullföring och redovisning av ifrågavarande personal.

Den föreslagna beredskapsersättningen till viss personal i sjöreserven har berörts av *chefen för marinen*, *statskontoret* och *statens sakrevision*. Sakrevisionen, som i enlighet med vad förut nämnts icke funnit anledning till principiell erinran mot förslaget till beredskapsersättning, har förklarat, att en särskild förmån skäligen borde utgå bl. a. med hänsyn till att bundenheten i tjänsten för avsedda personal för närvarande icke ägde motsvarighet vid annan landtjänstgöring inom försvarsväsendet. *Statskontoret* har å andra sidan icke funnit behovet av den nya avlöningsförmånen övertygande styrkt, särskilt som militärtjänstgöringen i allmänhet innefattade åtskillig vakt- och beredskapstjänstgöring, som icke plägade berättiga till extra förmåner utöver lön; frågan har syntes statskontoret böra utredas i ett större sammanhang. *Chefen för marinen* har ansett, att beteckningen »beredskapsersättning» borde ersättas med »sjöreservtillägg». Dyligt tillägg borde kunna utgå även till förvaltare i lönegrad Ma 6, enär beställningshavare i denna lönegrad kunde ifrågakomma till tjänstgöring i sjöreserv. Jämväl värnpliktig personal borde komma i åtnjutande av här avsedda tillägg, varför frågan härom borde underställas riksdagens prövning.

Departementschefen.

Det av 1945 års lönekommitté framlagda förslaget till ny sjötilläggsreglering synes mig i allt väsentligt godtagbart och ägnat att läggas till grund för förslag till riksdagen.

Vidkommande den av försvarets civilförvaltning berörda frågan, om icke den närmare bestämningen av begreppet sjötjänstgöring ävensom föreskrifterna angående rätt att under sådan tjänstgöring åtnjuta sjötillägg borde intagas i avlöningsreglementet, delar jag lönekommitténs uppfattning, att reglementet icke bör tyngas med dylika föreskrifter, vilka på sätt av kommitténs utredning framgår måste bliva tämligen omfattande och detaljerade med hänsyn till de skiftande förhållanden, under vilka sjötjänstgöring fullgöres. Bestämmelserna i ämnet böra emellertid icke, såsom hittills delvis varit fallet, sammanföras med föreskrifter av administrativ natur utan meddelas i form av tilläggsbestämmelser till det nya avlöningsreglementet; reglementet för marinen bör således upphöra att gälla i de delar detsamma innefattar bestämmelser i förevarande ämne. Vad angår bestämmelsernas sakinhåll kan jag giva lönekommitténs förslag min anslutning, då de föreslagna grunderna synas mig sakligt sett tillfredsställande och förslaget får anses innebära en sådan precisering av förutsättningarna för sjötilläggs utgående, att någon misstanke om en obefogad utsträckning av bestämmelsernas tillämpning icke behöver föreligga. I detta sammanhang må tilläggas att, då sjötilläggsbeloppen avvägts med utgångspunkt från att tilläggsbestämmelserna skola erhålla angivna sakinhåll, riksdagens medverkan bör förutsättas därest detta sakinhåll framdeles anses böra ändras annat än i rena detaljer.

Med anledning av chefens för marinen förslag, att besättningarna å örlogsvarvens bogserbåtar skulle i fråga om rätt till sjötillägg likställas med besättningarna å inmönstrade fartyg, vilken fråga berörts jämväl av sakrevisionen, vill jag giva min bestämda anslutning till de av lönekommittén förordade grunderna för sjötilläggs utgående; anledning synes mig icke föreligga att jämte fast lön även sjötillägg skall utgå vid sådan tjänstgöring ombord å fartyg, som fullgöres inom hamnområde.

Vad åter beträffar de av chefen för marinen föreslagna kompletteringarna av sjötilläggsbestämmelserna på vissa punkter, synes böra beaktas förslaget, att i befattning såsom teleuppborrdsinan kommenderad radiostyrman skall upptagas bland de till förhöjt sjötillägg berättigade yrkesmännen. Vidare synes hänsyn böra tagas till det av organisatoriska förändringar betingade förslaget, att jämväl kommendering i befattning såsom flottiljehufvud skall i angivna fall berättiga till åtnjutande av särskild förhöjning av sjötillägget. Det av lönekommittén framlagda förslaget till reglementsbestämmelser angående sjötillägg ha med här förordade kompletteringar upptagits under 35 § 2 mom. förslaget till definitivt reglemente.

Vidkommande frågan om sjötillägg för marinunderingenjör vill jag erinra, att det nu ifrågakommande avlöningsreglementet icke äger tillämpning å

sådan beställningshavare; förevarande spørsmål är redan reglerat genom föreskrift i reservbefälskungörelsen för marinen. Vad gäller förslaget, att elektriker skall upptagas bland i avlöningsreglementet uppräknade, till förhöjt sjötillägg berättigade yrkesmän, anser jag i likhet med lönekommittén mindre lämpligt, att denna fråga regleras i avlöningsreglementet, så länge ifrågavarande yrkesgren är endast provisoriskt anordnad. Därest riksdagen icke har något häremot att erinra, torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att i angivna fall tills vidare medgiva sjötilläggs utgående enligt föreslagna grunder. Vad sist sagts bör även gälla i fråga om s. k. snorkeltillägg. I enlighet med vad chefen för marinen förordat torde alltså slutgiltigt förslag beträffande snorkeltillägg böra föreläggas riksdagen först sedan pågående försöksverksamhet avslutats, och frågan om sådant tillägg i avbidan därå få provisoriskt regleras genom Kungl. Maj:ts försorg; det bör förutsättas, att sådana provisoriskt meddelade föreskrifter icke böra äga prejudicerande betydelse för ett definitivt ställningstagande i frågan.

Lönekommitténs förslag rörande en retroaktiv tillämpning enligt vissa förenklade grunder av de nya sjötilläggsbeloppen har rönt en bestämd gensaga från statskontorets sida och har mött vissa betänkligheter även hos försvarets civilförvaltning. Med hänsyn icke minst till de särskilda omständigheter i samband med förhandlingarna angående den allmänna löneregleringen, under vilka lönekommitténs ursprungliga uttalande i frågan gjordes, vill jag emellertid förorda lönekommitténs förslag även på denna punkt. En ytterligare faktor, som påverkat mitt ställningstagande i frågan, är att vid de senast förda förhandlingarna enighet kunnat uppnås om ett ur administrativ synpunkt förenklat förfarande vid beräkandet av den retroaktiva ersättningen oaktat att de materiella verkningarna av detta förfarande i vissa fall komma att bli för tjänstemännen ogynnsammare, än om en exakt beräkning hade kunnat genomföras. Med hänsyn till sistnämnda förhållande anser jag, att man bör kunna bortse från att, såsom statskontoret framhållit, i vissa andra fall uppkomma något för förmånliga verkningar; enligt vad jag inhämtat ha bestämmelsernas verkningar i båda avseendena varit väl bekanta vid lönekommitténs förhandlingar med personalorganisationerna men ansetts kunna accepteras för att ett ur administrativ synpunkt så föga tyngande beräknings sätt som möjligt skulle kunna tillämpas.

Vad slutligen angår den föreslagna beredskapsersättningen till viss personal i sjöreserven, vill jag giva min anslutning även till detta förslag. Den av chefen för marinen föreslagna beteckningen »sjöreservtillägg» finner jag ha en alltför vidsträckt innebörd med hänsyn till att enligt lönekommitténs förslag endast sådan personal i sjöreserven, vilken uttagits att regelbundet fullgöra beredskapstjänst, skulle äga rätt till avsedda förmån. Jag vill i detta sammanhang ytterligare understryka lönekommitténs uttalande, att till beredskapstjänstgöring bör uttagas endast så stor del av personalen inom sjöreserven, som med hänsyn till förhållandena synes erforderlig. I enlighet med chefens för marinen förslag bör jämväl förvaltare i lönegrad Ma 6 kunna erhålla beredskapsersättning, i den mån dylik beställ-

ningshavare förekommer till beredskapstjänstgöring inom sjöreserven; ersättningen synes mig i dylikt fall böra utgå med samma belopp som för annan underofficer med motsvarande tjänstgöringsskyldighet. Vidkommande den författningsmässiga regleringen av här ifrågakommande förmån synes mig lönekommitténs förslag vara godtagbart; beträffande bestämmelsernas utfärdande får jag hänvisa till vad i det föregående anförts under specialmotiveringen till 37 § i det föreslagna definitiva statens allmänna avlöningsreglemente.

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet vill jag förorda, att, såsom chefen för marinen förutsatt, även värnpliktig, vilken kommenderats till tjänstgöring i sjöreserven, får komma i åtnjutande av här avsedda förmån. Därest riksdagen icke har något däremot att erinra, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga härför erforderliga ändringar i värnpliktsavlöningskungörelsen.

V. Vissa spörsmål rörande tjänstemäns lönetur vid tillämpning av reglerad befordringsgång.

I kungörelsen den 30 juni 1947, nr 436 (i det följande betecknad befordringskungörelsen), ha bestämmelser meddelats angående reglerad befordringsgång för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst. Kungörelsen avser till rekryteringspersonalen hörande icke-ordinarie tjänstemän inom följande grupper, nämligen biträden för skriv- och kontorsgöromål, inberäknat telefonister utom vid telegrafverket, amanuenser, attachéer vid utrikesförvaltningen samt länsnotarier, länsbokhållare och taxeringsassistenter vid länsstyrelserna.

Enligt kungörelsens bestämmelser regleras befordringsgången för nämnda icke-ordinarie tjänstemän på det sättet, att första inplaceringen sker i viss bestämd lönegrad och att uppflyttning till vissa angivna, högre lönegrader sker med bestämda mellanrum. För uppnående av slutlönegraden inom vederbörande befordringsgång kräves i fråga om biträdespersonal minst $2\frac{1}{2}$ och i fråga om amanuenspersonal minst $7\frac{1}{2}$ års statsanställning (inberäknat i förekommande fall tingstjänstgöring).

Befordringskungörelsen trädde i kraft den 1 juli 1947. I övergångsbestämmelse har stadgats, att föreskrifterna i kungörelsen skola, räknat från och med ikraftträdandet, beträffande vid utgången av juni 1947 anställda tjänstemän av i kungörelsen avsett slag, inberäknat arvodesanställda tjänstemän samt i förekommande fall ordinarie tjänstemän, så tillämpas, som om bestämmelserna varit gällande under vars och ens hela anställningstid i statens tjänst. Då kungörelsens bestämmelser endast reglera tjänstemännens befordringsgång, d. v. s. deras placering i olika lönegrader, innebar övergångsbestämmelsen endast, att envar ifrågakommande tjänsteman skulle, räknat från och med den 1 juli 1947, placeras i den *lönegrad*, vartill hans enligt kungörelsen tillgodoräkningsbara tjänstetid i statens tjänst berät-

tigade honom. Sålunda skulle exempelvis en amanuens med minst $7\frac{1}{2}$ års tillgodoräkningsbar anställningstid från och med den 1 juli 1947 inplaceras i slutlönegraden inom vederbörande befordringsgång.

Beträffande de ifrågakvarande tjänstemännens placering i *löneklass* meddelades däremot icke några särskilda bestämmelser. Avsikten härmed var att de tjänstemän, å vilka bestämmelserna om den reglerade befordringsgången erhöles tillämpning, därvid skulle placeras i löneklass enligt övergångsbestämmelserna till statens allmänna avlöningsreglemente. Om de till följd av övergångsbestämmelserna till befordringskungörelsen vunne befordran den 1 juli 1947, skulle andra beräkningsgrunder för löneklassplaceringen icke tillämpas än vid befordran i allmänhet. Löneklassplaceringen skulle således bestämmas med utgångspunkt från de verkliga anställningsförhållandena före nämnda dag.

Genom särskilda utslag i besvärsmål den 27 november 1947 har kammarrätten emellertid givit övergångsbestämmelsen en vidsträcktare tillämpning. En amanuens, som anfört besvär i ett av målen och som vid utgången av juni 1947 kunde åberopa minst $7\frac{1}{2}$ års statstjänst, hade vid omräkningen av befordringsturen enligt befordringskungörelsens övergångsbestämmelse inplacerats i slutlönegraden inom den för honom gällande befordringsgången. Enligt denna, omräknad retroaktivt, kunde han nämligen beräknas ha tillhört lönegraderna Ce 22 den 16 juni 1942, Ce 23 den 1 juli 1944 och Ce 24 den 1 juli 1946, till följd varav han vid tidpunkten för befordringskungörelsens ikraftträdande den 1 juli 1947 skulle inplaceras i lönegrad Ce 24. Hans löneklassplacering inom sistnämnda lönegrad skulle, enligt de allmänna löneförfattningarnas regler om löneklassplacering vid befordran, till en början ha varit enligt 24 löneklassen. Enligt kammarrättens utslag skall emellertid den i befordringskungörelsens övergångsbestämmelse föreskrivna retroaktiva omräkningen avse icke blott befordringsturen utan också löneklassplaceringen, varför vederbörande, med beräknad retroaktiv tillämpning av avlöningsreglementets allmänna löneklassregler, skulle från och med den 1 juli 1947 inplaceras i 25 löneklassen. Statens lönenämnd hade avgivit yttranden i besvärsmålen, varvid nämndens majoritet givit den tolkning av bestämmelserna, som enligt vad i det föregående anförts var avsedd vid deras tillkomst. Samma mening hävdades av kammarrättens t. f. president, som deltog i avgörandet av ett av målen. Gällande bestämmelser medgiva icke överklagande av kammarrättens utslag i mål av detta slag.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 januari 1948 har *länsstyrelsen i Kalmar län* anfört i huvudsak följande.

Kungörelsen om reglerad befordringsgång äger tillämpning endast å icke-ordinarie personal. Några bestämmelser, som möjliggöra en motsvarande omräkning för ordinarie personal av det slag, varom här är fråga, finnas för närvarande icke. Detta medför, att i åtskilliga fall icke-ordinarie befattningshavare uppnå förmånligare löneställning än ordinarie befattningshavare med längre tjänstetid. Såsom exempel härå må nämnas, att med nu-

varande bestämmelser andre länsbokhållaren härstädes, vilken efter fullgjord tingstjänstgöring inträdde i statstjänst den 19 juni 1942, uppnår 25 löneklassen den 1 januari 1950, medan icke-ordinarie länsbokhållaren, som efter fullgjord tingstjänstgöring inträdde å landsstatsbanan den 15 mars 1944, redan den 1 april 1949 uppnår sagda löneklass. Ytterligare ett fall vid härvarande länsstyrelse förtjänar återges. Ett ordinarie kontorsbiträde, som vann anställning i statstjänst den 1 juli 1936 och fr. o. m. den 1 juli 1946 uppbar lön efter 5 löneklassen i lönegrad A 4, har fr. o. m. den 1 juli 1947 placerats i lönegrad Ca 8 löneklass 9, räknat fr. o. m. den 1 juli 1946, medan ett icke-ordinarie kontorsbiträde, som inträdde i statstjänst den 1 mars 1938 och som den 30 juni 1947 innehade extra ordinarie anställning i lönegrad 4 med placering i löneklass 4, räknat fr. o. m. den 1 oktober 1945, vid de nya avlöningsbestämmelsernas ikraftträdande placerats i lönegrad Ca 8 löneklass 9, räknat fr. o. m. den 1 oktober 1944.

Det av länsstyrelsen ovan påtalade förhållandet har självfallet väckt stort missnöje bland de ordinarie tjänstemän, som efter det nya avlöningsreglementets ikraftträdande kommit i sämre löneställning än om de varit icke-ordinarie. De sålunda gällande bestämmelserna måste också enligt länsstyrelsens uppfattning anses synnerligen otillfredsställande. Starka rättvisekrav tala för att de ordinarie tjänstemännen beredas samma förmåner, som enligt ovan kommit de icke-ordinarie befattningshavarna till del. Detta synes kunna ske utan att medföra några större kostnader för statsverket, då det ju närmast är fråga om en engångsföreteelse i samband med övergången till det nya avlöningsreglementet.

Länsstyrelsen har på grund av vad sålunda anförts hemställt, att Kungl. Maj:tt måtte vidtaga åtgärder för att sådana författningsbestämmelser utfärdas, att befattningshavare, vilka vid det nya avlöningsreglementets ikraftträdande voro innehavare av ordinarie tjänster, erhålla samma rätt till löneklassplacering, som för närvarande gälla för icke-ordinarie tjänstemän.

Statens lönenämnd har, efter remiss, den 18 mars 1948 avgivit utlåtande över berörda framställning och därvid anför följande.

Statens lönenämnd får beträffande orsakerna till de av länsstyrelsen påtalade ojämnheterna framhålla, att införandet av den numera gällande reglerade beföringsgången för biträdespersonal i flertalet verk medfört en mer eller mindre avsevärd förkortning av väntetiden för erhållande av tjänst i kontorsbiträdesgraden. Motsvarande verkningar torde i många fall kunna påvisas med avseende å väntetiden i amanuensanställning före befordran till tjänst i byråsekreterargraden. I fråga om amanuensgruppen tillkommer emellertid såsom ett sannolikt betydelsefullare moment, att en amanuens, då han uppflyttas till 24 lönegraden, på grund av beföringsgångens konstruktion med de tre intill varandra liggande lönegraderna Ce 22, Ce 23 och Ce 24 omedelbart placeras i 25 löneklassen med rätt att för uppflyttning till 26 löneklassen taga i beräkning en tid av ett år. Vid befordran före den 1 juli 1947 till tjänst i A 21 torde däremot placering vanligen ha skett i begynnelselöneklassen.

Enligt övergångsbestämmelserna till beföringskungörelsen skulle en retroaktiv omprövning av beföringsturen äga rum per den 1 juli 1947 för sådana vid utgången av juni 1947 anställda tjänstemän, som avses i kungörelsen. Sådan omräkning skulle endast ske beträffande tjänstemän, som vid sistnämnda tidpunkt kvarstodo i icke-ordinarie anställning såsom ama-

nuenser eller biträden, men däremot icke i fråga om tjänstemän, som före den 1 juli 1947 erhållit ordinarie tjänst i lägst A 21 respektive A 4 (jfr 1947 års statsverksprop., för flera huvudtitlar gemensamma frågor s. 40 och 45). En omräkning enbart av lönegradsplaceringen skulle i och för sig icke ha medfört sådana ojämnheter i fråga om löneklassplacering mellan ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, som påtalats i den remitterade framställningen. Emellertid ha myndigheterna vid omräkningens verkställande haft att beakta kammarrättens utslag den 27 november 1947. Dessa utslag förutsätta, att omräkningen skall avse såväl befordrings- som lönetur, varvid dels 1—6 §§ befordringskungörelsen, dels 26 och 27 §§ Saar skola anses ha ägt tillämpning å vederbörande tjänsteman under hela hans anställningstid i statens tjänst. Innebörden härav är i fråga om biträden, som på grund av omräkningen den 1 juli 1947 placerats i lönegrad Ce 8, att de få för löneklassuppflyttning i nämnda lönegrad taga i beräkning sin anställningstid i den mån den överstigit 2½ år. Beträffande amanuenser innebära ifrågavarande utslag, att vederbörande räknat från och med den tidpunkt — före eller efter den 1 juli 1947 — då hans anställningstid uppgår till 7½ år (eventuell tingstjänstgöring inräknad), erhåller samma lönetur som om han tillträtt tjänst i A 21 (Ca 24) med placering i begynnelselöneklassen efter 3½ års anställning.

Av det anförda framgår, att för kontorsbiträden och amanuenser befordran till ordinarie tjänst i A 4 respektive A 21 före den 1 juli 1947 kan ha medfört en försämring i löneturen i förhållande till sådana befattningshavare av nämnda slag, som vinna befordran till ordinarie tjänst först efter sagda dag. Enligt lönenämndens mening måste dylika ojämnheter anses så otillfredsställande, att lönenämnden finner det angeläget, att åtgärder vidtagas för deras undanröjande. Sådana åtgärder synas få betraktas som en konsekvens av att befordringskungörelsens övergångsbestämmelser kommit att tillämpas på sätt som skett. Lönenämnden får därför tillstyrka, att särskilda bestämmelser utfärdas, enligt vilka tjänstemän, som före den 1 juli 1947 erhållit ordinarie tjänst, motsvarande slutstadiet i vederbörande befordringsgång, räknat från och med nämnda dag skola erhålla den löneklassplacering, som skulle ha tillkommit dem, därest befordringskungörelsen samt 26 och 27 §§ Saar ägt tillämpning å dem från tidpunkten för deras första anställning hos staten.

De uppkomna ojämnheterna kunna antagas vara mest framträdande beträffande sådana tjänstemän, som kvarstå i lönegraderna A 21 (Ca 24) och A 4 (Ca 8). I vissa fall torde dock en omräkning enligt nu föreslagna grunder kunna få betydelse även för den, som uppnått högre ordinarie eller icke-ordinarie tjänst. Lönenämnden anser sig därför böra förorda, att omräkningen i princip får avse samtliga tjänstemän inom respektive karriärer.

Lönenämnden vill framhålla, att ett ställningstagande i anslutning till vad ovan förordats sannolikt kommer att få konsekvenser i samband med inrättandet av nya reglerade befordringsgångar för andra personalkategorier än de nu ifrågavarande.

I samband med den i det föregående berörda frågan må beröras ett speciellt spörsmål beträffande amanuenspersonalens befordringsgång.

Inom amanuenspersonalens befordringsgång tillämpas bl. a. de tre närliggande lönegraderna Ce 22, Ce 23 och Ce 24. En tillämpning av gällande regler för löneklassplacering medför härvid, att en tjänsteman, som inom befordringsgången uppflyttas från Ce 23 till Ce 24, omedelbart placeras i

25 löneklassen med ett år tillgodo för uppflyttning till 26 löneklassen. Nämda konsekvens av avlöningsreglementets bestämmelser uppmärksammades redan i samband med den reglerade befordringsgångens tillkomst och utgjorde en av förutsättningarna för 1944 års personalutrednings, av statsmakterna godtagna förslag i ämnet.

Under den tid som gått sedan befordringskungörelsen trädde i kraft ha i olika sammanhang erinringar framförts mot de av den ifrågavarande befordringsgångens konstruktion uppkomna konsekvenserna i löneklasshänseende. Man har härvid bl. a. framhållit, att en tjänsteman, som från lönegraden Ce 22 i förtur erhåller befordran direkt till 24 lönegraden, erhåller mindre gynnsam lönetur än om han i vanlig ordning passerat samtliga stadier inom befordringsgången. Frågan har uppmärksammats i vissa av de till finansdepartementet avgivna yttrandena angående vunna erfarenheter vid tillämpningen av 1947 års avlöningsreglementen ävensom av statens lönenämnd i dess i det föregående omnämnda utlåtande den 18 mars 1948. Även må omnämnas, att riksdagens år 1947 församlade revisorer i sin berättelse (§ 29) uttalat, att det syntes mindre lämpligt att inom befordringsgången närliggande lönegrader utnyttjades, vilket medförde att sneddningsregeln måste tillämpas. Enligt revisorernas mening borde denna fråga upptagas till förnyad prövning.

Det nu berörda spørsmålet avser icke blott övergångsförhållandena den 1 juli 1947 utan även tjänstemän, som nyanställas efter nämnda dag.

Departementschefen. Av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, att den praktiska tillämpningen av den till befordringskungörelsen hörande övergångsbestämmelsen (punkt 1) kommit att sträcka sig längre än som vid bestämmelsens tillkomst varit avsett. Följden härav har blivit, att ett stort antal tjänstemän, som tillhöra reglerad befordringsgång från och med den 1 juli 1947, placerats i högre löneklass inom vederbörande lönegrad än som skolat följa av allmänna regler om löneklassplacering.

Befordringskungörelsen med övergångsbestämmelser avser tjänstemän inom biträdes- och amanuenskarriärerna, vilka icke nått slutstadiet i den reglerade befordringsgången för ifrågavarande personalgrupper, men däremot icke dem, som redan före den 1 juli 1947 befordrats till kontorsbiträdes- eller byråsekreterartjänst (motsvarande). För sistnämnda slag av tjänstemän regleras löneturen från och med nämnda dag av de allmänna övergångsbestämmelser, som meddelats i anledning av den nya löneregleringen och som gälla för statstjänstemän i allmänhet.

Såsom av det föregående framgår har läget nu blivit det, att tjänstemän inom biträdes- och amanuenskarriärerna, som erhållit ordinarie — eller extra ordinarie — kontorsbiträdes- respektive byråsekreterartjänst före den 1 juli 1947 och å vilka befordringskungörelsen icke är tillämplig, kommit att i vissa fall erhålla sämre lönetur än de tjänstemän av motsvarande slag, som övergått till befordringskungörelsen och inplacerats i den reglerade befordringsgången från och med den 1 juli 1947. Statens lönenämnd har an-

sett detta förhållande så otillfredsställande, att åtgärder borde vidtagas för olägenheternas undanröjande.

För egen del är jag av samma uppfattning som lönenämnden. Jag förordar således, att en föreskrift meddelas av i huvudsak den innebörden, att tjänstemän, som före den 1 juli 1947 erhållit ordinarie eller extra ordinarie tjänst motsvarande slutstadiet i reglerad befordringsgång för biträdes- eller amanuenspersonal enligt kungörelsen 1947: 436, skola räknat från och med nämnda dag erhålla den löneklassplacering som skulle ha tillkommit dem, därest befordringskungörelsen samt de i statens allmänna avlöningsreglemente meddelade löneklassplaceringsbestämmelserna ägt tillämpning på dem från tidpunkten för deras första anställning i statens tjänst.

Lönenämnden har framhållit, att en omräkning av löneturen enligt nu förordade grunder i vissa fall kunde få betydelse även för dem, som uppnått högre ordinarie eller icke-ordinarie tjänst än som motsvarar slutstadiet i befordringsgången. Med hänsyn härtill har lönenämnden förordat, att omräkningen i princip finge avse samtliga tjänstemän inom respektive karriärer. Jag kan ansluta mig till grundtanken i lönenämndens förslag men anser, att omräkningen av löneturen i sist avsedda fall, vilka äro svåra att överblicka, åtminstone i viss utsträckning bör ske efter särskild framställning.

Med hänsyn till den räckvidd förevarande spörsmål äger anser jag erforderligt att frågan underställes riksdagen. Jag förordar därför, att Kungl. Maj:t för sig utverkar riksdagens bemyndigande att meddela föreskrifter av i huvudsak den innebörd jag i det föregående angivit.

Vad därefter angår det bl. a. av riksdagens revisorer berörda spörsmålet om de konsekvenser för löneturen, som uppkommit genom att amanuenspersonalens befordringsgång innefattar de tre närliggande lönegraderna Ce 22, Ce 23 och Ce 24, låter det sig knappast göra att nu vidtaga någon ändring i bestämmelserna med avseende på sådana tjänstemän, som under någon längre tid tillhört amanuenskarriären. Problemet torde närmast begränsa sig till att avse tjänstemän, som i fortsättningen komma att anställas inom denna karriär. Jag är icke beredd att nu taga ställning till frågan, huruvida en ändring av befordringskungörelsens bestämmelser bör komma till stånd, exempelvis på det sättet att lönegraden Ce 23 avskaffas inom den reglerade befordringsgången för amanuenspersonal, eller huruvida de åberopade olägenheterna av de nuvarande bestämmelserna eventuellt kunna undanröjas på annat sätt. Jag vill emellertid uttala, att utnyttjandet av närliggande lönegrader synes böra undvikas vid fastställande av reglerad befordringsgång för nya personalkategorier.

VI. Frågor rörande avlöningsstaternas uppställning m. m.

I 1941 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor förordat, medgiva överskridande under budgetåret 1941/42 av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal. Enligt skrivelse 1941: 17 lämnade riksdagen det sålunda föreslagna bemyndigandet. Detta hade, fränsett vissa krisförhållanden som nu icke äro aktuella, funnits påkallat med hänsyn till att den omläggning av avlöningsstaterna för allmänna civilförvaltningens myndigheter, som genomfördes från och med budgetåret 1941/42, medförde en överflyttning till förenämnda maximerade anslagsposter av vissa avlöningskostnader, som tidigare belastat förslagsvis anvisade poster. Bemyndigandet har sedermera årligen förlängts.

Då riksdagen i skrivelse 1946: 16 förlängde bemyndigandet för budgetåret 1946/47, framhöll riksdagen önskvärldheten av att frågan rörande fortsatta förlängningar av bemyndigandet omprövades. Riksdagen utgick ifrån att detta spörsmål komme att ägnas uppmärksamhet vid det övervägande av avlöningsstaternas uppställning, som av andra skäl syntes framstå såsom erforderligt under det pågående utredningsarbetet i skilda lönefrågor.

I 1947 års statsverksproposition (För flera huvudtitlar gemensamma frågor) anfördes, att det ifrågavarande bemyndigandet för Kungl. Maj:t att medge överskridande av maximerade anslagsposter utgjort en nödvändig förutsättning för 1941 års omläggning av avlöningsstaterna, vilken bland annat åsyftat att säkerställa önskvärd kontroll i vissa hänseenden över anslagsdispositionen. Ett tillfälle till omprövning av härmed sammanhängande budgetspörsmål syntes, såsom riksdagen framhållit, komma att givas i samband med den översyn av avlöningsstaterna, som kunde förelagas efter de nya lönebestämmelsernas utarbetande. Då emellertid denna icke kunde företagas med verkan redan från och med budgetåret 1947/48, vore bemyndigandet erforderligt även för nämnda budgetår. Framställning om förlängning av bemyndigandet gjordes därför hos riksdagen.

Samtidigt begärdes bemyndigande för Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i statsverkspropositionen förordats under budgetåret 1947/48 medgiva det överskridande av maximerade anslag och anslagsposter, som påkallades med hänsyn till den allmänna löneregleringen eller regleringen av beföringsgången för biträdes- och amanuenspersonal. Bemyndigandet påkallades dels med hänsyn till att avlöningsposterna i riksstatsförslaget för budgetåret icke kunnat beräknas efter exakta grunder, då den närmare innebörden och tillämpningen av de nya avlöningsbestämmelserna icke kunnat i alla avseenden förutses, dels med hänsyn till att motsvarande förhållanden gällde be-

träffande den närmare tillämpningen av den reglerade befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal.

I riksdagens skrivelse 1947: 56 lämnades de sålunda begärda bemyndigandena, varvid riksdagen anförde följande. Det kunde icke förnekas, att bemyndigandena vore mycket omfattande. Samtidigt borde emellertid framhållas, att beloppen av de överskridanden, vartill de berättigade, framdeles kunde räknemässigt fastställas. Då bemyndigandena sålunda hade en övervägande formell innebörd och vore påkallade av praktiska skäl, hade riksdagen beslutat i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Vad särskilt anginge förlängningen av 1941 års bemyndigande hade 1946 års riksdag framhållit önskvärdheten av att frågan rörande fortsatta förlängningar av bemyndigandet omprövades. Departementschefen hade uttalat, att tillfälle till sådan omprövning i enlighet med vad riksdagen även framhållit gäves i samband med den planerade översynen av avlöningsstaterna. I likhet med övriga bemyndiganden betraktade riksdagen även detta såsom ett provisorium för allenast det kommande budgetåret.

I 1948 års statsverksproposition (För flera huvudtitlar gemensamma frågor) har förevarande spörsmål ånyo behandlats, varvid jag anförde följande.

Den nya löneregleringen och icke minst införandet av reglerad befordringsgång för stora personalgrupper har aktualiserat frågan om ändring i avlöningsstaternas uppställning och sättet för beräkning av olika avlöningsposter. Det grundläggande problemet gäller kostnadernas fördelning mellan förslagsposter och obetecknade poster. Någon sådan omläggning har icke kunnat ske i riksstatsförslaget, detta redan av den anledningen att principerna för omläggningen behöva underställas riksdagen, innan omläggningen kan genomföras i staterna. Ärendet, som inrymmer ett flertal svårlösta spörsmål, är under beredning i syfte att det — om ej vissa föreliggande principfrågor finnas kräva särskild, mera ingående utredning — skall kunna underställas riksdagen samtidigt med förslag rörande de definitiva avlöningsreglementen, som skola gälla från och med den 1 juli 1948.

När avlöningsstaterna fingo sin nuvarande uppställning, bemyndigade 1941 års riksdag Kungl. Maj:t att medge överskridande av obetecknade arvodes- och icke-ordinarieposter när dessa belastades med oförutsedda merutgifter för sjukavlönningar, ersättare för lediga ordinarie tjänstemän och åtskilliga andra ändamål, som voro i huvudsak angivna i proposition till riksdagen. Bemyndigandet har förnyats senast för innevarande budgetår genom r. skr. 1947: 56. Ett dylikt bemyndigande erfordras även för nästa budgetår. Med hänsyn till de övergångsproblem, som äro förknippade med löneregleringen och den reglerade befordringsgången, är det vidare icke uteslutet, att en motsvarighet till det särskilda för innevarande budgetår lämnade bemyndigandet till dylikt överskridande erfordras även under det kommande budgetåret. Frågan om den närmare innebörden av sålunda ifrågakommande bemyndiganden kan antagas bli närmare belyst under den fortsatta utredningen om avlöningsstaternas omläggning och möjligen även under förberedelserna för den blivande propositionen om definitiva avlöningsreglementen. Jag torde få återkomma till frågan i samband med förslag till berörda proposition.

Vid den fortsatta utredningen av frågan om avlöningsstaternas uppställning, varvid överläggningar med representanter för de närmast sakkunniga verken ägt rum, har det visat sig, att utrymme finnes för väsentliga princi-

piella meningsskiljaktigheter, som även beröra den likaledes hithörande frågan om grunderna för personalförteckningarnas fastställande. Det har också visat sig vara svårt att för framtiden undvara bemyndiganden av samma principiella innebörd som det år 1941 lämnade — ehuru möjligen i annan form — om man icke vill i väsentlig mån återgå till det system med vissa automatiska kostnadsöverflyttningar till förslagsposter, som gällde till år 1941 men då förkastades bland annat därför att det ansågs innebära en ur både Kungl. Maj:ts och riksdagens synpunkt alltför lös kontroll över medelsdispositionen. Under sådana förhållanden har jag ansett det vara nödvändigt för en slutgiltig lösning av frågan, att denna underkastas fortsatt övervägande under medverkan av särskilda utredningsmän. Jag har för avsikt att utverka Kungl. Maj:ts bemyndigande att föranstalta härom.

Ett fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva överskridande av maximerade anslagsposter enligt de grunder, som gällt sedan år 1941, är därför nödvändigt. Av skäl som angivits i årets statsverksproposition hade ett dylikt bemyndigande för övrigt under alla förhållanden blivit erforderligt för budgetåret 1948/49.

Då en ny förlängning av den hittillsvarande ordningen sålunda ifrågasättes, vill jag understryka, att denna ordning innebär en ur riksdagens synpunkt mycket effektiv kontroll över medelsdispositionen. Förutsättningarna för de överskridanden, vartill bemyndigandet berättigar, äro snävt fastställda, och beloppen av överskridandena kunna, såsom 1947 års riksdag påpekat, räknemässigt fastställas. Ur finansplanesynpunkt ha dessa överskridanden icke någon betydelse, då de äro av ringa storlek i förhållande till de normala variationerna i medelsförbrukningen under förslagsposterna. De reella olägenheter, som äro förknippade med den nuvarande ordningen, äro i stället att hänföra till det förhållandet att den väl mycket inskränker myndigheternas rörelsefrihet och ger upphov till ett antal ärenden i departementen med ibland ganska omständlig revision av statberäkningarna.

Liksom hittills bör riksdagen även i fortsättningen hållas underrättad om den utsträckning, i vilken det ifrågavarande bemyndigandet tagits i anspråk.

Vad härefter angår det för innevarande budgetår lämnade bemyndigandet för Kungl. Maj:t att medgiva överskridanden med hänsyn till den allmänna löneregleringen och den reglerade befordringsgången, är en förlängning därav erforderlig för nästa budgetår. I främsta rummet gäller detta om den reglerade befordringsgången, vars verkningar i övergångshänseende icke kunnat slutgiltigt regleras så tidigt, att anslagsberäkningarna kunnat exakt anpassas därefter. Även den allmänna löneregleringen inrymmer övergångsfrågor, vilkas slutreglering torde kunna rubba förutsättningarna för statberäkningarna på en eller annan punkt. Även om detta bemyndigande gäller 1947 års riksdags i det föregående återgivna uttalande, att beloppen av ifrågavarande överskridanden kunna räknemässigt fastställas och att respektive bemyndiganden sålunda ha en övervägande formell innebörd.

Hemställan.

De anförda allmänna synpunkterna på avlöningsförfattningarna ha utmynnat i att Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att utfärda statens allmänna avlöningsreglemente och avlöningsreglementet för folkskolan i huvudsaklig överensstämmelse med de såsom bilagor vid statsrådsprotokollet i detta ärende fogade författningsförslagen. Under de särskilda avsnitten allmänna synpunkter på avlöningsförfattningarna, vissa spörsmål rörande tjänstemäns lönetur vid tillämpning av reglerad befordringsgång och frågor rörande avlöningsstaternas uppställning m. m. ävensom under 4 och 32 §§ specialmotiveringen till statens allmänna avlöningsreglemente ha framställts vissa andra förslag, för vilkas genomförande erfordras särskilt beslut av riksdagen.

I detta sammanhang må erinras om att Kungl. Maj:t i proposition 1947: 281 med förslag till statens löneplansförordning m. m. utverkat riksdagens bemyndigande att, därest värnpliktiga med stöd av 28 § värnpliktslagen skulle inkallas till militärtjänstgöring, innan nytt krigsavlöningsreglemente utfärdats, besluta om de ändringar i gällande krigsavlöningsreglemente, som påkallas av den nya löneregleringen för befattningshavare i statens tjänst, som trädde i kraft den 1 juli 1947. Motsvarande bemyndigande torde böra inhämtas för tid efter den 1 juli 1948. Med hänsyn till de relativt stora skiljaktigheterna mellan de avsedda nya fredsavlöningsbestämmelserna och de motsvarande bestämmelser, på vilka gällande krigsavlöningsreglemente är grundat, torde emellertid sagda bemyndigande böra innefatta befogenhet för Kungl. Maj:t att, därest så skulle visa sig lämpligare, utfärda provisoriskt krigsavlöningsreglemente.

Under återopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t

a) att utfärda statens allmänna avlöningsreglemente och avlöningsreglemente för folkskolan i huvudsaklig överensstämmelse med förberörda reglementsförslag;

b) att under de förutsättningar och i den omfattning, som i det föregående förordats, vidtaga ändringar i sålunda utfärdade reglementen;

c) att med iakttagande av de huvudgrunder, som i det föregående förordats, utfärda erforderliga bestämmelser om övergång till sagda reglementen;

d) att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats meddela föreskrifter om löneklassplacering av tjänstemän, som före den 1 juli 1947 erhållit ordinarie eller extra ordinarie tjänst motsvarande lägst slut-

stadiet i reglerad befordringsgång enligt kungörelsen 1947: 436;

e) att, därest värnpliktiga med stöd av 28 § värnpliktslagen skulle inkallas till militärtjänstgöring, innan nytt krigsavlöningsreglemente utfärdats, besluta om de ändringar i gällande krigsavlöningsreglemente, som påkallas av den nya löneregleringen för statens tjänstemän, eller utfärda provisoriskt krigsavlöningsreglemente;

f) att tills vidare vid försvaret inrätta extra ordinarie tjänster i lönegrad Ce 25 och högre lönegrad, i den mån fråga är om tjänster, för vilka avlöningskostnaderna bestri-
das från sakanslag;

g) att i enlighet med vad i det föregående förordats med-
dela bestämmelser om särskild ersättning för övertidsarbete
till militärmeteorologer av 2. och 3. graden; samt

h) att i enlighet med vad i det föregående förordats un-
der budgetåret 1948/49 medgiva det överskridande av ge-
nom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagspos-
ter, som påkallas med hänsyn till den allmänna löneregle-
ringen eller regleringen av befordringsgången för biträ-
des- och amanuenspersonal;

dels ock besluta, att det Kungl. Maj:t senast för budget-
året 1947/48 lämnade bemyndigandet att medgiva överskri-
dande av genom riksdagens beslut maximerade anslagspos-
ter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av
Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie perso-
nal skall efter utgången av budgetåret 1947/48 äga fortsatt
giltighet under budgetåret 1948/49.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter
biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet
Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse,
bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till
riksdagen.

Ur protokollet:

Bengt Ericsson.

F ö r s l a g

till

Statens allmänna avlöningsreglemente.

1 avd. Inledande bestämmelser.

1 §.

Reglementets tillämpningsområde m. m.

1 mom. Detta reglemente äger tillämpning beträffande

a) *statens tjänstemän*, med undantag av dels tjänstemän, för vilka andra avlöningsbestämmelser än de i reglementet innefattade skola tillämpas enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen, dels ock tjänstemän vid riksdagens verk;

b) *lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor (de högre kommunala skolorna)*, med undantag av övningslärare;

c) *föreståndare för samt lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa eller epileptiker och med sådana skolor samorganiserade arbetshem (sinnesslöskolorna, epileptikerskolorna)*, med undantag av lärare i annat ämne än kunskapsämne eller kvinnlig slöjd; samt

d) *tjänstemän vid hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelser*, i den mån de innehava tjänster upptagna å personalförteckning, som Kungl. Maj:t fastställt med stöd av riksdagens beslut.

2 mom. I reglementet avsedda tjänstemän anställas såsom innehavare av

a) ordinarie tjänst;

b) extra ordinarie tjänst;

c) aspiranttjänst;

d) extra tjänst;

e) icke-ordinarie medelst kontrakt tillsatt manskapsbeställning på aktiv stat; eller

f) arvodesbefattning.

I fråga om tjänster, som avses under a)—e), gälla nedan i denna avdelning samt i 2 och 3 avd. meddelade bestämmelser. Angående bestämmande av avlöningsförmåner för innehavare av arvodesbefattning stadgas i 4 avd.

Beträffande vissa anställningar vid försvaret samt vid bank- och fondinspektionen och sparbanksinspektionen skola iakttagas bestämmelserna i 3 § 2 och 3 mom.

2 §.

Lönegrader.

De i 1 § 2 mom. a)–e) avsedda tjänsterna hänföras till lönegrader med de beteckningar och nummer, som framgå av följande sammanställningar, i vilka jämväl angives tillämplig löneplan i statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 377).

Tjänster (beställningar), vid vilka lön utgår enligt löneplan nr 1 eller 2.

Anställningsform	Civila tjänster och civilmilitära beställningar				Militära beställningar			
	Löneplan nr				Löneplan nr			
	1		2		1		2	
	Lönegrads-		Lönegrads-		Lönegrads-		Lönegrads-	
	beteckning	nummer	beteckning	nummer	beteckning	nummer	beteckning	nummer
<i>Ordinarie statlig anställning.</i>								
Fullmakt eller konstitutorial	Ca	1–37	Co	1–24	Ma	3–12	Mo	1–24
Förordnande för viss tid	Cb	1–14	Cp	1–24	—	—	Mp	1–24
Förordnande för begränsad anställningstid	—	—	Cq	1–24	—	—	—	—
Förordnande tills vidare	—	—	Cr	1–24	Md	3–12	Mr	1–24
<i>Ordinarie icke-stallig anställning.</i>								
Förordnande eller kontrakt	Ca	1–37	—	—	—	—	—	—
<i>Icke-ordinarie anställning.</i>								
Förordnande såsom extra ordinarie tjänsteman (beställningshavare)	Ce	1–37	Cs	1–24	Me	1, 2, 4	—	—
Förordnande såsom aspirant	Cf	1–35	—	—	—	—	—	—
Förordnande såsom extra tjänsteman ..	Cg	1–37	—	—	—	—	—	—

Tjänster (beställningar), vid vilka lön utgår enligt löneplan nr 3, 4 eller 5.

Tjänst (beställning) samt anställningsform	Lönegrads-		Löneplan nr
	beteckning	nummer	
<i>Civila tjänster.</i>			
Ordinarie, medelst fullmakt tillsatt provinsialläkartjänst	Coa	1	3
» » » » » distriktsveterinärtjänst	Cob	1	4
<i>Militära beställningar.</i>			
Icke-ordinarie, medelst kontrakt för viss tid tillsatt manskapsbeställning	Mha	1, 2	5

3 §.

För reglementets tillämpning grundläggande bestämmelser.

1 mom. I reglementet meddelas *allmänna bestämmelser* samt *särskilda bestämmelser* för vissa verk och förvaltningsområden. De allmänna bestämmelserna skola tillämpas, i den mån de icke strida mot de särskilda bestämmelserna.

Med *läroverk m. fl. läroanstalter* avses försvarets läroverk, de allmänna läroverken, statens skolköksseminarium och hushållsskola, folkskoleseminarierna, småskoleseminarierna, läroanstalterna för blinda, vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte, dövstumskolorna, de högre tekniska läroverken, konstfackskolan, navigationsskolorna, de högre kommunala skolorna, sinnesslöskolorna och epileptikerskolorna.

Med *statens affärsdrivande verk* avses postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, domänverket, försvarets fabriksverk, luftfartsverket och statens reproduktionsanstalt.

2 mom. Inom *försvaret* skola, där ej annat framgår, likställas beställning med tjänst, civilmilitär beställning med civil tjänst, sådan manskapsanställning över stat, som skall föregå innehav av manskapsbeställning på aktiv stat, med manskapsbeställning i lönegraden Mha 1 samt beställningshavare med tjänsteman.

3 mom. Sådana icke-ordinarie *tjänster vid bank- och fondinspektionen* samt *sparbanksinspektionen*, som av Kungl. Maj:t hänförts till lönegrad, vilken eljest ifrågakommer vid ordinarie civil anställning, skola, där ej annat särskilt anges, likställas med ordinarie tjänster i samma lönegrad.

4 mom. I reglementet avsedda *icke-statliga anställningar* skola likställas med statliga tjänster. Härvid skall vad i reglementet sägs om staten och statsverket avse vederbörande kommun, skolstyrelse, hushållningssällskap eller skogsvårdsstyrelse.

5 mom. Vid *jämförelse mellan olika tjänster* skall den tjänst anses högst, för vilken månadslönen enligt 3 § statens löneplansförordning är högst. Hänsyn skall härvid tagas, inom lönegrad, som omfattar flera löneklasser, till den högsta löneklassen och inom löneklass, som upptager flera lönebe-
lopp, till det högsta av dessa.

Vid här avsedd jämförelse skola provinsialläkar- och distriktsveterinär-tjänster anses tillhöra lönegrad Ca 28 respektive Ca 19.

6 mom. Vad i reglementet sägs om avlöningsbestämmelser, meddelade av Kungl. Maj:t, skall gälla jämväl beträffande avlöningsreglementet för riksdagens verk.

2 avd. Förvaltningsbestämmelser.

4 §.

Tjänsters inrättande och lönegradsplacering.**A. Allmänna bestämmelser.**

1 mom. *Ordinarie tjänster* samt *extra ordinarie tjänster i lönegraderna Ce 25—37 och Cs 1—24* inrättas och lönegradsplaceras av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut.

Kungl. Maj:t må dock utan att frågan underställes riksdagen besluta om tillfällig ökning av antalet tjänster med lönegradsbeteckningen Ca, Ce eller Cs, i den mån så erfordras för att bereda tjänsteman, vars förordnande att innehava tjänst med lönegradsbeteckningen Cp upphört utan att efterföljas av förnyat förordnande, tillfälle att övergå till tjänst inom den lönegrad han före förordnandet tillhörde.

2 mom. Andra extra ordinarie tjänster än i 1 mom. avses samt aspiranttjänster och extra tjänster må, där ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t, inrättas och lönegradsplaceras av vederbörande myndighet med iakttagande att sådan tjänst må åsättas högst följande lönegradsnummer, nämligen

extra ordinarie tjänst det lönegradsnummer, som gäller för ordinarie tjänst med motsvarande arbetsuppgifter,

aspiranttjänst det lönegradsnummer, som med två enheter understiger lönegradsnumret för den ordinarie eller extra ordinarie tjänst, som normalt utgör första befordringstjänst från aspiranttjänsten, dock lägst lönegradsnumret 1, samt

extra tjänst det lönegradsnummer som gäller för ordinarie eller extra ordinarie tjänst med motsvarande arbetsuppgifter.

B. Särskilda bestämmelser.

Försvaret.

Icke-ordinarie militära beställningar på aktiv stat inrättas och lönegradsplaceras av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut. Beträffande furirsbeställningar skall dock i nämnda ordning allenast bestämmas det sammanlagda antalet beställningar i lönegraderna Me 1 och 2. Innehavare av furirsbeställning skall vara placerad i lönegraden Me 1 till och med det kalenderkvartal, då han under tre år innehaft furirsbeställning på aktiv stat eller enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser kan räkna minst sex års anställning såsom manskap, och i lönegraden Me 2 för tiden därefter.

Antalet anställningshavare över stat i lönegraden Mha 1 bestämmas enligt grunder, som fastställas av Kungl. Maj:t.

Bank- och fondinspektionen. Sparbanksinspektionen.

Tjänster i lönegrader, som eljest ifrågakomma vid ordinarie civil anställning, samt extra ordinarie tjänster i lönegraderna Ce 25—37 och Cs 1—24 inrättas och lönegradsplaceras av Kungl. Maj:t.

Läroverk m. fl. läroanstalter.

De tjänster vid högre kommunala skolor, sinnesslöskolor och epileptikerskolor, å vilka reglementet äger tillämpning, inrättas av vederbörande kommunala myndigheter eller huvudmän i enlighet med beslut eller bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t. Tjänsterna lönegradsplaceras därvid i enlighet med bestämmelser meddelade av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut.

Hushållningssällskapen. Skogsvårdsstyrelserna.

Tjänster, å vilka reglementet äger tillämpning, inrättas och lönegradsplaceras av vederbörande hushållningssällskap eller skogsvårdsstyrelse i enlighet med den i 1 § 1 mom. d) omförmälda personalförteckningen.

Statens affärsdrivande verk.

Ordinarie tjänster i lönegraderna Ca 1—23 inrättas av Kungl. Maj:t.

Extra ordinarie tjänster i lönegraderna Ce 31—37 och Cs 1—24 inrättas och lönegradsplaceras av Kungl. Maj:t. Andra extra ordinarie tjänster må, där ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t, inrättas och lönegradsplaceras av vederbörande myndighet.

5 §.

Tjänstetillsättning.

A. Allmänna bestämmelser.

1 mom. Ordinarie tjänst med lönegradsbeteckningen Ca eller Ma tillsättes medelst *fullmakt* eller *konstitutorial* i enlighet med beslut eller bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t. Ordinarie tjänst med lönegradsbeteckningen Co eller Mo tillsättes medelst *fullmakt*.

Tillsättning medelst *konstitutorial* innebär, att tjänsteman kan i administrativ väg avsättas från sin tjänst på grund av fel eller försummelse i tjänsten.

2 mom. För den, som förordnas att innehava anställning såsom extra ordinarie tjänsteman, aspirant eller extra tjänsteman, skall utfärdas *antagningsbevis* eller *annan skriftlig tillsättningshandling*. Avser anställning avkortad tjänstgöringstid, skall detta angivas i tillsättningshandlingen.

3 mom. Tjänst, som nedan angives, må innehavas endast av den, som uppnått följande *levnadsålder*, nämligen

21 års ålder i fråga om ordinarie tjänst,

20 års ålder i fråga om extra ordinarie tjänst samt

17 års ålder i fråga om aspiranttjänst.

Angående företeende av *läkarintyg* för vinnande av anställning gäller vad Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet därom föreskriver.

B. Särskilda bestämmelser.

Läroverk m. fl. läroanstalter.

Ordinarie tjänst vid högre kommunal skola, sinnesslöskola eller epileptikerskola tillsättes medelst förordnande.

Hushållningssällskapen. Skogsvårdsstyrelserna.

Ordinarie tjänst tillsättes medelst skriftligt kontrakt för viss tid, högst sex år. Sker ej uppsägning från någondera sidan minst sex månader före kontraktstidens utgång, skall anställningen anses förlängd för lika lång tid som i kontraktet angives.

6 §.

Förening av lönegradsplacerade tjänster m. m.

A. Allmänna bestämmelser.

1 mom. Förening må ske,

a) av ordinarie eller extra ordinarie tjänst med ordinarie tjänst, som tillsättes medelst förordnande tills vidare och ej är förenad med pensionsrätt, eller med högre aspiranttjänst eller högre extra tjänst, samt

b) av ordinarie tjänst med högre extra ordinarie tjänst, allt dock under förutsättning att tjänstemannen frånträder utövningen av den av de båda tjänsterna som först nämnts.

Vidare må extra ordinarie tjänster, aspiranttjänster och extra tjänster förenas, såframt anställningen i tjänsterna avser avkortad tjänstgöringstid och den sammanlagda tjänstgöringstiden icke överstiger den för jämförlig ordinarie tjänsteman bestämda.

Ovan meddelade bestämmelser om förening av tjänster skola gälla jämväl om den ena tjänsten är sådan ordinarie, extra ordinarie, aspirant- eller

extra tjänst, som icke avses i detta reglemente men vid vilken avlöning utgår enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

Efter tillstånd av Kungl. Maj:t må med ordinarie eller extra ordinarie civil — men ej militär eller civilmilitär — tjänst förenas beställning å reservstat eller avgångsstat vid försvaret eller beställning å arméns eller marinens övergångsstat. Med ordinarie tjänst må dock allenast förenas sådan beställning å övergångsstat, vars innehavare ej är underkastad full tjänstgöringsskyldighet.

2 mom. Utöver vad i 1 mom. stadgas må förening icke ske

a) av ordinarie eller extra ordinarie tjänst med annan ordinarie eller extra ordinarie statlig tjänst eller med jämförlig kommunal befattning, med mindre Kungl. Maj:t, i fråga om ordinarie tjänst med stöd av riksdagens beslut, för visst fall därtill lämnat medgivande;

b) av ordinarie eller extra ordinarie tjänst, aspiranttjänst eller extra tjänst med statlig aspiranttjänst eller extra tjänst eller med jämförlig kommunal befattning, med mindre Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet därtill lämnat medgivande.

B. Särskilda bestämmelser.

Försvaret.

Efter tillstånd av Kungl. Maj:t må med beställning såsom läkare eller veterinär vid försvaret kunna förenas kommunal läkar- eller veterinärtjänst.

Läroverk m. fl. läroanstalter.

Med rektorstjänst vid här avsedd läroanstalt eller med tjänst såsom föreståndare för det till konstfackskolan hörande teckningslärarinstitutet må utan särskilt tillstånd förenas ordinarie eller extra ordinarie lärartjänst vid läroanstalt, varom här är fråga, under förutsättning att tjänstemannen frånträder utövningen av sistnämnda tjänst.

Med ordinarie tjänst såsom facklärare vid konstfackskolan må efter tillstånd, som nedan sägs, förenas annan ordinarie eller extra ordinarie statlig tjänst eller därmed jämförlig kommunal befattning.

Med extra ordinarie tjänst såsom facklärare eller biträdande facklärare vid konstfackskolan må

a) utan särskilt tillstånd förenas ordinarie eller extra ordinarie övningslärartjänst vid här avsedd läroanstalt eller vid det statsunderstödda kommunala undervisningsväsendet, så framt den sammanlagda undervisningsskyldigheten i tjänsterna icke överstiger 24 veckotimmar; samt

b) efter tillstånd, som nedan sägs, förenas annan ordinarie eller extra ordinarie statlig tjänst eller därmed jämförlig kommunal befattning.

Tillstånd, varom här är fråga, meddelas vid förening med ordinarie statlig eller därmed jämförlig kommunal övningslärartjänst av Kungl. Maj:t och i övrigt av vederbörande myndighet. Tillstånd må beviljas endast för såvitt innehavet av befattningen prövas icke inverka hinderligt för utövandet av den tjänst, varmed föreningen skulle ske. Tillstånd bör, där så lämpligen kan ske, avse viss tid, som icke bör överstiga tre år i sänder.

Bank- och fondinspektionen. Sparbanksinspektionen.

Hushållningssällskapen. Skogsvårdsstyrelserna.

Vad i 2 mom. a) sägs om riksdagens beslut skall icke gälla beträffande här avsedda tjänster.

Musikhögskolan.

Med ordinarie tjänst såsom lärare eller extra ordinarie tjänst såsom lärare eller ackompanjatör må förenas annan ordinarie eller extra ordinarie tjänst eller där-

med jämförlig kommunal befattning, under förutsättning att detta icke inverkar hinderligt för utövändet av förstnämnda tjänst och annat ej följer av de beträffande sistnämnda tjänst meddelade bestämmelserna.

Veterinärstaten.

Utan särskilt tillstånd må med länsveterinärtjänst eller distriktsveterinärtjänst förenas kommunal befattning.

Barnmorskeläroanstalterna.

Med tjänst såsom överlärare eller barnmorskelärare vid läroanstalt för barnmorskor må utan särskilt tillstånd förenas befattning vid det barnbördshus, till vilket läroanstalten är förlagd.

7 §.

Förening av tjänst med tjänstebefattning eller uppdrag.

A. Allmänna bestämmelser.

1 mom. För förening av ordinarie eller extra ordinarie tjänst med tjänstebefattning eller därmed jämförligt uppdrag i andra fall än i 6 § avses eller med uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk, bolag, förening eller inrättning, som har till ändamål att driva rörelse inom industri, handel, transport-, bank- eller försäkringsväsen eller annan näringsgren eller vars verksamhet eljest har huvudsakligen ekonomiskt syfte, fordras särskilt tillstånd, så framt icke den, som äger bevilja tillståndet, tillsatt tjänstebefattningen eller meddelat uppdraget. Tillstånd beviljas av vederbörande myndighet, såvitt fråga är om tjänst med lönegradsbeteckning Ca eller Ce och något av lönegradsnumren 1—30, samt eljest av Kungl. Maj:t.

Tillstånd, varom i detta moment är fråga, må beviljas endast för såvitt innehavet av befattningen eller uppdraget prövas icke inverka hinderligt för utövändet av den tjänst, varmed förening skulle ske. Tillstånd bör avse viss tid.

2 mom. Föranleder befattning eller uppdrag, att tjänsteman tillfälligtvis icke kan bestrida sin tjänst, skall han göra framställning om ledighet i erforderlig omfattning.

3 mom. I fråga om förbud för tjänsteman vid visst verk eller för innehavare av viss tjänst att åtaga sig visst uppdrag eller att utöva verksamhet, som ej lämpligen bör förenas med hans tjänst, äger Kungl. Maj:t utfärda erforderliga föreskrifter.

B. Särskilda bestämmelser.

Högsta domstolen. Regeringsrätten. Häradsrätterna. Vattendomstolarna.

Med tjänst såsom justitieråd eller regeringsråd må icke förenas tjänstebefattning eller uppdrag, som avses i 1 mom. Med sådan tjänst må ej heller förenas skiljemannauppdrag.

Med tjänst såsom häradshövding eller vattenrättsdomare må icke förenas tjänstebefattning eller uppdrag, som avses i 1 mom., med undantag för uppdrag såsom ordförande eller suppleant för ordförande i hyresnämnd. Med sådan tjänst må ej heller förenas skiljemannauppdrag annat än såsom ordförande eller ensam skiljedomare.

Försvaret.

Tillstånd, som avses i 1 mom., meddelas av Kungl. Maj:t såvitt fråga är om beställning, vilken tillsatts av Kungl. Maj:t, och av vederbörande myndighet i fråga om annan beställning.

Läroverk m. fl. läroanstalter.

Ordinarie, extra ordinarie eller extra lärare må ej åtaga sig undervisning i annan läroanstalt utan tillstånd av vederbörande rektor, meddelat efter riktlinjer, som givits av det centrala ämbetsverk, varunder läraren lyder. Ej heller må rektor eller föreståndaren för det till konstfackskolan hörande teckningslärarinstitutet åtaga sig undervisning i annan läroanstalt utan tillstånd av det centrala ämbetsverk, varunder han lyder. Angående tillstånd, varom här är fråga, skall iakttagas vad i 1 mom. andra stycket sägs samt att tiden för tillstånd icke må överstiga ett läsår i sänder.

Tjänsteman vid sinnesslöskolorna eller epileptikerskolorna skall söka i 1 mom. avsett tillstånd hos inspektören för sinnesslöundervisningen eller, om denne icke lämnar dylikt tillstånd, hos skolöverstyrelsen. Vad i 1 mom. sägs om den, som tillsatt tjänstebefattning eller meddelat uppdrag, skall beträffande sådan tjänsteman avse skolöverstyrelsen. Utöver vad i andra stycket av nämnda moment stadgas skall iakttagas, att skolstyrelsen skall höras, innan tillstånd beviljas.

Provinsiälläkarstaten. Veterinärstaten.

Tillstånd, som avses i 1 mom., meddelas av vederbörande myndighet, såvitt fråga är om innehavare av provinsiälläkar- eller distriktsveterinärtjänst.

Länsstyrelserna.

Med tjänst såsom landshövding må ej förenas tjänstebefattning eller därmed jämförligt uppdrag, som avses i 1 mom., såvida ej befattningen tillsatts eller uppdraget meddelats av Kungl. Maj:t. Med sådan tjänst må vidare icke förenas uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för bankaktiebolag och ej heller uppdrag såsom ordförande eller ledamot i annat i nämnda moment angivet företag, såvida icke i sistberörda fall uppdraget meddelats antingen av Kungl. Maj:t eller genom val å bolagsstämma efter av Kungl. Maj:t därom meddelat beslut.

8 §.

Vikariatsförordnanden m. m.**A. Allmänna bestämmelser.**

1 mom. Då det prövas erforderligt att uppehålla ordinarie, extra ordinarie eller extra tjänst med vikarie och därför anlitas innehavare av i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst, må tjänstemannen utan förändring av anställningen meddelas *vikariatsförordnande* å tjänsten. Sådant förordnande må kunna meddelas jämväl i det fall, att tjänstens innehavare för handläggning av visst ärende eller viss grupp av ärenden inom verket eller eljest för fullgörande av särskilt åliggande i tjänsten erhållit befrielse helt eller delvis från övriga honom åliggande tjänstegöromål.

Kan ordinarie eller extra ordinarie tjänst förutses komma att uppehållas på förordnande med full tjänstgöring under minst sex månader i följd, skall, så framt icke Kungl. Maj:t för visst fall eller viss grupp av fall annorlunda beslutit, *vikariatslöneförordnande* snarast möjligt meddelas å tjänsten. Kungl. Maj:t må jämväl eljest, då särskilda skäl därtill föranleda, meddela vikariatslöneförordnande å tjänst av angivna slag eller medgiva, att sådant förordnande må meddelas.

Vikariatslöneförordnande skall, om ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet, meddelas i den ordning, i förekommande fall efter kungörande till ansökning, som är stadgad för tillsättande av

den tjänst förordnandet avser. Vikariatslöneförordnande må icke meddelas annan än den, som äger behörighet för tjänst av det slag förordnandet avser och i övrigt är fullt lämplig för förordnandet. Ifrågakommer till sådant förordnande annan än den, som innehar i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst, skall han i stället anställas som extra tjänsteman med placering i lönegrad med samma ordningsnummer, som gäller för den uppehållna tjänsten.

Tjänsteman må endast under förutsättning att det uppenbarligen är be-tingat av statens intressen förordnas att uppehålla tjänst, som är lägre än den han innehar eller å vikariatslöneförordnande uppehåller.

2 mom. Innehavare av i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst må, där ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t, kunna meddelas förordnande, vilket utan att innebära vikariat å viss tjänst avser bestridande av göromål, som eljest ankomma på tjänstemän i viss högre lönegrad. Beträffande sådant *förordnande att bestrida göromål* skall vad i 1 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning.

B. Särskilda bestämmelser.

Hovrätterna.

Förordnande såsom adjungerad ledamot skall vid reglementets tillämpning likställas med förordnande att bestrida på assessor ankommande göromål.

Försvaret.

Förordnande, kommendering eller placering av militär eller civilmilitär beställningshavare i sådan befattning, som enligt behörigen meddelade föreskrifter *skall* bestridas av innehavare av högre beställning än vederbörande innehar, skall vid reglementets tillämpning likställas med förordnande att bestrida göromål, som ankomma på innehavare av den högre beställningen.

I den mån detta följer av beslut eller bestämmelser meddelade av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av försvarets civilförvaltning, skall vid reglementets tillämpning förordnande, kommendering eller placering av militär eller civilmilitär beställningshavare i sådan befattning, vilken enligt behörigen meddelade föreskrifter *företrädesvis skall* bestridas av innehavare av högre beställning än vederbörande innehar, likställas med förordnande att bestrida göromål, som ankomma på innehavare av den högre beställningen.

Utöver vad ovan angivits skola bestämmelserna i 2 mom. icke äga tillämpning beträffande militära och civilmilitära beställningar.

9 §.

Stationeringsort. Ortsgrupper.

1 mom. Där ej tjänstemans *stationeringsort* blivit av Kungl. Maj:t bestämd och denna ej heller framgår av omständigheterna, skall vederbörande myndighet bestämma stationeringsorten med iakttagande av de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t meddelar.

2 mom. Kungl. Maj:t beslutar om fördelningen av orterna i riket å olika *ortsgrupper* med hänsyn till levnadskostnaderna å de skilda orterna. Ort utom riket skall anses tillhöra ortsgrupp 5.

10 §.

Tjänstgöringsföreskrifter. Tjänstgöringstidens längd och fördelning.

A. Allmänna bestämmelser.

1 mom. Tjänsteman är underkastad de *tjänstgöringsföreskrifter*, som meddelas i instruktion, arbetsordning eller annan författning eller som el-

jest må gälla. Han är ock, där särskilt tjänstgöringsområde är för hans tjänst bestämt, pliktig underkasta sig omreglering av nämnda område.

Angående tjänstemans ställning vid arbetskonflikter gäller vad därom särskilt stadgas.

2 mom. För extra ordinarie tjänsteman, aspirant eller extra tjänsteman gäller i fråga om *tjänstgöringstidens längd* vad därom finnes stadgat för jämförlig ordinarie tjänsteman. Där ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t, må dock extra ordinarie tjänsteman, aspirant eller extra tjänsteman kunna anställas för tjänstgöring, vid vilken tjänstgöringstiden för dag eller längre tidsperiod räknat är avkortad sålunda, att den motsvarar hälften eller större del av den för jämförlig ordinarie tjänsteman bestämda.

3 mom. Där arbetets behöriga gång kräver *tjänstgöring å sön- eller helgdag*, skall tjänsteman, om ej vederbörande myndighet av särskilda skäl anorlunda bestämt, beredas frihet från tjänstgöring minst varannan sådan dag.

B. Särskilda bestämmelser.

Försvaret.

Militär eller civilmilitär beställningshavare är pliktig underkasta sig den vidsträcktare eller ändrade tjänstgöring, som vid förändrad försvarsorganisation eller eljest kan varda stadgad.

11 §.

Tjänstemans skyldighet att uppehålla annan tjänst m. m.

A. Allmänna bestämmelser.

Tjänsteman är, om han därtill förordnas, pliktig att under sammanlagt högst tre månader av ett och samma kalenderår *uppehålla högre tjänst* vid det verk han tillhör. Vad sålunda stadgats skall dock icke föranleda inskränkning i den vidsträcktare skyldighet i nämnda hänseende, som må vara av Kungl. Maj:t föreskriven eller eljest må gälla.

B. Särskilda bestämmelser.

Läroverk m. fl. läroanstalter. Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

Rektor vid här avsedd läroanstalt ävensom föreståndaren för det till konstfackskolan hörande teckningslärarinstitutet är, om han därtill förordnas, pliktig att under högst tre månader av ett och samma kalenderår uppehålla ledamotstjänst i det centrala ämbetsverk, varunder han lyder. Vad nu sagts skall likväl icke avse rektor vid försvarets läroverk eller statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

Lärare vid här avsedd läroanstalt är, om han därtill förordnas, pliktig att uppehålla högre lärartjänst vid sådan anstalt. För ordinarie lärare gäller dock denna skyldighet en tid av sammanlagt högst sex månader av ett och samma kalenderår.

Chef, tillika läkare, vid statens skola för själsligt abnorma manliga elever är skyldig att utan särskild ersättning tillika vara rådgivande psykiater åt inspektören för skolorna tillhörande barna- och ungdomsvården. Han är ock pliktig att mot ersättning, som av socialstyrelsen godkännes, stå till förfogande såsom läkare vid barna- och ungdomsvården tillhörande skola avsedd för själsligt abnorma kvinnliga elever.

Hushållningssällskapen. Skogsvårdsstyrelserna.

I stället för vad i de allmänna bestämmelserna stadgas skall gälla, att tjänsteman, om han därtill förordnas, är pliktig att under sammanlagt högst tre månader av ett och samma kalenderår uppehålla högre tjänst vid det hushållningssällskap han tillhör respektive vid den skogsvårdsstyrelse han tillhör eller, efter skogsstyrelsens bestämmande, vid annan skogsvårdsstyrelse.

Provinsiällläkarstaten. Veterinärstaten.

Förste provinsiällläkare eller länsveterinär är, om han därtill förordnas, pliktig att under sammanlagt högst tre månader av ett och samma kalenderår uppehålla sådan medicinalrådstjänst, vars innehavare skall vara legitimerad läkare, respektive veterinärrådstjänst. Förste provinsiällläkaren i Gotlands län skall utan särskild ersättning tillika bestrida provinsiällläkartjänsten i Visby distrikt.

Provinsiällläkare skall, om han därtill med medicinalstyrelsens medgivande förordnas, vara skyldig att mot särskild ersättning bestrida befattning eller uppdrag såsom läkare vid sjukvårdsanstalt inom distriktet, vilken tillhör eller åtnjuter bidrag av staten, landsting eller kommun, vid distriktsdispensär samt vid annan statsunderstödd inrättning för förlossningsvård inom distriktet än barnbördsavdelning vid lasarett. Under enahanda förutsättning är provinsiällläkare jämväl skyldig att biträda vid förebyggande mödra- och barnavård inom distriktet. Kan överenskommelse ej träffas om ersättning för befattning eller uppdrag, varom här är fråga, skall ersättningen bestämmas av medicinalstyrelsen.

Distriktsveterinär skall, om han därtill av veterinärstyrelsen förordnas, vara skyldig att mot av styrelsen godkänd ersättning bestrida jämväl veterinärbefattning vid kommunal köttbesiktningsbyrå, belägen inom veterinärens distrikt vid eller i närheten av veterinärens station.

Statens sinnessjukhus.

Överläkare är, om han därtill förordnas, pliktig att under sammanlagt högst tre månader av ett och samma kalenderår uppehålla sådan medicinalrådstjänst, vars innehavare skall vara legitimerad läkare.

12 §.

Tjänstemans skyldighet att underkasta sig läkarundersökning.

Tjänsteman är skyldig att underkasta sig läkarundersökning enligt vad därom särskilt stadgas.

13 §.

Ordinarie tjänstemans förflyttningskyldighet.**A. Allmänna bestämmelser.**

Innehavare av ordinarie tjänst, vilken tillsatts medelst fullmakt eller konstitutorial, är pliktig att låta förflytta sig till annan stationeringsort eller annan ordinarie tjänst vid det verk han tillhör liksom ock, där Kungl. Maj:t så prövar lämpligt, till ordinarie tjänst vid annat verk, å vilken detta reglemente är tillämpligt.

Innehavare av ordinarie domartjänst, med undantag av vattenrättsingenjör, är dock allenast pliktig att, om Kungl. Maj:t finner organisatoriska skäl sådant påkalla, låta förflytta sig till annan ordinarie domartjänst inom den lönegrad han tillhör.

B. Särskilda bestämmelser.*Försvaret.*

Ordinarie beställningshavare är pliktig underkasta sig den förflyttning till annan stationeringsort eller till annan ordinarie beställning eller befattning vid försvaret, vilken må beslutas antingen av Kungl. Maj:t eller av vederbörande myndighet med stöd av myndigheten i reglemente, instruktion eller annan dylik författning tillagd befohgenhet.

Läroverk m. fl. läroanstalter.

Ordinarie lärare vid högre kommunal skola samt föreståndare för eller lärare vid sinnesslöskola eller epileptikerskola är pliktig att låta förflytta sig till annan ordinarie tjänst vid läroanstalt, som avses i 3 § 1 mom. andra stycket, eller till lärartjänst vid folkskoleväsendet, allt då sådant erfordras vid i vederbörlig ordning beslutad omorganisation av den skolform läraren tillhör eller för indragning av övertalig lärartjänst eller då eljest synnerliga skäl därtill äro.

Hushållningssällskapen. Skogsvårdsstyrelserna.

Ordinarie tjänsteman är pliktig att låta förflytta sig till annan stationeringsort eller annan tjänst vid det hushållningssällskap respektive den skogsvårdsstyrelse han tillhör. Tjänsteman vid skogsvårdsstyrelse är jämväl pliktig att, där Kungl. Maj:t så prövar lämpligt, låta förflytta sig till tjänst vid annan skogsvårdsstyrelse.

Flyinge hingstdepå och stuteri. Strömsholms hingstdepå.

Depåchef är pliktig underkasta sig den förflyttning till annan depåchefstjänst vid stuteristaten, som kan bliva honom av Kungl. Maj:t ålagd.

Länsstyrelserna.

Landshövding är icke underkastad förflyttningsskyldighet.

14 §.

Ordinarie tjänstemans avgångsskyldighet m. m.**A. Allmänna bestämmelser.**

Ordinarie tjänsteman är skyldig att avgå från tjänsten under förutsättningar, som angivas i gällande tjänstepensionsbestämmelser eller som eljest må gälla på grund av bestämmelser antagna av Kungl. Maj:t och riksdagen.

B. Särskilda bestämmelser.*Utrikesdepartementet. Beskickningar och konsulat.*

Försättes tjänsteman, vilken är innehavare av förtroendesyssla enligt § 35 regeringsformen, i disponibilitet, må Kungl. Maj:t tillerkänna honom exspektansarvode, vilket ej må sättas till högre belopp än som motsvarar lönen för den tjänst han senast innehaft minskad med A-avdrag, varom i 27 § 2 mom. förmäles.

Försvaret.

1. Innehavare av militär beställning, vilken tillhör någon av lönegraderna Ma 10—12 eller lönegrad med beteckningen Mo, eller av civilmilitär beställning, vilken tillhör någon av lönegraderna Ca 29—33 eller lönegrad med beteckningen Co, är pliktig att avgå från beställningen, där så finnes påkallat med hänsyn till statens intressen. Beslut härom meddelas av Kungl. Maj:t efter förslag av vederbörande försvarsgrenschef. Innan sådant förslag avgives, skola yttranden hava inhämtats från övriga beställningshavaren överordnade myndigheter eller chefer.

Med stöd av föregående stycke entledigad beställningshavare, som icke var innehavare av förtroendesyssla enligt § 35 regeringsformen, är berättigad att bliva försatt i disponibilitet mot åtnjutande av disponibilitetsarvode enligt grunder, som bestämmas av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut.

Därest beställningshavare, som är innehavare av förtroendesyssla enligt § 35 regeringsformen, entledigas med stöd av bestämmelserna i första stycket, ankommer på Kungl. Maj:ts prövning, huruvida han må bliva försatt i disponibilitet mot åtnjutande av disponibilitetsarvode, som i andra stycket sagts.

I första stycket avsedd beställningshavare må jämväl på egen ansökan av Kungl. Maj:t försättas i disponibilitet mot åtnjutande av disponibilitetsarvode, där avgången från aktiv stat finnes icke vara mot statens intressen stridande.

2. Angående skyldighet för beställningshavare att efter avgång tillhöra vederbörlig reserv stadgas i gällande tjänstepensionsreglemente.

Poliskåren i Boden.

Angående skyldighet för vissa tjänstemän att efter avgång ur tjänst tillhöra vederbörlig reserv stadgas i gällande tjänstepensionsreglemente.

15 §.

Icke-ordinarie tjänstemans entledigande.

A. Allmänna bestämmelser.

1 mom. Entledigande av extra ordinarie tjänsteman eller aspirant skall föregås av skriftlig uppsägning. Därvid skola iakttagas följande uppsägningstider:

beträffande *extra ordinarie tjänsteman* minst tre månader, om uppsägning sker från vederbörande myndighets sida, och minst en månad, om uppsägning sker från tjänstemannens sida, samt

beträffande *aspirant* minst en månad, oavsett från vilken sida uppsägning sker.

I den mån särskilda förhållanden därtill föranleda, må dock myndigheten kunna besluta, att viss eller vissa extra ordinarie tjänstemän, vilkas arbete är av mera kvalificerad art, skola iakttaga längre uppsägningstid än ovan sagts. Sådant beslut är icke gentemot tjänstemannen gällande, med mindre denne före tjänstens tillträdande underrättats om den längre uppsägningstiden samt uppgift om densamma intagits i tillsättningshandlingen.

2 mom. I fråga om *extra tjänsteman* må vederbörande myndighet kunna besluta, att entledigande skall föregås av skriftlig uppsägning. Sådant beslut är icke gentemot tjänstemannen gällande, med mindre denne före tjänstens tillträdande underrättats om att skriftlig uppsägning skall iakttagas samt uppgift härom intagits i tillsättningshandlingen. Uppsägningstiden skall utgöra en månad, oavsett från vilken sida uppsägning sker, eller den kortare tid, som angivits i tillsättningshandlingen.

3 mom. Vederbörande myndighet äger med tjänstemannen överenskomma om ändring i vad som eljest må gälla angående uppsägning.

4 mom. Utan iakttagande av eljest gällande bestämmelser om uppsägning skall anställningen upphöra, då tjänsteman i fall, som nedan angivas, övergår till annan statlig tjänst eller icke-statlig tjänst med avlöning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, nämligen

a) då extra ordinarie tjänsteman övergår till lika hög eller högre ordinarie tjänst eller till högre extra ordinarie tjänst samt

b) då aspirant eller extra tjänsteman övergår till lika hög eller högre ordinarie eller extra ordinarie tjänst eller till högre aspirant- eller extra tjänst.

Bestämmelserna angående uppsägning skola vidare icke gälla då anställningen är tidsbegränsad eller fråga är om entledigande på grund av tjänstefel.

Angående entledigande av extra ordinarie tjänsteman i samband med pensionering stadgas i gällande tjänstepensionsbestämmelser.

B. Särskilda bestämmelser.

Försvaret.

Oavsett vad i 1 mom. sägs skall furirsbeställning, vilken tillträtts före utgången av första kontraktperiod för anställning såsom manskap, innehavas intill utgången av nämnda period så framt ej avgång dessförinnan medgives i enlighet med bestämmelser meddelade av Kungl. Maj:t.

Läroverk m. fl. läroanstalter.

Extra ordinarie lärare, vilken icke kan beredas fortsatt anställning vid samma läroanstalt efter viss termins utgång, må entledigas genom skriftlig uppsägning inom kortare tid än tre månader före anställningens upphörande.

16 §.

Statens lönenämnd.

För beredning av ärenden, som angå avlöningsförhållandena för stats-tjänstemän och för andra tjänstemän vilkas avlöning utgår enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, skall finnas en nämnd, *statens lönenämnd*.

Denna nämnd, i vilken löntagar-, förvaltnings- och de allmänna intressena böra vara representerade, består av ordförande och ledamöter, förordnade av Kungl. Maj:t. Med iakttagande av vad nyss sagts om de intressen, som böra vara företrädda i nämnden, må enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter nämnden erhålla olika sammansättning för olika ärendesgrupper.

Nämndens ordförande och ledamöter samt suppleanter för dem förordnas för en tid av högst tre år i sänder.

Instruktion för nämnden utfärdas av Kungl. Maj:t.

17 §.

Statens bostadsnämnd.

För handläggning enligt vad därom särskilt stadgas av ärenden angående ersättning för tjänstebostad, som anvisas tjänsteman, skall finnas en nämnd, *statens bostadsnämnd*.

Denna nämnd består av en opartisk ordförande samt representanter för förvaltnings- och personalintressena, samtliga förordnade av Kungl. Maj:t.

Instruktion för nämnden utfärdas av Kungl. Maj:t.

3 avd. Avlöningsbestämmelser.

1 kap. Grundläggande bestämmelser om avlöning.

18 §.

Tjänstemans rätt till avlöningsförmåner m. m.

1 mom. Innehavare av i 1 § 2 mom. a)—e) avsedd tjänst äger på grund av sin anställning rätt till *avlöningsförmåner* under förutsättningar och enligt grunder, som stadgas i detta reglemente och de särskilda bestämmelser, vilka meddelas på grund av föreskrift i reglementet eller eljest utfärdas av Kungl. Maj:t, ävensom *pensionsrätt* i den mån så följer av gällande tjänste- och familjepensionsbestämmelser.

Utöver vad i detta reglemente förutsättes eller eljest medgivits av Kungl. Maj:t, såvitt angår ordinarie tjänsteman med stöd av riksdagens beslut, må tjänsteman icke för tjänstgöring vid vederbörande verk åtnjuta ersättning eller förmån, så framt ej Kungl. Maj:t för uppdrag eller arbete, vilket kan anses falla utom tjänstemannens vanliga tjänstutövning, anvisat särskilda medel eller eljest finner skäl medgiva särskild gottgörelse.

2 mom. Då tjänsteman i fall, som avses i 6 §, *frånträder utövningen* av viss av honom innehavd tjänst på grund av att han samtidigt innehar annan i reglementet avsedd tjänst, skall han, om ej Kungl. Maj:t annat medgiver, allenast åtnjuta de med sistnämnda tjänst förenade avlöningsförmånerna.

3 mom. Under *vikariatslöneförordnande* skall tjänsteman avstå de med den innehavda tjänsten förenade avlöningsförmånerna och i stället åtnjuta de avlöningsförmåner, som tillkomma innehavare av sådan tjänst, som förordnandet avser.

4 mom. Tjänsteman, som *utan något sitt förvållande förflyttats* från högre till lägre ordinarie tjänst, skall i avlöningshänseende behandlas såsom innehavare av den högre tjänsten.

19 §.

Avlöningsförmåner av olika slag. Sammanträffande av förmåner.

A. Allmänna bestämmelser.

1 mom. *Avlöningsförmåner, som avses i denna avdelning*, utgöras av: lön (2 kap.), semester, däremot svarande annan ledighet och semesterersättning, (3 kap.), vikariatsersättning och gottgörelse för övertidstjänstgöring m. m. (4 kap.), särskilda ersättningar samt lönetillägg och tilläggsarvoden (5 kap.), tjänstebostad och tjänstedräkt samt andra förmåner in natura (6 kap.), sjukvård (7 kap.) samt begravningshjälp m. m. (8 kap.).

2 mom. För tjänsteman, vilken i egenskap av innehavare av i detta reglemente avsedd tjänst åtnjuter *avlöningsförmåner enligt krigsavlöningsbestämmelser*, träda nämnda förmåner i stället för å tjänsten eljest utgående avlöningsförmåner.

3 mom. Tjänsteman, vilken innehar tjänst med lönegradsbeteckningen Ca, Ce eller Cg och högst lönegradsnumret 22 eller med lönegradsbeteckningen Cf och högst lönegradsnumret 20, må för utförande av visst arbete kunna, efter därom träffad överenskommelse, i stället för å tjänsten eljest utgående kontanta avlöningsförmåner uppbära *ersättning efter ackord eller beting*, där så provas lämpligt för tillgodoseende av statens intressen.

4 mom. På beslut eller bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t, skall bero, om och i vad mån avdrag å lönen skall ske för tjänsteman, som åtnjuter *avlöning i beställning å reservstat vid försvaret*.

5 mom. Är tjänsteman berättigad att av statsmedel uppbära *tjänstepension eller årligt understöd*, beror på beslut eller bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t, om och i vad mån av sådan anledning avdrag å lönen skall ske. Vad sålunda stadgats äger icke tillämpning i fråga om reservpension eller däremot svarande engångsbelopp.

B. Särskilda bestämmelser.

Försvaret.

På beslut eller bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t, skall bero, om och i vad mån avdrag å lönen skall ske för sådan innehavare av militär eller civilmilitär beställning, vilken kommit i åtnjutande av reservpension eller däremot svarande engångsbelopp.

Läroverk m. fl. läroanstalter.

1. Innehavare av sådan rektors- eller lärartjänst vid allmänt läroverk, med vilken rätt till särskilda förmåner är förenad, skall vidkännas avdrag å lönen med belopp motsvarande de särskilda förmånernas värde enligt uppskattning i behörig ordning. Vad genom donation av enskild tillförsäkrats innehavare av viss tjänst, i syfte att bereda denne särskild förmån utöver honom eljest tillkommande avlöningsförmåner, skall likväl icke föranleda sådant avdrag.

2. Vad i 5 mom. sägs skall äga motsvarande tillämpning, då lärare vid högre kommunal skola eller föreståndare för eller lärare vid sinnesslöskola eller epileptikerskola uppbär livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar på grund av arbete i statlig eller kommunal tjänst.

Hushållningssällskapen. Skogsvårdsstyrelserna.

Vad i 5 mom. sägs skall äga motsvarande tillämpning, då tjänsteman uppbär livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar på grund av arbete i statlig eller kommunal tjänst.

Lots- och fyrstaten.

Där tjänsteman på grund av tjänsten erhåller naturaförmån, vilken icke utgår enligt detta reglemente, eller ersättning i penningar för sådan förmån, skall han, enligt de närmare bestämmelser, som lotsstyrelsen äger meddela, antingen vidkännas avdrag å lönen med belopp, motsvarande den särskilda förmånens värde eller den erhållna ersättningen, eller ock vara skyldig att i vederbörlig ordning till statsverket inbetala däremot svarande belopp.

Landsfogdarna. Landsfiskalerna. Poliskåren i Boden.

Landsfogde, landsfiskal eller tjänsteman vid poliskåren i Boden, som i enlighet med vad därom är särskilt stadgat övergått på avgångsstat, åtnjuter i stället för

å tjänsten eljest utgående avlöningsförmåner avlöning enligt grunder, som i särskild ordning bestämmas av Kungl. Maj:t.

Statens affärsdrivande verk.

Där i enlighet med bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet, tjänsteman vid telegrafverket erhåller abonnemang å rikstelefon mot nedsatt avgift, tjänsteman vid statens järnvägar fria resor och fria varutransporter å järnväg samt tjänsteman vid statens vattenfallsverk fri elektrisk belysning eller elektrisk ström mot nedsatt avgift, skall rätten härtill icke anses såsom avlöningsförmån eller föranleda avdrag å lönen.

2 kap. Lönen.

20 §.

Lönegradernas konstruktion.

1 mom. Lönegraderna med beteckningen *Ca, Ce, Cg, Coa, Cob, Me* eller *Mha* ävensom lönegraderna *Ma* och *Md 3—11* omfatta de löneklasser, som angivas i följande tabell.

Lönegrad med		Omfattar löneklasserna					Lönegrad med		Omfattar löneklasserna				
beteckning	nr	a	b	c	d	å löneplan nr	beteckning	nr	a	b	c	d	å löneplan nr
		nr							nr				
Ca, Ce, Cg	1	1	2	3	4	1	Ca, Ce, Cg	20	20	21	22	23	1
	2	2	3	4	5			21	21	22	23	24	
	3	3	4	5	6			22	22	23	24	25	
	4	4	5	6	7			23	23	24	25	26	
	5	5	6	7	8			24	24	25	26	27	
	6	6	7	8	9			25	25	26	27	28	
	7	7	8	9	10			26	26	27	28	29	
	8	8	9	10	11			27	27	28	29	30	
	9	9	10	11	12			28	28	29	30	31	
	10	10	11	12	13			29	29	30	31	32	
	11	11	12	13	14			30	30	31	32	33	
	12	12	13	14	15			31	31	32	33	34	
	13	13	14	15	16			32	32	33	34	35	
	14	14	15	16	17			33	33	34	35	36	
	15	15	16	17	18			34	34	35	36	37	
	16	16	17	18	19			35	35	36	37	38	
	17	17	18	19	20			36	36	37	38	39	
	18	18	19	20	21			37	37	38	39	40	
	19	19	20	21	22								

Lönegrad med		Omfattar löneklasserna					Lönegrad med		Omfattar löneklasserna				
beteckning	nr	a	b	c	d	å löneplan nr	beteckning	nr	a	b	c	d	å löneplan nr
		nr							nr				
Coa	1	1	2	3	4	3	Cob	1	1	2	3	4	4
Ma, Md	3	12	13	14	15	1	Ma, M	8	22	23	24	25	1
	4	14	15	16	18			9	24	26	28	29	
	5	15	16	18	20			10	—	29	31	32	
	6	—	18	20	22			11	—	32	33	34	
	7	18	20	22	24								
Me	1	9	10	11	12	1	Me	4	14	15	16	18	1
	2	10	11	12	13								
Mha	1	1	2	3	4	5	Mha	2	4	5	6	7	5

Löneklasserna hava, alltefter sin ordning inom vederbörande lönegrad, i tabellen åsatts beteckningen a, b, c eller d.

Inom varje lönegrad skall den högsta löneklassen anses omfatta fyra lönerum, betecknade d_1 , d_2 , d_3 och d_4 . Att tjänsteman hänföres till högre lönerum än det lägsta medför icke, att han i sin tjänst erhåller högre avlöning, men är av betydelse i vissa fall, då tjänstemannen tillträder annan tjänst.

2 mom. Lönegrad med beteckningen *Cb* omfattar den löneklass å löneplan nr 1, som framgår av följande tabell.

Lönegrad nr	Löneklass nr	Lönegrad nr	Löneklass nr	Lönegrad nr	Löneklass nr	Lönegrad nr	Löneklass nr	Lönegrad nr	Löneklass nr
1	27	4	30	7	33	10	36	13	39
2	28	5	31	8	34	11	37	14	40
3	29	6	32	9	35	12	38		

Lönegrad med beteckningen *Cf* omfattar den löneklass å löneplan nr 1, som har samma nummer som lönegraden.

Lönegraden *Ma 12* omfattar 37 löneklassen å löneplan nr 1.

Lönegrad med beteckningen *Co*, *Cp*, *Cq*, *Cr*, *Cs*, *Mo*, *Mp* eller *Mr* omfattar den löneklass å löneplan nr 2, som har samma nummer som lönegraden.

21 §.

Grundläggande bestämmelser om löneklassplacering.

A. Allmänna bestämmelser.

1 mom. Den, som tillträder tjänst, vars lönegrad omfattar flera löneklasser, skall, i den mån ej annat följer av bestämmelserna i 22—24 §§, vid tjänstetillträdet placeras i lönegradens lägsta löneklass och för varje tidsperiod, som nedan sägs, uppflyttas en löneklass inom lönegraden eller, då

han uppnått dennas högsta löneklass, ett lönerum inom löneklassen, intill dess fjärde lönerummet uppnåtts.

Första tidsperioden utlöper vid utgången av det kalenderkvartal, under vilket tre år förflutit från tjänstetillträdet. Om från periodens början förekommit mer än 120 dagar, vilka enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser icke må tillgodoräknas för löneklassuppflyttning, skall i stället gälla, att perioden utlöper vid utgången av det kalenderkvartal, då från periodens början infallit 976 dagar, vilka enligt samma bestämmelser må tillgodoräknas för sådan uppflyttning.

Andra tidsperioden och följande tidsperioder räknas på motsvarande sätt, varje period från ingången av det kalenderkvartal från och med vilket uppflyttning skett.

2 mom. Bestämmelserna i 1 mom. äga motsvarande tillämpning i fråga om den, som tillträder vikariatslöneförordnande.

B. Särskilda bestämmelser.

Försvaret.

Beträffande innehavare av beställning, vars lönegrad har beteckningen *Mha*, skall vad i 1 mom. sägs om kalenderkvartal, om en tid av tre år och om dagantal av 120 och 976 i stället avse kalendermånad, en tid av ett år samt dagantal av 40 respektive 326.

Läroverk m. fl. läroanstalter.

Där extra lärarens anställning under visst kalenderhalvår avser eller enligt beslut av Kungl. Maj:t skall anses avse hela den därunder infallande terminen, skola återstående delar av halvåret, i den mån ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, för placering och uppflyttning i löneklass (lönerum) behandlas som om läraren därunder innehade samma anställning som under terminen.

22 §.

Löneklassplacering med hänsyn till tidigare innehavd tjänst.

1 mom. Tjänstemans placering och uppflyttning i löneklass (lönerum) sker med hänsyn till tidigare innehavd tjänst enligt vad i denna paragraf sägs, därest han

a) tillträder tjänst med lönegradsbeteckningen *Ca*, *Ce* eller *Cg* och tidigare innehåft tjänst med någon av dessa lönegradsbeteckningar,

b) tillträder tjänst med lönegradsbeteckningen *Coa*, *Cob* eller *Mha* och tidigare innehåft tjänst med samma lönegradsbeteckning eller

c) tillträder beställning med lönegradsbeteckningen *Ma*, *Md* eller *Me* och tidigare innehåft beställning med någon av dessa lönegradsbeteckningar;

dock att hänsyn icke må tagas till tjänst, efter vars frånträdande tjänstemannen under en sammanhängande tid av tre år icke vid något tillfälle innehåft i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst, statlig anställning med avlöning enligt kollektivavtal eller anställning, vilken enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser skall i förevarande hänseende jämföras med tjänst eller anställning av angivet slag.

Vid tillämpning av bestämmelserna i denna paragraf skall iakttagas, att vikariatslöneförordnande likställas med innehav av sådan tjänst, som förordnandet avser, samt

att med tidigare tjänst avses jämväl tjänst, som bibehålles efter tillträddandet av den nya tjänsten (vikariatslöneförordnandet).

2 mom. Tjänsteman skall placeras och uppflyttas i löneklass (lönerum),

a) om den nya tjänsten är *högre* än den senast innehavda (befordran, vikariatslöneförordnande å högre tjänst m. m.): enligt de vid reglementet såsom *bilaga A* fogade placeringstabellerna med tillhörande anvisningar, tillämpade med utgångspunkt från den senast innehavda tjänsten,

b) om den nya tjänsten är *lika hög* som den senast innehavda (transport, övergång från vikariatslöneförordnande till tjänst i samma lönegrad m. m.): som om tjänstemannen tillträtt den nya tjänsten redan då han tillträdde den senast innehavda tjänsten, samt

c) om den nya tjänsten är *lägre* än den senast innehavda (övergång till lägre tjänst frivilligt eller tvångsvis i annat fall än i 18 § 4 mom. avses, upphörande av vikariatslöneförordnande å högre tjänst m. m.): som om tjänstemannen tillträtt den nya tjänsten redan då han tillträdde den senast innehavda tjänsten.

Har tjänsteman tidigare innehaft, i fall som avses under a) högre tjänst än den senast innehavda och i fall som avses under c) lägre, lika hög eller högre tjänst, skall tjänstemannen, om det är för honom förmånligare, placeras och uppflyttas i löneklass (lönerum)

antingen enligt ovannämnda placeringstabeller med tillhörande anvisningar, tillämpade med utgångspunkt från den senast innehavda tjänst, som är lägre än den nya, eller från dessförinnan innehavd tjänst, som är högre än den förstnämnda men ändå lägre än den nya tjänsten,

eller som om tjänstemannen tillträtt den nya tjänsten redan då han först tillträdde lika hög eller högre tjänst.

Där enligt ovan meddelade bestämmelser tjänsteman skall placeras och uppflyttas som om han tillträtt den nya tjänsten redan då han tillträdde viss annan tjänst, skall, om de båda tjänsterna icke innehafts i en följd, för löneklassuppflyttning tillgodoräknas den mellanliggande tiden, i den mån tjänstemannen därunder innehaft i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst, som är lika hög som eller högre än den nya tjänsten, dock ej dagar, vilka enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser icke må tillgodoräknas för löneklassuppflyttning.

23 §.

Löneklassplacering med hänsyn till tidigare innehavd anställning enligt kollektivavtal.

Den, som tillträder tjänst med lönegradsbeteckningen *Ca, Ce, Cg, Ma, Md* eller *Me* eller vikariatslöneförordnande å sådan tjänst, skall, om detta är för honom förmånligare än en tillämpning av bestämmelserna i 21 eller 22 §, enligt vad i denna paragraf sägs placeras och uppflyttas i löneklass (lönerum) med hänsyn till tidigare efter fyllda 18 år hos staten innehavd anställning med avlöning enligt *kollektivavtal*;

dock att hänsyn icke må tagas till anställning, efter vars frånträdande tjänstemannen under en sammanhängande tid av tre år icke vid något tillfälle innehaft i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst, statlig anställning med avlöning enligt kollektivavtal eller anställning, vilken enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser skall i förevarande hänseende jämfästas med tjänst eller anställning av angivet slag.

Tjänstemannen placeras och uppflyttas enligt det av följande *alternativ*, som är för honom förmånligast.

a) Tjänstemannen placeras i den löneklass, vari vid beräkning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser lönen närmast överstiger hans senaste kollektivavtalsavlöning, dock att placering må ske högst i första lönerummet av lönegradens högsta löneklass.

b) Tjänstemannen placeras och uppflyttas i löneklass med tillgodoräkning i följande omfattning av i första stycket avsedd sammanlagd anställningstid, nämligen

vid tillträde av tjänst med lönegradsbeteckningen Ca, Ce eller Cg och högst lönegradsnumret 14 eller med lönegradsbeteckningen Ma, Md eller Me och högst lönegradsnumret 4: tid utöver 6 år, dock högst 6 år;

vid tillträde av tjänst med lönegradsbeteckningen Ca, Ce eller Cg och lönegradsnummer 15 eller 16 eller med lönegradsbeteckningen Ma eller Md och lönegradsnumret 5: tid utöver 9 år, dock högst 6 år; samt

vid tillträde av tjänst med lönegradsbeteckningen Ca, Ce eller Cg samt lönegradsnumret 17: tid utöver 9 år, dock högst 3 år.

Vid tillämpning av bestämmelserna under b) skall varje hel treårsperiod, som tillgodoräknas, medföra uppflyttning en löneklass. Tid, som icke uppgår till hel treårsperiod, skall anses vara förlagd omedelbart före tidpunkten för den nya tjänstens tillträde och oavkortad tillgodoräknas för löneklassuppflyttning med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 21 § 1 mom. andra stycket.

24 §.

Löneklassplacering enligt särskilda beslut och bestämmelser.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet äger, om och i den mån så prövas skäligt, meddela beslut eller utfärda bestämmelser, varigenom i visst fall eller viss grupp av fall förmånligare placering eller uppflyttning i löneklass (lönerum) inom lönegraden må erhållas än som följer av bestämmelserna i 21—23 §§.

25 §.

Lön enligt högre löneklass än den, vari tjänsteman är placerad.

A. Allmänna bestämmelser.

1 mom. För *bibehållande vid tjänsten* av den, som innehar tjänst i lönegrad omfattande flera löneklasser, äger Kungl. Maj:t, där tjänstemannen är särskilt kvalificerad för tjänsten och det anses påkallat av statens intresse, medgiva, att tjänstemannen må *åtnjuta lön* enligt i löneplanen upptagen högre löneklass, dock högst enligt den löneklass, vars nummer med två enheter överstiger numret för högsta löneklassen inom lönegraden. Sådant medgivande innebär icke ändring i tjänstemannens löneklassplacering.

2 mom. Tjänsteman, som *på grund av något sitt förvållande förflyttats* från högre till lägre ordinarie tjänst, äger *åtnjuta lön* lägst enligt den löneklass han tillhörde omedelbart före förflyttningen, ändå att han icke är placerad i sagda löneklass.

B. Särskilda bestämmelser.

Fångvårdsanstalterna. Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. Statens sinnessjukhus. Statens anstalt för fallandesjuka.

Till den som *åtnjuter vikariatslön* i anledning av förordnande att uppehålla överläkartjänst eller vid statens skola för själsligt abnorma manliga elever tjänst

såsom chef, tillika läkare, utgår, så framt tjänstemannen icke kan beredas fri tjänstebostad, lön enligt den löneklass, vars nummer med tre enheter överstiger numret å den löneklass, vari tjänstemannen under vikariatslöneförordnandet är placerad.

Läroverk m. fl. läroanstalter.

Lärare, som förordnats att innehava rektorsbefattning vid högre kommunal skola, äger åtnjuta lön efter den löneklass, vars nummer överstiger numret å den löneklass, i vilken läraren är placerad, med lika många enheter som innefattas i numret å den lönegrupp, vartill rektorsbefattningen blivit hänförd. Nedflyttas rektorsbefattningen under löpande förordnandeperiod till lägre lönegrupp, skall nedflyttningen intill periodens utgång vara utan inverkan å dåvarande rektors rätt att åtnjuta lön.

Rektorsbefattning skall tillhöra, vid högre folkskola någon av lönegrupperna I—III och vid annan högre kommunal skola någon av lönegrupperna III—VII. Befattningarnas fördelning å lönegrupper bestämmes av Kungl. Maj:t.

26 §.

Lönebeloppet inom vederbörande löneklass.

A. Allmänna bestämmelser.

1 mom. Lönerna för varje löneklass framgå av statens löneplansförordning.

Inom löneklass å löneplan nr 1 bestämmes tjänstemans lön efter den *ortsgrupp*, till vilken hans stationeringsort blivit hänförd. Där särskilda skäl där till föranleda må dock Kungl. Maj:t beträffande viss tjänsteman eller viss grupp av tjänstemän bestämma, att lön skall utgå efter annan *ortsgrupp*.

2 mom. För *icke-ordinarie tjänsteman, som är anställd för avkortad tjänstgöring*, skall lönen minskas med så stor del, som svarar mot avkortningen.

Vid tillämpning härav skall iakttagas, att månadslön, som efter minskning slutar på öretal, skall jämkas till närmaste krontal eller, om den slutar på 50 öre, till närmast högre krontal samt att daglön, som efter minskning icke slutar å helt femtal ören, skall jämkas till närmaste femtal.

B. Särskilda bestämmelser.

Försvaret.

Inom löneklass å löneplan nr 5 tillämpas avdelning B dels för gift beställningshavare från och med ingången av den kalendermånad varunder äktenskap ingåtts, dels ock för beställningshavare, som varit gift och därvid uppburit lön enligt denna avdelning; för annan beställningshavare tillämpas avdelning A. I fråga om den *ortsgrupp*, efter vilken lönen skall utgå inom avdelning B, gäller vad i 1 mom. andra stycket sägs.

Läroverk m. fl. läroanstalter. Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

1. För extra lärare skall, i stället för månadslön och daglön enligt statens löneplansförordning, tillämpas läsårsdaglön. Denna utgör ett belopp, vilket förhåller sig till den enligt löneplansförordningen för vederbörande löneklass och *ortsgrupp* gällande månadslönen som 12 förhåller sig till antalet av de dagar, som läsåret vid den skolform varom fråga är skall för här avsett ändamål anses omfatta enligt

bestämmelser meddelade av Kungl. Maj:t. Belopp, vilket icke slutar å helt femtal ören, skall jämkas till närmaste femtal.

Bestämmelserna i föregående stycke skola vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården icke gälla för andra lärare än folkskollärare och vid de högre kommunala skolorna icke gälla för extra lärare, vilken innehar rektorsbefattning.

Genom vederbörande myndighets försorg må utfärdas erforderliga tabeller över läsårsdaglöner.

2. För huvudlärare vid konstfackskolan skall, då tjänstgöringsskyldigheten under viss termin omfattar mindre antal veckotimmar än 16, lönen under det kalenderhalvår, varunder terminen infaller, minskas med $1/16$ för varje veckotimme, som felar i 16 veckotimmar, dock med högst $7/16$.

För facklärare eller biträdande facklärare vid konstfackskolan skall, då tjänstgöringsskyldigheten under viss termin omfattar mindre antal veckotimmar än 24, lönen under det kalenderhalvår, varunder terminen infaller, minskas med $1/24$ för varje veckotimme, som felar i 24 veckotimmar. I den mån tjänstgöringsskyldigheten understiger 24 veckotimmar må dock för lörens bestämmande tagas hänsyn jämväl till annan undervisning, som läraren fullgör vid konstfackskolan, så framt den meddelas regelbundet under visst antal veckotimmar. Vidare må minskning ske med högst $15/24$ för ordinarie facklärare.

Vid tillämpning av vad här sagts skola bestämmelserna i 2 mom. andra stycket lända till efterrättelse.

Musikhögskolan.

För lärare, som ej innehar professorsbefattning, samt för ackompanjatör skall, då tjänstgöringsskyldigheten under viss termin omfattar mindre antal veckotimmar än 20, lönen under det kalenderhalvår, varunder terminen infaller, minskas med $1/40$ för varje halv veckotimme, som felar i nämnda antal veckotimmar, för ordinarie lärare dock med högst $20/40$. Härvid skola bestämmelserna i 2 mom. andra stycket lända till efterrättelse.

Provinsiälläkarstaten. Veterinärstaten.

Inom löneklass å löneplan nr 3 eller 4 bestämmes tjänstemans lön efter den lönegrupp, till vilken tjänsten blivit hänförd enligt beslut av Kungl. Maj:t.

27 §.

Tid varunder lön utgår. Löneavdrag och avdragsgrupper.

A. Allmänna bestämmelser.

1 mom. Lönen utgår från och med den dag tjänsten enligt utnämningss- eller annan tillsättningshandling tillträdades, till och med den dag tjänsten frånträdades, med iakttagande av bestämmelserna i 18 och 19 §§.

Tjänsteman är skyldig att vidkännas *löneavdrag* i enlighet med bestämmelserna i 2 och 3 mom. här nedan samt 28 §, i den mån ej annat beslutes med stöd av viss i reglementet meddelad bestämmelse eller Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet med hänsyn till särskilda omständigheter finner skäl att för visst fall annorlunda bestämma.

2 mom. Löneavdragen äro av tre slag, A-, B- och C-avdrag.

A-avdraget framgår av statens löneplansförordning. För icke-ordinarie tjänsteman, som är anställd för tjänstgöring med avkortad tjänstgöringstid, skall tillämpas ett i förhållande till månadslönens minskning reducerat A-avdrag, i förekommande fall jämkat på sätt i 26 § 2 mom. andra stycket stadgas i fråga om daglön.

B-avdraget är dubbelt så stort som *A-avdraget*.

C-avdraget är lika med lönen, i förekommande fall bestämd under iakttagande av föreskrifterna i 26 § 2 mom.

Då tjänstledighet eller annat förhållande, som skall medföra löneavdrag, föreligger under allenast del av dag (*partiell tjänstledighet m. m.*), tillämpas det avdragsbelopp, som belöper på denna del av dagen.

3 mom. I fråga om löneavdrag vid tjänstledighet skall tjänsteman tillhöra någon av följande tre *avdragsgrupper*, nämligen

grupp 1, vartill hänföras aspiranter och extra tjänstemän med mindre än 6 anställningsmånader,

grupp 2, vartill hänföras aspiranter och extra tjänstemän med minst 6 men mindre än 36 anställningsmånader, samt

grupp 3, vartill hänföras övriga tjänstemän.

Kungl. Maj:t meddelar närmare bestämmelser angående vad härvid skall förstås med anställningsmånad.

B. Särskilda bestämmelser.

Läroverk m. fl. läroanstalter. Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

1. För extra lärare, vilken åtnjuter läsårsdaglön, är *C-avdraget* lika med denna lön.

2. Då vid konstfackskolan tjänstgöringsskyldigheten under viss termin omfattar mindre antal veckotimmar än 16 såvitt angår huvudlärare och 24 såvitt angår facklärare eller biträdande facklärare, skall under det kalenderhalvår varunder terminen infaller i förekommande fall tillämpas ett i förhållande till månadslönens minskning reducerat *A-avdrag*, jämkat på sätt i 26 § 2 mom. andra stycket stadgas i fråga om daglön. För nu nämnd tjänsteman skall såsom *B-avdrag* tillämpas ett belopp, som är dubbelt så stort som det för honom tillämpliga *A-avdraget*, och såsom *C-avdrag* ett belopp, som är lika stort som den för honom gällande lönen.

Musikhögskolan.

För lärare, som ej innehar professorsbefattning, samt för ackompanjatör skall, då tjänstgöringsskyldigheten under viss termin omfattar mindre antal veckotimmar än 20, under det kalenderhalvår varunder terminen infaller i förekommande fall tillämpas ett i förhållande till månadslönens minskning reducerat *A-avdrag*, jämkat på sätt i 26 § 2 mom. andra stycket stadgas i fråga om daglön. För nu nämnd tjänsteman skall såsom *B-avdrag* tillämpas ett belopp, som är dubbelt så stort som det för honom tillämpliga *A-avdraget*, och såsom *C-avdrag* ett belopp, som är lika stort som den för honom gällande lönen.

Lots- och fyrstaten.

För ordinarie lots, lotsförman eller överlots skall tillämpas det *A-avdrag*, som gäller för den löneklass, vars nummer med två enheter understiger numret för den löneklass, efter vilken lönen utgår. För nu nämnd tjänsteman skall såsom *B-avdrag* tillämpas ett belopp, som är dubbelt så stort som det för honom tillämpliga *A-avdraget*.

28 §.

De fall då löneavdrag skall tillämpas.

A. Allmänna bestämmelser.

I. Tjänstledighet: Tjänsteman äger åtnjuta lön under de förutsättningar och i den omfattning, som framgå av efterföljande tabell, men skall i övrigt vidkännas C-avdrag. För aspirant eller extra tjänsteman skola tillämpas bestämmelserna för den avdragsgrupp tjänstemannen vid tjänstledighetens början tillhör.

Tjänstledighetsorsak	Löneförmån
<p>1. Offentligt uppdrag.</p> <p>a) Uppdrag såsom ledamot av riksdagen eller kyrkomötet eller att vara riksdagens revisor.</p> <p>b) Uppdrag, där ersättning ej utgår eller utgår allenast med visst belopp för sammanträdes- eller förrättningsdag och tjänstemannen icke medgivits rätt till gottgörelse för de avlöningsförmåner han under ledigheten avstått, i den mån ej fråga är om uppdrag som avses under a).</p> <p>2. Militärtjänstgöring, då krigsavlöningsreglementet är å tjänstemannen tillämpligt.</p> <p>3. Militärtjänstgöring, då krigsavlöningsreglementet icke är å tjänstemannen tillämpligt.</p> <p>a) Värnpliktstjänstgöring, som fullgöres det år den värnpliktige fyller 23 år eller därefter.</p> <p>b) Frivillig befordrings- eller repetitionskurs eller med sådan kurs jämställd annan kurs eller övning, vilken erfordras för vinnande eller bibehållande av viss tjänstegrad såsom värnpliktigt befäl.</p> <p>c) Tjänstgöring, vilken åligger anställningshavare i reserven, beställningshavare å reservstat eller övergångsstat samt officer i väg- och vattenbyggnadskåren.</p> <p>Kaptens-, fanjunkar- eller flaggunderofficerskurs för anställningshavare i reserven.</p> <p>d) Hemvärnsövning, hemvärns- eller driftvärnskurs eller sammanträde med hemvärnets eller driftvärnets representations- eller verkställande organ.</p>	<p><i>Grupp 3: Lön med B-avdrag.</i></p> <p><i>Grupp 3: Lön med A-avdrag.</i></p> <p><i>Grupp 1—3: Enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.</i></p> <p><i>Grupp 3: Lön med B-avdrag.</i></p> <p><i>Grupp 2 och 3: Lön med B-avdrag högst 32 dagar av ett och samma kalenderår.</i></p> <p><i>Grupp 3: Lön med B-avdrag.</i></p> <p><i>Grupp 1—3: Enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.</i></p>

Tjänstledighetsorsak	Löneförmån
<p>e) Tjänstgöring såsom eller utbildning till lotta.</p> <p>4. <i>Arbete av synnerlig vikt för folksörjningen eller av därmed jämförligt allmänt intresse.</i></p> <p>5. <i>Iakttagelser, studier eller arbete av betydelse för verket eller för tjänstemannens kompetens för viss uppgift eller befattnin inom verket.</i></p> <p>6. <i>Sjukdom m. m.</i></p> <p>a) Sjukdom eller förlust av arbetsförmågan, föranledd av i <i>tjänsten</i> inträffad händelse, som enligt allmän lag är att hänföra till olycksfall i arbete, eller av våld eller misshandel, för vilken tjänstemannen blivit utsatt på grund av tjänsten.</p> <p>I <i>tjänsten</i> ådragen 1) yrkessjukdom, varom förmåles i gällande lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar, 2) smittsam sjukdom, som enligt gällande epidemilag skall anmälas till vederbörande myndighet, eller 3) sjukdom, som enligt gällande epizootilag skall anmälas till vederbörande myndighet. Under tjänstgöring å utländsk ort ådragen svårare sjukdom, som där uppträder epidemiskt men ej alls eller allenast i sällsynta fall förekommer inom Sverige, eller svårare klimatsjukdom i akut form, som tjänsteman med stationering i land med tropiskt eller halvtropiskt klimat ådragit sig.</p> <p>Med tjänsten skall likställas annan statlig anställning, sådan icke-statlig anställning, vid vilken avlöning utgår enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, samt uppdrag för statens räkning.</p>	<p><i>Grupp 2 och 3: Lön med B-avdrag högst 14 dagar av ett och samma kalenderår.</i></p> <p><i>Grupp 1—3: Enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.</i></p> <p><i>Grupp 3: Oavkortad lön dels därest Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet så förordnar med hänsyn till att iakttagelserna, studierna eller arbetet prövas på ett påtagligt sätt kunna tjäna verkets intressen, dels ock då tjänstledighet erhållits för deltagande på egen begäran i utbildningskurs vid verket. I andra fall lön med B-avdrag sammanlagt högst 120 dagar under loppet av fem på varandra följande kalenderår, dock högst 120 dagar av den tid, under vilken tjänstemannen innehar tjänst inom lönegrad med ett och samma ordningsnummer.</i></p> <p><i>Grupp 2: Oavkortad lön under högst 180 dagars ledighet av en och samma tjänstledighetsorsak. Lön med B-avdrag i övrigt, så framt ej vederbörande myndighet på grund av särskilda förhållanden finner anledning medgiva, att A-avdrag skall tillämpas eller att avdrag icke skall äga rum.</i></p> <p><i>Grupp 3: Oavkortad lön.</i></p>

Tjänstledighetsorsak	Löneförmån
<p>b) Sjukdom i andra fall än under a) avses eller tvångsvis anordnad läkarundersökning.</p> <p>c) Svag hälsas vårdande, då behovet av ledighet härför är behörigen styrkt.</p> <p>7. Havandeskap eller barnsörd.</p> <p>8. Tjänstgöringsförbud till förekommande av smittas spridning.</p> <p>9. Flyttning, för vilken ersättning för flyttningskostnad utgår av statsmedel.</p> <p>10. Uppdrag inom sådan personalsammanslutning, som avser att tillvarataga tjänstemännens intressen i tjänsten eller främja deras yrkesutbildning.</p> <p>11. Enskild angelägenhet av vikt.</p>	<p>Grupp 2: Lön med B-avdrag högst 180 dagar av ett eller samma kalenderår eller, vid sjukdom som fortgår över årsskifte, högst 180 dagar i en följd.</p> <p>Grupp 3: Oavkortad lön under högst följande antal dagar av ett och samma kalenderår:</p> <p>25 dagar för tjänstemän tillhörande lönegraderna Ca, Ce, Cf och Cg 1—14, Mha 1 och 2, Me 1 och 2 samt Ma och Md 3,</p> <p>20 dagar för tjänstemän tillhörande lönegraderna Ca, Ce, Cf och Cg 15—26, Cob 1, Me 4 samt Ma och Md 4—9 samt</p> <p>10 dagar för tjänstemän tillhörande övriga lönegrader.</p> <p>Oavkortad lön må likväl icke utgå, därest tjänstledigheten åtnjutes å tid, då tjänstemannen på grund av föreskriften i 29 § 2 mom. c) andra stycket icke skulle hava varit berättigad åtnjuta semester.</p> <p>Lön med A-avdrag i övrigt.</p> <p>Grupp 3: Lön med B-avdrag.</p> <p>Grupp 2: Lön med B-avdrag högst 120 dagar, dock ej för tid efter 120:e dagen från förlossningen.</p> <p>Grupp 3: Lön med A-avdrag högst 120 dagar, dock ej för tid efter 120:e dagen från förlossningen.</p> <p>Grupp 2: Oavkortad lön högst 180 dagar. Lön med B-avdrag i övrigt, så framt ej vederbörande myndighet på grund av särskilda förhållanden finner anledning medgiva, att A-avdrag skall tillämpas eller att avdrag icke skall äga rum.</p> <p>Grupp 3: Oavkortad lön.</p> <p>Grupp 3: Oavkortad lön högst 3 dagar.</p> <p>Grupp 2 och 3: Lön med B-avdrag högst 15 dagar av ett och samma kalenderår.</p> <p>Grupp 3: Lön med B-avdrag högst 15 dagar av ett och samma kalenderår.</p>

II. Arbete vid vederbörande verk kan icke beredas innehavare av aspirant-tjänst eller extra tjänst: Tjänstemannen skall, om han ej åtnjuter semester eller ferier, vidkännas C-avdrag.

III. Avstängning från tjänstgöring m. m.: Är tjänsteman avstängd från tjänstgöring, enär han vägrar underkasta sig ålagd läkarundersökning, förfares med lönen i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser eller beslut.

Är tjänsteman avstängd från tjänstgöring av annan anledning än nyss sagts, kvarhållen av polismyndighet såsom misstänkt för brott eller häktad för brott, eller undergår han frihetsstraff, är han skyldig vidkännas C-avdrag, vederbörande myndighet likväl obetaget att, där så prövas skäligt, låta honom uppbära viss del av lönen. Finnes avstängningen hava varit obefogad, blir den kvarhållne ej häktad eller blir den kvarhållne eller häktade frikänd, skall löneavdrag ej tillämpas och innehållen lön utbetalas.

IV. Tjänsteman avhåller sig från tjänstgöring utan att hava erhållit ledighet eller kunna styrka giltigt förfall: Tjänstemannen skall vidkännas C-avdrag.

B. Särskilda bestämmelser.

Högsta domstolen. Regeringsrätten. Häradsrätterna.

Bestämmelserna under I äga icke tillämpning å justitieråd eller regeringsråd.

Vid tjänstledighet för vinnande av lättnad i arbetsbördan och för ombesörjande av enskilda angelägenheter, som icke föranleder särskilda vikariatskostnader, må häradshövdning under högst 15 dagar av ett och samma kalenderår åtnjuta oavkortad lön.

Försvaret.

1. a) Vad under I, punkt 5 sägs om verket skall avse försvarsväsendet.

I fråga om lön vid tjänstledighet för studier för fortsatt militär utbildning eller för förvärvande av kompetens till vinnande av civil anställning gälla för innehavare av beställningar i lönegraderna Mha 1 och 2 samt Me 1 och 2 särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

b) Vid tjänstledighet, som avses under I, punkt 6 b), äger beställningshavare med lön enligt avdelning A av löneplan nr 5 åtnjuta oavkortad lön under högst 45 dagar av ett och samma kalenderår. Har för beställningshavare, som åtnjuter lön enligt avdelning B av nämnda löneplan, under sjötjänstgöring yppats behov av dylik ledighet, äger han åtnjuta oavkortad lön, dock att han icke i följd härav och av vad i sagda punkt sägs må åtnjuta oavkortad lön mer än sammanlagt 45 dagar under ett och samma kalenderår.

c) Där sådant under uppehåll i utbildningen av fast anställt manskap eller av värnpliktiga eller eljest med hänsyn till tjänstgöringens ändamålsenliga ordnande finnes påkallat, må vederbörande regements-(likställd)chef bevilja sådan innehavare av beställning med lönegradsbeteckningen Mha, som redan kommit i åtnjutande av honom för löpande kalenderår tillkommande semester, tjänstledighet med oavkortad lön under högst 10 dagar av kalenderåret.

2. Vad under III sägs om frihetsstraff avser icke arrest. För tid, under vilken tjänsteman undergår arreststraff, skall han vidkännas B-avdrag. Huru med belopp, som innehållits i anledning av arreststraff, skall förfaras i fall, då tjänsteman varder i målet slutligen dömd till arrest på kortare tid eller till annat straff eller påföljd eller ock befriad från ansvar, stadgas i lagen om disciplinstraff för krigsmän.

Läroverk m. fl. läroanstalter. Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

1. a) I stället för vad under I, punkt 5 sägs skall för lärare eller rektor eller för föreståndaren för det till konstfackskolan hörande teckningslärarinstitutet följande gälla i fråga om tjänstledighet för iakttagelser, studier eller arbete, som prövas vara av betydelse för undervisningsväsendet eller för tjänstemannens kompetens för viss uppgift eller befattning inom den skolform, vid vilken han är anställd, ävensom tjänstledighet för studier för vinnande av högre lärdomsmeriter i visst ämne.

I nästföregående stycke avsedd ordinarie och extra ordinarie tjänsteman eller extra lärare, vilken vid tjänstledighetens början tillhör grupp 3, äger åtnjuta oavkortad lön, därest Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet så förordnar med hänsyn till att iakttagelserna, studierna eller arbetet prövas på ett påtagligt sätt kunna tjäna undervisningsväsendets intressen. I andra fall äger tjänstemannen åtnjuta lön med B-avdrag sammanlagt högst 360 dagar under loppet av tio på varandra följande kalenderår, dock högst 180 dagar av den tid, under vilken han innehar tjänst inom lönegrad med ett och samma ordningsnummer.

b) Vid tjänstledighet, som avses under I, punkt 6 b), skall i stället för vad där stadgas gälla, att A-avdrag tillämpas för sådan till grupp 3 hörande tjänsteman, som har mer än 45 dagars årlig ferietid eller åtnjuter läsårsdaglön. Den i nämnda punkt för grupp 2 angivna tid av högst 180 dagar, varunder lön med B-avdrag må utgå, beräknas för den, som åtnjuter läsårsdaglön, för ett och samma läsår eller, vid sjukledighet såväl vid slutet av ett läsår som vid början av det närmast följande, för anställningstid, vilken bortsett från tiden mellan läsåren fortgått i en följd.

c) Vad under I sägs om visst högsta antal dagar av ett och samma kalenderår skall, såvitt angår de högre kommunala skolorna, sinnesslöskolorna och epileptikerskolorna, i stället avse detta högsta antal dagar av ett och samma redovisningsår.

2. I den mån icke vederbörande myndighet annat medgiver, skall tjänsteman med rätt till ferier därunder vidkännas A-avdrag, om han under innehav av statlig anställning eller icke-statlig anställning med avlöning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser under de båda senaste terminerna före feriernas början vidkänts C-avdrag eller åtnjutit under I, punkt 6 b) eller c) avsedd tjänstledighet så lång tid, att återstoden icke uppgår till 60 dagar. Vad nu sagts avser icke fall, då på grund av tjänstledighet under ferierna eller av annan anledning större löneavdrag än A-avdrag är tillämpligt. Vid de högre kommunala skolorna, sinnesslöskolorna och epileptikerskolorna skall härutöver gälla att, om tjänsteman under berörda två terminer vidkänts C-avdrag mer än 120 dagar, det ankommer på skolöverstyrelsen att bestämma, huruvida större löneavdrag än A-avdrag skall tillämpas under ferietiden.

Vad i nästföregående stycke sagts om två terminer skall i stället avse en tid av ett år, såvitt angår den som haft anställning utan rätt till ferier eller ferieberättigande anställning vid anstalt, där lästiden icke är terminsindelad.

3. Lärare eller rektor eller föreståndaren för det till konstfackskolan hörande teckningslärarinstitutet äger uppbära oavkortad lön för tid, under vilken undervisningen vid vederbörande läroanstalt blivit till följd av smittsam sjukdom inställd och han av sådan anledning hindrats tjänstgöra; dock ankommer det på vederbörande myndighets bestämmande, huruvida lön skall utgå till sådan extra lärare, vars anställning ej avser eller enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser skall anses avse hel termin. Sådan tjänsteman skall vara skyldig att utan särskild ersättning fullgöra den återläsning, som i vederbörlig ordning kan varda bestämd,

extra lärare, som nyss nämnts, dock endast för det fall, att han uppburit lön för den tid, undervisningen varit inställd, inskränkt eller avkortad.

Inställes, inskränkes eller avkortas undervisningen vid vederbörande läroanstalt på grund av krig, krigsfara eller därmed sammanhängande förhållanden, gäller vad i föregående stycke stadgas, där ej Kungl. Maj:t annorlunda föreskriver.

Konsthögskolan. Musikaliska akademien med musikhögskolan. Tandläkarinstitut. Farmaceutiska institutet. Teknisk högskola. Gymnastiska centralinstitutet. Lantbrukshögskolan. Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp. Veterinärhögskolan. Skogshögskolan. Statens anstalt för fallandesjuka.

För tjänsteman, vilken är berättigad till ferier, skola de stadganden i tillämpliga delar gälla, som innefattas i punkterna 1 b) och 2 av ovan meddelade särskilda bestämmelser för läroverk m. fl. läroanstalter.

Konjunkturinstitutet.

Professorn och chefen för konjunkturinstitutet äger under 45 dagar årligen vid tjänstledighet för bedrivande av vetenskaplig forskning åtnjuta oavkortad lön.

Provinsiälläkarstaten. Veterinärstaten.

Med under I, punkt 5 avsedd utbildningskurs vid verket likställas i fråga om förste provinsiälläkare och provinsiälläkare medicinska fortsättningskurser samt i fråga om förste provinsiälläkare, provinsiälläkare, länsveterinärer och distriktsveterinärer för dylika tjänstemän avsedda utbildnings- och repetitionskurser.

Lots- och fyrstaten.

1. Vid tjänstledighet, som avses under I, punkt 6 b), äger å fyrskepp anställd ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman ävensom sådan annan å fyrskepp anställd tjänsteman, som vid tjänstledighetens början tillhör grupp 3, åtnjuta oavkortad lön under högst det antal dagar av ett och samma kalenderår, varmed hans antal semesterdagar understiger 55, dock under minst 10 och högst 25 dagar. I övrigt skall tjänstemannen vid sådan ledighet vidkännas A-avdrag.

2. Extra ordinarie tjänsteman, som är anställd å sådant tjänstefartyg eller fyrskepp, vilket är upplagt under viss del av året, skall vidkännas B-avdrag för tid, under vilken han till följd av uppläggningsen ej tjänstgör och varunder han ej åtnjuter semester.

Länsstyrelserna.

Bestämmelserna under I äga icke tillämpning på landshövding.

Statens affärsdrivande verk.

Utan hinder av vad under I, punkt 5 sägs skall till grupp 3 hörande tjänsteman äga uppbära oavkortad lön för tid, varunder han åtnjuter tjänstledighet för studier i utlandet, vilka av vederbörande verksstyrelse prövas vara erforderliga för den fackliga utbildningen.

3 kap. Semester, däremot svarande annan ledighet och semesterersättning.

29 §.

Semester och däremot svarande annan ledighet.

A. Allmänna bestämmelser.

1 mom. Tjänsteman äger rätt att erhålla semester under det antal dagar för helt år räknat (*årssemester*), som framgår av följande sammanställning.

Tjänstemän tillhörande	Till och med	Från och med
	det kalenderår, under vilket tjänstemannen fyller	
	29 år	40 år
avdragsgrupp 1 eller 2.....	20 dagar	20 dagar
avdragsgrupp 3: lönegraderna Ca, Ce, Cf och Cg 1—14, Mha 1 och 2, Me 1 och 2 samt Ma och Md 3	20 »	30 »
lönegraderna Ca, Ce, Cf och Cg 15—26, Cob 1, Me 4 samt Ma och Md 4—9	25 »	35 »
övriga lönegrader	35 »	45 »

Semestern erhålles å tid, som prövas lämplig med hänsyn till göromålens behöriga gång, under det löpande kalenderåret eller, om detta på grund av tjänstgöringsförhållandena icke kunnat ske eller vederbörande myndighet i annat fall finner skäl därtill lämna medgivande, under tiden 1 januari—31 maj nästpåföljande år. Utan hinder av vad nu sagts må tjänsteman stationerad å ort inom riket, där kallortstillägg utgår, av vederbörande myndighet kunna medgivas att erhålla återstående semester under nästpåföljande år i följd med semester för detta år.

Den, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att begagna sig av semester, då sådant föreskrives av vederbörande myndighet.

Till vissa icke-ordinarie tjänstemän kan utgå *semesterersättning* enligt bestämmelserna i 30 §.

2 mom. Vid semesterns bestämmande skall iakttagas följande.

a) Innehaves i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst under allenast del av kalenderår, beräknas semestern i förhållande till tiden för tjänstinnehavet. Uppkommer därvid brutet dagantal, sker avrundning till närmaste hela dagantal. Uppgår den beräknade tiden till mindre än en halv dag, föreligger icke rätt till semester. Såsom undantag från vad nu sagts skall gälla, att tjänsteman, som avgår med rätt till ålders- eller förordnandepension, äger åtnjuta den semester, som skulle tillkomma honom, om han kvarstode i tjänst till kalenderårets utgång.

Äro olika årssemestrar tillämpliga för skilda delar av samma kalenderår, beräknas semestern för varje del för sig, varefter den sammanlagda semes-

tertiden avrundas på nyss angivet sätt. Härvid skall hänsyn ej tagas till anställningstid, för vilken semesterersättning utgått.

b) Har den, som tillträder i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst, under samma kalenderår innehaft annan anställning hos staten eller icke-statlig anställning med avlöning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, skall, om semestern i denna anställning beräknas för löpande kalenderår, vad under a) stadgas äga motsvarande tillämpning.

Har tjänstemannen omedelbart före tjänstetillträdet innehaft sådan i nästföregående stycke omförd anställning, i vilken semestern icke beräknas för löpande kalenderår, äger tjänstemannen i den tillträdda tjänsten erhålla i den tidigare anställningen intjänt men ej åtnjuten semester. Av den semester, vartill tjänstemannen eljest är berättigad enligt bestämmelserna i denna paragraf, må han åtnjuta högst det antal semesterdagar, varmed årssemestern i den nya tjänsten befinnes överstiga den vid tjänstetillträdet beräknade summan av intjänt men ej åtnjuten semester och tidigare under kalenderåret åtnjuten semester. Med åtnjuten semester skall jämsställas semestertid, för vilken semesterersättning uppburits.

c) Vidkännes tjänsteman C-avdrag å lönen av annan anledning än tjänstledighet för offentligt uppdrag, må semestern enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser minskas med så stor del av årssemestern, som belöper på avdragstiden.

Har tjänsteman under innehav av anställning hos staten eller av icke-statlig anställning med avlöning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser — oavbrutet eller endast med kortare avbrott för tjänstgöring försöksvis — under tiden 1 juli—31 december av annan anledning än tjänstledighet för offentligt uppdrag vidkänts C-avdrag å lönen, åtnjutit tjänstledighet, som avses i 28 § I, punkt 6 b) eller c) eller punkt 11, eller åtnjutit semester, må han ej, med mindre vederbörande myndighet finner skäl därtill lämna medgivande, därefter erhålla semester förrän han minst 90 dagar tjänstgjort i anställning, som nyss nämnts, eller fullgjort uppdrag för statens räkning.

d) Om semester åtnjutits såväl före som efter dag eller dagar, som äro tjänstefria, skall semestern anses hava omfattat jämväl den eller de mellanliggande dagarna, i den mån ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t. Om semester åtnjutits å del av dag, som i övrigt är tjänstefri till följd av partiell tjänstledighet, skall semestern anses hava omfattat hela nämnda dag.

3 mom. För nedan angivna personalgrupper skall följande gälla i fråga om årssemestern.

a) För tjänsteman, som är sysselsatt i *radiologiskt arbete*, äger Kungl. Maj:t eller myndighet, som därtill erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag, med hänsyn till nämnda arbete förlänga årssemestern intill 42 dagar. Då så anses påkallat med hänsyn till arten och omfattningen av det radiologiska arbetet eller befattningshavaren varit sysselsatt i sådant arbete i minst fem år, må årssemestern i sådan ordning kunna förlängas intill 60 dagar eller, om befattningshavaren varit sysselsatt med radiologiskt arbete sammanlagt minst tio år, intill 90 dagar.

b) För *läkare* skall årssemestern omfatta minst 30 dagar.

4 mom. För tjänsteman med *stationering utomlands* skall följande gälla.

a) Årssemestern må i förekommande fall förlängas till 30 dagar.

b) Semestern för tjänsteman med stationering utom Europa eller å mera avlägset belägen ort inom Europa må, därest Kungl. Maj:t prövar skäligen sådant medgiva, förlängas med högst så många dagar, som beräknas åtgå för resa från stationeringsorten till Stockholm och åter.

c) Tjänsteman med stationering utom Europa må för besök i Sverige i följd åtnjuta icke blott semester för löpande år utan jämväl återstående semester för

nästföregående år, såvitt angår tjänsteman med stationering i Nordamerika eller Nordafrika,

nästföregående två år, såvitt angår tjänsteman med stationering i Asien, Sydamerika eller Sydafrika, samt

nästföregående tre år, såvitt angår tjänsteman med stationering i Australien.

B. Särskilda bestämmelser.

Högsta domstolen. Regeringsrätten. Nedre justitierevisionen. Hovrätterna. Kammarrätten.

Bestämmelserna i detta kapitel äga icke tillämpning å justitieråd eller regeringsråd.

För revisionssekreterare, lagmän, hovrättsråd, kammarrättsråd, assessorer och fiskaler äger vederbörande myndighet i förekommande fall förlänga årssemestern till högst 45 dagar.

Utrikesdepartementet. Beskickningar och konsulat.

För följande tjänstemän vid utrikesförvaltningen, med undantag av attachéer, må årssemestern vid stationering utomlands, i den mån sådant utan olägenhet kan ske, förlängas till nedan angivna antal dagar:

tjänstemän tillhörande lönegraderna Ca, Ce, Cf och Cg 15—26	45 dagar,
tjänstemän tillhörande lönegraderna Ca, Ce och Cg 27—37	
eller lönegraderna med någon av beteckningarna Co och Cs	60 dagar.

Försvaret.

För till avdragsgrupp 3 hörande översköterska eller sjuksköterska skall årssemestern omfatta minst 25 dagar eller, från och med det kalenderår tjänstemannen fyller 40 år, minst 35 dagar.

Karolinska sjukhuset. Serafimerlasarettet. Statens sinnessjukhus. Statens anstalt för fallandesjuka.

1. För till avdragsgrupp 3 hörande föreståndarinna, översköterska, sjuksköterska, första sköterska, sköterska eller barnmorska skall årssemestern omfatta minst 25 dagar eller, från och med det kalenderår tjänstemannen fyller 40 år, minst 35 dagar.

2. Årssemestern omfattar 90 dagar för läkare, som är anställd å avdelning av radiumhemmet vid karolinska sjukhuset, röntgendiagnostikavdelningen vid nämnda sjukhus eller röntgenavdelning vid serafimerlasarettet och som med heltids-tjänstgöring under sammanlagt minst tio år tjänstgjort vid specialavdelning för röntgendiagnostik eller för röntgen- eller radiumterapi eller blandad röntgenologisk diagnostik- och terapiavdelning.

3. Lärare vid statens anstalt för fallandesjuka äga i stället för semester enligt de allmänna bestämmelserna åtnjuta ferier, ordinarie lärare på tider, som i vederbörande stadga föreskrives, samt extra ordinarie och extra lärare på samma tider som de ordinarie lärarna.

Läroverk m. fl. läroanstalter. Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

1. I stället för semester enligt de allmänna bestämmelserna äga ordinarie och extra ordinarie lärare årligen åtnjuta ferier på tider, som i vederbörande stadgor

och reglementen föreskrivas. Vad nu sagts skall likväl icke avse rektorer, föreståndaren för det till konstfackskolan hörande teckningslärarinstitutet, lärare i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminarium eller annan lärare vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården än folkskollärare och ämneslärare.

De allmänna bestämmelserna skola ej heller tillämpas å extra lärare, vilken äger åtnjuta läsårsdaglön. Denna lön skall anses inbegripa den ersättning för semester, som eljest må tillkomma sådan lärare.

2. Årssemestern skall för lärare, som innehar rektorsbefattning vid högre kommunal skola, omfatta 35 dagar eller, från och med det kalenderår han fyller 40 år, 45 dagar, samt för föreståndare för sinnesslöskola eller epileptikerskola omfatta 35 dagar.

3. För till avdragsgrupp 3 hörande sjuksköterska vid läroanstalt för blinda, översköterska eller sjuksköterska vid vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte eller sjuksköterska vid dövstumskola skall årssemestern omfatta minst 25 dagar eller, från och med det kalenderår tjänstemannen fyller 40 år, minst 35 dagar.

Konsthögskolan. Musikaliska akademien med musikhögskolan. Tandläkarinstitut. Farmaceutiska institutet. Teknisk högskola. Gymnastiska centralinstitutet. Lantbrukshögskolan. Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp. Veterinärhögskolan. Skogshögskolan.

I stället för semester enligt de allmänna bestämmelserna äga ordinarie lärare vid här avsedda verk ävensom musikaliska akademiens sekreterare och direktören för musikhögskolan åtnjuta ferier på tider, som i vederbörande stadgor och reglementen föreskrivas. Vad nu sagts skall likväl icke avse föreståndaren för det till konsthögskolan hörande institutet för materialkunskap, tillika lärare i materialkunskap.

Extra ordinarie och extra lärare vid här avsedda verk ävensom ackompanjörer vid musikhögskolan äga årligen åtnjuta ferier på samma tider som där anställda ordinarie lärare.

Provinsialläkarstaten. Veterinärstaten.

Provinsialläkare eller distriktsveterinär må av vederbörande myndighet kunna medgivas att i följd åtnjuta icke blott semester för löpande år utan jämväl återstående semester för nästföregående år.

Lots- och fyrstaten.

För å fyrskepp anställda tjänstemän skall årssemestern omfatta det antal dagar, som här nedan angives för den tid under kalenderåret, varunder vederbörande fyrskepp beräknas vara påmönstrat, nämligen

för tjänstemän tillhörande grupp 1 eller 2: 12 dagar med tillägg av 4 dagar för varje hel mångfald av 14, varmed antalet påmönstringsdagar beräknas överstiga 150, samt

för tjänstemän tillhörande grupp 3: 15 dagar med tillägg av 5 dagar för varje hel mångfald av 14, varmed antalet påmönstringsdagar beräknas överstiga 150.

Därest tjänsteman icke innehar anställning å fyrskepp hela kalenderåret, äger lotsstyrelsen utan hinder av vad i 2 mom. a) och b) samt nästföregående stycke sägs bestämma det antal semesterdagar tjänstemannen skall erhålla för den del av året, varunder han innehar sådan anställning. Vad i 2 mom. a) första stycket sägs om semester vid avgång med ålderspension skall icke gälla för sådan här avsedd tjänsteman, för vilken årssemestern omfattar 45 dagar eller mera. För kalenderår, före vars utgång nu nämnd tjänsteman avgår med rätt att komma i åtnjutande av ålderspension, skall semestertidens längd utgöra 45 dagar, därest avgången sker under någon av årets fyra första månader, samt eljest nämnda antal

dagar med tillägg av 10 dagar för varje hel kalendermånad utöver fyra, under vilken tjänsten innehaves, dock att semestertidens längd icke i något fall må överstiga årssemestern.

Länsstyrelserna.

Bestämmelserna i detta kapitel äga icke tillämpning å landshövding.

30 §.

Semesterersättning.

Därest aspirant eller extra tjänsteman eller innehavare av beställning i lönegraden Mha 1 eller 2 eller Me 1 avgår ur statens tjänst eller avlider innan han åtnjutit den semester, vartill han vid avgången eller dödsfallet var berättigad enligt bestämmelserna i 29 §, äger tjänstemannen eller, om han avlidit, hans dödsbo erhålla semesterersättning. Semesterersättningen skall motsvara den lön, som tjänstemannen skulle hava erhållit under förlängd anställning det antal dagar, som den återstående semestern omfattar.

4 kap. Vikariatsersättning och gottgörelse för övertidstjänstgöring m. m.

31 §.

Vikariatsersättning m. m.

A. Allmänna bestämmelser.

1 mom. Då på grund av förordnande tjänsteman uppehåller högre ordinarie, extra ordinarie eller extra tjänst eller bestrider göromål, som eljest ankomma på tjänstemän i viss högre lönegrad, äger han, där ej fråga är om vikariatslöneförordnande, åtnjuta vikariatsersättning.

Härvid skall iakttagas,

att innehavare av aspiranttjänst behandlas som om han vore innehavare av sådan ordinarie eller extra ordinarie tjänst, som normalt utgör första befordringstjänst från aspiranttjänsten, samt

att innehavare av sådan extra tjänst, som enligt vederbörande myndighets beprövande motsvarar ordinarie eller extra ordinarie tjänst men är placerad i lönegrad med lägre ordningsnummer än denna, behandlas som om han i stället innehade en motsvarande ordinarie eller extra ordinarie tjänst.

2 mom. Vikariatsersättningen utgår enligt särskilda av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut utfärdade, såsom bilaga till statens löneplansförordning fogade tabeller med tillhörande anvisningar. I fall, som ej avses i tabellerna, bestämmes vikariatsersättningen genom beslut eller i enlighet med bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet.

Då förordnande undantagsvis meddelas att under del av dag uppehålla annan tjänst, skall vikariatsersättningen minskas i förhållande till ned-sättningen av tjänstgöringstiden på den uppehållna tjänsten.

Vid vikariatsförordnande eller förordnande att bestrida göromål, som eljest ankomma på tjänstemän i viss högre lönegrad, skall, då så med hänsyn till göromålens art och omfattning finnes skäligt, vikariatsersättningen bestämmas till lägre belopp än som eljest skolat utgå.